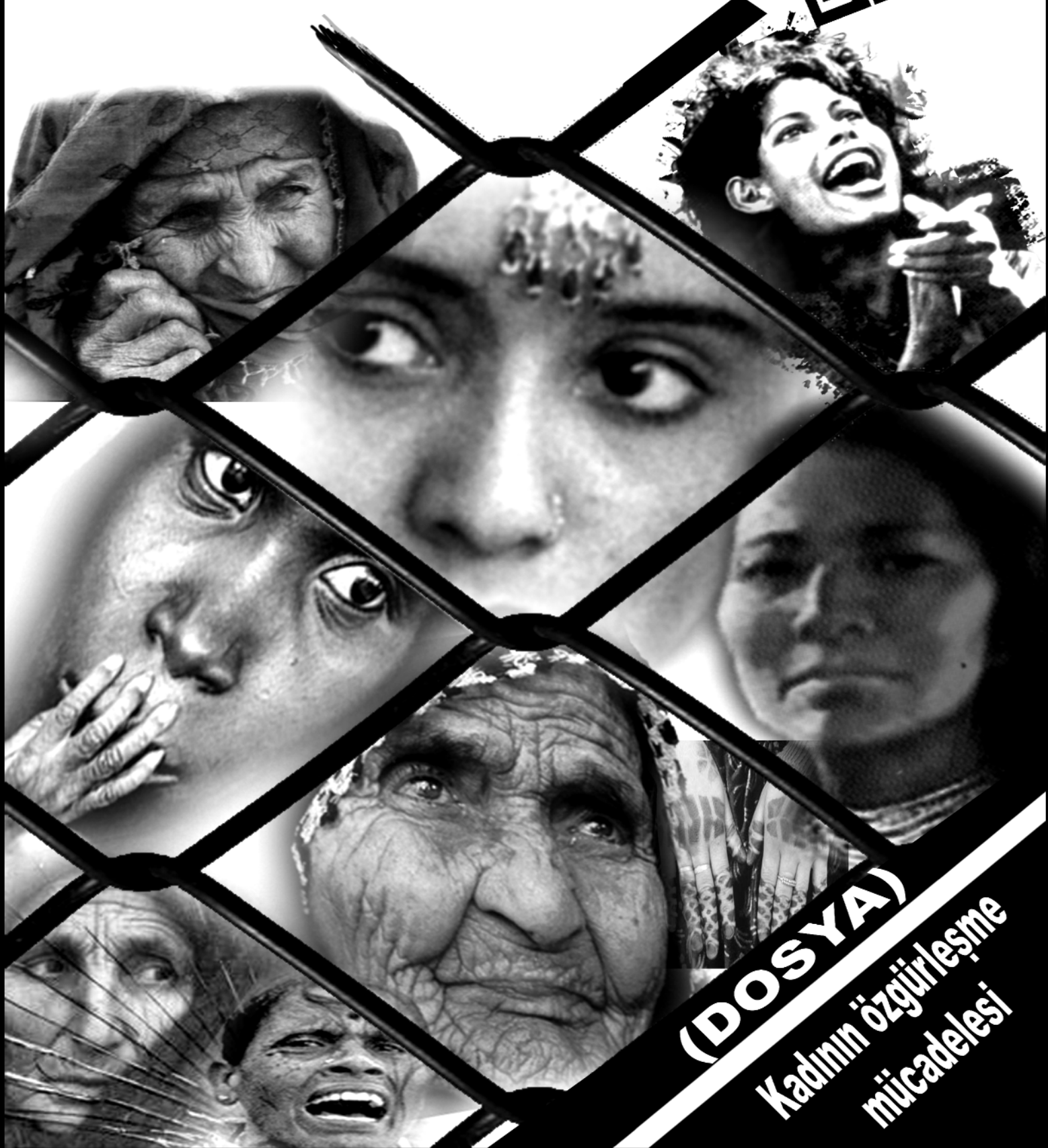

ÖN SÖZ

onsozdergisi@yahoo.com

ayışığı kitap dizisi

Bahar-Yaz
'06
IV

(DOSYA)

Kadının özgürleşme
mücadelesi

Onlar ki toprakta karınca,
suda balık,
havada kuş kadar
çokturlar;

korkak,
cesur,
câhil,
hakîm
ve çocukturlar

ve kahreden
yaratan ki onlardır,
destânımızda yalnız onların mâceraları vardır.

Onlar ki uyup hainin iğvâsına
sancaklarını elden yere düşürürler

ve düşmanı meydanda koyup
kaçarlar evlerine
ve onlar ki bir nice murtada hançer üşürürler

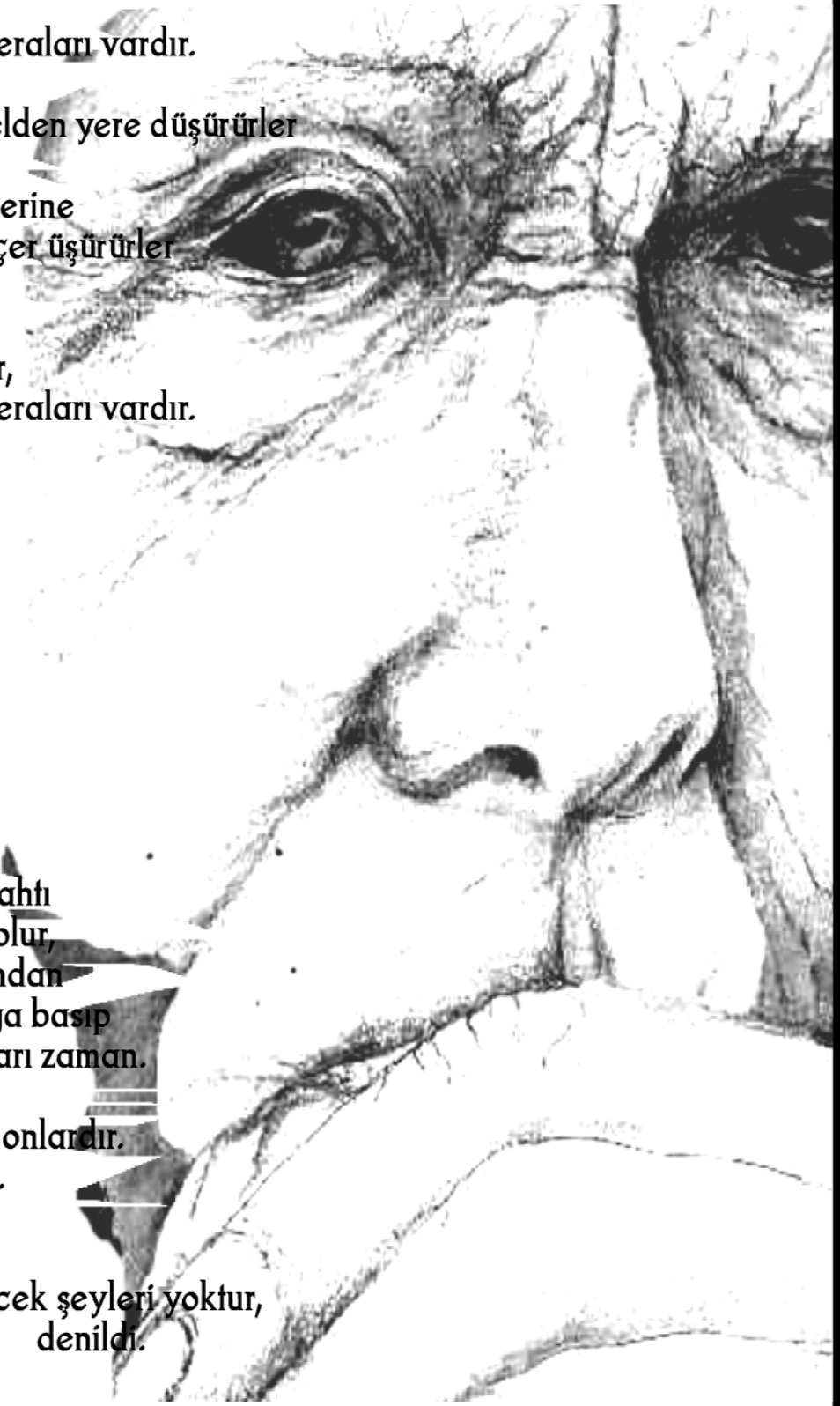
ve yeşil bir ağaç gibi gülen
ve merasimsiz ağlayan
ve ana avrat küfreden ki onlardır,
destânımızda yalnız onların mâceraları vardır.

Demir,
kömür
ve şeker
ve kırmızı bakır
ve mensucat
ve sevda ve zulüm ve hayat
ve bilcümle sanayi kollarının
ve gökyüzü
ve sahra

ve mavi okyanus
ve kederli nehir yollarının,
sürülmüş toprağın ve şehirlerin bahtı
bir şafak vakti değişmiş olur,
bir şafak vakti karanlığın kenarından
onlar ağır ellerini toprağa basıp
doğruldukları zaman.

En bilgin aynalara
en renkli şekilleri aksettiren onlardır.
Asırda onlar yendi, onlar yenildi.
Çok sözler edildi onlara dair
ve onlar için :
zincirlerinden başka kaybedecek şeyleri yoktur,
denildi.

Nazım Hikmet Ran

AYIŞIĞI
SANAT
MERKEZİ | **IV**
KİTAP DİZİSİ

kültür / sanat / edebiyat

Genel Yayın Yönetmeni
Songül Yücel

Yazı Kurulu
Songül Yücel
Ülkü Şeyda
Fatma Yıldırım

Ofset Hazırlık
Kapak tasarımı
Şahin Yüce
Baskı: Ser Matbaası
Mücellit: Ser Mücellit
0212 565 17 74

İstanbul
İstiklal Cad. Rumeli Han
88/11 Kat: 6 Tel: 0212 249 44 43
İzmir
1337. Sk.No:18
Tel: 0232 446 35 14 Çankaya
Antep
Akyol Mah. Şaban Sk. No: 2/6
Tel 0342 230 38 74

www.ayisigisanatmerkezi.com
istanbulayisigi@gmail.com
onsozdergisi@gmail.com
onsozdergisi@yahoo.com

İ
Ş
Ç
İ
Ç
İ
Ç
İ

Merhaba Dostlar,

Uzun bir ayrılık oldu bizimkisi... Tüm okurlarımızdan bu uzun ara nedeniyle özürü bir borç biliyoruz. Nedenlerini sıralamak bu boşluğu elbetteki telafi etmeyecektir. Ama şu konuda sizlere söz veriyoruz, bundan sonra ÖNSÖZ, her mevsimin ilk günü, o mevsimin renklerini taşıyarak size ulaşacak.

Bahar-Yaz sayısı olarak elinizde bulunan ÖNSÖZ'le birlikte, bir yılı arkamızda bırakmış olduk. Bu bir yılı, biz, deneme süresi olarak belirlemiştik. Kimi eksikliklerimizin olduğunu biliyoruz. ÖNSÖZ'ü bir yılın deneyimlerinin öğrettikleriyle, daha da geliştirmek amacımız. Siz okurlarımızdan, yazarlarımızdan, ve tüm dostlarımızdan destek bekliyoruz.

Yoğun geçen bir dönemi arkamızda bıraktık. Mart, isyanını gelinciklere yükleyerek, kızılığını Mayıs güllerine bıraktı... Baharın isyancılığına sesini katan bir dostumuz vardı bugünlerde yanımızda ... Irak halkının, Iraklı kadın ve çocukların isyan çığlığını buluşturdu bizimle ... Savaş ve Kadın konulu sempozyuma katılmak için geldi Irak'tan Sahar Mahdi yoldaşımız... Onun şahsında sımsıcak sardık sarmaladık direnen Irak halkını... Daha bir bağlandık, daha bir çoğaldık bu birliktelikle...

Bu yıl 6 Mayıs'ta, Harbiye'nin coşkusunu Ankara'ya taşıdık. Denizlerle, önce Karşıyaka'da mezarları başında, ardından da Abdi İpekçi Parkında düzenlediğimiz mitingde buluştuk. "Halkın Denizi Denizleşen Halkla" şiarını bir kez daha alanlardan haykırdık.

Dostlar, Yeni İnsan Atölyesi'nin, yaz dönemi söyleşi programı başlamıştır. Diyalektik, Yabancılaşma, ve Serbest söyleşilerden oluşan Salı, Cuma, Cumartesi günleri yapılan söyleşilerimize okurlarımızın katılımlarını da bekliyoruz. Gelin birlikte tartışalım, birlikte öğrenelim, birlikte çoğalalım, birlikte yaratalım yeni insanı...

Geçmişinden koparılmış, tarih bilinci yok edilmiş bir sınıf asla zafer yüzü göremez. Bu bilinçle herkesi tarih bilinci ve sınıfsal öfkeyle yüklü olarak, 77'nin 30. yılında 1 Mayıs Alanı Taksim'e çağırıyoruz. ÖNSÖZ, "1 Mayıs Yılı"nın coşkulu ve verimli bir yıl olması için yeni bir çalışma başlatıyor. Önümüzdeki bir yılda dosya konusu olarak "işçi emeğiyle, eylemiyle değiştirir" başlığı altında dört ayrı konuyu, kültür sanat cephesinden inceliyeceğiz. Dosyalar Güz sayımızda İŞÇİ, kış sayımızda EMEK, bahar sayımızda EYLEM, yaz sayımızda DEĞİŞİM başlıklarından oluşacak. Tüm okurlarımızdan yazı, öneri ve eleştirilerini bekliyoruz.

Yaz sıcakları yerini serinliğe bıraktığı, yapraklar sararmaya yüz tuttuğu günlerde buluşmak dileğiyle...

Sanat

Sanata Dair Notlar

Deniz DAĞLI

6-9

İnceleme

Sloganlar Semboller
Renkler

Setanay BERDAN

10 - 13

Araştırma

İnsanın Doğa Karşısındaki Durumu

14-16

Bilim-Araştırma

İnsan Beyni Üzerine

17-19

Yabancılaşmaya Karşı Beyin Egzersizleri

“Benim” kavramınız kaç π ?

20-21

Araştırma

İnsanın Toplumsal Sistemden
Kaynaklanan Durumu

Özgür GÜVEN

22-27

**AYIŞIĞI
SANAT
MERKEZİ**

Sempozyum

Savaş ve Kadın

28-31

Kadının Kurtuluşu İçin
Yol Gösterici İlkeler

33-36

Marxizm ve Feminizm

Sıla ERCİYES

37-39

Medya Plaza Villa

Temade ÇINAR

40-42

Şiir

Kadın

Baran YENGİ

43

Kadın... İyiliklerin ve
Kötülüklerin Kaynağı...

Berrin TAŞ

44-47

Yaşamamış Olmak

Ergül ÇİÇEKLER

48-49

Irak Direnişinde Kadın

Sahar MAHDİ NAEF

50-53

Gözetiminde Tecavüz

54-55

Kadına Bakış

Fıdan TOPRAK

56-57

Çıt Çıt çıt

Kazım DEMİR

58-59

Boşanıyoruz

Av.Eylem

ERKARSLAN

60-61

Plaza de Mayo Anaları

62-63

Zılgıt

Baran YENGİ

64

Öykü
Seyit
Elif CAN

65-70

Sanatçılarımız
Ahmet ARİF
Adnan YÜCEL

91-92

Öykü
Neredesin Bay Kim?

71-75

OKURLARIMIZDAN

93-97

Gezi Notları
Küba
Ayışığı Sanat Merkezi

76-77

Şiir
Nazım AKARSU

98

Gezi Notları
Dachau Toplama kampı müzesi
EKM

78-80

Güncel
6 Mayıs'da Ankara'daydık

99-103

Zindan Türkü Söylüyor
Sibel'in Günlüğü'nden

81-83

Güncel
Sanat'a Komplo

104-105

Öykü
Damla'ya Dolaylı Mektup
Ergül ÇİÇEKLER

84-86

Asker Mektubu

106-107

Anlatı Simurg Tufanı
Şiir Yoksa
Ruhan MAVRUK

87-89

Deneme
İnadına Sanat
Cemre CAN

108

Şiir
Siyah Duvaklı Gelin
Sahar MAHDİ NAEF

90

Etkinliklerimiz
AYIŞIĞI
SANAT
MERKEZİ

109-112

**AYIŞIĞI
SANAT
MERKEZİ**

**YAZ
SÖYLEŞİLERİ**

YENİ İNSAN ATÖLYESİ

UMUDUMUZ KAVGADA KAVGAMIZ SANATIMIZLA

Salı Serbest Söyleşiler

19.00 – 21.00

Cuma Diyalektik Söyleşileri

19.00 – 21.00

Cmt. Yabancılaşma Söyleşileri

10.00 – 12.00

16 Mayıs Salı Serbest Söyleşiler
İnsanlararası ilişkiler

19 Mayıs Cuma Diyalektik I
Hareketin Yasaları

20 Mayıs Cumartesi Yabancılaşma I
Nasıl Yabancılaşıyoruz?

30 Mayıs Salı Serbest Söyleşiler
Toplumsal Uyuşturucular- Medya, TV, Futbol

2 Haziran Cuma Diyalektik II
Toplumsal Olaylara Nasıl Bakmalıyız?

3 Haziran Cumartesi Yabancılaşma II
Üretenin Üretimine Yabancılaşması

6 Haziran Salı Serbest Söyleşiler
Sevgi

9 Haziran Cuma Diyalektik III
İnsanlararası İlişkiye Diyalektik Bakış

10 Haziran Cumartesi Yabancılaşma III
Sanat Üreticisinin Üretimine Yabancılaşması

13 Haziran Salı Serbest Söyleşiler
Sanatsal Beğeni

16 Haziran Cuma Diyalektik IV
Doğa Olaylarına Diyalektik Bakış

17 Haziran Cumartesi Yabancılaşma IV
Dört Bin Yıllık Üretime Yabancılaşma

20 Haziran Salı Serbest Söyleşiler
Güzel-Çirkin İlişkisi

23 Haziran Cuma Diyalektik V
Sanatsal Üretimlere Diyalektik Bakış

24 Haziran Cumartesi Yabancılaşma V
Yabancılaşan Sanatçı ve Üretim Sancısı

27 Haziran Salı Serbest Söyleşiler
Kollektif Bilinç, Bireysel Bilinç

30 Haziran Cuma Diyalektik VI
Diyalektik Bize Neden Gereklidir?

1 Temmuz Cumartesi Yabancılaşma VI
Sanatta Yozlaşma

Yeni İnsan Atölyesi

Yazın Çalışmaları

Cumartesi 12.30-14.30 arası yapılacaktır

**gelin birlikte tartışalım
üretelim
paylaşalım**

**AYIŞIĞI
SANAT
MERKEZİ**

**gitar
baglama
tiyatro
modern danslar
şiiir
felsefe
estetik
halk oyunları
sinema**

2006-2007 çalışma dönemi atölye çalışmalarımıza katılmak isteyenler, kayıtlarını 15 Eylül'e kadar yaptırabilirler

Ayışığı Sanat Merkezi 3. KONFERANSI 20-23 TEMMUZ'DA TOPLANIYOR

17 yıllık sanat yürüyüşümüzü sürdürdüğümüz Ayışığı Sanat Merkezi olarak, her yıl düzenlediğimiz konferanslarımızdan birisine daha yaklaştık. Amacımız bir yıl boyunca edindiğimiz birikimleri değerlendirmek, paylaşmak ve yeni yılda daha güzel, daha yüce üretimler gerçekleştirmenin yollarını aramak...

2.Konferansımızda "Sanat Neden Gereklidir ve Toplumsal Mücadeledeki Yeri Nedir", "Sanatta Öz ve Biçim Sorununa Nasıl Yaklaşmalıyız" ve "Biz Sanat Mücadelesinin Neresindeyiz" başlıklarıyla, bir yıllık faaliyet raporlarının sunulduğu, geçmiş döneme ilişkin değerlendirmeler ve gelecek döneme ilişkin önerilerin yapıldığı yoğun bir dört gün geçirdik.

Konferansımızda bu yıl yine, faaliyet raporlarının sunulmasıyla 2005-2006 yıllarına ilişkin değerlendirmeler, 2006-2007 dönemine ilişkin öneriler yer alacak. Dört gün sürecek Konferansın 1. ve 2. günü önceki konferansta alınan kararların değerlendirmeleri ile yeni döneme ilişkin kararlar gündemimizde olacak.

Konferansın 3. ve 4. günlerinde ise aydın ve sanatçı dostlarımızla birlikte "Yabancılaşmanın Sanata ve Üretimlere Yansıması" konusunu çeşitli yönleriyle ele alacağız.

Ayışığı Sanat Merkezi olarak üretimlerimizi geliştirmek, paylaşmak ve yaymak amacındayız. "Umudumuz Kavgada Kavgamız Sanatımızla" diyerek yola çıkıyoruz. Geleceğin kalıcı eserleri, Sosyalizmin kültürel değerleri bu günden yaşam bulacaktır. Yeni, eskinin içinden doğuyor... Gelecek için mücadele eden her insan, geleceğin sanatsal ve kültürel değerlerini yaratmanın yollarını da bu günden arayıp, çözüm üretmelidir. Bu günü çözümlenemeyenler, yarına çözüm üretmezler.

Tüm dostlarımızı "Yabancılaşmanın Sanata ve Üretimlere Yansıması" konusunu tartışmak, paylaşmak ve çözüm üretmek üzere aramızda görmekten onur duyacağız.

Sanat

D. DAĞLI

Şiir, roman, masal çok çeşitli dile çevrilmiş ve halklar tarafından özümlemiş. Bir Don Kişot'un dünyadaki etkisini düşünelim; ya da, Gorki'nin Ana'sını veya Avrupa Masallarının etkisini yine tiyatronun halkları yakınlaştırmada ki etkisi çok açıktır.

ONSOZ

Sanata dair notlar

İNSANLIĞIN KAYNAŞMASINDA SANATIN ROLÜ

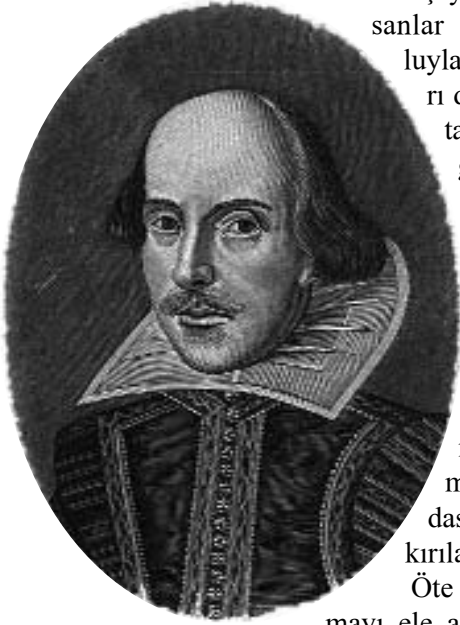
Halkların tarihi yalıtık olmaktan, birbiriyle kaynaşmaya doğrudur. Bu, halkların dayandığı ekonomik ilişkilerin tarihsel bir eğilimidir. Bu eğilim esas olarak kapitalist ekonomiyle birlikte belirginleşir. Fakat kapitalist ekonomik biçim belli bir gelişme aşamasından sonra ekonomik evrimle ve bunun tarihi eğilimiyle çatışmaya başlar. İşte bu noktada toplumsal bir alt-üst oluş gündeme gelir. Halkların kaynaşmasını sağlayacak toplumsal üretim, ortaklaşa mülkiyet altında serpilip-gelişir. Ondan sonradır ki, yani ekonomik zorunluluğun ötesinde insanlığın gerçek özgürlük çağı başlar. İnsanlığın özgürce birliği ve kaynaşması gerçek olur.

İnsanın uzun serüveni çok yönlü gelişmeye dayanır. Ve her tarihsel dönemin ekonomik yaşamı kazanma biçimi ve buna denk gelen bir felsefi, sanatsal, estetik, hukuki, ideolojik biçim oluşur. İnsanlık tarihini böylesi bir zenginlik içinde görmemiz gerekiyor. İnsanın özünde varolan bu zenginlik, tarihin uzun bir döneminde halklar tarafından ayrı ayrı olarak ortaya çıkartılmıştır. Halkların, birbirinden kopuk olarak yaşadığı tarihin büyük bir döneminde, insanlığın gelişmesi ekonomik ve tarihsel nedenlerle sınırlı kalmıştır. İnsan yaşamının tamamlayıcı bir yönünü oluşturan ve "güzelliğin yasalarına göre" yapılan sanat halklar tarafından ayrı ayrı geliştirilmiştir. İnsanlar (halklar) birbirinden ayrı olarak yaşamış olmasına karşın ve tarihin farklı gelişme aşamalarında bulunmakla birlikte; birbirine benzer süreçten geçmiştir. Yapılan tarihi araştırmalar ve çıkan sonuçlar gösteriyor ki, halklar birbirinden yalıtık olmaları ve tarihin farklı aşamalarında olmaları, aynı aşamaları farklı zamanlarda yaşamalarına rağmen, ortak özellikler ve benzer etkinliklerde bulunmuştur. Ayrı ayrı yerlerde yaşamış olan halkların sanatlarının birbiriyle benzer özellikler göstermesi bundandır.

Halkların birbirine yakınlaşması karşılıklı ekonomik ilişkilerin kurulmasıyla başlar. Bu, aynı zamanda meta üretimine geçiştir. Meta fetişizmi ve yabancılaşma bu süreçte başlar. Basit meta üretimi gelişip, meta üretimi toplumlarda egemen hale gelince bu gelişmeye bağlı olarak halkların ilişkileri de gelişir. Meta üretimi ve dolaşımı demek insanların milyonlarca bağ ile birbirlerine ve karşılıklı ilişkiye geçmesi demektir. Dünya ekonomisinin bugün ulaştığı düzeye bağlı olarak halkların yakınlaşması, insanların kaynaşması çok daha zengin ve karmaşık hal almıştır. Halkları birbirine bağlayan ve kaynaştıran bağlardan biri de hiç şüphesiz sanattır.

Sanat dallarından edebiyat sanatı özellikleri nedeniyle halklara daha çok ulaşma olanağına sahip olması nedeniyle önemlidir. Şiir, roman, masal çok çeşitli dile çevrilmiş ve halklar tarafından özümlemiş. Bir Don Kişot'un dünyadaki etkisini düşünelim; ya da, Gorki'nin Ana'sını veya Avrupa Masallarının etkisini yine tiyatronun halkları yakınlaştırmada ki etkisi çok açıktır. Her halk Shakespeare kendine aitmiş gibi oynar. Her insan Balzac'ta kendin-

den bir şeyler bulur. İnsanlar edebiyat yoluyla başka halkları daha yakından tanıma olanağına kavuşmuştur.

Bu sayededir ki burjuvaların; halkları birbirine düşman gösterme ve düşürme propagandası biraz olsun kırılabilmiştir.

Öte yandan sinemayı ele alalım sinemanın halkları birbirine yakınlaştırma ve ortak duygular yaratmadaki rolünü kim yadsıyabilir. Her ülkedeki sinema önlerinde “başka” halkların filmlerini izlemek için oluşan uzun kuyruklar bunu göstermiyor mu. Hele filmlerin tv’de internete gösterilmesiyle, sinema sanatı yaşamımızın bir parçası oldu. Fotoğrafçılıkta, güzel sanatlarda da aynı gelişme mümkün. Sanat, sanata düşman olan burjuvaziye rağmen ve ona karşı geliyor ve insanlığı daha bir kaynaştırıyor.

Müziğin yerine ayrıca değinmek gerekiyor. Müzik, halk arasında ve halklar içinde en çabuk ulaşan ve etkisi en yaygın olan sanattır. Müzik; şarkı, dans tüm insanlar üzerinde derin etki bırakıyor. Bu etki, ortak (aynı) duyguya dek varmıştır. Aynı müzikten, aynı şarkıdan etkilenmek ne müthiş bir şey ve bu insanların, insanlaşmasında ne derin bir etki yaratmıştır. Halkların müziği insanlık üzerinde bu denli etki yaratmışken ve yeni bir duygu yaratmışken, kapitalistlerin halkları birbirine düşman etme çabaları sonuç vermez.

Tarihin Yeni Evre’sinde, insanlığın özel mülkiyet altında geçen binlerce yıllık dönemini sona erdirecek ve insanın ilk defa özgür olacağı maddi koşullar oluşmuştur-gerçekten oluşmuştur. İnsanlık üretim sürecini ilk defa ortak denetimine alacaktır. Geleceğini ve insani tarihini kendi elleriyle ve ortaklaşa kuracaktır. İnsanlık, ortak tarihini, birlikte kuracak kadar yakınlaşmıştır, kaynaşmıştır. Sanat, insanlığın özgür yarınlarda daha büyük rol oynayacaktır.

İnsanlar şiir yazdıkça, resim yaptıkça, müzik yaptıkça, dans ettikçe, şarkı söyledikçe; sanat düşmanı burjuva sınıflar daha uzun süre ayakta kalamazlar.

mazlar.

İnsanın uzun serüveni, bireylerin çok yanlı gelişeceği, kaynaşacağı ve ortak duygulara sahip olarak yaşayacağı, özgür insanlardan oluşan yeni bir tarihsel dönem altında sürecektir.

GÜZELLİK ANLAYIŞININ DEĞİŞİMİ

Toplumlar değiştikçe, sanat da değişime uğrar. Çünkü sanat toplumdaki bağımsız değildir. Lenin’in söylediği gibi, bir insan hem belli bir toplumda yaşayıp, hem de ondan bağımsız olmaz.

Sanatın, toplumların değişimiyle birlikte değiştiğinin en güçlü kanıtı, her tarihsel dönemin örneğinin, yeni bir bulgusunu açığa çıkarıyor. Her dönemin kendi sanatının olduğunun en açık belgelerinden biri farklı mimari ve süsleme sanatıdır. Ama metafizik anlayış gün yüzüne çıkarılan bu tarihi kanıtlar karşısında sessiz kalmayı tercih ediyor. Öte yandan çok eski çağlarda ortaya çıkan kimi sanatların zamanla yitip gitmesi, yeni yeni sanat dallarının çıkması da sanatın, toplumların değişimiyle birlikte değiştiğinin tartışma götürmez başka bir kanıtıdır.

Sanat dünyayı özümlemenin bir biçimidir. Dışımızdaki dünya sürekli değişim içinde. Doğanın kendisi evrim geçirip değişime uğruyor, insan-doğa ilişkileri belli bir toplumsal biçimin içinde daima değişime uğruyor. Üretim ilişkileri ve toplumsal ilişkiler değişime uğruyor. İçinde bulunduğumuz toplumsal çevre (ki görüşlerimizin içinde biçimlendiği çevredir) değişime uğruyor. Özcesi, özümleyeceğimiz dünya daima bir evrim, devinim ve değişim içindeyse, o dünyayı özümlemenin bir biçimi olan sanat ta değişime uğracaktır.

Sanat, dünyanın “güzelliğinin yasalarına göre” özümlenişidir. Fakat her dönemin kendi güzellik anlayışı vardır. Güzellik bize bağlı bir şeydir. Nesnelere ancak güzellik maddi ve fiziki taşıyıcılarıdır. Nazım’ın kirpikleri ok, gözleri mavi, saçları saman sarısı diye tarif ettiği sevgilisi için daha sonra söylediği gibi, “onu biraz da ben yarattım”. Biz değişime uğradıkça güzellik anlayışımız da değişir. İnsan güzelliği de toplumsal gelişmelere ve toplumsal amaçlara göre değişime uğrar. İnsan güzelliği her dönem aynı biçimde görülmez. “Sosyalist bir toplumda çok çeşitli şekillerde bireysel güzellik anlayışlarının olacağı, gittikçe kendini belli edeceği çok doğaldır; çünkü, toplumsal, estetiksel ideal her kişinin bilincinde kendine özgü tarzda yansımaları bulacaktır.

Bir dönem geçerli olan bir anlayış, bir ünvan başka bir dönem alay konusu olabiliyor; işte Don Kişot... Daha önceki çağlarda geçerli olan kahramanlık

ve kahramanlık edebiyatı, Don Kişot'ta son darbeyi yiyor. Ekonomik-toplumsal koşulların değişimiyle birlikte, "kahramanlık" anlayışı da değişime uğrar. "Toplumun devrimci bir yeniden biçimlenişine yürüyen kitle hareketinin kahramanlığı anlamında yepyeni bir kahramanlık anlayışı dile geliyor." Devrimci kitle hareketinin kahramanlığını doğru kavramalıyız.

Toplumsal dönemler değişince insanların duyguları, aşk anlayışı ve bunun sanatsal yansıması da değişiyor. Yüzyıllar öncesinin aşk masallarını, aşk şiirlerini bugün de beğendiğimiz oluyor. Duygularımızı etkileyen bugünkü koşullardır. İçinde olduğumuz toplumsal çevredir. Evrime uğramış bugünkü doğadır. Eski dönemlere ait bir aşk şiirini, bir müziği ne kadar beğeni ile dinlese de, yine de hiçbirini bugünkü şiir ve müzik kadar bizi etkileyemez. Aslı ile Kerem'den çok Nazım'ın aşk şiirleri daha çok etkiler bizi. Zamanın anlayışı, zamanın içeriği sürekli bir değişim ve devinim içindedir.

İnsanın özü zengindir ve daima yeni güzellikler yaratır. Ve biz bu güzelliklerin peşinden serüvenden serüvene koşmaktan hiç geri durmayacağız.

AYDINLAR

Aydınlar için, sınıflı toplumda sınıfların varlığına rağmen, sınıfların üstünde, toplumu aydınlatan kimse, tanımlaması yapılması, konunun kavranmasından uzak bir yaklaşım olur. Bir kimsenin hem sınıflı bir toplumda yaşaması, hem de sınıflardan bağımsız olması tam bir saçmalaktır. Aydınlanmanın durumu ancak, sınıfların varlığı, karşılıklı ilişkisi ve çatışması temelinde ele alınırsa doğru olarak anlaşılabilir.

Aydınlanmanın kendisinin de tanımının yanlış yapılmasında etkisi var. Kendisini, sınıfların ekonomik alanındaki çatışmasından, dolayısıyla zihinsel üretimini, bu çatışmanın ideolojik yansımasından bağımsız göstermiştir. Sanki bu, olanaklıymış gibi. Bu yanılsama, sınıflar savaşımının henüz tüm toplumu, onun tüm bireylerini tümünden etkisine alacak kadar gelişmediği, ya da sınıflar mücadelesinin görece barışçı seyir izlediği durumlardan ileri gelir. Ama bu durum, her şeyden önce, sınıflar savaşımının zorunlu gelişimi tarafından bozulur. Sonuçta sınıflar üstü aydın tanımı, birbirinin üstüne doğru yürüyen karşıt sınıfların çatışmasının şiddetinde tuzla buz olur. Ne kadar kırılmalı bir tanımlama. Sınıflar gerçeği, sonunda, hiçbir sosyal grubun bunun dışında kalamayacağını herkese öğretir.

Maddi üretimdeki karşıtlık, zorunlu olarak ideo-

lojik alana yansır ve ideolojik mücadeleyi yürütecek kimseleri, bir takım grupları kaçınılmaz kılar. Buradan da anlaşılacağı gibi, maddi üretim ve maddi işbölümü, zihinsel üretim ve zihinsel işbölümünden önce gelir. Ekonomik üretimdeki karşıtlık, somutlaşarak kapitalist üretimdeki karşıtlık, kapitalistlerle, işçi sınıfı arasındadır. İdeolojik üst yapıdaki mücadelede bu iki sınıf arasındadır. Bu alandaki her zihinsel üretim, maddi yaşamdaki karşıtlığa göre şekillenir, onu ön sayar.

Maddi üretimin, zihinsel üretime ön gelmesi, zihinsel üretimin nasıl bir üretim olduğunu anlamak için, ön koşulu olan maddi üretimin hangi biçim içinde yapıldığını kavramamız gerekiyor. Çünkü maddi üretim belli bir toplumsal biçim içinde yapılır. Maddi üretim ancak, belli bir tarihsel koşul, özgül toplumsal biçim içinde yapılır: Komünal, köleci, feodal, kapitalist biçim. Biçimi ne olursa olsun, genel olarak maddi üretimden söz ettiğimiz zaman, insanın üretimi için zorunlu bir temelden bahsetmiş oluruz. Maddi üretim zorunlu olarak da toplumsal bir biçim alır.

Bunu bilmek neden önemli. Çünkü genel olarak zihinsel üretimi değil, belli bir dönemin ideolojik, estetik, sanatsal vb. üretimini anlamak için; her biçimdeki zihinsel üretim, yani belli bir döneme ait zihinsel üretim, ancak belli bir toplumsal biçim içindeki maddi üretimin yapılmasına bağlı olarak anlaşılabilir. Her tarihsel dönemin üretim biçimi farklı olduğu için her dönemin zihinsel üretimi de farklı olur. Belli bir dönemin özgül zihinsel üretimini anlamak için, üretimin gelişimini doğru anlamalıyız.

Üretici güçlerin gelişimiyle birlikte, emek daha üretken hale gelir, bunun sonucu olarak metallerin üretimi için toplumsal gerekli-emek zamanı en aza düşer, üretken nüfusun sayısı azalır: buna karşılık, servetin yönetimiyle uğraşan ve toplumu aydınlatan nüfusun sayısı çoğalır. Üretken nüfus azalırken, teknik, bilimsel ve sanatsal aydın kesiminin sayısının çoğalması emeğin üretkenliğinin artmasının sonucudur. Özellikle yirminci yüzyıldan başlayarak günümüze dek uzanan bir biçimde, toplumda aydın kesiminin artan etkisinden söz edilmesinin maddi temeli bu gelişmede yatmaktadır. Ondokuzuncu yüzyıldan çok yirminci yüzyılda aydın kesiminin artan sayısı ve etkinliği ancak bu gelişmeye bağlı olarak açıklanabilir. Tekelciliğin oluşumuyla birlikte, bu süreç de hızlanır. Kapitalistler artık, servetin ve toplumun yönetim işlerini uzmanlara, bırakır. Sermayenin yönetimi, kapitalistlerin kendileri olmadan gerçekleşir. Bu, kapitalistler olmadan da, toplumun varlığını sürdürebileceği ve kendi kendini yönetebileceği bir durumun doğması demektir.

Toplumsal üretimin gelişim gösterdiği aynı süreçte, emek bilimden ayrılır, bilim sermaye niteliği ile emeğin karşısına geçer, emek ile karşıtlık oluşturur ve emeğin üzerinde bir egemenlik gücü olur. Kafa emeği ile kol emeği arasındaki karşıtlık derinleşir, kafa emeği, kol emeği üzerinde egemenlik kurar. Ancak bu süreç tek yönlü değil, karmaşık ve bütünlüklüdür. Kafa emeği ile kol emeği arasındaki karşıtlığı ortadan kaldıracak daha üst bir toplumsal gelişmenin koşullarını da kendi içinde barındırır. Kol emeği kafa emeği ile (bilim emeği, sanat emeği, entelektüel emek) tek vücutta, kolektif emekçiyi oluşturur. Kolektif emekçinin kurtuluşu da ortak olur.

Aydın kesiminin çıkışı ve gelişimi, maddi üretimin belli toplumsal biçimler içindeki ilerlemesiyle açıklanabilir.

Aydınlar, ekonomik ve sosyal ilişkilerini sürdürdükleri sınıflarla birlikte hareket ederler. Kendi başına bir sınıf oluşturmazlar, bağlı oldukları sınıfların konumundan hareket ederler. Kendi içlerinde bir bütün oluşturmazlar. Burjuva aydın, burjuvazinin sınıfsal konumuna bağlıdır. Aydın konumuyla, toplumu aydınlatmak için objektif bir eğilim gösterse de, burjuva sınıfsal konumu ve burjuva sınırlılık onu bu sonuçtan alıkoyar. Sonuçta burjuvazinin sınıfsal çerçevesini aşamaz. Tutucudur. Zihinsel üretimini hizmet ettiği sınıfın çıkarlarına göre ayarlar. Küçük-burjuva aydın, kapitalizme eleştirel yaklaşır. Genel olarak ilerlemeden yanadır, fakat kapitalizmde ilerlemenin karşıt niteliğini, ilerlemenin yanında gerilemenin de meydana geldiğini görmeyecek kadar ön yargılıdır. Halktan yanadır, bir “halk kürsüsü” olarak kalmak ister. Bazıları sosyalizmin etkisine açıktır. İşçi ve halk hareketinden etkilenir. Daha ileriye ancak küçük-burjuva konumdan kurtuldukça gider. İşçi sınıfı aydınları, yaşam koşulları itibariyle küçük-burjuva olmakla birlikte, sosyal hareket olarak ve ideolojik olarak proletaryanın devrimci konumuna ve dünya görüşüne bağlanır. Aydınların, emekçi kitlelerden farklı bir sosyal yaşamı olmakla birlikte, sermayenin gelişimi ve merkezileşmesi, onların ekonomik durumunu emekçilere yaklaştırır. Kafa ve kol emeğiyle geçinenler arasında toplumsal konumca bir ortaklaşalık ortaya çıkar. Bu konum kapitalizmi yıkmak ve daha ileri gitmek için ortak temeli oluşturur. Ancak, aydın kesimi nedenli emekçi kitlelere ekonomik olarak yaklaşırsa bile, yine de bu farklılık devam eder. Nesnel durumu, onların hareket biçimini ve düşüncelerini etkiler. Hem burjuva etkilere açıktırlar, hem de emekçilerin etkilerine. Bu yüzden düşünceleri çelişkili olur. Aydın kesimin bu özelliğini unutmak, proletarya hareketi için büyük hata olur. Ağır burjuva saldırı sırasında en kritik bir anda, aydın kesimin önemli bir bölümü, emek hareketinin yanında olmayabilir. İşçi sınıfı hareketi, aydınların bu konumlarını göz önünde tutmalı, fakat aynı zamanda da onlarla birlikte hareket etme politikası izlemeli.

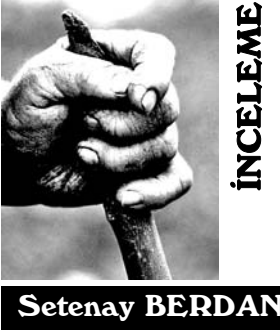
Emekçi halkın çektiği sıkıntılar ve acılar karşısında kayıtsız değildirler. Emekçi kitlelerin durumunu sanat edebiyat, felsefe vb. biçimde dile getirirler. Bu durumun değişmesini isterler, düşüncelerinde insancıl amaçlar taşırlar. Fakat yorumlamak değil, asıl olarak değiştirmek gerekir. İnsancıl amaçlara en çok eylemle ulaşılır. Bu hedefe ulaşmak için aydın kesimler, halkın yanında yer almalı, halk eylemine katılmalıdır. Ancak dünyayı değiştirme eyleminde yer alanlar, dünyayı doğru olarak yorumlayabilirler. Dünyayı değiştirme eylemi kafa ve kol emeğiyle yaşayanların örgütlü ve kolektif olarak katıldıkları bir iştir.

Pek çok düşünür, yazar, sanatçı, bilimle uğraşanlar, insanlığın geleceğini düşünür, görüş ortaya koyar, insanca düşünceler taşırlar. Gelecek ise sosyalizmdir. Aydınların insancıl düşünceleri en iyi ifadesini sosyalizmde bulur. Bu nedenle sosyalizm çok kısa sürede aydınları etkilemiş düşüncelerini şekillendirmiştir. Sosyalizmin dünyayı açıklama gücü aydınlar için de her zaman bir esin kaynağıdır. Aydınlar düşüncelerini gerçekleştirmek için her zaman işçi sınıfının devrimci konumundan ve sosyalizm temelinden hareket etmelidir.

“Beni duyma olanağı olanlara diyorum ki; umutsuzluğa düşmeyiniz. Üzerinize çöken bela vahşi bir iştahın ve insanın gelişmesi yönünden kaygılananların duydukları acıların sonucundan başka bir şey değildir. İnsanların kini geçecek, diktatörler yok olup gideceklerdir ve halktan zorla aldıkları güç yine halkın eline geçecektir. İnsanlar ölmeyi bildikleri sürece özgürlük yok olmaz, olmayacaktır.”

Charlie Chaplin

SLOGANLAR SEMBOLLER RENKLER

algıdan bilince, propagandanın tabii yolları

Son 25 yılın en yaygın ve görece rahat bir yazılı-görsel propaganda dönemini yaşıyor devrimci hareket. Birkaç düzine süreli yayın, günlük gazete ve radyolar dışında, afişler, duyurular ve el ilanlarıyla, emekçilerin geneli üzerinde son 25 yılın en yoğun bilinçlendirme kampanyaları yürütülüyor.

Buna rağmen, yazılı-görsel propagandanın tükettiği çabalara eşdeğer bir kitlesel hareket yaratamamanın sıkıntısı, hemen her devrimci kesimde var. Atılan her tohumun “eninde sonunda” filiz verdiğini bilmenin kuşkudan uzak rahatlığıyla, kendimizi teskin edebildik; yapageldiğimiz biçimiyle yazılı-görsel propagandanın etkileme gücünü-çapını, kendi kendimize sorgulamadan da yaşayıp gidebildik. Ama hayır. Devrimin genel koşulları, bizi bu lüks ve rahatlıktan alıkoyuyor / koymalı. Açlık beklemez, ayaklanma da... bizim eninde sonunda bu konular üzerinde devrimci soruları sormamızı beklemeyecektir.

Soru şudur: Geniş emekçi kitleler üzerinde harekete geçirici etkisi sınırlı olan yazılı-görsel propagandanın eksikliği nereden kaynaklanıyor? Sloganların ve hedeflerin “içeriğinden” mi, yoksa onların sunuluş “biçiminden” mi?

Propagandanın hedefini özetleyen sloganların siyasi içeriğinin doğruluğunu ve emekçi kitlelerin çıkarlarıyla uyumunu tespit edebilmek için, konu edilen her olgu titizlikle ele alınır ve siyasi analizler yapılır. Proletarya, propagandasının siyasi içeriğini tarihsel ve güncel analizlerden geçirmekle kalmaz; olaylar ve gelişmeler tarafından sınanmasını da göz önünde tutar. Bu çaba, hiçbir zaman bir kenara bırakılmadı. Öyleyse, proletarya açısından, yazılı-görsel basının biçimi üzerinde durmak önemlidir.

“Öz,” dururken, “biçim”i, tartışmanın gereksizliği üzerine uzunca bir nutuk vermeye hazırlananlara, bir emekçinin günlük yaşamını gözlerinin önüne getirmelerini öneririm.

İstanbul gibi, modern kapitalist yaşamın eksiksiz görüngülerini bulabileceğimiz bir kentte, sıradan bir emekçinin günü ile, bizim yazılı-görsel propaganda faaliyetlerimiz arasında nasıl bir “iletişim” olabileceğini düşünelim. İstanbul gibi bir yerde, bir emekçi, haftanın altı günü, sabahın köründe, çoğu kez daha güneş doğmadan evinden acele adımlarla çıkar. En yakın otobüs durağına gider. Tıkış-tıkış bir otobüsün penceresinden, yaşadığı şehrin sokaklarının, insanların, reklam panolarının (ve o panoların sağında-solunda görünen devrimci afişlerin) akıp gidişini seyrederek. Bazen bir kibrit almak için, en çok üç-dört dakika durduğu gazete bayiiinin önünde sıralanmış olan yayınlara göz ucuyla bakar. Bütün bu zorunlu koşuşturmaya içindeki sıradan bir emekçi için, yazılı-görsel propaganda, akıp giden sloganlar, simgeler, renkler cümbüşüdür. Eminönü bayram pazarındaki gibi, aynı anda “yüzlerce satıcı”nın bağırdığı bu propaganda alanında, biçimin hiçbir önemi olmadığını düşünen, ancak zaferi göze alan, ama oraya giden yolu bilmeyen birisidir.

Bilinçlilik Durumuna Giden Yol

Sorum, sınıf bireylerinin içinde yaşadıkları toplumla karşılıklı iletişimlerinin, bu iletişim değişen-gelişen biçimlerinin ne olduğu; bu iletişimle elde edilen kişisel durumlar ve algıların hangi yolları izleyerek sınıf bilincine ulaştığıyla doğrudan ilgilidir.

Kabul edelim ki, burjuvazi kendi ürününü ve düşüncelerini “pazarlama” konusunda iki yüz yılı aşan bir birikim üzerinde oturuyor. Sermaye dünyası, kendi düşüncelerini baskı mekanizmaları yoluyla kitlelere kabul ettirme olanağının sınırlı olduğunu gördüğü eski

Sovyet Cumhuriyetleri de (Gürcistan, Ukrayna'da olduğu gibi) bu amaçla yoğun olarak "iletişim ve pazarlama" tekniklerini kullandı. Kendi deyimleriyle, bu işi bir "toplum mühendisliği"ne dönüştürmüş durumdadır. Proletarya, amacına uygun faaliyetlerinde on milyonları etkilemek istiyorsa, burjuvazinin kullandığı teknikler ve araçlar üzerinde düşünmesi ve uygun olanlardan yararlanmayı bilmesi gerekiyor.

Önce sorularla başlayalım: "Bilinçli insan" dediğimizde ne anlıyoruz? Ama bilinç var, bilinç var. Toplumdaki her olguya olduğu gibi, bu meseleye de tarafsız sorularla çözüm getiremeyiz. O yüzden, daha doğru bir soruyla başlayalım. "Sınıf bilinçli bir insan" dediğimizde ne anlıyoruz?

Marksizmin ustalarının sözleriyle; "Bilinç nesnel dünyanın öznel imgesidir". Kişi, içinde yaşadığı toplumla, çevrelediği koşullarla, onları gözlemlemek, onlardan etkilenmek, çoğu zaman onlara körüncesine itaat etmek biçiminde ilişkiye girer. Çevre ve toplum, insan etkinliği tarafından yeniden biçimlenir olsa da, insan düşüncesi, toplumun ve çevre koşullarının yaratıcısı değildir. Bu olgular, insan düşüncesinden bağımsız olarak varoluşunu sunduğu için "nesnel"dir.

İnsan düşüncesi, nesnelere dayanarak, oradan beslenerek; nitelikler ve kavramlar yaratır. Elma deyince aklımıza, beynimizin deneyim yoluyla edindiği ortalama bir tat, koku ve biçim gelir. Elma, kafamızın içinde yaratılmış bir imgedir. Ama, ağaçlarda yetişen o hoş kokulu, annemizin "Bütün vitamini kabuğunda, soymadan ye" dediği meyve var olmasa, beynimiz hiçbir zaman elma imgesini yaratamazdı.

Toplum da, insan düşüncesinin dışında, ondan bağımsız "nesnellikler" üzerine kuruludur. Toplumun üzerinde kurulduğu nesnelliklerden, bugün için en önemlisi, sınıf gerçekliğidir. Sınıf gerçekliğinin çevrelediği koşullar, insanı, bulunduğu konumdan hareket ederek dışındaki dünyayı algılamaya zorlar. O ünlü sözde olduğu gibi: "Sarayda başka düşünülür, kulübede başka".

Sınıf bilinçli insan, yalnızca içinde yaşadığı koşulların farkında olan insan değildir. Toplumda milyonlarca insan, yoksul ve işsiz, sermayeye bağımlı bir hayatın zorluklarının pekala farkındadır. Oysa bilinçli insan, aynı zamanda, dışındaki dünya ve koşullar karşısında kendi tutumunu, etik yapısını, sınıf çıkarlarını ve ideallerini bilen insandır, davranışlarını buna uygun denetleyen, eyleminin sorumluluğunu taşıyan ve attığı adımları sınıfının çıkarlarıyla uyumlulaştırın insandır.

Devrimci savaşımın bin bir türlü yolla, ajitasyonlar ve propagandalarla yaygınlaştırıp aktif politik yaşama katmaya çalıştığı insan, sınıf bilinçli insan değildir. 'Kulübede başka düşünen' insanı bulup, onu "sınıf bilinçli insan" olarak donatmak için yürünen yol, hiç de dümdüz bir

çizgi değildir. Her insan için, özgün bir yoldur bu. Ancak, günümüz devrimci savaşımının temel sorunu, milyonları etkilemek olduğundan, bu özgünlükleri şimdilik bir kenara bırakıp; genel olandan, duyumlardan bilinçliliğe giden yolun, kısa bir analizden söz etmek durumundayız.

Marksizm'in bu konudaki cevabı biliniyor: duyumdan algıya, algıdan tasarımılamaya, tasarımılamadan bilinçlilik durumuna.

Duyumlar, dışımızdaki dünyaya ait nesnelere tek tek, birbirinden kopuk ele alıştır: bu sokaktaki evler bakımsız, sağlıksızdır; şu yukarıdaki villalar son derece lüks ve yaşanabilir. Duyumlar, her insan için aynıdır.

Algılar ise, dışımızdaki nesnelere, onlara ait özelliklerin ve ilişkilerin bir bütün olarak kavranmasıdır. Bu aşamada artık, insanın ilgi ve eğilimleri, çevrelediği koşulların düşünmeye getirdiği özgünlükleri devreye girer: Bu sokaktaki evler bakımsızdır çünkü biz yoksulluk ve sefalet içinde yaşıyoruz. Tepedeki villalar bakımlıdır çünkü onlar zenginlik içinde yaşıyorlar. Algılama sınıftan sınıfa değişir.

Bunun ötesi, teorik düşünmeye doğru en önemli adım olan tasarımılamadır. Bu aşamada, algılar tarafından derlenen bilgiler, nesnelere tek bir genellemede bir araya getirir: Bu sokaktaki evlerde sefalet, tepedeki villalarda zenginlik var; çünkü bu düzen böyle. Düşünceye giren "Bu düzen" sözü, algıları bir imgede bütünleştiriyor.

Düşünce, bu önemli dönemeci geçince, algıların ve tasarımılamaların varacağı sonuçları derlemeye, kişinin kendi durumunu tespit etme aşamasına geçer: "Bu düzen için benim yerim sefalet çekenlerin yanındır. Benim dışımda sürüp giden kavgada da yerim aynı olmalı." Sınıf bilinci bu yoldan doğar.

Bundan böyle kişi, duyumlar ve algılarla edindiği kendi dışındaki dünyaya ilişkin her bilgiyi, baş tarafında bilinçlilik bekleşinin olduğu köprüden geçirerek, düşüncesine katacaktır. Bilinçlilik bekleşisi, beyne giden tüm duyum ve algıları yeni bir düzene sokar, algıyı derinleştirir, tasarımılamayı yükseltir, kişinin her adımının sonuçlarını ona hatırlatır ve muhasebesini yapar.

İnsanlar, bilinçlilik bekleşisi olmadan da duyumlar, algılar ve tasarımılamalar üretirler. Fakat bunlar, bilinç-dışı unsurlar olarak düşünce içerisinde serseri mayın gibi dolaşmalarını sürdürürler. Ve aynı bilinç-dışı alanın da bulunan, sınıfa özgü eğilimler, sezgiler ve içgüdülerle zaman zaman iç içe geçerler, dans ederler.

Sınıflar mücadelesi, insan düşüncesinden bağımsız olarak varolur. Onu, sınıf temsilcilerinin deha dolu stratejileri-planları değil, ekonomik ve toplumsal koşullar belirler. Bu mücadele, emekçi sınıflarda tarihsel bir birikimi yaratır. Çoğu kez emekçi sınıflar, bu mücadele ve onun birikiminin yarattığı sezgi ve eğilimlerle, kendiliğinden bir hareketlilik içine girerler. Bu, henüz daha, kendi zo-

runlu yasalarını kavramamış olan kör bir bilinçlenme düzeyidir. Dünya devrim tarihinin çoğu kez gösterdiği gibi, sert sınıflar mücadelesi koşullarında emekçilerin kendiliğinden kitlesel hareketleri, bu sınıfları bilinçlilik düzeyinde de hızla olgunlaştırır. Algılar, duyumlar ve tasarımların, sınıfa ait sezgiler ve eğilimlerle yaptığı dans, kendi meşru meyvesini verir: Sınıf bilinci

Bilinçlenme Üzerindeki Burjuva Baskının Biçimleri

Her zaman diyoruz: Hemen tüm burjuva ideologları, günümüz toplumunu bir “bilgi toplumu” olarak adlandırmaya epeyce heveslidirler. Bu adlandırmanın ortaya çıkartıldığı günden buyana, Marksist eleştirinin sivri okları altında defalarca can verdi. Fakat, ortaya atılan her kavramın, yaşamın dar-sınırlı alanlarında kendini doğrulama imkanı bulması gibi, “bilgi toplumu”nu da işte böyle dar bir alanda; duyumlardan bilince giden yolun burjuvazinin yarattığı siyasal-kültürel araçlar tarafından denetim altına alınma imkanlarının doğmuş olması biçiminde kavrayabiliriz. Burjuvaziye, bilgi ve meta akışını denetimi altına aldığı oranda, duyumlar ve algıların önemli bir kaynağının başını tutmuş oluyor. Bu amaçla, gazete-radyo-Tv gibi iletişim araçlarına, diğer kültürel etkileşim araçlarına burjuvazi, her yıl tonlarca para akıtıyor. Bunca masrafta esas amacı, emekçinin kendi öz koşullarında edindiği duyum ve algıların sınıf bilincine erişmesini engellemektir.

Sermayenin varlık koşullarını sürdürmek ve toplumu denetlemek zorunluluğu nedeniyle burjuvazi, bilgi akışını olağanüstü hızlandırdı. Bilgi akışının hızı, meta akışının hızına ayak uydurdu. Modern teknolojiye dayanan sanayi, burjuva toplumu, boğazına kadar metaya gömdü. Aynı kullanım nesnesinin onlarca farklı marka altında pazara sunulmasıyla, “pazarlama” başlı başına bir uzmanlık alanı haline geldi. Bu uzmanlık, özünde, yüzlerce marka arasından bir tanesini seçmek durumunda olan insanın algılarını yönlendirme yarışından ibarettir.

Pazarlama, yani reklam sektörü, ürünlerin taşıdığı markaları kişileştirmeye özen gösterdi; o ürünün tüketilmesiyle elde edilecek yarardan çok, imaj öne çıktı. Markalar ve ona ait semboller, algısı çarpıtılmış bireyin kendini toplum içinde ifade etme amacına dönüştürüldü. Markalar bireyin yerine konuşmaya başladı.

Bir reklamcı, yaratılan marka ve sembollerin nasıl bir titizlikle elden geçtiğini şu sözlerle anlatmış, dinleyelim:

“Logo tasarımcıları, çoğu zaman grafik tasarımcılar, bir markayı, nasıl algılamamız gerektiğini en uç noktaya kadar düşünür. Bu ürüne ait renkler, rengin tonu, bir alanda ürünün ve logonun durduğu yer, bir nokta, bir işaret, orada gördüğümüz her şey markanın kişiliği hakkın-

da bilgi verir. (Zeynep Berik, Radikal gazetesi, Ocak '06)

Bu titiz çalışmada, sosyal istatistiklerden anatomiye dek bir dizi bilimsel bulgudan yararlanılıyor. Markanın hitap edeceği müşteri adaylarının toplumsal koşulları, eğilimleri, duyguları; gözün mekan ve zamana göre değişen renksel duyarlılığı, vb.

Reklamcılık sektörü, duyum ve algıları ürüne yöneltmenin gerçekten etkin araçlarını geliştirdi. Öyle ki, bir markayı yerden yere çalmak bile, reklama giriyor. Yüzümüzü çevirdiğimiz her yerde reklam panolarıyla, gece neon ışıklarıyla, TV’lerde reklam bombardımanı, bireyin toplumsal konumundan ve özgün ilgilerinden neredeyse tamamen kopuk bir dünya kuruluyor. Artık bir çok insan algılama ve toplumla iletişim, reklam kurgusu uzunluğunda bir yaşama sahip görünüyor.

Bilginin olağanüstü akış hızı ve değişimi, burjuvazi tarafından manipulasyona uğratılması, emekçinin kendi dışındaki dünyayı algılaması üzerinde, kuşkusuz bir baskı yaratıyor; algının, emekçinin kendi öz koşulları ve ilgisine yönelik odaklaşmasını engelliyor. Burjuvazi, “pazarlama” ve reklam endüstrisinde oluşturduğu birikimden de yararlanarak, emekçinin duyumlarını en ilkel düzeyde tutmaya çabılıyor.

Duyumları ilkel düzeyde tutmanın burjuvazi açısından en geçerli yolu, onları bilinç-dışının yine en ilkel içgüdüleriyle iç içe geçirmektir. Bu ilkel içgüdülerin en güçlüleri, korunmak, bir topluluğa ait olmak ve cinsellik. Sınıf savaşçılarına karşı yaratılan “terörist” imajı, insanın korunma içgüdülerine hitap ediyor. Toplumsal hareketlere karşı kullanılan marjinal (eskiden “münferit” derlerdi) tanımlamaları, bir topluluğa ait olma içgüdülerine sesleniyor. Cinsellik ise, iletişim araçlarını boydan boya kaplayan “televole” kültürsüzlüğüyle emekçilere empoze edilir. Cinsellik hem en kolay özdeşleşme nesnesidir, hem de emekçinin kendini çevreleyen zorlu koşullardan kaçıp iç dünyasında burjuva yargılarını üretmesi için en etkin kullanılan araçtır.

Fakat, burjuvazinin elinde tuttuğu araçlar ve yöntemler ne denli gelişkin olursa olsun, bir emekçinin bilinçlenme sürecini etkileyebilmesinin bir sınırı var. Çünkü, sınıf mücadelesinin emekçilerde bilinç-dışı olarak doğduğu eğilimler, sezgiler ve emekçi içgüdüleri, burjuvazinin durmaksızın bozduğu duyum ve algıları, yorulmadan düzelten bir demirci gibi çalışmaya devam ederler.

Üstelik, burjuvazinin, bir reklam kurgusu uzunluğuna indirmediği toplumsal iletişimin, yine kendisi tarafından ödenen bir bedeli var. Guy De Bord adlı ABD’li sosyoloğun hatırlattığı bu bedele dair, Gopal Balakrishnan’ın sözlerine kulak verelim.

“ABD devletinin stratejik yönü gittikçe, aralıksız TV gösterilerine ve kurguların kapsayıcı, şartlandırıcı mantığına tabi hale geldi.

De Bord'a göre, muktedirlerin, mülk sahiplerinin ve rantiyelerin son derece işine gelen bu aptallaştırmanın, müstakbel imparatorluk inşacıları için yine de bir bedeli var: Devleti idare etmek, bir kez kalıcı ve kitlesel bir tarih bilgisi noksanlığı içerdiğinden, devlet de artık stratejik bir şekilde yönetilemez." (abç) (Gopal Balakrishnan, 2006 yılından Beklentiler röportajı)

Öz- Biçim Dengesini Yeniden Kurgulamak

Buraya kadar anlatılanlardan, yazılı, görsel propaganda kadar biçimin de önemli olduğunu vurguladık. İletişim ve bilgi kaynakları üzerinde tekel kuran burjuvazinin, emekçi sınıfların bilincini bulandırma konusunda ulaştığı teknik düzey, bilgi akışının olağanüstü artışı, kalıcı iletişim ve algı olanaklarının daha sınırlı oluşu, bizi, propaganda yöntemlerimizdeki öz-biçim dengesini yeniden kurgulamak zorunda bırakıyor. Kitlelerin ilkel düzeyde tutulan algılarının stratejik bedelini ödeyen, sadece burjuvazi değil.

Bilinç-dışı düşünme faaliyeti olan duyumlar, algılar ve tasarımlamalardan bilinçlilik durumuna doğru geçişi hızlandırmak için, politik içeriği ifade eden sloganların belirlenmesiyle artık yetinilemez. Algıların, bilinç-dışının diğer etkenleri ile karşılıklı etkileşimleri sürekli olarak hesaba katılmalıdır. Emekçilere ait sezgiler, eğilimler ve iç-güdüler tarafından her an harekete geçmeye hazır olan algıları, doğru içerikli sloganlara yönlendirebilmek için, burjuvazinin pazarlama tekniğinden öğrenmemiz gereken çok şey var. Reklamcıların , bir metayı tercih edilen bir marka haline getirmek için sarf ettiği titizliğin benzeri, burada da geçerli olmalıdır. Semboller, renkler, çizgiler bu yüzden önem kazanıyor.

Biçim, ifade edilen içerikte kitlelerin özdeşleşmesini sağlamak yönünde, giderek artan bir önem kazanıyor. Sınıf bireyleri, algılar yoluyla kendi dışındaki dünyanın gerçekliğine yaklaştıkça, içerde yaşadıkları zorlu koşulların kaynağını da görmeye, bu kaynağı sorgulamaya başlarlar. Tek tek insanlar, aynı tür algıların ve sorgulamaların başka insanlar tarafından da paylaşıldığını gördükçe, aktif harekete katılım sağlarlar. Yazılı ve görsel, propaganda, bu süreci hızlandıracak özdeşleşme nesnelere yaratılmalıdır. Sloganlar, özdeşleşme araçlarından sadece biridir. Semboller ve görsel anlatımlarla desteklenen propaganda faaliyetinde, bir süre sonra bu semboller kendisi, bizim adımıza konuşmaya başlayacaktır. Burjuvazinin marka logolarına çarpıtılmış algılarla kazandırdığı kişilik, burada kendi ayakları üzerinde dikilmeli.

Dünya proleter mücadeleler tarihi, bu türden sembolleştirmelerin başarılı örnekleriyle dolu. Aynı zamanda çok yetkin bir grafik tasarımcısı olan Mayakovsky, Bolşevik parti için yarattığı bir çok sembol ve çizgilerle, 1917 Ekim devrimine giden sürece katkıda bulundu, parti sloganlarının çok daha geniş kitleleri etkilemesini sağladı. Keza, Filistin devrimci hareketi de, çarpıcı afiş ve grafik çalışmalarla, Filistin halkının algı ve duyumlarına şekil verdi.

Türkiye de 1968 yılında atılıma geçen devrimci hareket, o yıllarda grafik sanatları yoğun olarak kullandı. Burada, başarısını anmadan geçemiyeceğimiz bir örnek var. 70'li yıllarda Devrimci yol "yıldız-yumruk" sembolleriyle geniş kitleler için bir özdeşleşme aracı ortaya koydu. Emperyalizme karşı mücadelenin tüm dünyadaki simgesi haline gelen kırmızı yıldızla; tekelci egemenliğe karşı mücadele veren emekçi ve küçük burjuva "sol muhalefet" in imgesi olan sol yumruk, aynı düzlemde birleştirilmişti. Kuşkusuz bu simge, o yılların emekçilerinin ve küçük burjuvalarının dünyayı algılayışlarına, tasarımlamalarına ve sınıf mücadelesinin verili koşulları tarafından belirlenen eğilimlerine uygundu. Vietnam savaşı, emperyalist saldırganlığa dair algıları; tekelci egemenliğin faşist baskıları da emekçilerin demokratik algı ve özlemlerini (tasarımlamalarını) uyarıyordu. Yıldız-yumruk simgesi, emperyalizme ve tekelci baskılara karşı küçük-burjuva "sol muhalefet" sınırları içinde gezinen geniş yığınlar için, özdeşleşme aracı oldu.

Biz burada sadece, konunun önemine dikkat çekmeye çalıştık. Gerisi, bu konuda birikimli ve yetenekli olanların yönlendirilmesi , özendirilmesi işidir.

ÝNSANIN DOĐA KARŞISINDAKÝ DURUMU

(Ýnsan Dođa Yıpkileri)

İnsan canlı türünün en ileri temsilcisidir. Canlıların gelişimi ve insanın evrimi bir çok yönüyle aydınlığa kavuştu. İnsanların bugünkü gelişmiş haline ulaşmaları dünyanın hatta canlıların oluşumundan bu yana geçen sürede kısa bir yer kaplar. İnsan, diğer canlılardan farklı olarak, doğanın yasalarını anlama ve bunların gerektirdiği değişikliği bilinçli bir şekilde gerçekleştirecek düzeyde gelişmiştir. Doğadaki olaylar, gelişmeler bilimin elverdiği ölçüde anlaşılabilir. Doğanın yasalarının anlaşılabilmesi insanın doğaya uyumu, doğada yaşamını sürdürebilme, kendini geliştirebilme özelliklerini güçlendirmiştir. Bu ise insan beyninin nitelik farkı ile anlaşılır. İnsan beyni doğadan aldığı duyumları algılayıp soyutlama yapar, daha üst düzeyde fikir üretir.

Engels insanın yabanılıktan daha ileri yaşama geçmesini; “*insan toplumunun hayvansal yabanılık düzeyi üstündeki tüm gelişmesi, aile emeğinin kendi geçimi için zorunlu olandan çok ürün yarattığı, emeğin bir bölümünün artık yalnızca yalın yaşama araçları üretimine değil ama üretim araçları üretimine de ayrabildiği günden itibaren başlar*” sözleriyle ortaya koyuyor .

Doğadaki bütün canlılar buldukları koşullara göre evrimleşerek varlıklarını sürdürürler, yada sürdürmeye çalışırlar . Bunda kimi canlılar başarılı olurken kimileri yok oluyor. İnsanlar ise doğanın yasalarını anlayarak, insanın varlığını sürdürme ve geliştirme düzeyinde gelişmişlerdir. Doğayı kendi yaşamını sürdürebilecek biçimde değerlendirebiliyor. Bugünkü gelişmişlik düzeyine varılan süreçte bir çok aşamadan geçilmiştir. Ateşin kullanılmaya başlanması, hayvanların evcilleştirilmesi, çiftçiliğin başlaması, demirin kullanılmaya başlanması, tekerleğin icadedilişi, buhar gücünün kullanılmaya başlanması gibi bir çok gelişme insanlık tarihi boyunca yaşanmış önemli gelişmelerdir. Bu gelişmeler insanın etkinliğini, gücünü arttırmıştır.

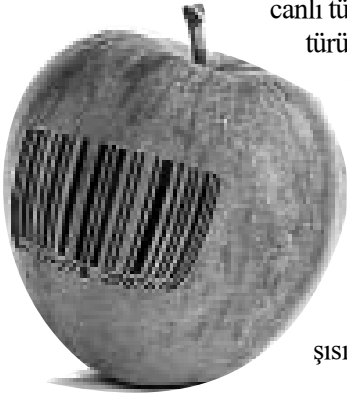
İnsan doğa ilişkisinin temelinde insanın doğayı, doğa yasalarını anlaması vardır. Bu sayede insanlar doğadaki gelişmelerden zarar görmemek için, zararları etkisiz hale getirmek için yol ve yöntemler buluyor. Doğa olaylarının ve doğadaki canlı-cansız varlıkların durumuna kendisini uyarlaması bunların zararlarından korunup, yararlı olarak kullanarak doğada durumunu güçlendiriyor. Doğa yasalarının anlaşılması, bunlara kendini uyarlayabilmesi açısından, yani koşullara uygun değişim için önemli.

Canlı türlerinin dünyada varoluşundan beri çok canlı türünün yok olduğu, bir çok canlı türünün sonradan ortaya çıktığı, evrimin bir ürünü olarak varolduğu biliniyor. İnsan türü bugünkü gelişmiş düzeyinden önceki halindeyken doğa karşısında daha güçsüzdü. İnsan beyni geliştikçe, - bu aynı zamanda insanın nitelik gelişmesidir - doğa karşısında güçlü olmaya başladı.

“Toplumun gelişme tarihi bir noktada doğanın gelişme tarihinden temelde değişik olarak kendini ortaya koyar. “ İnsanoğlunun doğa ile alışverişini sağlayan üretken faaliyeti emektir. “ Üretim faaliyetine katılanların doğa ile ve birbirleriyle olan karşılıklı ilişkilerinin bütünü ekonomik yapısı açısından düşünüldüğünde toplumun ta kendisidir .”

Bugün açısından baktığımızda insanın doğa karşısındaki durumuna, doğa karşısındaki gücün; yani doğayı anlama, doğa güçlerinin ve olaylarının zararlarını etkisizleştirme hatta yönlendirme nedeniyle doğa karşısında güçlü bir durumdur.

Doğayı canlıların yaşamı açısından önemli oranda etkileyecek bir güce ulaşmıştır. Bu durum, bugüne kadar gelinen en ileri düzey olarak doğa karşısında önemli bir

güç olarak görülür, ancak evrensel düşünülürdüğünde aynı şey söylenemez.

Doğayı ve evreni anlama konusunda **Engels**: “*Demek ki insanlar, şu çelişki ile karşı karşıya bulunuyor: Bir yanda tüm ilişkileri içinde evren sistemi üzerine etkisiz bir bilgi edinmek ve öte yandan hem kendi öz nitelikleri hem de evren sisteminin niteliği nedeniyle bu sorunu tamamen çözmeye hiç bir zaman yetenekli olmamak. Ama bu çelişki, yalnızca iki etkenin, evrenin ve insanın niteliğine dayanmaz; bütün entelektüel gelişmenin kaldıraçtır da ve tıpkı, örneğin çözümlerini sonsuz bir dizi yada sürekli bir kesir içinde bulan o matematik problemleri gibi her gün ve ara vermeden insanlığın sonsuz ilerleyici evrimi içinde çözümlenir. Gerçekten dünya sisteminin düşüncedeki her yansıması, nesnel olarak tarihsel durum ve öznel olarak düşünce sahibinin fizik ve ruhsal niteliği nedeniyle sınırlıdır ve sınırlı kalır*” diyor.

Bugün açısından doğa karşısında insanın durumu incelendiğinde önemli olan, doğaya uyum, doğanın olanaklarından doğru yararlanabilmek, bu olanakları iyi kullanabilmek, doğayı tahrip etmekten kaçınıp, doğanın dengesini bozacak adımların engellenmesidir. Bu da ancak kapitalizmin yıkılmasıyla mümkün olur.

İnsan varoluşundan, ilkel halinden bu yana sürekli doğayı anlamaya, kavramaya çabılıyor. Bu çaba diyalektik bir gelişme gösteriyor. Doğanın kendi yasaları var. Doğanın değişimi sürüyor. Maddenin hareket olduğunun kanıtlanması bu değişimin maddi temellerinin bilimsel olarak ortaya konmasıydı. Doğa sürekli kendini yeniden üretiyor ve yeniliyor. Sürekli bir gelişme ve ilerleme yaşıyor. **Engels**: “*güncel bütün gök cisimlerin kökenini dönüş durumundaki bulutsu kütlelerde gören Kant teorisi, astronominin Kopernik’ ten sonra yaptığı en büyük ilerleme oldu. Doğanın zaman içinde bir tarihi olmadığı fikri ilk kez olarak sarsılmış bulundu.*” sözleriyle doğanın tarihine ilişkin önemli bilimsel dayanağı belirtiyor.

İnsanlar sürekli gelişme ve değişmeyi anladığı ve doğa yasalarını kavradığı ölçüde yaşamlarını kolaylaştırıp geliştirdiler. Tarih boyunca depremler, seller, kuraklık, soğuk gibi çok değişik doğa olayları insanların ölümlüne yol açtı, bu azalarak ta olsa devam ediyor. İnsanoğlunun üretken faaliyeti geliştikçe doğadan gördüğü zarar azaldı. Sürekli olarak doğa güçleri ve zarar veren olaylar daha iyi kavranıp anlaşıldı. Bunun sonucu olarak da bu doğa güçleri yararlı olarak kullanılmaya başlandı. En azından, bunlardan görülen zararlar sürekli olarak azaldı.

Bugün yaşadığımız ekonomik toplumsal koşullarda doğa yasalarını kendi yararı için kullanabilen insan kapitalizm koşullarında bunu doğaya zarar verecek, doğayı tahrip edecek düzeye varırıyor. Tarihsel olarak ele alındığında, doğanın bir varlığı olan insanın, doğaya zarar vermeden doğadan yararlanmaya çalıştığı ve doğaya büyük bir saygıyla yaklaştığı görülüyor. Bu konuda en çarpıcı örnekler Kızılderililerden, Aborjinlerden, Afrikalı-

lardan ulaşan bilgilerde görülüyor. Doğaya gösterdikleri büyük saygıya karşın Avustralya, Afrika ve Amerika kıtalarının yerli halklarının ilkel sermaye birikimi ve kapitalist gelişimin diğer aşamalarında katledilmeleri, yok edilmeleri, soykırıma uğratılmaları doğaya karşı yapılanların anlaşılması için önemlidir. Doğaya verilen zararlar içinde çarpıcı örnekler var. Bir fili sadece dişini almak için öldürmek ve her tarafı fil ölümlerinin kaplaması, bufaloları derisi için öldürmek ve bufalo ölümlerinin her yeri kaplaması gibi örnekler çoğaltılabilir. Bugün için en çarpıcı örnek olan Amazon ormanlarının yok edilmesi, nükleer ve kimyasal kirlenme, daha yakına gelince gerilla bölgelerinde ormanların yakılması, yada sanayi bölgelerinde suyun, havanın, toprağın zehirlenmesi. Balkanlar da, Afganistan, Irak ve Filistin’de uranyumlu silahların kullanılmasıyla on yıllar boyu sürecek radyoaktif kirlenmeler gibi örnekler sayılmayacak kadar çoktur.

Kapitalizmde temel olan artı-değer sömürsüdür. Sermaye birikimi, önünde hiçbir engel tanımaz. Artı-değer sömürsü için ne insani değerler ne de doğa tanınır. Artı-değer sömürsü, önündeki bütün engeller aşılarak sürer. İnsanın ve doğanın yıkımı kapitalizmde tarihin en üst aşamasına varmıştır. Doğanın sürekli olarak kendini yenileme dinamikleri vardır. Ancak kapitalizmin tahribatı doğanın kendini yenilemesini aşan boyutlara ulaşarak doğayı yıkıma uğratmaya başlamıştır.

Oysa ki kapitalist sistemde üretici güçlerin vardıği düzey doğa ile uyum içinde yaşayabilecek derecede gelişmiş bir düzeydir. Buhar gücünün kullanılması ve bunu izleyen üretken güçler, sanayinin ilerlemesi, teknolojik gelişme, bilgisayar, iletişim alanındaki ilerlemeler, bilgisayar teknolojisinin üretici güçlerinin ilerlemesinde kullanılması doğa yasalarına uyumlu bir yaşamı çok daha olanaklı hale getirmiştir. Kapitalist özel mülkiyetin varlığı, kapitalist sömürünün sürüyor olması, üretici güçlerdeki bu ileri düzeydeki gelişmişliği doğa ile uyumluluk yerine doğanın yıkımı için kullanıyor. Kapitalist üretim sürekli genişletilmiş yeniden üretimi gerektirir. Bu sürekli artan bir artı değer sömürsü demektir. Genişletilmiş yeniden üretimi sürdüremeyen kapitalist diğer kapitalistler tarafından yenilgiye uğratılır. Kapitalizmin bu gelişmesi, artı-değer sömürsü için kapitalistlerin hiçbir kurala bağlı kalmadan her türlü insani değeri çığnemesi ve doğayı tahrip etmesine yolaçar.

Kapitalist sistemin insan ve doğa üzerindeki tahribatı çok yönlü olarak, artarak sürüyor. Doğanın artık kendini yenileyemeyecek düzeyde tahrip edilmesi, toprağın, havanın, suyun kirlenmesi artık uzayın kirlenilmeye başlamasına varıyor. Artık geri dönüşü olmayan tahribatlar insanlığın geleceğini tehdit ediyor.

Kapitalizmin yarattığı tahribatın, yıkımın engellenmesi, doğa ile uyumlu bir yaşamın kurulması, doğa yasalarıyla uyum sağlanarak hem insanın geleceği, hem doğanın geleceği için zorunluluk olmuştur.

İnsan ile doğa birbirinden ayrı düşünülemez. İnsan doğadan ayrı bir yaşam sürdüremez. Doğanın bir parçasıdır. Doğanın tahrip edilmesi bir anlamda insanlığın tahrip edilmesidir. Doğa ile uyumlu bir yaşam sürdürülmemiştir. Tarih boyunca doğa güçleri karşısında insanın durumu düşünüldüğünde, bugün doğa güçleri ve doğa yasalarıyla uyumlu ve doğa güçlerine boyun eğmeden bir yaşam sürdürecektir düzeye ulaşılmıştır. Üretici güçlerin gelişmişlik düzeyi insanlığın doğa üzerinde bir denetim kuracağı, doğa yasalarıyla uyumlu ve zararlarından kendini koruyabileceği kadar ileri düzeydedir.

Bilim ve teknolojinin üretici güçlerin hizmetine girmiş olması doğa güçlerine, doğa yasalarına uyum ve bunları kontrol altına almak için büyük bir ilerlemeye yol açtı. Bu ilerleme kapitalistler tarafından tersi yönde kullanılıyor. Kapitalizmin yasalarının dışında hareket edilmesi ancak kapitalizmin yıkılmasıyla olur. Kapitalizm artı-değer sömürsünü bütün doğa ve insanın tahrip edilmesiyle birlikte sürdürebilir ancak. Bugünkü çürümüşlük aşamasında, üretici güçlerin, bilimin gelişmişlik düzeyi kapitalistlerin elinde doğa ve insanın uyumu için değil, doğa ve insanın tahrip edilip yıkılması için kullanılıyor. Genetik alanındaki gelişmeler bu anlamda çarpıcı bir örnektir. Doğada varolan bitkiler patenti alınmış, genetiği değiştirilmiş bitkiler tarafından yok ediliyor. Değiştirilmiş genetik yapısı olan bitkilerin bulunduğu alanlardaki ilaçlama, gübreleme ve bu bitkilerin yayılma özelliği nedeniyle çevrede bulunan değişik genetik yapıdaki bitkilerin yok olmasına yol açıyor, istila ediyor etrafını. Genetik alanındaki bilimsel ilerleme, doğa ve insanın uyumu için müthiş bir olanak sunuyorken, bu olanak kapitalistlerin elinde doğayı ve insanı tahrip etmek için kullanılıyor. Doğayı tahribatını genetiği değiştirilmiş bitkilerin istilası yoluyla doğal bitkilerin yok olmasıyla, insandaki tahribatını ise, bu genetiği değiştirilmiş bitkilerin insan sağlığını bozmasıyla görüyoruz. İnsan üzerindeki etkilerin boyutlarının ilerde daha çok görüleceği de açıktır. Son aylarda (2005 Haziran) basına yansıyan hormonlu çilek yiyen çocukların ergenlik belirtisi göstermeye başlaması çarpıcı bir örnek. Hormonlu bitkilerden daha büyük kalıcı zararlar oluşturabilecek genetik değişikliğin ise daha büyük tehlikeler oluşturacağı açık. Oysa, genetik alanındaki bilimsel gelişmeler, doğada ve insanda görülecek hastalık ve her türlü zararlı gelişmenin önünü almak, doğa ve insanın daha sağlıklı ve daha uyumlu bir yaşam sürmesini sağlamak için büyük olanaklar sunuyor. Bu olanaklar kapitalistlerin elinde doğayı ve insanı yok edecek silahlara dönüşüyor.

Bilim ve üretici güçlerdeki gelişmeler kapitalist özel mülkiyetin gelişimi, sermayenin genişlemesi için kullanılıyor. Bu kapitalizmin zorunluluğudur. Kapitalistin çıkarı her türlü toplumsal ihtiyacın çıkarın önündedir. Bugün emekçilerin, yoksulların yaşamı ile burjuvazinin yaşamını karşılaştırmak, sömürücülerin çıkarları için e-

mekçilerin nasıl bir yaşama mahkum edildiğini ve yok edildiğini görmek günlük yaşamın her anında ve her alanında mümkündür. Doğaya ve insana karşı kapitalistlerin çıkarı için sürdürülen yıkım kapitalizmin ortadan kaldırılmasıyla ortadan kalkar. Kapitalizm varolduğu sürece yıkım sürer ve insanlığın ve doğanın dönüşü mümkün olmayan yıkımı boyutlanır.

Marx ve Engels'in sözleriyle noktalayalım.

“Toplumun gerçek serveti ve yeniden üretim sürecini devamlı genişletme olanağı, demek ki, artı-emeğin süresine bağlı olmayıp, onun üretkenliğine ve bu emeğin harcandığı üretim koşullarının az ya da çok elverişli olmasına bağlıdır. Gerçekte özgürlük alanı ancak, emeğin zorunluluk ve günlük kaygularla belirlendiği alanın bittiği yerde fiilen başlamış olur; demek ki, bu alem, eşyanın doğası gereği, fiili maddi üretim alanının ötesinde bulunur. Tıpkı vahşi insanın, gereksinmelerini karşılamak yaşamını sürdürmek ve yeniden üretmek için doğayla boğuşmak zorunda olması gibi, uygar insan da aynı zorunluluk içerisinde ve bunu da bütün toplumsal biçimlenişler içerisinde, akla gelen her türden üretim tarzları altında yapmak durumundadır. İnsanın gelişmesiyle birlikte, duyduğu gereksinimler artacağı için bu fiziksel gereksinimler alanı da genişler; ama aynı zamanda da, bu gereksinimleri karşılayan üretici güçler de artar. Bu alanda özgürlük ancak doğanın kör güçlerinin önüne katılmak yerine, doğayla olan karşılıklı ilişkilerini rasyonel biçimde düzenleyen ve doğayı ortak bir denetim altına sokan toplumsal insan, ortaklaşa üreticiler tarafından gerçekleştirilebilir; ve bu, en az enerji harcamasıyla ve insan doğasına en uygun ve en layık koşullar altında başarılır. Ama gene de bu, bir zorunluluk alemi olmakta devam eder. Gerçekte özgürlük alemi kendi başına bir amaç olarak insan enerjisinin gelişmesi bunun ötesinde başlar; ama buda ancak temelindeki zorunluluklar alemi ile serpilip gelişebilir. İşgününün kısaltılması onun temel önkoşuludur.” (Marx)

“Üretim araçlarına toplum tarafından el konulması ile meta üretimi ve bunun sonucu ürünün üretici üzerindeki egemenliği ortadan kalkar. Toplumsal üretim içindeki anarşi yerine, bilinçli planlı örgüt geçer. Bireysel yaşama savaşımı son bulur. Böylece ilk kez olarak insan, belli bir anlamda hayvanlar dünyasından kesinlikle ayrılır; hayvansal yaşama koşullarından gerçekten insanca yaşama koşullarına geçer... Şimdiye değin tarihi egemenlik altında tutan yabancı nesnel güçler, insanın denetimi altına girer. İnsanlar işte ancak bu andan başlayarak kendi tarihlerini tam bir bilinçle kendileri yapacak; onlar tarafından harekete getirilen toplumsal nedenler ağır basan bir biçimde ve durmadan artan bir ölçüde, işte ancak bu andan başlayarak onlar tarafından istenen sonuçları vereceklerdir. İnsanlığın zorunluluk dünyasından özgürlük dünyasına sıçrayışıdır bu.”

(Engels -Anti-Dühring Syf.403-404)

ARAŞTIRMA
Bilim

İNSAN BEYİNİ ÜZERİNE

Beyin bütün faaliyetleri yöneten merkez işlevini görür. Bütün davranışların, düşüncelerin, algı, duyum vb. tüm etkinliklerin merkezidir. Bünyenin tamamına yayılan sinirler aracılığıyla beyin bünyeyi yönetir. Bütün algılar beyine ulaşır, beyinden alınan komutlarda tekrar sinirler aracılığıyla ilgili organlarına ulaşır. Bünyenin her noktasındaki sinirler aracılığıyla duyumlar beyne ulaşırken, beyinden gelen tüm bilgiler, komutlar ilgili noktaya ulaşıp gerekli davranışı gerçekleştirir.

İnsan ile diğer canlıların beyin faaliyetleri arasında niteliksel bir fark var. Bu fark evrim sürecinde gerçekleşen bir farktır. İnsan türünün oluşumu öncesinde insan türünün ataları olan canlılar ile diğer canlılar yani bu hayvan türleri arasında nitelik farklılaşması yoktu.

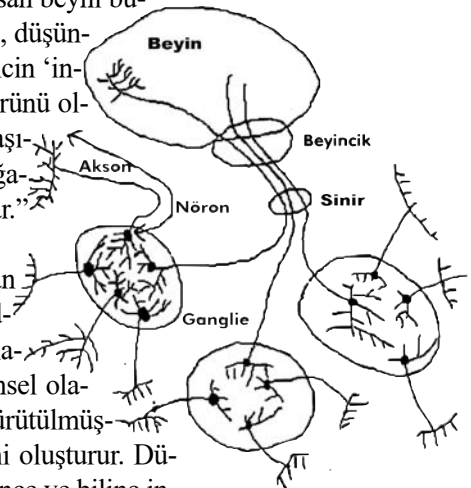
Medeniyetlerin oluşumundan bu yana geçen süre insanın tarihi açısından çok kısa bir süredir. Medeniyet öncesi çağlar ise çok uzun bir süreyi kapsar. Üçüncü jeolojik çağın sonlarından başlayarak, dördüncü jeolojik çağın başında, Afrika'daki bazı bölgesel koşullarda, Anropoid primat popülasyonları eğik, yani yarı dik bir yürüyüşe başladı. Bunu izleyen evrimleşme ise dikilme, böylece ön kolların ve ellerin özgür kaldığı bir süreç başladı. Böylece sürekli araç kullanma olanağı oluştu. Hem kendini savunma hem de saldırı ve avlanma için çeşitli nesnelere sürekli kullanılırken rötüştan geçirilmeye başlanması emek etkinliğinin ilk adımlarını oluşturuyordu. Bu süreci V. P. Alekseyev: "Beyin kitlesinde nitel olarak önem taşıyan büyük artış alt çenenin ve onu hareket ettiren kasların küçülmeleri Austrolopitesinlerden pitekonroplara geçilen evrim aşamasında elin oluşumuyla ve emek etkinliğinin büyük ölçüde karmaşıklaşmasıyla aynı zamana rastlar." (*1) sözleriyle açıklıyor.

Bu süreçte beyindeki gelişme üstte ifade edildiği gibi evrimleşerek niteliksel olarak gelişti. Aynı süreç beyin hacim olarak büyüdüğü bir süreç oldu. Nitelik ve niceliksel olarak beyindeki gelişme insanın oluşum sürecini de ifade ediyor. Emek etkinliği hayvanlar aleminden ayrılan insanın beyindeki niteliksel değişimi de ifade ediyor.

Diğer canlılardan farklı olarak insan, algıladığı, duyumsadığı her şeyi beyin aracılığıyla fikirlere dönüştürür, yorumlar, daha üst bir aşamaya ulaştırır. İnsan beyini bütün verileri değerlendirip yeni ürünlere dönüştürür. "Eğer diyor Engels, düşüncenin doğanın yasalarına uygunluğunu gösterirsek, bu düşünce ve bilincin 'insan beyninin ürünleri oldukları ve insanın kendisinin ise doğanın bir ürünü olduğu' hesaba katıldığında oldukça anlaşılır bir şey haline gelir. Ve anlaşılır ki, 'son tahlilde, doğa ürünleri olan insan beyninin ürünlerinin, doğanın bütünü ile (...) çelişki durumunda değil, uygunluk durumundadırlar.'" (*2)

İnsan beyini maddenin en üstün ürünüdür. En gelişmiş madde insan beynidir. Bin yıllardır süren tartışmaların en önemlisi düşünce mi maddeyi üretti, madde mi düşünceyi üretti tartışmasıdır. Bu idealizm ile madderyalizm arasındaki temel tartışma. Bu tartışma tarihsel süreçte bilimsel olarak çözümlenmiştir. İdealizm bilim karşısında yenilgiye uğratılmış, çürütülmüştür. Beyin ve faaliyetleri de bu tartışmanın önemli noktalarından birini oluşturur. Düşünce nasıl oluşuyor? Bilgi nasıl oluşuyor? vb. sorularının yanıtı "düşünce ve bilinç in-

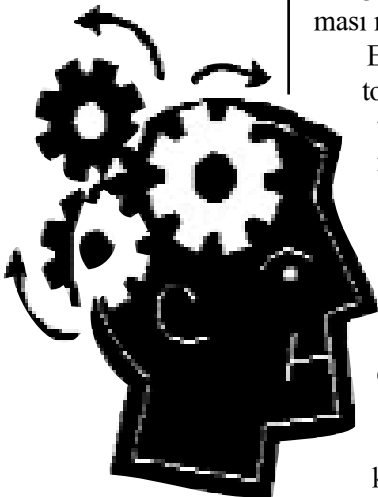
"Düşüncenin doğanın yasalarına uygunluğunu gösterirsek, bu düşünce ve bilincin 'insan beyninin ürünleri oldukları ve insanın kendisinin ise doğanın bir ürünü olduğu' hesaba katıldığında oldukça anlaşılır bir şey haline gelir. Ve anlaşılır ki, 'son tahlilde, doğa ürünleri olan insan beyninin ürünlerinin, doğanın bütünü ile (...) çelişki durumunda değil, uygunluk durumundadırlar.'" Engels

...

Dış dünyanın insan üzerindeki etkileri onun beyninde kendilerini ifade ederler ve arada duygular, düşünceler, içgüdüler, istemler, kısaca 'düşünsel (ideal) eğilimler' olarak yansır ve bu biçimde 'düşünsel güçler' haline gelirler. Eğer insanın genellikle 'düşünsel eğilimleri' izlemesi ve 'düşünsel güçlerin' kendi üzerinde etkili olmalarına izin vermesi onun bir idealist olmasına yetiyorsa, normal olarak gelişmiş her insan, bir çeşit-doğuştan idealisttir ve bu durumda nasıl olurda hala materyalistler var olabilir?

Engels

san beyninin ürünleridir. "Duyumlarla algılanabilen, kendimizin de ait bulunduğu maddi dünya tek gerçektir". "Bilincimiz ve düşüncemiz bize ne kadar yüce görünürse görünsünler, ancak maddi, bedensel bir beynin ürünleridir. Madde aklın bir ürünü değildir, ama aklın kendisi maddenin üstün bir ürününden başka bir şey değildir. İşte bu kuşkusuz arı materyalizmdir" (*3)

Düşünce ve bilincin beynin ürünleri olduğunun belirtilmesi, düşüncenin maddenin bir ürünü olduğunun ortaya konması idealizmin ileri sürdüğü maddenin düşünce tarafından yaratıldığı, önce düşünce sonra maddenin geldiği vb.'nin çürütülmesidir. Bilimsel gelişmelerin daima desteklediği bu gerçekler, beyin faaliyetleri konusunda ve beyin yapısı konusunda bilimsel gelişmelerle de destekleniyor.

Engels, beyin faaliyetleri açısından idealizmi şöyle yanıtlıyor;" İnsanları harekete geçiren her şeyin – beyin aracılığıyla duyulan bir açlık, bir susuzluk duyumu ile başlayan ve gene beyin aracılığı ile hissedilen bir duyum duygusu ile sonuçlanan yemek yemenin ve içmenin bile- zorunlu olarak onların beyinlerinden geçmesi olgusundan kurtulamayız. Dış dünyanın insan üzerindeki etkileri onun beyninde kendilerini ifade ederler ve arada duygular, düşünceler, içgüdüler, istemler, kısaca 'düşünsel (ideal) eğilimler' olarak yansır ve bu biçimde 'düşünsel güçler' haline gelirler. Eğer insanın genellikle 'düşüncel eğilimleri' izlemesi ve 'düşüncel güçlerin' kendi üzerinde etkili olmalarına izin vermesi onun bir idealist olmasına yetiyorsa, normal olarak gelişmiş her insan, bir çeşit-doğuştan idealisttir ve bu durumda nasıl olurda hala materyalistler var olabilir? (*4)

Bugüne kadar ki bilimsel gelişmeler beyin faaliyetleri ve yapısı konusunda bazı veriler ortaya koydu. Beynin dış dünyadan algılanan duyularla düşünemediği biliniyor. Beynin, bünyenin tamamını yöneten merkez olduğu biliniyor. Bilimsel gelişmeler bugün artık, beyin hangi bölümleri hangi faaliyetlerle ilgili, genetik yapısı, hücrenin özellikleri vb. konularda sürekli yeni bulgular ortaya koyarak beyin konusundaki bilgileri çoğaltıyor.

Beynin gelişimi ve faaliyetlerini onun hangi koşullarda nasıl geliştiğini ortaya koyarak daha iyi anlayabiliriz. Bütün canlılar buldukları doğal koşullara göre yaşar ve gelişir. İnsanlar ise doğal ve toplumsal koşullara göre yaşamlarını sürdürürler. Toplumsal koşullar insanın gelişimi için farklılıklar içerir. Sınıflı toplumlarda her sınıfın yaşam koşulları farklıdır. Bunun sonucu olarak beyin faaliyetlerinin ürün vermesi de farklılaşıyor. Sınıflı toplumlarda her insan mensubu olduğu sınıfın olanaklarına göre yaşar. Köleci, toplumda bir köle ile sahibinin entelektüel olarak bilinç olarak aynı olması mümkün olmaz. Köle sahibi sağlıklı bir yaşam için gereksinimlerini köleyle kıyaslanamayacak kadar büyük oranda ya da günün olanakları ölçüsünde hemen hemen tam olarak karşılayabilir. Ama bir köle en fazla ölmeyecek kadar yiyecek, yaşama olanağına sahip olabilir. Bu koşullarda köle ile köle sahibinin beyin üretiminin aynı olması mümkün olmaz.

Engels işbölümünün etkisini belirtiyor: "Üretim doğal bir gelişme izlediği her toplumda – ve bugünkü toplum bu durumdadır- üretim araçlarını egemenlikleri altına alanlar üreticiler değil, ama üreticileri egemenlikleri altına alanlar üretim araçlarıdır. Böyle bir toplumda her yeni üretim kaldırıcı, zorunlu olarak üreticileri üretim araçlarına yeni bir köleleştirme aracı durumuna dönüştürür. Bu özellikle büyük sanayi döneminden önce, hepsinden en güçlü olan üretim kaldırıcı için: işbölümü için böyledir. İlk büyük işbölümünün kendisi kent ile kırsal ayrılması, kırsal nüfusu binlerce yıllık bir kafa körlüğüne ve kentlileri de her biri kendi bireysel zanaatlarının kulluğuna mahkum etti. Bu işbölümü, birilerinin entelektüel gelişme ve ötekilerin fiziki gelişme temellerini yıktı. Eğer köylü toprağı ve kentli zanaatını kendine malederse, toprak köylüyü ve zanaat da kentliyi bir o denli kendine maleder. İş bölerek insan da bölünür. Bir tek etkinliğin yetkinleşmesi, bütün öteki fizik ve entelektüel yeteneklerin kurban edilmesi sonucu-

nu verir. İnsanın bu solup sararması en yüksek gelişmesine manifaktürde erişen işbölümü arttığı ölçüde artar” (*5)

Beyin, duyumlar yoluyla algıladıklarından, yani bulunduğu nesnel ortamdan, yaşantıdan, düşünce üretiyor. İşbölümü ile tek tür hareketlerle sınırlanan faaliyetler insanın fikir üretimini de kısıtlar. Kapitalizmde bu kısıtlanmış hareketler en üst düzeye varmış durumda. Bant üzerinde hep aynı hareketlerin yapılması, parça iş yapılması işçiyi de “parça insan” durumuna sokar. Beynin fikir üretimi de böylece kısıtlanmış olur.

Marks, kapitalist üretimde işçinin iş aleti karşısındaki durumunu “el zanaatları ile manifaktür de, işçi iş aleti kullanırdı, oysa fabrikada, şimdi, makine işçiyi kullanmaktadır” diyerek belirtiyor. Ve devamında “emek araçlarını kullanan işçi değildir, tersine işçiyi kullanan emek araçlarıdır.” Sözleriyle kapitalizmde üretim araçlarının işçiye hükmettiğini belirtiyor. Bunun insan bedeni üzerindeki etkisini ise: “Aynı zamanda bu fabrika işi, sinir sistemini tükettiği gibi, adalelerin çok yanlış çalışmasını engeller ve hem vücut, hem zihin faaliyetlerindeki özgürlüğün her atomunu tümüyle elinden alır”, “Fourier fabrikaları ‘ıslah edilmiş hapishaneler’ diye adlandırdığında haksız mıydı?” sözleriyle ortaya koyuyor.

Marks, kapitalizmin insanı diğer toplumsal sistemlerin üretim tarzından daha fazla yokedmesini, “kapitalist üretim başka herhangi bir üretim tarzından daha fazla insan yaşamını yada canlı emeği ve yalnızca insan kanını ve etini değil, sinirini ve beynini de israf eder” diyerek belirtiyor.

İnsan beyninin üretiminin iyi olması yaşanılan koşullarla, ekonomik ve toplumsal koşullarla ilişkilidir. Che “açlığın sebep olduğu geri zekalılığı gibi sonu gelmez cezaları yakından gördüm. O anlarda benim için ünlü bir araştırmacı olmak yada tıp bilimine önemli bir katkı getirmekten daha büyük bazı şeylerin olduğunu fark ettim, amacım her şeyden önde insanlara yardım etmektir” sözleriyle bu durumu da belirtiyor.

İnsan, ateşin kullanılmaya başlamasıyla evrimde, gelişmede büyük bir devrim yapmıştır. Ateş ile pişirilen yiyeceklerin sindirimi kolay olması nedeniyle daha fazla besin alma ve daha kolay sindirme olanağına kavuşur. Daha fazla besin alınması da beynin gelişmesinde etkili olmuştur. Daha ileri aşamalarda, sınıflı toplumlarda ezilen sınıflar daima sağlık, beslenme ve sosyal olanaklardan yoksun bırakılıp ancak kimi dönemler asgari düzeyde bunlara sahip olurken çoğunlukla hepsinden ya da bir kısmından yararlanamamıştır. Böylece üretici güçlerin gelişmişlik düzeyine uygun bir yaşam koşulundan ancak sömürücü sınıflar yararlanabildiler. Sömürülen sınıflarda ise yaşam koşulları nedeniyle beyin faaliyetlerinin gelişimi kısıtlanmıştır. Bugün de olanakların tamamından yararlanma şansına sahip olanlar burjuva sınıfa mensup olanlardır.

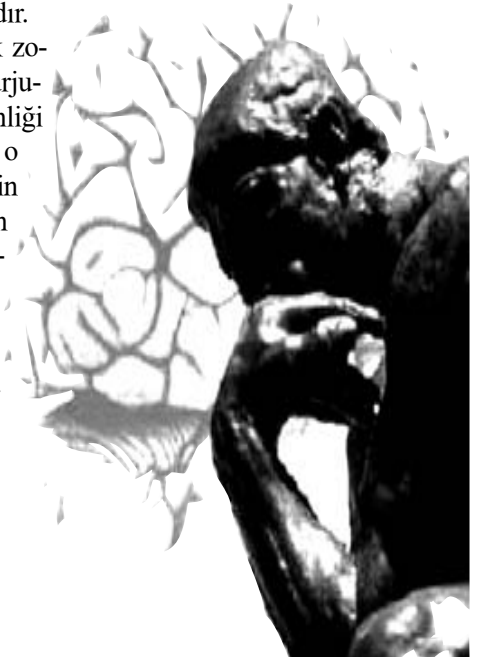
Kapitalist toplumda halk kitleleri zamanının tamamını da çalışmak zorunda bırakılır. Yaşamlarını sürdürmelerinin tek yolu budur. Böylece burjuva sınıfa bolca boş zaman kazandırılır. Emek yoğunluğu ve üretkenliği gelişkin ise bu durumda toplumun maddi üretim için ayıracağı zaman o kadar kısadır. Bunun içindir ki, toplumun çalışabilir üyeleri arasında işin paylaşılmasıyla halkın fazla çalışmasının önüne geçilebilir. Toplumun tüm üyelerine işin paylaşılmasının sonucunda zamanı, bireylerin zihinsel ve toplumsal olarak kendilerini geliştirmek için kullanmaları mümkün olacaktır.

Üretim araçlarının özel mülkiyetinin bulunmadığı, sınıfların ortadan kalkmış olacağı komünist toplumda, toplumun tüm üyelerinin her türlü gelişiminin tüm koşulları olacaktır.

(*)

- (1) V.P.Alekseyev
- (2) Lenin
- (3) Engels
- (4) Engels
- (5) Engels

Beyin, duyumlar yoluyla algıladıklarından, yani bulunduğu nesnel ortamdan, yaşantıdan, düşünce üretiyor. İşbölümü ile tek tür hareketlerle sınırlanan faaliyetler insanın fikir üretimini de kısıtlar. Kapitalizmde bu kısıtlanmış hareketler en üst düzeye varmış durumda. Bant üzerinde hep aynı hareketlerin yapılması, parça iş yapılması işçiyi de “parça insan” durumuna sokar. Beynin fikir üretimi de böylece kısıtlanmış olur.

Yabancılaşmaya

Karlı Beyin Egzersizleri

Eğer “benim” kavramımızın bizi tüm dünyadan sorumlu tutuyorsa savaşlardan, ozon tabakasının delinmesinden, doğanın tüketilip yok edilmesinden, biyolojik savaşlardan; o zaman “benim dediğimiz her şeye sahip çıkmak zorundayđ. Benim havam, benim atmosferim, benim toprağım, benim insanların, benim değerlerim, ve de benim insanlığım.

ONSOZ

Benim

kavramınız kaç π

Yine tv’den bir kare... Televizyonlar aslında bize dđpünmek için ne çok malzeme veriyorlar. Taksim meydanı yıllar önce süslenmiş Her yer şıl şıl. Haberci bize bunları gösterirken bir kadın ağağtaki süsleri topluyor, haberci soruyor “ne yapacaksınız onları” kadın gayet rahat “evime götürüp evimi süsleyeceğim”. Ne kadar doğru değil mi? Sokaklar meydanlar onun değil ki! Süslü olup olmadıklarýonu ilgilendirmiyor. Ne O, süslemeye karar vermiş, ne de süsleyen kendisi.. Ona ait olan yer evi! Tabi; kiracı değilse!

Devlet kurumlarından, parklara, sokaklardan piknik yerlerine, denizlere hep aynı sorun yaşanır. “İnsanlar her yeri kirletip, çöplerini atıp gidiyorlar!” Bir takım burjuva romantikler, bunun üzerine ‘koruma demekleri’ kurar yada çözüm üretmek adına durumdan sorumlu tuttukları “ağağtabakaya” veryansın ederler. Hikaye burada bitmez. Burada bizim “ağağtabaka savunucuları romantiklerimiz” devreye girer ve “burjuvazi her şey kendisine aitmiş gibi davranıyor ve emekçileri dđşlıyor. Buralar bize de ait ve biz de kullanacağız! Siz de buna alışacaksınız” türünde söylemlerle kalemelerini çekerler.

Süsleri evi için toplayan kadın, bizi bir beyin egzersizine sürüklediğinin belki de hiç farkında değildir. Gerçek, onun için o kadar çıplak ve net. Oysa bu konu ne kadar can alıcı “Benim” kavramımızın o kadar daraltılmış ki, yabancılaşmanın da aslında buradan başladığı gerçeğinden hepimiz zaman zaman uzaklaşıyoruz.

İçti ürettiği ürüne yabancı kendine yabancı çevresine yabancı şekilde uzayıp gidiyor bu süreç. Günde 8-10 saat çalışarak ürettiği ürün, stoklarda çürüyor diye yada ekonomik olarak ona yansımıyorsa yanmış kül olmuş diye üzülmez işçi. Onun emeği nereye gidiyor! Piyasaya sunumu ne kadar elit? Hebamı oluyor, satıldıktan sonra artı değeri patron çarçur mu etmiş bunlar onu ilgilendirmez. Çünkü onun piyasaya sunum hakkında karar hakkı yoktur ve bu durum onun konumunu kısa vadede değiştirmez. Zaten ne işyeri, ne üretim aletleri ne de ürettiği ürün ona ait değildir. Hiçbir işçi ürettiği buzdolabını “bu benim” deyip alıp evine götüremez. Hatta tıpkı diğerleri gibi bir mağazaya gidip “taksitle” satın alır.

Aslında bu bakış açımızın her yerine sızmıştır. Bankamatik sırasında bekliyorsunuz sıra hayli uzamış. Birisi geliyor ve (sıra yerine kuyruğun kullanılması ne kadar ağağlayıcı değil mi?) en öne geçip işlemi yapmaya başlıyor. Ne olur sizce? İşazlar, öfkeler en azından sıızlanıp homurdanmalar... “Ne zannediyor bu kendisini”, “Ne hakla öne geçiyor”, “Biz neden bekliyoruz burada” birden adalet anlayışımız ortaya çıkar. Oysa yaşamda en sona atılmış olduğumuz pek çok durumu olduğumuz gibi kabul eder, boyun eğer hatta aykırı bir şey söyleyeni marjinaler safına atıveririz. İşsizlik böyle bir sorun değil mi? Birileri bizim sırtımızdan milyarlar kazanırken biz fakirliğimizin sebebini; kimsenin işsiz kalmayacağı bir çalışma sistemi mümkünken fazla çalıştırmayı hoş görürüz. Biz sırada beklerken hayatımızda her an birileri en öne geçer ve biz yaşamdan kovuluruz. Ama “bizim” adalet kavramımızın gözümüzün gördüğü bireysel gücümüzün yettiği anlık olaylardan ibaretse bu tür olaylarla daha çok karşılaşacağız demektir.

Aynı şekilde evimize bir hırsız girdiğinde ve neyimiz var neyimiz yok alıp götürdüğünde dünyamız yıkılır. Bir kapkaç olayı tv’lerin baş haberi olur. Oysa her saniye, her an bizim var ettiğimiz trilyonlar bir çırpıda birilerinin cebine akıyor. “Bizim” servetimiz daha az kişinin yada ailenin elinde birikirken bizler daha da fakirleşiyoruz. Belki bu kapkaç hiçbir zaman bu açıklığıyla Tv lere konu olmayacak. Ama dđpünürsek evimizin so-

yulmasıda, kapkaçta, bu soygunun yanında çok masum kalacaktı. Bir kapkaççıda hırsızın linç edilmesini sık sık görüntüleyen, hatta alkış tutanlar; bu büyük hırsızda karlıçıkan her kesime “terörist” damgası vurularla aynı kişiler değil mi?

Adalet kavramının, kendimiz ve evimizden hatta kolumuzdaki çanta ve cebimizden daha ileri gitmediğini her an görmemiz mümkün. Yolda giderken birisi aniden bize tokat atacak olsa güvenliğimizle ilgili ciddi bir sarsıntıya uğrayacağımız kesin. Bu kişiye vereceğimiz cevabın çok geç kalmayacağı da. Oysa sokaklarda elini kolunu sallayarak gezen faşist çetelerin işlediği cinayetler güvenlikle ilgili varlığını nedense sarsıyor. Bir maç yada bir asker uğurlamak bahanesiyle bunların örgütlenmesi ve sonuçlarıda ortada. O kadar cesaretlendiriliyorlar ki sıradan bir tv dizisinde bile yüceltilip kahraman ilan edilmeleri ne kadar sıradanlaştı. Tüm bunlar adalet duygumuza bir tokat etkisi, ya da cevap verme haklılığımız nedense doğuruyor. Ağca gibi bir katil, bir gün dışarı bırakılıyor sonra alınıyor ve içimiz rahatlatıyor. Bırakılması bütün adalet mekanizmasını tartışılabilir hale getiriyor. Ama istifa eden yok. Olur böyle şeyler... gelip sokakta biri size tokat atsa ve sonra herkes “olur böyle şeyler” deseydi herhalde ciddi öfkeler duyardınız.

Hepimizin “benim” kavramında ciddi sorunlar olduğu kesin. Bir gün içinde yaşananlara bakın. Çocuğunuz okulda öğretmeni tarafından en arka sđraya konulsa ve ilgisiz bırakılsa ne kadar öfke duyacağınız bir düşünün. Oysa devlet okullarının gerek müfredat gerek olanak açışından özel okulların çok arkalarına atıldığını herkes tarafından bilinir. Hele şimdi her fırsatta aktarılan kaynaklar yetmiyormuş gibi özel okullar için devletin ödeyeceği %50 kredi devlet okulunda zaten en arka sđrada kalan eğitimci okulların dışına atıyor. Aynı şey özel hastanelere aktarılan paralar ve devlet hastanelerinin olanaklarının kıyılması da da geçerli, geç gelen ambulans, acilde bekleyen hasta her zaman karlılaştığımız örnekler. Özel hastanelerin de kamu hastaneleri gibi acil hizmetini ücretsiz vermesi zorunluluğu hiç gündeme gelmez. Ambulansları taksit olarak kullanan zenginlerdense kimse söz etmez.

SSK’ların batırılması ve SSK kaynaklarının özelleştirilmesine karlıçıkmaksa küçük bir azınlığın işidir. Hele hele tüm bu sorunların kaynağına yönelen ve sisteme karlıçıkan “yeni bir sistem” için mücadele edenlere gelince onlar eylemci yada olay çıkartan bir gruptur. “Hastaneler halkındır” diye paralanana gelince o halk ne hastanelerin ne de okulların nede herhangi bir kurumun kendilerine ait olmadığını bu sistem içinde de olamayacağını örneklerden de anladığımız gibi gayet iyi biliyor.

Örnekler bunlardan ibaret değil tabii ki. Otobüste balık istifi giderken yapıllara yer vermeyen gençlere öfke duyarız ama trafiği doldurduklarını yetmiyormuş gibi yollar boyu park ederek tıkanan ve her gün trafiğe katılan binlerce araba bizi rahatsız etmek böyle dursun ihtiyaç

zıkabartır. O araçlarda tek başlarına giden gençler bizim için ancak imrenme konusudur. Kimsede gidip onlara “ayıp değil mi oğlum arabada daha dört kişilik yer var, al bakışın bu tezeyi, amcaıda yanına” demez. Lüks semtlere giden otobüslerin hem sık aralıklarla kalkması hem de “E otobüs” cinsinden “lüks” olmaları her zaman oturarak gitme “özelliğine” sahip olmalarıysa öfkemizi hiç cezp etmez. Biz gücümüzün yettiği gence söylenerek ve mümkünse onu yerinden kaldırarak “vatandaşlık görevimizi” yerine getirmiş oluruz. Doğru ya “benim” yolların, “benim” otobüslerim, “benim” belediyem değil ki, ne bekleyeyim?

Bu mantık yanlış değil. Eğer yanlış olduğunu varsayarsak yüzlerce kez çöğaltacağımız tüm bu örnekler için bitmez tükenmez bir kavgaya girişip bataklıkta sinek avlayarak ömrümüzü tüketirdik. Sorun otobüsün yada yolun yada belediyenin bizim olduğu varsayımından hareketle mücadele vermek değil bütün bunların topyekün bizim olması için mücadele etmektir. Bazen yanlışya düğüldüğünü görürüz. Belediyeyi kazanarak sorunları çözebileceğini düşünenler sonra da o belediyelerin kaynaklarının kesilmesiyle ellerinin kollarının bağlanmasıyla her şeylerini kaybettikleri duygusuna kapılırlar.

Kapitalizmin içinde hiçbir zaman “benim” diyemeyeceğimiz, ancak anlık kazanımlarla ve yine kayıplarla sürüp giden kısır döngülerle tükeneneğimiz bir kavgaya girişmek de kitlelerin enerjisini bu varsayımlarda tüketmek de ciddi bir bilinç sorunudur.

Günlük hayatımızın içinde ne çok örnek var değil mi? Sabah yatağımızdan kalktığımız andan itibaren aslında yaşamaya çok gerilere atılmış olarak başlıyoruz. Özellikle emekçi sınıflarında bir kavgaya dönüşmesi aslında biriken öfkenin bireysel patlamasından başka bir şey değil. Sadece iki saat televizyon izleyen bilinçli bir kişinin “sabrımızın sınanıyorlar” demesi işten bile değil. Doğrusu sabrımız da dikkatimiz gibi sürekli ayrıntılarla yorulduğu gibi yorgun.

Eğer “benim” kavramımız bizi tüm dünyadan sorumlu tutuyorsa savaşlardan, ozon tabakasının delinmesinden, doğanın tüketilip yok edilmesinden, biyolojik savaşlardan; o zaman “benim dediğimiz her şeye sahip çıkmak zorundayız. Benim havam, benim atmosferim, benim toprağım, benim insanların, benim değerlerim, ve de benim insanlığım. İnsanlık adına işlenen hiçbir suç böylece “bizim” sorumluluğumuz dışında kalmayacaktır. Irakta işkencede benim insanlığım zarar görüyor, Sevdamızın uğradığı tecavüz benim insanlık onurumu zedeliyor, Ölümler Orucu’ndakiler benim özgürlüğümü savunuyor. Benim hayatıma kast eden katiller ödüllendiriliyor ve yeni katillere cesaret vermek için serbest bırakılıyorlar. Ve nihayet tüm bu çirkinliklerin kaynağı olan sermayenin üreticisi ve yaratıcısı benim!...

İNSANIN TOPLUMSAL SİSTEMDEN KAYNAKLANAN DURUMU

İnsan -Bilinç Ve Toplumsal Sistem

Tarihsel büyük dönüşümler bilinçli ve istenilen amaçlara yönelik çabalar nedeniyle meydana gelir. Toplum tarihinde etken olanlar bilinçli olarak ya da tutku ile hareket eden ve amaçları doğrultusunda hareket eden insanlardır.

Büyük tarihsel dönüşümler, olaylar ve sıçramalar çoğu kez rastlantılara bağlı olarak gerçekleşmiş gibi görünür. Oysa önemli rol oynuyor gibi görülen rastlantı daima gizli, iç yasalara bağlıdır.

Toplumsal ilişkiler “*üretim ilişkilerinden ve toplumsal grupların etkileşimleri sırasında girilen ilişkilerden oluşur*” (Lenin)

İlkel komünal toplumda üretici güçler gelişmemiş olduğundan insan doğa karşısında güçsüzdü. Yaşamlarını sürdürebilmek için toplu olarak yaşamaları bir zorunluluktur. İnsan bu ilkel durumunda doğada hazır bulunan canlıları avlayarak, bitki ve kökleri toplayarak yaşamını sürdürdü. Bu süreç insanın ilk oluşumundan köleci topluma geçiş kadar gelişti. Yaşamlarını sürdürebilmek için sürekli avlanma ve bitki toplama ile uğraşan ilkel insanlar ancak toplu olarak kendilerini koruma ve yaşayabilme olanağına sahipti. Doğa karşısındaki güçsüzlüğün sonucu olarak, zorunluktan kaynaklı bir ilkel komünizm oluştu. Bütün elde edilen av, yiyecek vb. komüne aitti. Herkesin elde ettiği yiyecek ve araç-gereç topluluğun paylaşımına sunuluyor ve topluluk bireylerince kullanılıyordu. Topluluk ihtiyaçlarının, beslenmesinin ağırlıklı olarak bitki ve bitki kökleri ile giderildiği dönem Anaerkil dönemi oluşturur. Avcılığın gelişmesiyle erkek egemenliği dönemine geçiş başlar. İlkel-komünal toplumda insanın insanı sömürmesinden, insanın başka insan üzerinde egemenliğinden söz edilemez. Maddi yaşam koşulları, üretici güçlerin düzeyi ilkel-komünal toplumda insanın toplulukla birlikte hareket etmesi, topluluktaki bir insanın elde ettiği besin ya da maddenin topluluğa ait olması sonucuna yol açmıştır.

İnsanlar herhangi bir dini, politik, sosyal safsata, ahlaki açıklamanın gerçek nedenlerini aramayı bilmedikleri, öğrenemedikleri için her zaman kendi kendilerini aldatmışlardır. Ya da aldatmaya aldatılmaya devam edeceklerdir. Her türlü vaat ve açıklamanın ardında hangi sınıfın çıkarlarının olduğunu anlamaya başladıklarında kurban olmaktan kaçacaklardır.

Yeni kölelik kitabındaki bir tespit “özellikle daha yaşlıca köleler için hürriyet gerçekten çok anlamsız, hatta üzücü bir şey. Allah onlardan sahiplerine sadık kalmalarını beklediğine derinden inandıkları için, özgürlük peşinde koşmayı kesinlikle ayıp, hatta kalleşçe görüyorlar. Özgürlük için mücadele etmek onlara göre Allah’ın doğal düzenini bozmak ve ruhu riske atmak demek”. İnsanların inançları, ahlaki değerleri, arkasındaki gerçek nedenleri göremediklerinde ne duruma düştüğünün çarpıcı örneklerinden biri. Köleliğin benimsenmesi ve bunun tersini reddeden bir

ahlaki ve dini inanışın kabul edilmesi insanların yaşadığımız 21. yüzyıl başlarında bile köleliği benimseyecek derecede geri bir anlayışa sahip olarak sömürücü sınıfların kurbanı olduğunu gösteriyor.

İlkel-komünal toplumun ileri aşamalarında üretici güçlerdeki gelişmenin ulaştığı düzey, üreticilerin yaşamı için zorunlu gereksinimlerinden daha fazlasını üretebileceği aşamaya ulaşmıştı. Üretici güçlerin gelişmişliği sonucu fazla ürün ortaya çıkmaya başlar. Bu fazla ürün topluluğa aittir. Bu fazla ürüne el konmaya başlanması, özel mülkiyete geçirilmeye başlanması ve bunun için de insanların köle olarak çalıştırılmaya başlanması, üretim araçlarının özel mülkiyetiyle birlikte ilk sınıflı toplumun temelini oluşturdu. İlk sınıflı toplum olan köleci toplum ortaya çıktı. Köle sadece bir araç olarak, köle sahibinin istediği gibi kullanabileceği bir alet, istediğinde öldürülebileceği, her istediğini yapabileceği bir alet durumundaydı. Köleci toplumda yaşayan bir kölenin yaşamı bu doğrultuda sürer. Köle olarak doğar, köle olarak yaşar ve köle olarak ölür. Kölelerin sürekli çalışmalarının sonucu ortaya çıkan ürünler köle sahiplerinin, sömürücülerin en iyi koşullarda yaşamalarına yol açıyor. Bu ilk sınıflı toplum.

Toplumsal Sistemlerde Sınıflar

“Materyalist tarih görüşü, üretimin ve üretimden sonra üretilen ürünlerin değişiminin her toplumsal rejimin temelini oluşturduğu; tarihte görülen her toplumda, ürünlerin bölüşümünün ve ürünlerin bölüşümü ile birlikte sınıflar ya da zümreler biçimindeki toplumsal eklenmenin üretilen şeye, bunun üretiliş biçimine ve üretilen şeylerin değişim tarzına göre düzenlendiği tezinden hareket eder. Sonuç olarak, bütün toplumsal değişikliklerin ve bütün siyasal altüst oluşların son nedenlerini insanların kafasında ölümsüz doğruluk ve ölümsüz adalet üzerindeki artan kavrayışlarında değil, üretim ve değişim biçiminin değişikliklerinde aramak gerekir; onları ilgili dönemin felsefesinde değil, iktisadında aramak gerekir. Eğer varolan toplumsal kurumların usa aykırı ve adaletsiz oldukları, usun budalalık ve iyiliğin kötülük durumuna geldiği sonucuna varılırsa bu, üretim yöntemleri ve değişim biçimlerinde, daha eski ekonomik koşullara uyarlanmış toplumsal rejimin artık uyummadığı gizli dönüşümler olduğunun bir göstergesinden başka bir şey değildir.”

(Engels-Anti Dühring-385)

İlkel-komünal toplumdan sonra gelen her toplumsal sistem ezen ve ezilen sınıflardan oluştu. Engels'in yukarıda belirttiği gibi, sınıflar üretilen şeye, bunun üretiliş biçimine ve üretilen şeylerin değişim tarzına göre düzenleniyor. Toplumsal sistemde bireyler, yaşadığı toplumsal koşulların belirlediği bilinçle yaşar. Yaşayışında ve toplumla ilişkilerinde sınıfsal durumu, konumu etkilidir.

Her toplumsal sistemde ezen sınıflar her türlü olanağa sahip olurken, ezilen sınıflar hep yoksulluk ve sefalet içinde yaşamışlardır. İnsanın yaşamı toplumsal sistemin

hangi sınıfı ya da tabakasına bağlı ise ona uygun olarak sürer.

“Prensleriniz eşkiyaların yoldaşları oldular. Çünkü onlar bir ya da yarım guldeni çalan hırsız astırırlar ama bütün dünyayı soyan ve rahatlıkla hırsızlık yapanlarla dost olurlar; böylece özdeyiş doğru çıktı: Büyük hırsızlar küçük hırsızları asarlar; Roma'lı senatör Coto'nun dediği gibi ufak hırsızlar zindanda, posugaları içinde, ama resmi hırsızlar altın ve ipeklilere bürünmüşler.”

(Martin Luther)-(Kap.1 syf.291-Dip not 48)

Egemen sınıfların asalaklığını ve ezilenlerin aynı haklara sahip olmadığını açıkça sergileyen bu söz Roma dönemi örneğiyle asıl olarak sınıflı toplumlarda sınıf farklarını ifade eden bir içeriğe sahip. İnsanların yaşantılarında karşılaştıkları olaylar karşısında durumları hangi sınıfa mensup olmalarına bağlı olarak sonuçlanır. Sınıflı toplumlarda sınıfsal konum yaşamda temel yönleriyle belirleyicidir. Köleci toplumda köle ile köle sahibi, feodal toplumda ise serf, köylü, zanaatkar, feodal-soylu olmaları insanların yaşamlarının genel hatlarını ortaya koyar. Kapitalizmde ise bireyin yaşamı ezilen ya da ezen sınıf mensubu olmasıyla belirlenir. Temel olarak işçi sınıfı ve burjuva sınıf özellikle damgasını vurur. Burjuva sınıf mensupları, feodal ve soylular, köle sahipleri ile bütün bunların aileleri, çocukları çalışmadan asalakça yaşama ya da çalışma zorunluluğu olmadan bütün zamanını istediği gibi kullanabilme, kendini geliştirebilme, her türlü maddi ihtiyacını karşılayabilme, sosyal faaliyette bulunma olanaklarına sahiptirler. Bunun için ise tam karşıt olarak köleler, serfler, işçi sınıfı yoksul köylülük ve bütün bunların aileleri sürekli çalışmak, yaşam boyu zamanın büyük kısmını çalışarak geçirmek zorundalar.

Kapitalist Toplumsal Sistemde İnsanın Durumu

Kapitalist üretim süreci esas olarak artı-değer üretiminden ibarettir. Artı-değer üretiminin ilk ve en yakın amacı ve itici gücü artı-değerin sermayeye çevrilmesi ya da birikimidir. Kapitalizm ele alınırken bu durum hep göz önünde bulundurulmalıdır. Eğer artı-değer üretiminin ilk ve en yakın amacı gözden kaçırılırsa, o zaman kapitalist üretimin ilk ve yakın amacının kapitalistlerin, zevki, lüks içinde yaşamı, ya da tatmin araçlarının yapımı olduğu yanlışlığına düşülüp, bunlara olduğundan daha fazla önem verilmiş olunur.

Kapitalizmin ilk ortaya çıkmasıyla, kapitalist üretimi temsil eden üretim araçlarından makine, üretim sürecinde önemlidir. Makinenin kullanımıyla üretici güçlerin gelişiminde önemli gelişme olmuştur. Çok sayıda işçinin yapacağı işi makine kullanan az sayıda işçi yapmaya başlamıştır. Makinenin bu ilk kullanılışı kapitalist üretim sürecinin içinde olduğundan işçiler kitleler halinde işini kaybetmeye başlamıştır. Makine emek aracı olarak üretim sürecinde yer alır almaz işçinin rakibi olur. İşsizlik,

açlık tehdidi altındaki işçiler, ilk kez emek aracına karşı şiddetle başkaldırır. İşçi, sermayenin soyutlanmış şekli olan makineyle savaşmaya başlar. Sermayeye karşı ilk önemli işçi hareketi, makine kırıcılar olarak ortaya çıkar. Makine karşısında işçi olarak yer alan insanın yaşamını artık makinede biçimlenen kapitalist üretim belirliyor. Makinenin girdiği alanlarda kapitalist mülkiyete dayalı kullanımın en çarpıcı örneklerinden birini Marx aktarıyor: “İngiliz pamuklu makineleri, Hindistan’da vahim bir etki yarattı. 1834-1835’te Genel vali şöyle yazıyordu: Pamuklu dokumacıların kemikleri Hindistan ovalarını beyaza boyamıştır.”

Makine kullanımıyla üretici güçlerin gelişiminde önemli ilerleme olmuştur. Çok sayıda işçinin yapacağı işi makine kullanan az sayıda işçi yapmaya başlamıştır. Makinenin bu ilk kullanılışı kapitalist üretim sürecinin içinde olduğundan işçiler kitleler halinde işini kaybetmeye başlamıştır. Makine emek aracı olarak üretim sürecinde yer alır almaz işçinin rakibi olur.

Kapitalist üretim sadece meta üretimi değil esas olarak artı-değer üretimidir. Bu nedenle bir emekçi sadece üretmekle kalmayıp artı-değerde üretmek zorundadır.

Bütün toplumsal sistemlerde üretim faaliyetine katılanların doğa ile ve birbirleriyle olan ilişkilerinin bütünü ekonomik anlamda ele alınca toplumu oluşturur. Kapitalist üretim süreci de belirli maddi koşullar içinde sürer ve bu da üretim sürecine giren bireylerin toplumsal ilişkilerinin dayanaklarıdır.

Kapitalizm artı-değer sömürsünü artırmak için yedek işçi ordusunu süreklileştirir. Marx, “işçi sınıfının düşkünler tabakası ile yedek sanayi ordusu ne kadar yoğun olursa, resmi yoksulluk da o kadar yaygın olur. Bu kapitalist birikimin mutlak genel yasasıdır. Büyük sanayinin bütün hareket şekli emekçi nüfusun bir kısmını sürekli olarak işsiz ya da yarı işsiz insanlar haline getirmeye dayanıyor” sözleriyle bu durumu ortaya koyuyor. İşçilerin aşırı çalışmasıyla yedek işçi ordusunun sayısı kabarr. Kabarmış olan işsiz sayısı nedeniyle çalışanlar üzerinde baskı oluşur. Bu baskının sonucunda işçiler patronlara daha fazla boyun eğer duruma gelir. Baskıya daha fazla boyun eğilmesi aşırı çalışma, sömürünün artması, işsizliğin artmasıyla birlikte sürer.

Kapitalist toplumsal sistemde, kapitalist üretimin bir zorunluluğu olarak sürekli işsizlik yaşanır. Bu kimi zaman artar, kimi zaman azalır. Ancak sürekli var olur. Bu sistemde yaşayan insanların bir kısmı sonuçta işsiz kalmak zorundadır. Bu sistemde yaşadığı sürece insanlar işsizlikten kurtulamazlar. En fazla işsiz olan insanlar farklılaşır, daha aşırı çalışma ve daha ucuza çalışmayı kabul edenler bir öncekilerin yerini alır. Dünya çapında 90’lı yılların sonundan başlayıp günümüzde giderek boyutlanan işsizlik ve aynı zamanda emekçilerin ücretlerinin ve sosyal hakların sürekli kısıtlanıyor olması açıkladığımız durumun pratik yaşamdaki en geniş boyutlu örneğini su-

nuyor. Milyarlarca insan açlık, sefaletle yüz yüze, yüz milyonlarca insan, işini kaybetmekle karşı karşıya. Kapitalizmin işleyişi ve yasaları karşısında insan, işsiz insan olmayı önleyemez. Kapitalizmin ekonomik bunalım ve ya yükseliş dönemleri işsizler sayısının azalıp çoğalmasında etki yapar.

Kapitalizmde mutluluk konusunda Engels şunları söylüyor:

“Ama mutluluk dürtüsü manevi haklarla ancak sınırlı ölçüde, maddi araçlarla ise en büyük ölçüde süregider. Oysa kapitalist üretim, eşit haklardan yararlanan kişilerin büyük çoğunluğunun, ancak geçinmek için gerekli şeyleri elde etmesine dikkat eder ve dolayısıyla çoğunluğun mutluluk dürtüsü hakkının eşitliğine köleci ya da feodal toplumun gösterdiği saygıdan, eğer gerçekten daha fazlasını gösterirse, bu pek az bir fazladır.” (Engels-L.Feurbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu syf.37)

Kapitalizmde çoğunluğun mutluluğu değil sermayenin çıkarları her zaman belirleyicidir.

Kapitalist üretimin Avrupa’da egemen olduğu süreçte bu uluslar kapitalist birikim aracı olarak kendilerine hizmet eden her türlü utanç verici, insani değerleri ayaklar altına alan şeyi sinsice överek utanç ve vicdanını yitirmiştir.

İşçi makine karşısında sürekli aynı hareketleri yaparak, tek bir isteki becerisini geliştirir, bu, üretici yetenekleri ve içgüdülerinin aleyhine gerçekleşir. İşçi bir çok organının gelişmediği garip bir yaratık şekline dönüşür. İşçi bir parça işlemin motoru haline gelerek kendisinde parça insan haline dönüşür.

Proletaryanın burjuvazi tarafından tutsak edilişi en çarpıcı olarak fabrika sisteminde ortaya çıkar. İşçi fabrikada ücretli köledir. Bu durum kapitalizmde burjuvazinin emekçileri köleleştirmesinin yasal ve fiili olarak en açık göstergesidir.

Kapitalizmde

Kadın ve Çocuk Emegi Sömürüsü

Kapitalizm açısından kadın ve çocuk emegi önemli bir konudur. Kadın ve çocuk emegi toplumsal üretim alanında, yani aile dışında kullanılmaya başlanmıştır. Çocuk emeginin kullanılışı son yıllarda sık sık tartışılan bir konu. Burjuvazi bazı göstermelik adımlarla çocukların “sömürülmesi”ni, “istismar edilmesi”ni engellemeye çalıştığını belirtip durur. Mendilci, dilenci vb. çocukların durumu bir çok kez gündeme getirildi. Her seferinde de anne-babaların kötü niyetleri, çocukların sömürülmeleri vb’den söz edildi. Oysa ana-baba otoritesinin ekonomik temellerinin yıkılmasıyla çocukların direk ya da dolaylı olarak kapitalistçe sömürülmesinin yolu açılmıştır. Anne-babaların çocuk emegine ihtiyaç duyacak duruma düşmeleri, çocuklarının üzerindeki egemenliğini kötüye kullanmasına yol açmıştır. Çocukların 9 yaşından

sonra üretken işte çalışmaları normaldir. Ancak bu kapitalizmde tamamen yozlaştırılıp iğrenç bir hale sokulmuştur. Makinenin kullanımıyla başlayan çocuk emeğinin aile dışında kullanılması şimdi vahşice ve insani olan hiçbir yanı yok. Esas olarak artı-değer üretimi için çocuk çalıştırılması, çocukların yıkımı insanın geleceğinin yıkımıdır.

Makine kullanımıyla kadın emeğinin kapitalist sömürsünün yolu açılmıştır. Emekçi kadın, erkek gibi emeğini kazanmak için fabrikaya giderek çalışır. Kadının fabrikada bir işçi olarak çalışmaya başlaması kocasına ve ailesine olan ekonomik bağımlılığını yıkar. Sanayi kadının aileden ve kocasından bağımsızlığının koşullarını yaratmıştır.

Çocuk, kadın ve erkek fabrikada çalışabilir. Ya da farklı alanlarda kapitalist sömürü çarkları arasında yerlerini alırlar. Kadın ve çocuk emeği sömürsüyle sömürü daha yoğunlaşmıştır. Bazı işler için çocuk ve kadınların ince ve kıvrak parmakları çok hızlı ve verimli olarak görülüp bu yönüyle de ağır bir sömürüye tabi tutulmuştur.

Kadının özgürleşmesinin maddi koşullarını oluşturan kapitalist sanayi, ağır sömürü ile kadın ve çocuğa en ağır sömürünün içine atmıştır. Sağlıksız koşullarda, tek düze hareketlere bağlı işlerde, hiçbir şekilde yaratıcılık ve üretici yeteneklerin gelişimine olanak tanımayan bu işlerde çalışan çocuk ve kadınlar sağlıksız ucubelere dönüştürülmeye başlanır. Vücut gelişimi çarpık, sağlıksız olur. Emekçi sınıftan olan kadınlar ağır sömürü çarkları arasında annelik ve sağlıklı bir çocuk büyütme olanaklarını da kaybetmeye başlar.

Kapitalizmde Sınıflar

Sanayi, birlikte olmalarından dolayı emekçilerin devrimci dayanışmasına yol açar. Burjuvazi sanayiye geliştirirken aynı zamanda kendi sonunu getirecek olan proletaryayı da yaratır. Emek gücünden başka hiçbir yaşam aracına sahip olmayan proletarya burjuvaziye yok edecek tek sınıftır. Proletarya büyük sanayinin özel ve temel ürünüdür. Kapitalist sistemin iki temel sınıfı vardır. Burjuvazi ve proletarya. Egemen burjuva sınıf karşısında gerçekten devrimci sınıf olarak proletarya var. Orta sınıfların parçaları olarak küçük imalatçı, dükkancı, zanaatkar, köylü vardır.

Küçük burjuvalar burjuvazi karşısında yok olmaktan kurtulmak için burjuvaziye karşı savaşırlar. Yok olmaktan kurtulup durumlarını devam ettirmek isterler. Bu nedenle de tutucudurlar. Küçük mülkiyetlerini, küçük üretimi korumak için savaştıklarından dolayı tarihsel olarak gerici bir duruma düşerler.

Kapitalizmde, çalışan, üreten sınıf olarak proletarya var. Proletarya ürettikçe burjuvazinin servet birikimi artar. Çoğalan sermaye genişletilmiş yeniden üretim sürecinde daha büyük sömürü gerçekleştirir. Proletarya burjuvazi için servet biriktirdikçe, kendisi için sefalet, yorgunluk, bezginlik, akli yozlaşma birikir, boyutlanır. Ser-

vet biriktikçe sefalette birikir.

İşbölümü hem işçileri hem de işçileri sömüren ya da sömürden pay alanları da etkiler. Burjuva kâr hırsı onu sermayesini nasıl büyütebileceği üzerinde uzmanlaştırır ve bu, burjuvaları bir zincir gibi bağlar. Diğer alanlarda da önyargılar, fiziksel ve entelektüel körlükler, bağımsız gibi görünen kemikleşmiş hukuk düşünceleri vb. vb. insanı kendi aleti durumuna düşürür. İnsanların sosyal ve çok yönlülüğü yok olur. Uzmanlaşma adına geri insanlar oluşur.

Kapitalizmde üretimin gelişmesi için sürekli bir çaba vardır. Bilimin üretici güç olarak devreye girmesiyle üretimi geliştirme araçları gelişmiştir. Bu ise, işçinin üzerinde egemenlik kurulmasına, işçinin bir parça insan haline gelmesine, makinenin bir parçası haline gelmesine yol açıyor. İşçi entelektüel yeteneklerinden uzaklaştırılıyor, tüm zamanını çalışma yaşamına dönüştürerek yaşamını bozuyor. Bilimin bağımsız bir güç olarak üretim sürecine katıldığı ölçüde, sermayenin elinde işçiyi tüm yaşamından koparıp makineye dönüştürmeye başlamıştır. Bu bilimin kapitalistlerin elinde insana etkisidir.

İnsanın Özgürleşmesinin Koşulları

Öncelikle özgürlük nedir? Özgürlükten ne anlıyoruz sorularına cevap olması açısından Engels'ten bir alıntı aktaralım.

“Özgürlük ve zorunluluk ilişkisini doğru olarak ilk düşünen Hegel oldu. Ona göre, özgürlük zorunluluğun kavranmasıdır. ‘Zorunluluk ancak kavranılmadığı ölçüde kördür.’ Özgürlük, doğa yasaları karşısında düşlenmiş bir bağımsızlık ta değil. Ama bu yasaların bilinmesinde ve bu bilme aracıyla bu yasaların belirli zorunlu erekler için yöntemli bir biçimde kullanılma olanağındadır. Bu, dış doğa yasaları için olduğu kadar, insanın maddi ve manevi varlığını yöneten yasalar, -gerçekçilikte değil, olsa olsa kafamızın içinde ayırdığımız iki yasa sınıfı için de de böyledir. Öyleyse, irade özgürlüğü, ne yaptığını bile bile karar verme yetisinden başka bir anlama gelmez. Buna göre belirli bir sorun üzerinde bir adamın yargısı ne kadar özgürse, bu yargının içeriğini belirleyen zorunluluk o denli büyüktür; oysa, çok sayıda çeşitli ve çelişik karar arasında, görünüşte canının istediği gibi seçen, bilgisizliğe dayanan kararsızlık, bununla özgür olmayışını, egemenliği altına alacağı şeyin egemenliği altında bulunduğunu göstermekten başka bir şey yapmaz. Öyleyse özgürlük, kendimiz ve dış doğa üzerinde, doğal zorunlulukların bilgisi üzerine kurulu egemenliğe dayanır; böylece o, zorunlu olarak, tarihsel gelişmenin bir ürünüdür” (Engels Anti-Dühring-syf.185/ Sol Yayınları 4. Basım)

Tarihsel gelişmenin bir ürünü olması nedeniyle özgürlüğü elde etmek birey olarak insanın tek başına gerçekleştirebileceği bir şey değildir. Birey toplumun bir parçası olarak ve toplumsal olarak özgürlüğü kazanma çabasıyla gerçekten özgürlüğe ulaşmada önemli ilerleme

sağlar.

İnsanın, hayvanca yaşam koşullarından insanca yaşam koşullarına, üretim araçları üretiminden daha fazlasını üretmeye, üretim araçları üretmeye başlamasıyla adımını attı. Üretim araçlarının kapitalist özel mülkiyetine son verilmesi, üretim araçlarına toplum tarafından elkonulmasıyla, meta üretimi, ve ürünün üretici üzerindeki egemenliği son bulur. İşte bundan sonra, insanın doğa güçleri ve üretim araçları üzerinde gerçek egemenliği başlar, ve hayvanca yaşam koşullarından tam insanca yaşam koşullarına geçer. Doğa güçleri ve üretici güçleri üzerinde insanın egemenliğinin başlamasıyla insanlar kendileri tarafından harekete geçirilen toplumsal nedenlere bağlı olarak istedikleri sonuçları elde etmeye başlayacaklardır. Bundan sonra ancak zorunluluklara bağlı olarak yaşamaktan kurtulup özgürlük dünyasına sıçramış olacaktır insan.

Toplum tüm üretim araçlarına el koyup toplumsal mülkiyete dönüştürdüktan sonra üretim araçlarına olan bağıllık ve köleliğin kalkması planlı ekonomi ile gerçekleşir. Eski üretim biçimi ve işbölümü alt üst edilerek insanı parça insan olmaktan kurtarmanın adımları atılmış olacaktır.

Sınıfların ve sınıf farklılıklarının ortadan kaldırılarak insanın insan tarafından sömürülmesinin önüne geçilir.

Bugün üretim araçlarının kapitalist mülkiyetinin ortadan kaldırılmasıyla, emeğin insanı sömürü aracı olmaktan çıkarılıp, üretici emeğin her insanın fiziksel ve entelektüel olarak gelişebileceği, kendini yetkinleştireceği, tüm entelektüel ve fiziksel yeteneklerini geliştirmesinin olanakları sunulabilir. Emek üretiminin örgütlenmesiyle insanların kurtuluş aracı, çalışmanın ise bir zevk olduğu, yük olmaktan çıktığı koşullar oluşturulabilir.

Üretici güçlerin bugünkü gelişmişlik düzeyi insanın özgürlüğünün koşullarını oluşturmuştur. Toplumun maddi üretim için ayıracağı zaman emeğin yoğunluğu ve üretkenliği göz önüne alındığında, kısadır. Kapitalist toplumda maddi üretim halk kitlelerinin tüm zamanını çalışarak geçirmesiyle sağlanıyor. Bu da burjuva sınıfa bolca zaman sağlıyor. Emekçiler daima çalışarak bireyin zihinsel ve toplumsal yeteneklerinin gelişimi engellenmiş olur. Toplumun maddi üretim için ayıracağı zaman çalışabilir nüfusa eşit olarak dağıtıldığında toplumdaki her insan için yeteneklerini geliştirmek için yeterli zaman sağlanmış olacaktır.

Kadın Sorunu Üzerine

Kadınların ilk sınıflı toplumla, üretim araçlarının özel mülkiyetiyle birlikte ezilen, ikinci sınıf konumuna düşürülmesi sınıflı toplumların hepsinde biçim değiştirirse de devam etti. Bugün sanayinin kadının özgürleşmesi için koşullar sunmasına karşın kapitalist özel mülkiyet erkek egemen toplumsal sistem içinde kadının ev işleri, mutfak, çocuk vb.'nin ağır yükü altın-

da kalması, cinsel sömürüye uğraması bir meta durumuna düşürülmesi ile ezilen ikinci sınıf durumuna düşürülmüştür. Bir insan olarak kadının bu durumu kapitalist toplumdaki durumudur.

Kapitalist sömürü düzeninde kadınları aileleri ve kendileri için bir parça ekmek kazanmak uğruna için en ağır koşullarda ve düşük ücretle çalışmak zorunda bırakılır. Her ev, her apartmanın bodrum katı bir atölye olarak kullanılmaya başlanarak kadınlar ucuz işgücü olarak sömürülür. Lenin'in bu konudaki sözleri durumu çarpıcı olarak ifade ediyor:

“Sermaye, ev işlerini, kendileri ve aileleri için bir parça ekmek kazanmak için işitilmedik ölçüde düşük bir ücret ödemeyi kabul etmeye hazır olan bu kadınlar arasında seçmeyi yeğler. Bütün ülkelerin kapitalistleri (eski çağın köle sahipleri ve ortaçağın feodal beyleri gibi), bu kadınlar arasında bol bol “kelepir” yatmalıklar(...) da bulurlar. Ve orospuluğa duyulan hiçbir “ahlaki öfke” (100 halden 99’unda ikiyüzlülük vardır) bu kadın vücudu ticaretine karşı bir şey yapamaz: Ücret köleliği oldukça orospulukta ister istemez olacaktır. İnsani toplumsal düzenlerin tarihinde ezilen ve sömürülen bütün sınıflar, ezenlere, birincisi ödenmemiş emeklerini ve ikincisi karlarını her zaman vermek zorunda kalmışlardır (sömürülmelerinin içyüzü budur.)

“Kölelik, serflik ve kapitalizm bu bakımdan tümüyle eşittir: Yalnız sömürme biçimi değişir; sömürü kalır”.
(Kadın ve Aile M.E.L. Sol yayınları syf. 60 Lenin)

Sınıflı toplumların ve özellikle de kapitalist toplumun, bir kadını bir ikinci sınıf, insan, bir meta konumuna düşürmesinin ortadan kaldırılması sınıfların ortadan kaldırılmasıyla gerçekleşebilir. Kadın ve erkek eşitliği gerçek anlamda kadının ve erkeğin sermayece sömürülmesi ortadan kaldırılınca ve kadının üzerindeki büyük yükün, özel ev emeğinin bir kamu sanayine dönüşmesiyle sağlanabilir. Kadının görünen ve görülemeyen sayısız bağlardan, baskılardan kurtulması uzun zaman alacaktır. Ancak, kadının kurtuluşunun gerçek temelleri kapitalist özel mülkiyetin yıkılıp yerine toplumsal mülkiyetin oluşmasıyla sağlanacak. Artık meta ekonomisi ortadan kalkmış olacak. Üretim araçlarının özel mülkiyeti son bulmuş olacak. Böylece kadının bir meta olarak alınıp satılması ortadan kalkacak, kadın bir meta olmaktan çıkacak. Kadınaçısından resmi olan ya da olmayan orospuluk, kadının ortaklaşılması kapitalist üretim ilişkilerinin kalkmasıyla ortadan kalkar.

“Bir tarihsel çağın değişimi her zaman kadınların özgürlüğe doğru ilerleme oranıyla belirlenir; çünkü burada, kadının erkekle, zayıfın kuvvetliyle ilişkisinde, insani doğanın kabalığa karşı yengisi en açık bir biçimde görünür. Kadının kurtuluş derecesi, genel kurtuluşun doğal ölçüsüdür.” **(Fourier'den aktaran Marx-Engels -Kutsal Aile - Kadın ve Aile Sol Yayınları syf.118)**

Komünizmde meta ekonomisinin ortadan kalkmış

olmasıyla, üretim araçları özel mülkiyetinin son bulmuş olmasıyla kadınlar meta olmaktan çıkmış olacak. Burjuva propagandasının hep vaaz ettiği komünizmde kadının ortaklaşılacağı propagandası tam da kapitalizmde ikiyüzlüce vardır. Ancak komünizmde meta ekonomisi, özel mülkiyet ortadan kalkınca kadın meta konusu ve özel mülkiyet olmaktan çıkıp bir insan olarak eşit ve özgür olacaktır. Ancak o andan sonra kadın erkek ilişkilerinde ikiyüzlülük, kadının cinsel sömürsü ortadan kalkmış olacak. Kadın erkek ilişkilerinde sevgi ve bağlılık, dürüst bir ilişki oluşacak. Kadının ortaklaşılması komünizmde ortadan kalkacak.

Kadının gerçek özgürlüğü, sosyalizm için proletarya önderliğinde sınıf savaşımı, iktidar mücadelesi başlatıldığına başlar.

Sonuç

Insanın toplumsal sistemler karşısındaki durumu ve toplumsal sistemlerin etkisi konusunda temel olguları ortaya koymaya çalıştık. Toplumsal sistemlerin insan üzerinde etkisi, bunun tespit edilmesi ve bunun sonuna kadar incelenip doğru sonuçlara varılması önemlidir. Engels: “*Tutarsızlık ülküsel devindirici güçleri tanımakta değildir, ama onların belirleyici nedenlerine kadar daha ilerilere gitmemektedir*” (L.Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu- sayfa: 48)

Toplumsal sistemlerde de bir çok yasa tespit edilmiştir. Sınıf savaşımının burjuva ideologları tarafından tespit edilmiş olması bu konuda bir örnektir. Sınıf savaşımını tespit edip ortaya koymuşlardır. Ancak kapitalist toplumsal sistemde sınıf savaşımının proletarya tarafından yürütüleceği ve sonrada proletarya diktatörlüğü ile sonuçlandırılıp sınıfların ortadan kaldırılmasına vardırılabileceğini Marx ortaya koymuştur. Burjuva kaleşörler sınıflar mücadelesi teorilerini sonuna kadar vardırılamamışlardır. Bu onların sınıf çıkarlarıyla uyuşmaz.

Kapitalizmin dayanağı üretim araçlarının kapitalist özel mülkiyetidir. Kapitalizmde temel kültürel şekillenme de bireysel çıkarlar ve bencilliktir. Bunun ortadan kaldırılması toplumsal mücadele ve toplumsal devrimle olur. Kapitalizmin bütün kötülükleriyle ortadan kaldırılması için emekçilerin birlikte toplumsal kurtuluş mücadelesi vermesi gerekir.

“*Devrimci bir doktor olmak için, her şeyden önce devrim yapmak gereklidir. Ayrı ayrı bireysel çabalar, saf idealler, soylu erkekler uğruna tüm bir hayatı feda etmek arzusu, bütün bunlar tek başına harekete geçirilirse ve Amerika'nın bir köşesinde, bir başına düşman hükümetlere ve ilerlemeye olanak vermeyen toplumsal koşullara karşı mücadeleye girilirse hiçbir işe yaramaz. Devrim yapmak için, Küba'da olduğu gibi tüm bir halkın seferber olması, silah kullanarak silahın değerini öğrenmesi, savaşçı birliği uygulayarak halkın birliğinin değerini anlaması gerekir.*” (Sosyalizm ve İnsan -Che- Yar Yayınları 5. Baskı. Syf.55)

Che'nin ortaya koyduğu bu gerçek gösteriyor ki, insanlar ne kadar iyi niyetli olursa, ne kadar çok mücadele ederse, hatta kendini feda etse bile sonuç almak için yetmez. Sermaye sınıfının zora dayalı egemenlik aygıtını yok etmek için toplumsal mücadele, halkın örgütlü zoruunun uygulanması, silahlanıp hedefine yürütmesi zorunludur. Bir insan bütün fedakarlıklarını örgütlü mücadelenin bir parçası, tamamlayıcı olarak yaptığında gerçekten devrimci olabilir ve hedefe yürür.

“*Hastalıkları tedavi etmenin dayanması gerektiği ilke, sağlam bir vücut yaratmaktır. Fakat bu sağlam vücutta bir doktorun zayıf bir organizma üzerinde yaptığı sanatkarane bir çalışmayla değil, toplumsal ortaklaşalık temeli üzerinde tüm kollektivitenin çalışmasıyla yaratılmaktadır.*” (Sosyalizm ve İnsan- Che- Yar Yayınları 5. Baskı syf. 57)

Kapitalizmden sonra yeni toplumun kuruluşu toplumsal birliktelik temelinde yapılan çalışmayla gerçekleşir. İşçi sınıfının iktidarı vasıtasıyla sınıfların ortadan kaldırılması ve sonrasında proletarya diktatörlüğünün, devletin sönmesiyle sınıflı toplumlar tarihi sona ermiş olacak ve sınıfsız bir dünya oluşacak.

Yeni bir toplumsal sistem ile yeni insanda ortaya çıkmaya başlar. İçinde bulunduğumuz yeni evrede üretici güçlerin gelişmişlik düzeyi, insanın özgürleşmesi için, yeni insanın oluşması için çok güçlü nesnel olanaklar sunuyor. Üretim araçlarının kapitalist mülkiyetinin yakılıp toplumsal mülkiyetin oluşmasıyla bütün insanların olanaklardan yararlanması sağlanır. Üretici güçlerin önündeki engellerin yıkılmış olması tüm insanlar için çok ileri olanaklar sunar. Emperyalist Emperyalist sömürü uğruna Afrika ülkelerinde açlık ve hastalıktan yaşanan ölümler ve dünyanın bir çok bağımlı ülkesinde yaşananlar ortadan kaldırılır. Dünyanın en güçlü ülkesi olan ABD'de arka sokaklarda açlık sefalet kol geziyor. İki milyondan fazla insan haphanelerde yaşıyor. Aynı kentin merkezinde obezlik tedavi merkezleri varken kenar mahallelerde açlık ve olanaksızlıklardan ölenler var. Bu ve benzer örnekler tüm kapitalist ülkelerde var.

Bugünün Küba'sında ekonomik olanaksızlıklara rağmen, emperyalizmin ambargo, baskı ve yıkıcı saldırılarına rağmen ileri düzeyde yaşam kurulabilmiştir. Sovyet Cumhuriyetlerinde bugünkü durum ile , Sovyet döneminin eksikliklerine rağmen Sovyet dönemiyle karşılaştırıldığında bu dönemin çok ileri olduğu , ayrıca kapitalist ülkelerden de çok ileri bir yaşam ve daha ileri insanların varolduğu görülür.

Toplumsal sistemlerde bugüne dek insan zorunluluklara bağlı olarak yaşamını sürdürdü. Bundan sonrasını temsil edecek olan sınıfsız toplumda ise artık zorunluluklara bağlı olmadan bir yaşam olanakları oluşacak, zorunluluklar dünyasından özgürlükler dünyasına ulaşılacak.

12 Aralık günü, güpegündüz devrimci bir kadının kaçırılması, hepimizin bildiği gibi toplumda büyük bir patlamaya neden oldu. O günden bu yana yürütülen kampanya ile bu patlama, biriken kin ve öfke, örgütlü bir eylemselliğe dönüştürüldü.

Sevdamızın çılgınlığını ilk kez İHD’de yaptığımız basın açıklaması ile kamuoyuna duyurmuştuk. İHD’ye sığmayan öfke, İstiklal Caddesi’ne taşarak büyük bir çatışmaya dönüşmüştü. Bu ses, kendisine birçok ses katarak, “Hepimiz Birer Sevdamız” çılgınlığına dönüştü. Bize de “Hepimiz Birer Sevdamız” kampanyasını örgütlemek düştü. İzmir, Antep, Ankara, Adana, Eskişehir yaptıkları eylemlerle bizi yalnız bırakmadı. Ayışığı-mız, Sevdamıza destek mektuplarıyla doldu. Ziyaretler moral ve güç verdi. “Sevdalarımız Yalnız Değildir” sloganı ete kemiğe büründü. Ve nihayet, kampanya için belirlediğimiz zaman doldu... Bu demek değil ki kadına karşı işlenen şiddet suçlarına karşı

tavrımız bu zamanla sınırlı... Hayır... İnsana yabancı sömürü sistemi var oldukça cinsler arası eşitsizlik de var olacak ve kadına dönük şiddet varlığını sürdürecektir. Açık ki, sınıf savaşımının içinde yer alan bizlere karşı egemenler, cinsel işkence yöntemlerini kullanmaya devam edecekler. Bunun, savaşım vereceğimiz alanlardan birisi olmaya, insanlık özgürleşene kadar devam edeceği kesindir.

Kampanyamızın son bölümü olan Savaş ve Kadın Sempozyumu’nu, 1-2 Nisan tarihleri arasında gerçekleştirdik. Öncelikle sempozyum mekanı olan Ayışığı Sanat Merkezi’ni misafirlerimizi ağırlayacak güzel bir mekana dönüştürmek için hummalı bir çalışmaya giriştik... Ayışığı çalışanları olarak yorucu bir süreci, hızlı yoğun ve insanüstü bir çabayla, dostlarımızın maddi manevi desteğiyle bitirdik. Ayışığı yeni çehresiyle konuklarını ağırlamaya hazırdı artık.

Direnişin merkezinden Irak halkının, Iraklı kadınların ve çocukların sesini bize taşıyan Saher yoldaşımız ve eşi, sempozyumdan iki gün önce geldiler ve biz tadilatla uğraşırken, onlar kendi hazırlıklarını yaptılar. İç içe geçen bu birliktelik güzeldi. Birçoğumuz dillerini bilmiyorduk ama yüreklerin sesi anlaşmanın bir yolunu buluyordu.

Vakit artık geldi ve 1 Nisan sabahı artık hepimiz hazırдық. Sempozyumun ilk saatlerini film gösterimine ayırdık. İranlı yönetmen Abbas Kiarostami’ye ait olan, Ten(On) adlı film, Tanya arkadaşımızın yaptığı sunumla gösterime sunuldu. Verilen kısa bir aradan sonra Savaş ve Kadın başlığından oluşan sempozyumun ilk oturumuna geçildi. Bu oturumda yer alan konuşmacılar, Sibel Özbudun ve Emekçi Kadınlardan Yeşim Tunçsan oldu. Oturumu Songül Yücel yönetti. “Önce Afganistan, sonra Irak, şimdi de sıranın kimde olduğu bilinmiyor... Suriye mi İran mı, yoksa Sosyalist Kore mi?” diyerek oturumu açan Songül Yücel, sözlerine

şöyle devam etti: “Emperyalist kapitalist dünya, kendi yıkımını engelle-

mek için insanlığın yıkımını zorunlu görüyor. Bu zorunluluk 11 Eylül gibi bir çığlığın kendi elleriyle gerçekleştirilmesini getirdi. Bir anda savaş tamamları her yanı kapladı. Füzeler, kilometrelerce uzaktaki insanların evlerini başlarına yıktı. Bu yıkımı ekranlardan bize izlettiler. Kimimiz kabuğuna çekildi, kimimiz sokakları doldurdu. ‘Bu savaşı durdurabiliriz’, ‘kapitalizme ölüm’ çığı yankılandı dünya sokaklarından”. Savaş konusunda yapılan bu genel vurgunun ardından oturum yöneticisi sözü Sibel Özbudun’a bıraktı.

“Savaş ve Kadın başlığı üzerine sorunu tartışmanın karşı karşıya olduğumuz saldırı düşünüldüğünde bizi darlaştıracağını düşündüğümden, konuyu kapitalizmde kadın olarak almak istiyorum” diyen Sibel Özbudun, “1999 yılında ekonomide kadının istihdamı %33 iken, bugünlerde %20’lerdedir. Bu nedenle kadınların ekonomideki istihdamı artıyor demek yanlış olur, çünkü kadınlar ancak boğaz tokluğuna çalıştırılıyor. Kadınların %95’i ev kadını olarak yetiştiriliyor artık. Bu anlamda neo-liberal talan politikalarının kadın ve erkeğe vaadedecek hiçbir şeyi yoktur” diyerek sözlerine devam etti. İstatistiklerle güçlendirilmiş konuşması değerli bilgilerle doluydu. Televizyon dizilerinden günde bilmem kaç kere kadınlara tokat atılmasının izletilmesinden tutun da, ABD’de her beş dakikada bir kadına tokat atıldığına kadar, ayrıca Fransa’da kadınların %72’sinin, Almanya’da ise %300’nün aile içi şiddete maruz kaldığıyla ilgili bilgiler sundu.

Son zamanlarda Dünya Bankası vb. kapitalist örgütlenmelerin kadın sorununa sahip çıkar gibi görünmesinin tam bir iki yüzlülük olduğuna vurgu yapan konuşmacımız, bir soru yönelterek konuşmasını sonlandırdı. “Sivil toplum örgütlerinin kuruluş amacı ve neden bu kadar yaygınlaştırıldığı” sorusu, verimli tartışmaların yapılmasına neden oldu.

İkinci konuşmacımız, aynı zamanda sempozyum örgütleyicisi EKA temsilcisi Yeşim Tunçsan, Kürt illerinde yaşanan serhıldanları selamlayarak sözlerine başladı. “Savaşın yalnızca kadınlar üzerindeki etkisine değinmek eksik olacaktır. Savaş kadını erkeği çocuğuyla tüm bir topluca eademle etmemiz de zorunluluktur” diyerek sürdürdü konuşmasını ve sonunda kadın erkek el ele vererek bir mücadeleye çağrı yaparak sonlandırdı.

Kısa bir aranın ardından hepimizin sabırsızlıkla beklediği an gelmişti. Irak’ın sesini bize taşıyacak olan Irak Kadın Hakları Savunma Merkezi’nden Avukat Saher Mahdi’nin konuşma saati gelip çatmıştı. “Yoldaşlar” diyerek konuşmasına başlayan Saher yoldaşımız, direnişin gücünü yüreğinden kopup gelen kelimelerle anlattı. Direnişi, bizim bilincimizde maddi bir varlığa dönüştürdü. Görüneni değil, görünenin ardındaki gerçekleri bir bir ortaya serdi. Sempozyuma katılmayanların da bu gerçekleri öğrenebilmesi için, Saher yoldaşımızın konuşmasının tam bir metnini bu derginin sayfalarında bulacaksınız. Bu haber yazısının sınırlarına sığdırılmayacak kadar önemli anlattıkları.

İsterdik ki Filistin halkının taşı intifadasını Filistinli bir kadından dinleyelim... Taş generalleri yetiştiren analarımızı tanıyalım... Belki bu

YILDIZ DANSI

kez olmadı, ama en kısa zamanda Filistinli kadınlarla da buluşmaya söz veriyoruz.

II. Oturumumuzun konularından olan Filistin'de Kadın başlığını, davetlimiz olarak sempozyumda bulunan Filistin Halkıyla Dayanışma Derneği Başkanı Füsün Bandır ele aldı. Taş generallerden Fatma Gazallara, Delallerden Leyla Halidlere selamlar göndererek başladı konuşmasına ve ekledi, "öyle zor ki Filistinli kadını anlatmak... Filistinli kadını anlatmak demek onlar gibi yaşamak demek... Yine de anlatmaya çalışacağım" diyerek Filistin'in tarihine ve verilen mücadeleye değinen bir konuşma gerçekleştirdi.

Arapça çevirileri yapan Filistinli Selam arkadaşımıza, katkılarından dolayı teşekkürü bir borç biliyor yüreği-

ne ve ağzına sağlık diyoruz.

Zaman hızla ilerliyor ama sözlerimiz bitmiyordu. Sanat ve Kadın başlığından oluşan III. Oturuma ancak birkaç saatlik bir gecikme ile geçebildik. Iraklı yoldaşımızın anlattıkları o kadar önemliydi ki, hiçbirimiz sorun etmedi bu gecikmeyi. Bundan dolayı biraz bekletmek zorunda kaldığımız konuğumuz Berrin Taş ve İnsancıl Şiir Atölyesine, ayrıca tüm katılımcılarımıza bir kez de buradan teşekkür ediyoruz. Şiirlerini okuyarak konuşmasına başlayan Berrin Taş, bir kadın şair olarak karşılaştığı sorunlardan ve edebiyat eserlerinde kadının nasıl ele alındığına örnekler verdi. Ardından sahneyi İnsancıl Şiir Atölyesine bıraktı. Kadın şiirlerinden oluşan güzel bir kolaj sunan İnsancıl emekçileri, büyük bir beğeni ile karşılandı. Sempozyuma sundukları katkıdan dolayı teşekkürler.

Sempozyumun ilk günü böylece kapanmış oldu. Yorucu ama bir o kadar güzel bir günü Ayışığıyla bizimle birlikte olan tüm dostlarımızla birlikte başarıyla sonlandırmış olduk. İkinci günün hazırlık çalışmalarına hemen başladık.

3 Nisan Pazar sabahı Ayışığı yeni güne ilk günün heyecanı ve coşkusıyla hazırlandı. Bu kez toplantı salonu olarak oturma salonu tercih edildi. Tiyatro salonunda ise kadın konulu slayt gösterisi, gün boyu aralıksız olarak gösterildi. Saat 13.00 gösterdiğinde Kadına Karşı Şiddet başlığından oluşan ikinci günün ilk oturumuna geçildi. Kadına dönük şiddetin tartışılacağı bu bölümde amacımız, bu saldırının hukuksal ve sağlık açısından ele alınması idi. Konuklarımızı da bu amaca uygun seçmiştik. Kadına dönük işkencenin bir biçimi olan tecavüz davalarını takip eden Av. Eren Keskin, aynı şekilde Gözaltında Tecavüz adlı bir kitabı bulunan Av. Meryem Erdal özellikle seçilmişlerdi. Av. Meryem Erdal ciddi sağlık problemleri nedeniyle, Av. Eren Keskin ise, sempozyumdan yarım saat önce Taksim Meydanında gerçekleştirilen Kürt halkına yapılan saldırıyı protesto etmek isteyenlere polislin saldırmaması ve gözaltına alması nedeniyle katılamadılar. Adli tıp uzmanı olan Şebnem Korur Fincancı ise olayın sağlık boyutunu bize sunacaklardı ama katılamadılar. Yine de Av. Murat Ak ve Hemşire Ülkü Şeyda'nın yaptığı sunumlarla Kadına Karşı Şiddet konusu irdelenebildi.

İşkencenin en iğrenç biçimini bedeninde yaşayan Sevdamız da aramızdaydı. Ve onu, duygularını paylaşmak üzere kürsüye çağırdık. Her zamanki gibi dimdik ayakta, kararlı sesi ve sıkı yumruğuyla çıktı karşımıza... Iraklı yoldaşımızın anlattıklarından aldığı moralle daha bir güçlüydü sesi...

Verdiğimiz kısa bir aranın ardından Saher Mahdi için düzenlenen

basın toplantısına geçtik. Bu bölümde çeviriler konusunda bize yardımcı olan Turan arkadaşına bir kez de buradan teşekkür ediyoruz. Saher yoldaş konuşmasına Iraklı kadınların bundan 1.400 yıl geriye götürülmek istendiğini vurgulayarak başladı. Ve genel olarak kadın hakları konusuna vurgu yaptı. Elbette anlattıkları çok önemliydi. Ama önceki gün toplantıda bulunmayanlar vardı aramızda ve onlar direnişle ilgili bilgi almayı bekliyorlardı. Saher yoldaşımıza durumu anlattık ve o bize bir kez daha Irak'a yapılan saldırı ve sonrası gelişen direniş anlattı, aynı etki aynı çöşku ile... Zaman hızla ilerliyordu ama sorular bir türlü bitmek bilmiyordu.

Ve sonunda, çok geç bir saatte geldik son oturumumuz olan Grevde, Göç Yollarında, Zindanda Kadın Olmak bölümüne... Grevde Kadın konusunda davet ettiğimiz Serna Seral işçileri yoğunlukları nedeniyle gelemediler, bu konuya, oturum başkanlığını yapan Y.E.Mücadele Birliği dergisi Yazışmaları Müdürü Gülnaz Yıldırım değinerek eksikliğı kapatmaya çalıştı. Göç Yollarında Kadın konusunda aramızda bulunan Göç Der Başkanı Şefika Gürbüz göç olgusuna ve Kürt kadının yaşadıklarına değindi. Onun konuşmasından hemen sonra, aramızda bulunan, yıllar öncesinden gelen dostluğumuzun ışıltılı gözleri, şair Ruhan Mavruk geldi kürsüye. Şiirlerini okudu bizim için ve dayanışma mesajlarını ilettiler. Kendisi de şiirler yazan Saher yoldaşımızla birlikte kürsüden enternasyonal selamıyla selamladılar bizleri. Hepimizi çöşkülerlendiren, gururlandıran bir an oldu bu. Saat epey ilerlemişti ve Ayışığımızın tüm etkinliklerinde bulunan Ülker ve Ezgi'mizin slayt eşliğinde sunacakları şiir programı için tiyatro salonuna geçtik. Ölüm Oruçlarıyla ilgili hazırladıkları küçük programın ardından kızını, Sibelimizi Ölüm Orucu eyleminde ölümsüzlüğe uğurlayan, bir kızı ve bir oğlu hala zindanda olan anamıza sözü bıraktık. Zindan yollarında bir kadın olarak yaşadıklarını anlatan anamız, bize bir kadının nasıl mücadeleye özgürleştiğinin örneğini sunmuş oldu.

Böylece sempozyumumuzu sonuçlandırmış olduk. Yüreğimizde öfkeyi ve umudu bir arada çoğaltarak...

dosya:

KADININ ÖZGÜRLEŞME MÜCADELESİ

KADININ KURTULUŞU İÇİN YOL GÖSTERİCİ ÜLKELER

A-1

21. yüzyıla girerken, hala dünyanın büyük çoğunluğunda kadının köleliği, ezilmesi ve sömürülmesi sürüyor.

Uygarlığın şafağında başlayan kadının erkeğe bağımlılığı, erkeğin kadın üzerindeki egemenliği, uygarlığın tüm tarihi boyunca güçlenerek ve güçlenerek derinleşmiştir.

Tarihte bugüne kadar çeşitli kölelik biçimleri yaşandı ve ortadan kalktı: Kölelik ve toprak köleliği. Fakat tarihte ilk köle olan kadının köleliği, varlığını günümüze dek devam ettirdi.

Yine bu tarihi süreç boyunca, farklı ekonomi biçimleri, toplum biçimleri ve kültürler ortaya çıktı ve değişime uğradı: Köleci toplum, feodal toplum ve kapitalist toplum. Ancak, kadının köleliği tüm bu biçimler altında devam etti.

Tarihsel olarak, bilimsel olarak kanıtlanmıştır ki, tarihin bu en eski ve en uzun köleliğinin, ezilmişliğinin bugünlere dek gelmesinin temelinde, özel mülkiyetin varlığına bağımlılık yatıyor.

II.

Tarihte hiçbir büyük toplumsal olay ve gerçek ilerleme yoktur ki, kadın burada yer almamış olsun. Her büyük tarihsel olayda mutlak kadınsı bir yan vardır. Fakat her ilerleme ve toplumsal dönüşümden sonra kadının durumu değişmeden kalmıştır. Her seferinde erkeğin kadın üzerindeki egemenliği biraz daha artmış, koyulaşmış ve çekilmez hale gelmiştir.

III.

Sürekli alt-üst oluşlar, değişim ve dönüşümlerle ilerleyen insanlık tarihi, gelişimi boyunca kadının kurtuluşunun genel koşullarını da hazırlamıştır.

Belirli tarihsel koşullarda ortaya çıkan, kadının evdeki işbölümünü ortadan kaldıracak olan nesnel koşullar her bakımdan olgunlaşmıştır.

B-IV

Tarihte ilk büyük toplumsal işbölümü olan aile içindeki işbölümü, ailenin emek ürünlerinin erkeğin elinde toplanmasını ve erkeğin mülkiyetinde olmasını getirdi. Kadının köleleşmesi ilk özel mülkiyettir. Kadının erkeğe bağımlılığı, ezilmesi ve aşağılanması hep bu temelde başlar.

Kadının toplumsal üretim sürecinden uzaklaştırılmasıyla başlayan bu süreç gitgide kadınla erkek arasındaki eşitsizliği derinleştirdi. Tarihin daha sonraki aşamalarında bu eşitsizlik her defasında biraz daha pekişir. Kadının binlerce yıl süren köleliği, kadına övgüler dizildiği, aşk masalları yazıldığı ve en son olarak şiirin temeli haline getirildiği döneme rağmen devam etmiştir. Hiçbir övgü, hiçbir güzel söz ve hiçbir süslü laf kadının toplumsal yaşamdaki durumunu değiştirmez.

Bu süreç, analık hukukunu sona erdiren ve kadının kölelik tarihini başlatan iş bölümü ile başlar. Ve iş bölümünün ortadan kalkmasıyla sona erer.

V.

Kapitalist üretim, emekçinin ailesini parçalayarak, kadını ve çocukları toplumsal üretim sürecine sokar. Kadın ve çocuk emeğini sonuna kadar sömürür. Kadın işçiler artık çifte sömürüye uğrar: evde erkeğin, fabrika da kapitalistin.

“Tarihin derinliklerinde farklı yüzyıllarda yaşamış kadınları tanımak, yaşadıklarını, duygu ve düşüncelerini, kavgalarını öğrenmek, onların yaşamında kendini aramak, ararken kendinde onları bulmak, bir kadın olarak, o direngen güçlü kadınların yarım kalan gerçekleştiremedikleri, yaşama, kavgaya dair özelemlerini devam ettirme sorumluluğunu hissetmek. Kendi yaşamında onların yaşamını, umutlarını, özelemlerini, gelecek güzel düşlerini, aradıkları masal aşklarını bulmaya çalışmak, kendin için ve onlar için yaşamak... Kendinden önceki kuşakla gelecek için kurulan bu köprü o kadar güçlü ki, kendini bir çok kadının deneyimi ve birikimi ile çoğalmış hissediyorsun.”

VI.

Kapitalist üretim, kadın ve erkeği fabrikada, işletmede bir araya getirerek; kadınla erkeğin yeni bir ilişkisinin zeminlerini yaratır. Toplumsal mülkiyet koşullarında, kadınla erkeğin bir arada çalışması, her iki cinsin insanca gelişmesinin ve yeni bir beraberliğin kaynağı olurken; kapitalizmde ise kadının aşağılanması ve yozlaşmanın kaynağı olur.

Kapitalist üretim, kadınla erkeği toplumsal üretim sürecinde bir araya getirerek, her iki cinsin daha yüksek bir ilişkisinin koşullarını yaratır.

Kapitalist üretim biçimi, kadını fabrikaya ve işletmeye çekerek, yani toplumsal üretim sürecine sokarak, kadın cinsinin kurtuluşunun genel şartlarını hazırlar.

VII.

Burjuvazi eşitlik ve özgürlük ilkesini, biçimsel eşitliğe, yasa karşısında eşitliğe indirger. Kadın evet demeden, erkekle evlilik sözleşmesi geçerli sayılmaz. Kadın burada eşit ve özgür görünür; fakat, sadece görünürde öyledir. Gerçekte kadını buna zorlayan bağımlılık ve kölelik koşullarını gizler. Gerçekte, kapitalizm, kadının ekonomik ve toplumsal eşitsizliğini, biçimsel eşitlikle birleştirir.

Kimin kimle eşitliği?

Kapitalistin olduğu bir yerde, sömüren ve sömürülenin; ezen ve ezilenin olduğu bir yerde yasal eşitlik olmaz.

Aslanan kadınla erkeğin ekonomik ve toplumsal yaşamda eşitliği, yani gerçek eşitliğidir.

VIII.

Bugüne kadar kadının biçimsel eşitliği yolunda önemli gelişmeler elde edildi. Fakat halen kadının gerçek eşitliğinden uzak bir noktada bulunuyoruz.

Biçimsel eşitlik yolunda atılan her adım, ya da biçimsel eşitliğe doğru ne denli yaklaşırsa, kadının gerçek eşitliğinin önemi ve zorunluluğu kendini o derece hissettirir.

Kadının erkekle tam hak eşitliği, her iki cinsin, sermaye tarafından sömürülmesinin sona ermesiyle başlar.

C-IX

Kadının erkekle ekonomik ve toplumsal yaşamda eşitliği, yani gerçek eşitliği, ancak üretim araçlarının özel mülkiyetine son verip; üretim araçlarının ortaklaşa mülkiyetini getiren sosyalizmde gerçekleşir.

Sosyalizm, erkeğin kadın üzerindeki tüm ekonomik üstünlüklerine son vererek, kadının erkeğe bağımlılığına, köleliğine ve hak eşitsizliğine belirleyici darbeyi vurur. Kadın, erkek tarafından ekonomik olarak ezildiği için hak eşitliğinden yoksun kalmıştır.

Sosyalizm, kadını aptallaştıran, insani gelişimini öldüren ve köleliğe mahkum eden ev ve mutfak ekonomisini büyük sanayiye dönüştürerek, kadının çok yönlü ve özgürce gelişimini olanaklı hale getirir.

Sosyalizmde, çocuğun eğitimini ve çok yönlü yetişmesini toplum üstlenir. Böylece, kadın tüm zamanını toplumsal olarak gelişimine verebilecektir.

Erkeğin kadın üzerinde egemenliğini pekiştiren tüm yasaları kaldırarak, kadının erkekle yaşamın her alanında eşitliğini sağlar.

Geçmişten beri devam eden; toplumsal ilişkilerin her alanın da ve düşüncede varlığını koruyan, ve kadını aşağılayan her tür gelenek, düşünce ve toplumsal ilişkiye karşı sürekli ve kararlı bir mücadele verilir.

Sosyalizmde kadın genel tüm kamusal çalışmaya ve yönetime katılır.

Aysun Bozdoğan

Paris Barikatlarındaki, Petrograd'daki, Ekim Devrimindeki, Küba'daki, Vietnam'daki kadınlar nasıl tarihin yazılmasına destek sundularsa, bizler de bir ucundan tuttuk. Ve yalnız dünya proleter mücadele tarihine değil, emekçi kadınların onurlu mücadele tarihinde de ayrı bir yere sahip olacağız. Yıllardır yaşamlarını, kavgalarını okuduğumuz, düşüncelerini örnek aldığımız kadınların sınıf mücadelesi dışında ailelerinde, çevrelerinde, yer aldıkları oluşumlarda da mücadele verdiklerini, kendilerini ispatlamak gibi bir sorunları olduğunu biliyoruz. Belki de bizim özgüllüğümüz ve şansımız da büyük iddiamız olan geleceği kurduktan sonra tüm emekçi kadınların elde edeceği konumları ve güveni bugünden elde etmiş olmamızdır. Bu anlamda da ayrı bir mutluluk duyuyorum. Kadın olarak hiçbir ayırım ve olumsuzluğu yaşamamış, tanık olmamış olmanın yanında o değerli bütünün bir parçası olmayı, hem de mücadele eden bir kadın olarak, bir ayrıcalık olarak kabul ettim. Şan olsun 8 Mart'ı, bu mücadeleyi yaratan ve yaşatanlara! Devrim onlarla güçlü çünkü...

08.03.2001

Ölüm Orucu günlüğünden

YAŞASIN 8 MART

8 Mart 1857... Burası Şikago Dokuma Fabrikası... Dünyada ilk kez kadınlar haklarını almak için greve başlıyor. Direnişe geçiyor. 40 bin kadın, 40 bin işçi... Fabrikadalar... Fabrika binlerce polis tarafından kuşatılmış, içerden sloganlar, marşlar, halk ezgileri yükseliyor. Yürekler tetikte... Bilekler tetikte... Fabrikadan dumanlar alevler yükseliyor, dışarıya kuşatılmış. 8 saatlik işgünü istiyor 14 saat çalışan kadınlar... Eşit işe eşit ücret" istiyorlar: erkeklerle aynı koşullarda çalışan ancak yarı maaş alan kadınlar... Fabrikadan dumanlar, alevler yükseliyor, dışarıya kuşatılmış... Yürekler tetikte... Bilekler tetikte... O gün binlerce insanın gözü önünde polisin kundakladığı fabrikada, 119 kadın yanarak öldürülüyor... Tarihin hiçbir döneminde kapitalizm ileri bir adıma tahammül edemedi. Saldırganlığını pervasızca yürüttü ve tarihin hiçbir döneminde susmadı ezilenler, bütün bedelleri kucaklayıp daima ileriye yürüdüler. Kadınlar adımlarken yollarını 8 Mart 1857 aydınlattı gelecekle-rini... Yıl 1910... Burası Danimarka Kopenhag... II. Enternasyonal Kadın Konferansındayız... Sosyalist önder Clara Zetkin 8 Mart'ın, Dünya Emekçi Kadınlar Günü ilan edilmesini öneriyor. Salon ayakta alkışlayarak onaylıyor bu öneriyi. O günden bugüne kadınlar her 8 Mart'ta sokakları dolduruyor gelecekle-ri için...

Kadının evdeki ve toplumdaki konumu köklü bir dönüşüme uğrar.

Kadının kurtuluşu uğruna savaşım, sosyalizmle birlikte başlar ve komünizmin zaferine kadar sürer.

Kadının özgürlüğünü sağlayan sosyalizm genel özgürlüğü de gerçekleştirmiş olur.

Hiçbir ekonomik engel kalmayınca, kadın erkekle sevgi, yalnızca sevgi temelinde bir ilişkiye girer. Gerçek aşk o zaman yaşanır.

Ç-X

Kadın ezilen bir cins olarak, daima, erkeğin ve toplumun koyduğu kuralların dışına çıkma eğilimi gösterir. Fakat bu, bir eğilim olmaktan öteye gitmez. Ancak kapitalizmde bu eğilim bir başkaldırıya dönüşür. Kapitalizm kadını toplumsal üretim sürecine sokmakla, kadının kurtuluşuna giden yolu da açmış olur.

XI.

Tarihsel olarak bu dönemde ortaya çıkan burjuva kadın hareketi, kadının hareketsizliğinden yola çıkar. Ancak kadının hak eşitsizliğinin esas temelini, özel mülkiyet ilişkilerine kadar hiçbir zaman gitmez. Görüşleri gerçek zeminlerden yoksun kalır.

Burjuva kadın hareketi en gelişmiş halini Feminizm'de bulur. Feminizm kadının eşitsizliğinin kalkmasını ister, ancak bunun sermaye egemenliğine dokunmadan olacağını düşünür. Kadının biçimsel eşitliği için mücadele verirken, gerçek eşitliği uğruna mücadeleye doğası gereği girişmez.

Oysaki bugüne değin kadının biçimsel eşitliği yolunda büyük ilerleme gösterilmesine rağmen, boşanma hakkı, malların paylaşımı, çocukların bakımı ve başka konularda bir dizi gelişme sağlanmasına rağmen; kadının toplumdaki etkisinin artmasına karşın, kadının aşağılanması, ezilmesi, köleliği ve eşitliği orta yerde duruyor. Bu yöndeki tüm ilerlemeye rağmen, kadının eşitliği sağlanmamıştır.

Feminist bakışın sınırları tam da burada bitiyor.

Halbuki, kadının kurtuluşu tam da bu sınırların ötesinde başlar. Bu sınırlarda kadının kurtuluşunu gerçekleştirecek olan komünizm başlar.

XII.

Kadının kurtuluşu, toplumun köklü dönüşümünü gerektirir. Toplumun temelinden değişimi ise ancak komünist bir devrimle mümkündür. Komünist devrim, bugüne dek en derine, en ileri gidebilen bir devrimdir. Kadının kurtuluşu da ancak, kadını ezen bu ekonomik ve toplumsal koşulları ortadan kaldırmak için en derine gidebilen bir devrimle gerçekleşebilir.

Kadınlar büyük kitleler halinde katılmadan da, devrim gerçekleşmez. Kadının katılma derecesi devrimin sonunu tayin eder.

O halde temel ve ivedi görevlerimizden biri en başta olanlardan biri büyük kadın kitlelerini örgütlemek ve harekete geçirmektir.

Kurtuluşu yolunda, en geniş kadın kitlelerini örgütlemek ve ayaklandırmak, en başta bu hareketin bir parçası olan komünist kadın hareketinin görevidir.

Bu, aynı zamanda her devrimcinin görevidir de.

Kadınlar özgürlük mücadelesinde, işçi sınıfının yanında yer almalıdır. Çünkü, özel mülkiyeti ortadan kaldırarak, insanın insan üzerindeki egemenliğine ancak işçi sınıfı son verebilir.

MARKSİZM VE FEMİNİZM

“Bütün ölmüş kuşakların geleneği, bir karabasan gibi, yaşayanların beynine çöker”, tıpkı çok küçük yaşlarda bizlerin beynine çöktüğü gibi...

Gelenek şöyle emrediyordu; bir ocağı devam ettirmek, adını geleceğe taşımak için erkek evlat sahibi olmak gerekir. Erkek çocuğun olmadığı mı suçlu kesin bellidir... Kadın... Eksiktir, yarımıdır... Erini mutlu edememiş, ona bir erkek evlat verememiştir... Herkes gibi o da kendini eksik ve suçlu hisseder... Bu ona her saniye hatırlatılır... “Kıçı kırık bir kız getirdi dünyaya”, “benim nur topu gibi bir oğlum var”, “erkek adamın erkek oğlu olur” vb...

Ezilme sırası kız çocukdadır... Kendini kız olarak dünyaya geldi diye, suçlu hissetmesi için her şey yapılır... Evin ocağı yanmayacaktır... Sorumlu önce anne, sonra da kız çocuktur... Nasıl olur da kız olarak dünyaya gelir... Cezalandırılmalıdır... Kız çocuğudur, o fazla yemese de olur, nasıl olsa ele gidecektir... Ne gerek var onu okutmaya, bacağına kırsın otursun kocasının ayağı dibinde... Evde yemeğin en etli yanı, süütün kaymağı, erkeğin hakkıdır. Sonra başlar yasaklar... Sen kızsın fazla konuşma... sen kızsın fazla dolaşma... sen kızsın fazla kısıtma... Uzayıp gider bu zincir... Okul günleri başladığında, yeni yasaklar bekler kız çocuklarını... Okula gidip gelirken etrafına bakınarak yürüme... okulun kapısından çıktığın anda başını önüne eğ ve doğru eve gel... Bacaklarını kırarız senin erkeklerle dolaştığını duyarsak...

“Ölmüş kuşakların gelenekleriyle” sarılmıştır her yanımız... İsyan ederiz tüm bunlara... isyanımızın ilk biçimi genelde, erkeklere karşı bir tepki ve öfke şeklinde olur. Bu kendiliğinden bilinç, karşısında, Feminizmi bulur. Ona sığmır, ondan kendi özgürlüğü için çözümler sunmasını bekler. Oysa Feminizmin kapsamlı bir düşünce sistemi yoktur. Kadının kurtuluşu için yapabileceği sınırlı şeyleri de 20. yüzyılın başında gelişen eşitlik mücadelesi sırasında tüketmiştir.

80 sonrası, özellikle önü açılan feminist hareketin anlaşılması açısından, önemli bilgiler sundu kadınlara... Birçok sosyalist kadın, seksen sonrası, feminist kampta buldu kendini feminizmin eksik yanlarını bilen bu kadınlar radikal feminizm yerine sosyalist feminizmi savunup, propaganda ettiler. Politik hareketlerin baskı altında olduğu bu dönemde, kadınlar, özgürleşme mücadelesine atıldıklarında feminizmi buluyordu karşısında. Marksizm ve Feminizm-İki Ayrı Kuram kitabı, Feminizmin kadın kurtuluşu için yeterli bir ideolojik çerçeve sunmadığını ve sosyalist feminizm diye bir şeyin mümkün olmadığını ikna edici bir şekilde ortaya koydu.

Radikal feminizm, kadının sömürülmesinin, baskı altına alınmasının nedenini kadınlara erkek arasındaki biyolojik farklılıkta görür. Yukarı-

**DOKUMA İŞÇİSİ
KADINLAR
1917, Rusya**

7 Mart günü kentin en büyük fabrikası olan Putilov fabrikası belirsiz bir zamana kadar işçileri kapı önüne koymuştu. 20 binden fazla işçi işini kaybetti. Ekmek yokluğuna birde sıfırın altında 20 derece yakacak sıkıntısı eklendiğinden 8 Mart günü kadınlar yığınlar halinde eyleme katıldılar. 3 gün boyunca süren gösterilerde ondan fazla kişi öldürüldü. Gösteriler II. Nikola'nın tahttan indirilmesiyle son buldu. Ve Ekime giden yol böyle açılmış oldu

Clara Zetkin

*“güneş nasıl ışınmak,
irmak nasıl akmak ve
kuş şakılamak zorundaysa,
ben de, savaşmak
zorundayım.”*

Alman Komünist Partisi'nin, Uluslararası Komünist Hareketinin ve Kadın Hareketinin özverili, çalışkan ve yaratıcı önderi Clara Zetkin henüz gencecik bir kadın iken marksizmle tanıştı ve son nefesine kadar marksizme bağlı kalarak mücadelesine devam etti.

Leibzing öğretmen okulunda tanıştığı marksizm onun için artık bir yaşam biçimi oldu.

Özellikle kadın sorununa duyarlı olan Clara bu uğurda hem burjuvaziye karşı hem de proletarya içindeki yanlış düşüncelere karşı yılmadan mücadele etti.

Ezilenlerin ezileni olarak gördüğü kadının kurtuluşunun kilit noktası olarak kadının devrimci siyasete çekilmesi, partide, sendika da ve tüm toplumsal kurumlarda yer alması gerektiğini savundu. Kadınların kurtuluşunun ancak sınıfın kurtuluşuyla mümkün olduğunu düşünen Clara “burjuva hanımlarıyla, proleter kadınları birleştiren sözümona “kardeşlik” sevgi gevezelikleri materialist tarih anlayışının kova-

da sözünü ettiğimiz kitapta Feminizmin temel yanları şu şekilde ifade ediliyor. Aynen aktarıyoruz:

1. Tarihsel olarak bakıldığında, baskı altına alınan ilk toplumsal grup kadınlardır.

2. Kadın üstündeki baskı son derece yaygındır, bugüne değin ortaya çıkarılmış hemen hemen bütün toplum biçimlerinde ve kültürlerde vardır.

3. Kadın üstündeki baskı, yok edilmesi son derecede zor olduğu ve toplumsal değişmelerle, sözgelimi sınıflı toplumun yıkılmasıyla kolayca ortadan kaldırılamayacağı için, son derece derinlere kök salmıştır.

4. Kadın üstündeki baskı, bunlar cinsiyetçi önyargılar nedeniyle ezen içinde kurban içinde çoğu kez bilinmeden kalmasına karşın, kurbanlarına gerek nitel, gerekse de nicel olarak çok büyük zararlar verir.

5. Firestone'a (Feminist bir yazar) göre, kadın üstündeki baskı, baskının bütün öteki biçimlerinin kavranması için bir model oluşturur.

Radikal feministler, kadının baskı altına alınmasının nedenini erkeklerde ve aile kurumunda görür. Bütün erkeklerin eşitsizliği ayakta tutmakta çıkarı olduğunu söyler ve ailenin bunu korumak için varolduğuna inanır. Kadınlardan, cinsiyetçi önyargılara ve aile kurumuna karşı savaşmalarını ister. Toplumsal değişimi hedefleyen hiçbir önerileri yoktur. Teorik olarak güçsüzlükleri de burada başlar.

Kadın üzerindeki baskının son derece yaygın olduğu doğrudur. Ama bugüne kadar ki tüm toplum biçimlerinde, bu baskının olduğunu söylemek doğru değildir. Çünkü insanlık, sınıflı toplumların tarihinden daha uzun bir dönemi, kadının egemen olduğu anaerkil süreçte geçirdi. Özel mülkiyetin olmadığı anaerkil dönemde toplum sınıflara bölünmeden, ilkel komünal dönemi yaşadılar.

Kadının ikinci cins konuma düşmesinin sorumlusunu erkekler ola-

rak belirlersek, elbette kavgamız erkeklere dönük olacaktır. Kadını köleleştiren ne cinsiyetçi bakış açısı, ne de erkeklerdir. Kadını köleleştiren, özel mülkiyete dayalı sınıflı toplumlardır. Cinsiyetçi önyargılarla, erkeklerle, savaşmamız biz kadınlara bir şeyler katar ama özgürleşmemizi asla sağlayamaz. Çünkü cinsler arası eşitsizlik özel mülkiyetin ve devletin doğuşuyla birlikte başlamıştır. Sınıflı toplumların tüm biçimlerinde varolan eşitsizlik her toplumsal dönemde kendine özgü biçimler almıştır ama varlığını korumuştur. Tüm bunlardan dolayı Marksizm, cinsler arası eşitsizliğin nedenini özel mülkiyete dayalı sınıflı toplumlarda görür ve kadınların nihai kurtuluşunu, proletaryanın sınıfsal kurtuluşuna bağlar.

Şimdi, nasıl oluyor da kadın sorununa iki ayrı pencereden bakan Feminizm ve Marksizm biraraya getirilerek, Sosyalist feminizm diye bir kurama dönüştürülüyor. Birbirine taban tabana zıt bu iki ayrı kuram birleştirilmeye çalışılırken, Marksizmin ilkelerini tahrip etmemesi mümkün değil.

Sosyalist feministler neden bu iki kuramı birleştirmek istiyorlar? Çünkü, onlar, Marksizmi dar görüşlü sınırlayıcı, kadın sorunu açısından yetersiz buluyorlar. Marksist kuramı feminizmin cinsiyetçi bakış açısıyla “genişletiyoruz” diyerek bozuyorlar. yukarıd sözünü ettiğimiz kitap, sosyalist feminist yazarların Marksizme yönelik eleştirilerini şu maddelerde özetliyor;

1-Marksizm fazla basitleştiricidir! Fazla determinist ve hala indirgeyicidir.

2-Marksizm kadınların öznel deneyimlerine önem vermez.

3-Marksizm cinsellik alanı için kördür, kadın üstündeki özgül baskıyı yeterince incelemeyiz.

4-Marksizm doğru olamaz çünkü sosyalist ülkelerde da hala cinsiyetçilik var.

5-Marksizm erkeklerce formüle edilmiş bir kuramdır ve bir çok marksist cinsiyetçidir.

Kapitalizmin cinslerin eşitsizliğinin ana nedeni olduğunu düşünmeleri onları yukarıda saydığımız anlayışlardan birine gitmekten kurtarmıyor. “Sosyalist feministler, marksizmin dar görüşlü, sınırlayıcı ve determinist olduğu bahanesinin ardında marksist kuramı ‘genişletiyorlar.’ Bu görüşü paylaşan birçokları gibi onu öylesine kökten değiştiriyorlar ki marksizmin bilimsel karakterini yok ediyorlar.

“Sosyalist feministlerin marksizmin yalnızca sınırlı birkaç bölümüne başvurmaları, marksizmin özünü anlamaktan ne kadar uzak olduklarını gösteriyor. Marksist düşünceler karmakarışık bir biçimde bir şapkanın içine doldurulup rasgele çekilip çıkarılamaz. Marksizm, hem zincirleme bir çerçeve-kuram hem de bir bilimsel çözümleme yöntemidir. Eğer insan en temel öncülleri kabul etmiyorsa, ‘kapitalizm’, ‘emperyalizm’ ya da ‘yabancılaşma’ gibi kavramları benimsese bile herhalde kendini ‘marksist’ diye adlandıramaz. İnsan önceliği, kişisel deneyime ve üstü kapalı biçimde kızkardeşler birliklerine vermişse, bilim alanını terk ederek kendini metafizik alanına bırakıyordur.”

Tüm bu nedenlerden dolayı, hem feminizm hem de feminizmin değişik renkleri kadının özgürleşme mücadelesinde kadınları, cinsiyetçi temelde mücadeleden öteye götüremeyecektir.

(Marksizm ve Feminizm – İki Ayrı Kuram, Jaanne Naiman, Amaç yayıncılık, İstanbul, Mart 1988)

sında sabun köpükleri gibi patladı” sözleriyle feministlerle olan net ayrımını ortaya koydu.

Clara Alman Sosyal-Demokrasi’sinin kadın gazetesi “Eşitlik”in 25 yıl boyunca yönetimini üstlendi. Bir yandan sınıf mücadelesinin orta yerinde kavgayı sürdüren Clara bir yandan da hasta eşi ve iki küçük oğlunun da sorumluluğunu üstlenmişti. Koşullara kendini mahkum etmemiş, koşullara rağmen, onları zorlayarak mücadeleye atılmıştı, hem de en ön saflarda.

1917 Ekim Devrimi’ni coşkuyla karşılayan Clara, “Ekim Devriminin dev cüssesi önümüzde duruyor. Ateşli soluğu proletaryaya haykırıyor. Varım, varolacağım, beni izleyin!” dedi.

Yaşamının son yıllarını Moskova yakınlarında bir senatordumda hastalık ve yaşlılıktan felç olmuş bir şekilde ama beyni ve yüreği enerji dolu olarak geçirdi. 20 Haziran 1933’te 76 yaşında mücadele ve çalışmayla dolu yaşamı sona erdi.

75 yaşında hasta halde katıldığı Reichtag’ın açılışında “...faşizmin tüm ülkedeki karşıtları! Kanlı zulümle, terörle, açlık ve savaşla birleşmiş faşizm parça parça edilip yere serilmeden aramızdan hiç kimse dinlenme ve mola verme hakkına sahip değildir.” diye haykırdı.

1789 Fransız devrimi. Fransız Ressam Delacroix. Fransız devrimini yansıttığı bu resmiyle, aslında bize burjuva devriminin pekçok yönünü anlatıyor. Resmin belki de en çarpıcı yönü devrimin öncüsü bir kadının göğüslerinin açılmasına aldırmaksızın bayrağı taşımaya devam etmesi, devrimi tüm toplumsa değer yargılarının önünde tutması... Delacroix, Fransız devrimindeki, yüce duyguları ve bir barikat savaşında insanlık yeni bir dünya yaratmak için yola çıktığında, onun dışında herşeyin nasıl da hiçleştiğini ne güzel yansıtmış.

MEDYA PLAZA VİLLA

Medya tanımı tüm görsel ve yazılı basını içeriyor. Aslında eğitim politikasının iki ana parçasından birini yani yaygın eğitimi tamamlıyor medya. Örgün eğitimle gerçekleştirilemeyen davranış değişikliğini oluşturmak medyanın başlıca görevleri arasında. Peki nedir bu beklenen davranış değişikliği? Bildiğimiz gibi her sistem kendi insan tipini oluşturma çabasındadır. Okullarda verilen eğitimle yani örgün eğitimle üretim için ihtiyaç duyduğu kalifiye iş gücünü yetiştirirken, aynı zamanda, sistemle uyumlu vatandaşlar yetiştiren devlet, diğer yandan çeşitli halk eğitim kollarıyla bunu tamamlamaya çalışır.

Ancak tüm bunların yine de yeterli olmadığı günümüzde, benzer burjuva sistemlerde olduğu gibi gece gündüz çalışan ideologlar, toplumun tüm kesimlerine nüfuz etmenin yolları arayışına devam ederler. Bugün evimizin baş köşesinde yerini alan televizyonlar, bu yöndeki çabaların hiç de başarısız olmadığına göstergesi. Ekonomik çöküşün içindeki çoğunluğun, sürekli, yeni suni gündemlerle oyalanması burjuvazi için hayati bir meseledir. Bunun için servetinden trilyonları hiç acımadan bir anda aktarabilir. Bir televizyon tartışma programında, yine bir kanalın basın danışmanı soruyor; “Renkli dünyalardan televizyonunu kapatınca boş tencerelerine, soğuk ve virane evlerine geri dönen insanlar için ne yapmalı?” Bakalım bunun çaresini de üretebilecekler mi? Gerçi TV’lerin ürettiği sansasyonel kurgu hayatı tartışmak da emekçilerin hayli zamanını alıyor. Aile yada işyeri sohbetlerine yerleştiklerine hepimiz tanıyoruz.

TV’lerin önemli mağdurlarından biri de -belki en önemli kesimi- ev emekçisi kadınlarımız. Bütün dünyaları TV dizileri ve pırıltılı dünyaların kurgu krizleriyle dolan kadınlarımız, neredeyse yerlerinden kıpırdayamaz hale gelmiş durumdadır. Her şey TV’ye göre ayarlanıyor. Sabah dizileri, kadın programları, kadın matinelere ve daha çok, kadının aldatılışını temel alan ve her kanalda her gün mutlaka izlenen diziler. Öyle ki kadın, ne kendi dünyasını sorgulayabiliyor, ne de yeni bir arayışa geçebiliyor. Üstelik çevresine yabancılaşırken dizilerin, programların satır aralarında verilen mesajlarla bilinci yeniden, yeniden işleniyor. Her dizide ortak olan mesajlar, düğmesine basılmış gibi aynı anda evlerimize kadar ulaşıyor. İnceden inceye bir işleyiş bu. Haberlerini de veriyorlar üstelik! “Alverişlerde fiş isteme tüm dizilerde işlenecek”, “AB üyeliği ile ilgili dizilerde diyaloglar yer alacak”, “vergilerin ödenmesiyle ilgili diziler mesaj verecekler”. Tabii bunlar bize ulaşanlar. Bir de ulaşmayanlar var ki dikkatli bir TV izleyicisi ayırt ede-

cektir. Her dizide askere gitme özendirilir, terör lanetlenir, rant ve kısa yoldan para kazanma yüceltilir, nereden para kazandığı belli olmayan bir zenginlik hak görülür, parasını yada mevkisini kaybeden her şeyini kaybeder, başarıya ulaşmak eşittir zengin olmak, önemli günlerde sevdikleri onlardan pahalı hediyeler ister, sabah yatağından kalkarken bile kuaförden çıkmış gibi görünen kadın makbuldür, vb....

Kadın programlarının trajik hikayeleri ise gerçek yaşamın ekonomik dayatmalarından son derece kopuktur. Parodiler farklı halk kültürlerini aşağılar ve tüm olayların suçunu kişilerin üzerine yıkar. “Yardım” adı altında yapılan programlardaki aşağılama ve fakirliğe yönelik hakaretleri saymaya her halde gerek yoktur. Her “yardım” yoksul insanların arbedesi, alt kültürü(!) ve izdihamının sergilenmesidir aslında. Yardıma muhtaç olmak bu sistemin suçu değilmiş gibi birilerinin diğerlerine “yardım” edebilecek kadar zengin olması marifetmiş gibi sunulur. Kapkaç, hırsızlık, suçun artması ile TV’ler ana haberlerinde toplumu güvensizlik ve “linç etmenin haklılığıyla” terörize eder, asıl büyük hırsızlığa yönelen öfkenin yönünü şaşırtırlar.

Tüm bunlar içimize yavaş yavaş sızan bireysel saldırganlık ve toplumsallaşmaktan, dayanışmadan kopuş sürecinin yaratıcıları... Yine bir basın danışmanı diyor ki “magazin haberlerini bugün keselim yarın trikotajcı kızlar ayaklanır!”. Bu çok bilir danışmanın kastettiği tabii ki sanal dünyadan çıkıp gerçek dünyalarına çözüm üretmeye girişirler değil! Ona göre magazin izleyicisinin tabanını bu alt kültürün üyeleri oluşturuyor. Onların talebiyle doğuyor bu programlar ve onlar bu saçmalıklar olmadan yaşayamazlar. Sanki uyuşturucuyu tarif ediyor değil mi? Futbol için de aynı söylemi aynı sınıfın erkekleri için kullanmaktan hiç çekinmiyor. Faşist düşüncelerini dışa vurmadaki cüretine mi yoksa mesajın aslında çıplak gerçeği yansıtmadaki ironisine mi şaşmalı.

TV’deki tüm programların magazinle desteklendiğini hatta ana haberlerimizin ana başlıklarının magazinden oluştuğunu görüyoruz. Ancak her yönden kısıtlanmış bir toplumda televizyon dışında hiçbir eğlence kalmamış görünüyor. İşçi ailelerin sadece ekonomik olarak değil zaman ve enerji açısından da bu sistemden televizyonları dışında alacakları etkinliklere ulaşmaları oldukça zor. Günde 10-12 saat çalışan tekstil işçisi kadınlar ya da inşaat işçisi erkekler hangi uğraş ve üretim için enerji ve zaman bulabilirler ki. Çocuklarının ve evinin bütün sorumluluklarını sırtında taşıyan kadının, eve hapsedilmiş, değer yargılarıyla kuşatılmış dünyasında dış dünyaya açılan en kısa yolu televizyon. Tek düze bir hayattan kaçarken yakalandığı başka bir tek düze dünya...

Sabah uyanır uyanmaz açılan ve ancak gece yatarken kapatılan televizyon dünyasının bizden alıp götürdükleri bunlarla sınırlı değil. İzlenince dünyasının debdebesi içinde televizyonlar bir gün kapatılsa evimizin içinde aslında daha yakıcı bir debdebenin döndüğünü öğreneceğiz. İnsanlar artık birbirleriyle konuşacak bir konu bulamıyorsa, çocuklarının dünyaları onlar için bir sırsa, ailenin yaşadığı sorunlar çözülmemiyor hatta farkında bile olunamıyorsa, gittiğimiz misafirlikte doğru dürüst konuşmadan televizyon seyredip geri dönüyorsak “beyaz” camın yarattığı bağımlılık yüzündendir. Pek çok sanal karakter hakkında en yakınımızın dünyasından daha çok şey biliyorsak alarm zilleri çalıyor demektir.

Televizyonun bu uyuşturucu vari varlığını sınamak çok kolay. Bir

Oysa aynı ressam, devrim sonrası yeniden fırçasını eline aldığına nasıl da gericileşiyor. Günlük yaşam kaygıları bürüyor tabloyu.

Tıpkı Marks’ın o ünlü sözündeki gibi; “Burjuvazi ilericiğini ilk barutunda yaktı!” Delacroix bize

resimdeki melek sembolüyle bu sözü doğrulayarak katkıda bulunuyor bir bakıma. En

ilerici yanı bile kendi kaygıları söz konusu olunca nasıl da gericileşebiliyor.

Savaş çağrıları bir anda, mistik bir barış sembolüne işte böyle dönüşüyor.

ALEKSANDRA KOLLONTAİ

1872’de St. Petersburg’da doğdu. Çok iyi eğitim alan ve birkaç yabancı dil öğrenen Aleksandra Mihalovna, çocukluğundan itibaren Rus toplumundaki haksızlıkların bilincine vardı. Ailesi onaylamadığı halde, Viladimir Kollontai ile 1893’te evlendi. Bir yıl sonra bir oğlu oldu. 1896’da kocasının mühendis olarak çalıştığı fabrikaya yaptığı bir ziyaret sırasında işçi sınıfının yaşam koşullarını görmesi, hayatına yeni bir yön verdi. 1898’de arkasında bir eş ve bir oğul bırakarak, ekonomi okumak için Zürih’e gitti. Bu sırada Marksizmle tanıştı. 1905 ayaklanmasına katıldı. Lenin ve Bolşeviklerle bu dönemde tanıştı.

“Eski ailenin enkazı üzerinde yepyeni bir biçimin yükselmekte olduğunu göreceğiz. Kadınlarla erkekler arasında eskisinden alabildiğine farklı ilişkiler öngören ve komünist toplumun, her ikisi de bağımsız, her ikisi de özgür, her ikisi de işçi ve her ikisi de eşit iki üyesinin birliğinden ibaret olan bir aile. Evlilik, günümüzde aile hayatının iğrenç bir lekesi olan bütün para hesaplarından, bütün maddi unsurlardan arındırılacaktır.”

gün hiç televizyon açmadan ve onun yarattıkları hakkında konuşmadan üstelik hiçbir eksiklik hissetmeden geçirebiliyorsanız bağımlı sayılmazsınız. Ama bu bir gün, size zindan oluyorsa televizyonun hayatınızı ele geçirmediyi söylemeniz artık mümkün değildir.

Genelde tüm toplum, çocuklar, gençler, kadınlar ve erkekler medyanın dünyamızı böylesine parçalamasının önlemlerini almak zorundalar. Burjuva sınıfın sözcüsü medya, emekçi sınıflardan besleniyor. Burjuvazinin zevkleri bu kadar ucuz değil çünkü. Çoğunluğu burjuva dünyasını anlatan dizilerden bilirsiniz, pek çok olay yaşanır ama kimse TV dizilerini seyretmez. Böyle bir senaryo yoktur. Bu senaryoları üreten, yöneten, oynayan “Villa, Plaza, Medya” üçgenindeki insanları anlatır çünkü. Kim torbasında neyi varsa onu boşaltır misali. Oysa bu dünya bize o kadar yabancı ki. Entrikalar, ayak oyunları, bulunmaz Hint kumaşı sevgiler, dürüstlük, dostluk. Ekrandan ayırıp gözlerimizi etrafımıza baktığımızda emekçi insanlar içinde bu yüce değerlerin ne kadar sıradan yaşandığını görebiliriz.

Bu üçgenin entrikacıları nedense hep kadınlardır. Kadına erkeğini yönetmesi, çeşitli dalaverelerle amacına ulaşması, eski Türk filmlerinin yeni versiyonlarıyla, güncelleştirip karılarak öğretilir. Kadınlar magazin dünyasının metaları olarak her gün yeniden paraya dönüştürülüp cepler doldururlar. İşte bu yüzden bu dünyanın en çirkef görünen kadınları bile aslında büyük döngünün mağdurlarıdır. Müzik, sinema gibi burjuva sanat dünyasında olduğu gibi magazin dünyasının da tekelleri var. Bu tekelleri kendi adlarına çıkardıkları yüksek tirajlı pahalı dergilerinden ayırmak mümkün. Ve bu dünyada oraya ulaşmanın bedelleri var. Tıpkı burjuva olmak için yanıp tutuşan küçük burjuvalarda olduğu gibi oraya ulaşmak için her yol mübah. Bu yolda akıl almaz aşağılanmaları göze alan herhangi bir kadın, bizim elbetteki hedef tahtamız olamaz. Onun başına gelenler sanal dünyanın zorunlulukları ve malzemeleridir.

İster medyanın içinde ister dışından ona bakan kadın olsun, bu aşağılanmaktan uzak durması mümkün değil. Cinsel ulusal ya da sınıfsal aşağılanmaktan... Toplumun tüm emekçi kesimlerine yönelik planlanmış, hedefleri olan bir ideolojik savaş bu. Burada iki yanı keskin bıçak TV’leri teşhir ederken ‘televizyonlarınızı pencereden atın!’ demiyoruz elbette. Televizyon hayatımızın aracı olmalı, amacı değil. Aynı zamanda eleştirel gözlerimizi sürekli okuma ve tartışmalarla keskinletmeliyiz. İzlemek istediğimiz programları seçip, gerekeni alıp TV’lerimizi kapatmayı bilmeliyiz. Çocuklarımızı TV ile oyalamak onun zekasını pasifletecek ve istemediğimiz şeyleri öğrenip uygulamalarına yol açacaktır. Emekçi kesimlerin burjuva dünyasından ve yaşam biçiminden öğrenecekleri ancak çürüme ve yozlaşma olacaktır. Trikotajcı emekçilerimiz yada diğer emekçilerimiz magazin olmadan daha iyi yaşayabilir, tıpkı bu dünyadaki tüm güzellikleri yarattıkları gibi kendi kültürlerini de yaratabilirler. Medyanın özelde kadınlara ve genelde tüm dünyaya yönelik uyuşturma, dikkatleri başka yöne çekme, doğruyu yanlış, yanlış doğru yapma becerileri, bizler onun bizi kullanmasına izin verdiğimiz kadar hayatımıza girebilir.

**NADEJDA
KRUPSKAYA**

Baran Yengi

Kadın;

Sefaletini herkesten habersiz, dört duvarıyla paylaşan gururdur.

Kadın;

Sırtında bebese, soğuğa ve yorgunluğa inat sürüsünün önünde durabilen kavgadır.

Kadın;

Yayla kokulu teni, kınalı eliyle sırtında biten dayaktır.

Kadın;

Çıplak ayakla ateşte yürümektir. Acısını ayaklarında değil, yüreğinin nasır tutuşluğunda hissetmektir.

Kadın;

Susturulmuş diliyle söylenecek ağittir.

Kadın;

Newroz ateşinin çoğalan alevidir.

Kadın;

Halkların zafer çığı, tüm renklerini giyinmiş zılgıttır.

Kadın;

Serpil kokulu çocuk gülüşlerinde bedenini açlığa yatırandır.

Kadın;

Tek onuru ve namusu kavgası olan sevdanın en dize gelmez yamıdır.

Kadın;

18 yaşında ilmik ucunda sallanan partizan Tanya'dır.

Kadın;

Mavzer omzunda bebe emziren Nataşa'dır.

Kadın;

8 Mart'ta meşale gibi yanan 129 dokuma işçisidir.

Kadınlar... Kadınlar... Kadınlar.

Yalnızlıkları en acımasız tarihlerden kalma, yürekleri birer kan pusulası.

Gözleri aydınlıkların ışığı.

Pusulaları güneşe, yürekleri umuda çıkar.

Çünkü hepsi birer umut yolcusu.

Nadejda Konstantinovna, 1869 yılının 26 Şubat günü Petersburg'da ordudan atılmış bir subayın kızı olarak doğdu; annesi de zengin ailelerin çocuklarına mürebbiyelik yapıyordu. Krupskaya on yaşındayken Narodnya Volya militanı olan ve Çar İkinci Aleksandr'ın narodnikler tarafından öldürülmesinin ardından hapse düşen öğretmeninden etkilenerek, devrimcilere sempati duymaya başlamıştı. 1894 yılında, Petrograd'da, kendi anlatımıyla belki bir marksiste rastlarını diyerek yolları arşınlayan, kendinden bir yaş küçük Lenin ile karşılaştı. Bu noktadan itibaren hayatını bir devrimci olarak sürdürdü. Ertesi yıl Lenin ve arkadaşlarıyla birlikte, İşçilerin Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği'ni kurdular. 1917'den sonra Bolşevik Partisi'nin Merkez Komitesi üyeliğine seçildi. Krupskaya, 1939 yılının Şubat ayı sona ererken, yetmişinci doğum gününün ertesi günü öldü.

Olga Benario

1908 yılında doğan Olga, 16 yaşında, Komünist Schwabing Grubu'nun üyesi oldu. 17 yaşına geldiğinde ise, Berlin Komünist Gençlik'in ajitasyon ve propaganda sekreterliğini yaptı. nişanlısı Otto Braun'un mahkemeden boş silahlarla kaçtılar. Bu tarihten sonra Politik faaliyetlerine Moskova'da devam eden Olga, 2 ay içinde KGE MK'sına seçildi. Görevi gereği birçok dil öğrendi, fabrikalarda, kolhozlarda, okullarda, radyoda konuşmalar yaptı. 23 yaşına geldiğinde ilk enternasyonal görevini aldı. KGE adına Paris'te Fransız Gençlik Birliği'nde eğitim çalışmaları yaparak, Gençlik Enternasyonalinin Yürütme Komitesi için yeni yönetici seçimine yardım etti. Moskova'ya döndüğünde ise, KGE'nin 5. Kongresi'ne başkan seçildiğini öğrendi. 1920'li yıllarda komünist bir gençlik önderi, 30'larda Latin Amerika'da ayaklanma önderlerinden biri, 40'lara kadar da zindanlarda ve toplama kamplarında direngen bir tutsak olan Olga Benario, komünist direngenliğin simgelerinden biri olmuştur.

KADI N... YIYLYKLERYN VE KOTULUKLERYN KAYNADI

Son günlerde evirip çevirip okuduğum bir kitap... Kadın Filozoflar. (Antikçağdan Aydınlanmaya Kadar Kadın Filozoflar, Marit Rulman vd – Kabalıcı Yayınevi)

Kadın filozofları okurken canhıraş bir çılgılığı içimde hissettim. Bu çılgılık benim varolma kavgamla birleşerek bir çırpınışa dönüştü... umarsız bir çırpınışa. Biliyorum ki erkek egemen bilincin çevrelediği bir dünyada yaşarken varolmak bir hayli zor, kimileri için neredeyse olanaksız. Bu nedenle yaşamımı anlamlı kılmak için her an kavgaya hazır olmak gerektiğini öğrendim. Sonunu bilemediğim bir kavgaya girişmek... hiç durmadan dinlenmeden çalışmak başka nasıl açıklanabilir. Kadının bilincini eğitmekten başka çözümü yok. Bir insan olarak varlığını olumlayabilmesi ancak bilinçle eyleyebildiğinde olanaklı. Bu da başarı demektir. Günümüzde kadın için başarı ev... aile... toplum çevrelenmişliğinden kendini sıyrarak yaşamının yöneteni olmasından geçiyor. Kendi yaşamını seçme hakkını kullanabilmesi kültürel kısırlılığının sınırlanabilmesiyle gerçekleşebilir. Bu da yaşam karşısında bağımsız kararlar alabilmektir. Bu nedenle söylüyorum yaşamım durmaksızın yinelenen bir çırpınış. Bireysel bağımsızlığı kazanmakta yetmiyor, erkek egemen bilincin duyuş, sezis ve düşünüş tarzıyla sık sık karşılaştığım için hem bağımsızlığı korumak hem de egemen bilince eleştirel yaklaşmak zorunda hissediyorum kendimi. Yaşamımın bundan sonraki bölümünde eve kapanarak... insanlardan soyutlanarak yaşamayı düşünmediğime göre eleştiri kaçınılmaz bir sonuç. Kısaca bu dünyayı birlikte güzeleleyeceksek erkeğin "erkek egemen bilinçten" kendini arındırması zorunlu.

(...)

Henrik Ibsen'in Nora adlı eserinde, Nora evlenmeden önce babası, evlendikten sonra kocasıyla ilişkilerinde hep aynı tavırla karşılaşır. Aciz bir bebeğe gösterilen ilgi verilir Nora'ya. Kocası Helmer ona tarlakuşum diye seslenir. Eşinin sosyal konularla ilgilenmesini istemez. Nora'nın bilgisinden değil saflığından aczinden zevk alır. Nora bisküvi yerken kocasının odaya girmesiyle bisküvi paketini hemen cebine koyar. Helmer'e göre iyi bir kadın yalnız evine, kocasına ve çocuklarına bağlılığını sürdüren kadındır. Kadının evinin dışında hiçbir konuyla ilgilenmesini doğru bulmaz. Nora baba evinde de "bebek eğitimi" gördüğü için sekiz yıllık evlilik sürecinde de pek zorlanmaz. Kocası Helmer'in sağlığı bozulana dek Helmer'in tarlakuşu, sincabı, bebeği olarak yaşamını sürdürür. Günün birinde Helmer'in sınırları bozulur, doktorlar Avrupa'nın güneyine gitmesini tavsiye ederler. O sıralar Helmer işsizdir. Nora borç parayla da olsa bu yolculuğun yapılmasını ister. Kocası bunu reddeder. Bu duruma karşı Nora tefeciden aldığı borç parayı kendi biriktirdiği para gibi göstererek kocasını Avrupa yolculuğuna ikna eder. Kocası iyileşir, ancak tefeciye parayı zamanında ödeyemediği için bütün çabasına karşın kocası durumu öğrenir. Nora senetlere babasının yerine imza atmıştır. O sıralar babası ölüm döşeginde olduğundan borç para alamayacağından endişelenmiştir. Kocası durumu öğrenince Nora'ya çok sert davranır, çocuklarının eğitimini artık onun eline bırakmayacağını söyler.

Nora kocasının bu sert davranışı karşısında birdenbire babasının ve kocasının onunla bir bebekmiş gibi ilişkiye girdiklerini ve başına gelen bütün sorunların bundan kaynaklandığını kavrar. Kocasının tefeciye karşı boyun eğdiğini görünce yuvasına karşı duyduğu derin sevgi bir anda yıkılıvermiştir. Nora artık kocasını sevmemekte ondan nefret etmektedir. Hele birkaç saat sonra tefeci fikir değiştirerek senedi bir zarf içinde gönderince, Helmer'in bütün öfkesi bir anda söner. Kötü bir durumdan kurtulduğu anda Nora'ya yine nazik... bir bebek gibi davranmaya başlar. Bu Nora'da daha sert bir tepki yaratır. Nora artık kendini dinlemeye toplum... kanun... ahlak... din... vs. gibi konularla da ilgilenerek yaşamı öğrenmeye karar vermiştir. Hatta Nora çocuklarını eğitmeye hakkı olmadığına karar vermiş, kocasının bütün yalvarmalarına, ısrarlarına karşın eskisi gibi birlikte yaşamının ancak her ikisinin de karakter bakımından değişmeleriyle olanaklı olabileceğini söylemiş ve derhal "yuvasından" çıkıp gitmiştir. Nora'nın dramında binlerce yıldan günümüze aktarılan kadının dramı verilmişti. Bugüne baktığımızda Nora'dan gizlenen yaşamın... kadına bu sınırlandırıcı bakışın pek değişmediğini görürüz. Erkeklerin kadını susturmak istemelerinin ardında binlerce yıl vardır. Binlerce yılın kanıksanmışlığından bilinçleri arındırmak elbette kolay olmayacaktır. Cengiz Gündoğdu sık sık söyler... "önümüzdeki beş yüz yıl yalnız sınıf çatışmalarının yaşandığı bir dönem olmayacak, cinsler arası çatışmaların da kızıştığı bir dönem yaşanacak, ancak ondan sonra kadın-erkek birlikte eşitlikçi bir dünyada yaşayabilirler." Cengiz Gündoğdu söylediklerini nasıl temellendiriyor bilemem yalnız görünen şu ki erkeklerin kadını edilginleştirmek için değişik yöntemleri var. Eğer biz kadınlar bugün insan olduğumuzu anımsatmak için bilimle, sanatla, felsefeyle donanarak kavgaya girişmezsek hiçbir zaman düşlerimizdeki o büyük aşkları yaşayamayacağız. Kadını edilginleştiren yöntemlerinden biri... her eylemini, söylediği her sözünü espiyle karışık bir geçiştirmeyle karşılamaktır. Bir başkası "Nora'da" olduğu gibi sevgi görüntüsü altında kadının kendisi için kararlar almasını engellemektir. "Kadın filozoflar" da Marit Rullmann "Antikçağdan Rönesans'a kadar bütün tasvirlerde felsefeyi bir kadın simgeler" der. İnsanlığın tarihi gösteriyor ki erkekler kadını hangi kategoriye yerleştirecekleri konusunda zorlanmışlar. Ya tek tanrılı dinlerin ortaya çıkmasından önce olduğu gibi kadını tanrılaştırma eğilimi göstermişler, ya da Yahudiliğin ve Hıristiyanlığın ortaya çıkışıyla birlikte yeni simgeler sisteminde kadına yer vermemişler. Marit Rullmann batı felsefesinin simgeler sisteminin kurulmasında da kadınlardan neredeyse hiç söz edilmediğini, yayınlanan üçyüz biyografik yapıtta yalnızca altı filozof kadına yer verildiğini söylüyor. Öyle görünüyor ki, günümüzde de kadına bakışta pek bir değişiklik yok. Gazetelere baktığımızda her gün kadına saldırıldığından sözeden birkaç haber bulabiliriz. Kızını öldüren babalar, kendinden ayrıldı diye karısını öldüren kocalar, annesini öldüren oğullar...

Kadın filozofları okurken... Onların yaşamlarıyla ilgili bilgilenirken insanlığın tarihinde kadının konumunu daha net kavradım. Öte yandan bu tarih içinde kadın filozofların açtığı yol üzerinde ilerlediğimin ayırıcına vardım. O kadınlar ki görmezden gelindiler, derileri yüzdü, giyotinde kafaları kesildi. Aşağılamaya, hakaretlere uğradılar, eve kapatıldılar, yasal yollarla kısıtlandılar. Kendi istemleriyle kiminle evleneceklerine karar veremediler. Boşanmak istediklerinde dışlandılar. Boşandıklarındaysa toplum içinde dul kadının karşılaşılabileceği aşağılanmaya uğradılar, eziyetlere katıldılar, alındılar, satıldılar ama bilinçle kendilerini eğitmeye yöneldiklerinde onları insanlaşmaktan alıkoyan hiçbir güce karşı boyun eğmediler. Kendi "ben"lerini yaşamak istemenin bedellerini çeşitli biçimlerde ödediler.

(...)

Tarihçi Thukidides "En iyi kadın kendisinden söz edilmeyendir" demiş.

BARRURI DOLORES

9 Aralık 1895'de Bask Bölgesinde Bilbao yakınlarında Gallarta'da doğdu. Yoksul bir madenci ailesinin 11. çocuğuydu. 1910'da eğitimine son vererek terzilik öğrendi ve çalışmaya başladı. Bu dönemde marksizmle tanıştı ve bu tanışıklık sıradan bir kadının nasıl değişebileceğinin kanıtı oldu. Komünist partisinde yer aldı ve kısa zamanda ilerledi. İspanya İç savaşında etkin görevler aldı ve simgesi haline geldi.

KIZIL EMMA

1869'da Rusya'da doğan Emma Goldman 16 yaşında oradan ayrılarak Amerika'ya yerleşir. Ve orada anarşist hareketle tanışır. Yoksul bir çocukluk geçiren Emma 13 yaşından itibaren işçilik yapmaya başlar. 1886'da Chicago'da işçilerin sekiz saatlik işgünü için başlattıkları mücadele kanlı bir saldırıya dönüşmüş, bunu protesto edenler ise tutuklanarak beşinin idam edilmesi Emma Goldman'ın hayatında büyük bir değişime neden olur. Fabrikalarda mitinglerde yaptığı ateşli konuşmalar onun basında Kızıl Emma olarak anılmasına neden oldu.

Böylelikle kadın içi uysallığı, sessizliği yüceltmış. Tarih böyle örneklerle dolu. Her zaman merak etmişim, kadınlar manastır yaşamını nasıl seçerler, bu seçişteki mantığı bir türlü kavrayamamışım. Bana hep bir kaçış, bir gizlenme biçimi olarak görünmüştü. Kadın filozofları okuyunca anladım ki eğitim olanaklarıyla sınırlı bir biçimde karşılaşan kadının yaşamını kendi istemiyle şekillendirebileceği tek olanak manastırlar. Manastıra çekilmenin, gramer, diyalektik, retorik, müzik, aritmetik, geometri ve astronomi dersleri almanın bedelini bekaretlerini koruyarak "saygın kadını" oynayarak ödüyorlardı. Ortaçağda bir kadının hem evlenip çoluk çocuğa karışıp hem de bilimsel çalışmalarla ilgilenmesi düşünilemeyecek bir şeydi. Dünyadan elini eteğini çekip bilimle ilgilenmekle, kendi iç dünyasının istemlerine kulak vermek arasındaki çelişkiyi Teresa von Avila otobiyografisinde şöyle yazar.

"Bu yüzden azaplar içinde bir hayat sürüyordum. Çünkü bu koşullarda yaşadığım hatalar dua ederken açık bir şekilde karşıma dikiliyordu. Bir yandan beni Tanrı çağırıyordu, öte yandan dünyaya uyuyordum. Tanrısal her şeyden büyük sevinçler duyarken, dünyasal şeyleri beni tutsak ediyordu. O zamanlar dinsel hayatla duyulardan gelen sevinçler, zevkler ve eğlence gibi birbirine karşıt ve düşman olan iki şeyi birleştirmek ister görünüyordum."

Teresa von Avila manastıra girip and içtikten kısa bir süre sonra hastalanıyor. Büyük bir olasılıkla psikomatik bir rahatsızlık oluştuğunu söylüyor Marit Rullmann çünkü üç yıl boyunca yürüyemiyor. Yaşamı boyunca da iç yaşantısındaki parçalanmayla uğraşiyor ve kendi beninin derinlerini çözümü gayretini sürdürüyor.

Kadının köle yaşantısına itilmesinin geçmişi binlerce yıl öteye dayanır. Doğrusunu söylemek gerekirse kadının erkeği düşman bellemesinin koşulları binlerce yıl öteden günümüze dek ince ince işlenerek oluşturulmuş. Ortaçağın başlangıcında kadından usul usul alınan haklar 14. yüzyılın sonunda yayınlanan "Gülromanı"yla doruk noktasına çıkmış. Jean de Meun'un yazdığı bu kitap akademik bir dille bilgisiz insanları aşağılarken özellikle de kadını aşağı görmesini belgeliyor... ve aşkın erkeğin içgüdüünün doyurulmasından başka bir şey olmağını söylüyor. "Tahmin edersiniz böyle kışkırtıcı değerlendirmeler karşılığını buluyor. Christine de Pizan felsefe ve astroloji profesörü bir babanın yetiştirdiği bir yazar olarak Gülromanı'na savaş açıyor. Onun karşı tezleri ilk yazın tartışması olarak Aydınlanmaya kadar sürüyor ve "kadınların savaşı" olarak adlandırılıp ün kazanıyor. Christine de Pizan'ın asıl eleştirdiği nokta baştan çıkarıcılık sanatı ve ahlaksızlık konusunda bütün kadınlardan toptan sözedilmesi ve erkeklerin tümünden suçsuz kurbanlar olarak gösterilmesiydi. Günümüzde nadir olarak görünse de erkeğin penisini kesen kadınlara rastlanıyor. Burada eğitilmiş kadının bilinçsizce öfkesini dışavurumu gözlenebilir ama şunu bilmek gerekir. Kadının düşmanlığı kendi başına oluşmamıştır. Sözgelimi ortaçağın başlarında Thomas von Aquin'in kadının iki kez daha az değerli olduğunu -birincisi doğal olarak, ikincisi Havva'nın kendi başına sorumlu olduğu suç yüzünden söylemesi... karşılığını Rönesans'ın sonlarına doğru, Venedikli iki bilgin kadının ortaya attığı tezle alacaktı. Moderate Fonte ve Lucretia Marinella yazılarında "Kadın'ın Yaratılışın en üstün yapıtı" olduğunu savundular. "Onlar tezlerini, erkeğin Tanrı tarafından ilk önce yaratıldığı için tam yetkin olmayan bir dereme olduğuna dayandırıyorlar. Tanrı erkekten sonra kadını daha yetkin ve her şeyden önce de canlı maddeden yaratabilirdi." Lucretia Marinella ve Moderata Fonte'nin yaşadığı dönemde Venedik "kadın düşmanlarının klasik kenti" olarak tanınıyor. Marit Rullmann 16. yüzyılın 90'lı yıllarında özellikle kadın düşmanı üç yapıtın yayınlandığını söylüyor. Bunlardan biri Guiseppe Passi'nin yazdığı "Kadınların Hataları Üzerine" adlı kitap kısa sürede birçok baskı yapıyor. Öyle ki sonunda 380 sayfaya ulaşıyor. Kadın düşmanlığından kendine pay biçen erkekler

haldır haldır bu kitabı okuyorlar. Yazarı belirsiz bir yazıda da tümünden kadının “insan olma”sına karşı çıkılıyor. Bir de Abate Tondis’in “Bütün Kötülüyor”. Böyle bir ortamda Moderato Fonte ve Lucretia Marinella’nın kadının yaratılışın en üstün yapıtı olduğunu savunmalarına şaşmamak gerekir. Günümüzde de böyle kitaplar yazılıyor. Bir tanesi geçenlerde elime geçti. Yusuf Algazi’nin “Kadın Nesin Sen” adlı kitabı. Kitabı elime aldığımda kadın düşmanlığının böylesine somutlanışına şaşım kaldım. Yusuf Algazi kendi deneyimlerinden yola çıkarak kadını yargılıyor. Kadınların her sözcüğünü, her davranışını birebir anlamlandırarak, kadını hiç anlamaya çalışmamış. Üstelik kendisiyle ilgili tek satırlık bir eleştiri bile yok. O hiç yanlış yapmamış, kendini Tanrıyla özdeşleştiriyor. Kitabından aldığım birkaç satır, erkeğin kendine biçtiği ayrıcalıklı yeri göstermesi açısından önemli.

“Tanrı erkeksi değerlerin sonuna kadar itilmiş soyutluğu değil midir. Aşk, dürüstlük, gerçek, şiiir, doğruluk. Kadınsı değerlerin tam tersi değil midir bunlar? Tanrının erkek olmasından daha doğal ne vardır. Erkeksi değerler, evrensel ve mutlak değerler... cesaret, mertlik, doğruluk, dürüstlük, aşk, soyluluk, idealer.”

Kadınlarla, insan olmanın birlikteliğinde buluşamayan Yusuf Algazi’nin aşktan söz etmesi tuhaf bir durum. Bu kadını mutlak kötülleyen bilinç hiçbir kadına şefkatle sarılamaz. Üstelik “kadınların paylaştıkları bir iç dünya olamaz. Çünkü onların iç dünyaları yoktur” diyor. Belli ki salt akla dayanarak yapılmak istenen felsefenin karşısına kadın filozofların bir “iç dünya” koyduklarını bilmiyor. “Kadın Filozoflarda şöyle bir bölüm var.

“Ruhuyla konuşmak” ya da susmak diye öğütliyordu ilk flaman mistik kadın 13. yüzyılda. Çok tek yanlı ve sadece akla dayanılarak yapılmak istenen teoloji ve felsefe karşısında bir “iç dünya” koyuldu, hem de başlangıçta salt kadınlar tarafından.”

Demem o ki dünyanın en eski sorunlarından birini kadın ve erkek arasındaki çatışmayı düşmanlığa vardırarak çözüm değil. Bu dünyayı, kadın ve erkek birlikte insanileşmeyi amaçlayarak güzelleştirebilir. Yusuf Algazi’nin kitabının bir çok bölümündeki kadın adlarını değiştirip kadın sözcüğü yerine erkek sözcüğü yazarak yayınlarsak, kadınların feminizmi erkek düşmanlığına dönüştürmeleriyle, erkeklerin kadın düşmanı olmaları arasından pek bir fark göremeyiz.

Sorunu kadın ve erkeğin eşitliği olarak ele almak yanlıştır. Sorunu eşit olanaklardan, aynı haklardan yararlanmak olarak almak gerekir. Eğitimde, çalışma sürecinde, cinselliği yaşamada, yaşamın yüklerini birlikte omuzlamakta yan yana, elele yürümeyi becerecek bir insanlık düzeyine gelmektir. Kimin kime kaç gram üstün olduğunun hesabını yapmak yanlıştır. Erkeğin beyninin büyüklüğünü kadının aptallığına yormak yanlıştır. Kadın ve erkek arasında üstünlük yarışına girmek yanlıştır, bir eksiklik, cinsiyeti mutlaklaştırmak ve “insan olma”nın önüne koymak anlamını taşır. Kadın’ın eğitim olanaklarından erkekle eşit düzeyde yararlanamaması ya da eve kapalı bir yaşam sürmeye zorlanması sonucunda ortaya çıkan durumu erkeğin üstünlüğü saymak yanlıştır. Yani dünyadan habersiz, yaşam deneyinden yoksun kadını küçümseme hakkını kendinde görmek olgusal bir bilinçle eylemektir. Gelenek ve göreneklerin kadının yaratıcılığını engellediğini görmezlikten gelme kolaycılığına saplanmaktır. Kadın ya da erkek kavramını insanlaşmaya giden yolda bir ara kavram olmanın ötesinde anlamlar yüklemeyen yaşama geçirebildiğimiz ölçüde dünya kadın ve erkeğin birlikte güzelleşebileceği bir mekan olacak.

İnsancıl dergisinin Ocak 1997 sayısında yayınlanmıştır.

ELİZABETH GURLEY FLYNN

Concord’da 1890’da doğdu. Kadın ve Sosyalizm konusunda halka ilk konuşmasını yaptığında daha 16 yaşındaydı. Harlem Sosyalist Klubünde herkesi büyülemişti.

1906’da IWW’ya katıldı, kısa bir süre sonra sendikanın kampanya organizasyonlarını yaptı. Tam 10 kez tutuklandı. Ama mahkum edilmedi. 1912’de Lawrence Grevi’ne sendika destek verdi. Flynn 25 dil konuşan farklı milletten 23 bin grevciyle direnişin örgütlenmesini sağladı.

Konuşmalar yaptı. Özellikle sendika yönetiminde daha çok kadının yer alması için çalışmalar yaptı. “Eşit işe eşit ücret” kampanyası düzenledi.

Elizabeth Gurley Flynn, 1936’da Komünist Parti’ye katıldı. Ardından da partinin yayın organında köşe yazıları yazdı. İki yıl sonra Ulusal Komiteye seçildi. Mücadelenin yoğun olarak yaşandığı 1948’de Komünist Parti’nin 12 lideri tutuklandı. Suçları ise ABD hükümetine karşı direniş göstermekti. 1952’de ikinci kez parti tutuklanmalarla sarsıldı. Bu kez Flynn’de aralarında vardı.

1961’de Komünist Parti’nin Genel Başkanlığına getirildi. Sovyetler Birliğini ziyaret etti. 1964 Eylülünde yaptığı bir ziyaret sırasında ise yaşama veda etti.

GÜNEYİN GELİNİ SENA

İsrail siyonizmine karşı Filistin halkının sürdürdüğü mücadele ezilen tüm halkların mücadelesine örnek olmuştur. Bu mücadelede kadınlar önemli bir yere sahiptir. Ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesinde aktif olarak yer alan kadınlar bu uzun mücadele yıllarında korkuyu ve ikincil sınıf konumunu yenmiş ve ayaklanmanın önünde yürüyen gücü haline gelmiştir. Çocuğuyla yan yana savaşan kadınlar, daha inançlı, daha kararlı ve daha cüretkar bir şekilde düşmanın üzerine yürümüştür. Şehit olan çocuğunu gömdükten sonra, mezarlıktan eylem alanına dönen Filistin kadınları bütün eylem biçimlerinde de önemli görevler üstlenmişlerdir. Bunlardan birisi de anısı mücadelemize ışık tutan SENA'dır. Yüreği, Filistin halkının özgürlük mücadelesini kazanma ateşiyle tutuşan SENA; Nisan 1985'te içini patlayıcılarla doldurduğu taksi ile Beyrut'a 40 km. uzaklığındaki Zahrani'ye bağlı Cizzin bölgesinde toplanmış olan İsrail askeri konvoyuna intihar saldırısı düzenler. Bu eylemiyle ellinin üzerinde işgalci Siyonist asker ve subayı öldüren ve devrimci genç şehit kadınlar arasında yer almanın onuruyla mücadelemizde yaşayacak olan SENA Filistin halkı tarafından "Güneyin Gelini" olarak anılır.

Ergül ÇİÇEKLER

YAŞAMAMIŞ OLMAK

Eksik öyküler vardır... yarım şiirler, bitmemiş türküler, ama hiç biri yaşamamış olmak kadar ağır değildir. Kırık hayatlar vardır... vefasız aşklar, kurşun yaraları, 10-15 yıllık mapusluklar. Ama genel de hiç biri yaşamamış olmak kadar acı değildir.

Nasıl anlatılır ki hiç yaşamamış olmak. Doğdu, büyüdü, 6 çocuk yetiştirdi, yaşlandı ama hiç yaşamadı!!!

Doğmuş, sene bilmem kaç, ne mektep var ne de mektepli... Büyümüş 15-16 yaşında "kocaya kaçmış" ne öyle ahım şahım bir aşk ne de telli duvaklı gelinlik.

Doğurmuş, ilk bebese kız. Sövmüş kayınları, elteleri "dölü bozuk" demiş. Kancık dişi doğurdu denmiş.

Gene doğurmuş gene kız, yine sövülmüş, yine dövülmüş, yüzü gözü morartılmış. Yaralanmış yaralı elleriyle körpe kızını toprağa belemiş. Üstü ne kuma getireceğiz denmiş. Kocasını susmuş, kocası doldurulmuş, kocası hırçın bir azaile çevrilmiş.

Sonra yine doğurmuş, nihayet erkek ve dört doğum daha. Aslında beş, biri doğumdan sonra ölmüş. Dört, iki de önceden vardı... Siz hiç altı çocuklu bir yaşamamış gördünüz mü? Ve aslında öylesine çok ki sayıları imkanı yok görmemenizin.

Biri hariç evlendirdi çocuklarını. Tek tek torun gördü on bir tane, okşadı sevdi hepsini. Sonra gelinleri, önce iyiydiler sonra suratlarını döktüler ona karşı ve başladı evlat evinde fazlalık muamelesi.

Ve 11 yıl önce cellatlar dayanıp kapısına, hiçbir ana yüreğinin dayanamayacağı bir haber verdiler ona, "oğlunu vurduk, silahlıydı teslim olmadı" denmiş. Düşüp yığılmış yere, belki yüreği dayanmış dayanmasına ama sol yanını felç olmuş götürmüş. Oğlu sağdı ve katiller ona kasten yalan söylemişti ve oğlu bu felcin nedenini 10 yıl sonra öğrendi. Çünkü o "oğlum üzülür ona gerçeği söylemeyin" diyen bir anaydı.

Denecektir ki hiç mi mutlu olmadı. Evet mutlu olmuştur. Hayatındaki bütün acıları sızıları çıkarırsak geriye çok kısa bir anlık mutluluk kalır... Belki ellisinden sonra mutlu oldu biraz ama bu hiç hayatın en güzel çağındaki o yaşamamış mutlulukların yerini tutar mı. Mesela bebese kız diye sevilmeyip dövüldüğü zamanın.

Yaşamamış kadınlar var. Bir değil, beş değil, beş bin değil, kara derilisi, sarısı, çekik gözlüsü buradaki ve oradaki kadınlar. Dünya nüfusunun en az yarısı... Sayıları 2.5 milyar... soluk alıp vermekten öteyse yaşamak, o halde 2.5 milyar kadın yaşayamıyor.

Kadınlar ki

Acıları aynasıdır toplumun

Ve kadınlar ki

Sevinçleridir büyüten geleceği

AFA (Ayışığı Fotograf Atölyesi)

Peki nedir bu aynada gördüğümüz, anamızın, yarımızın, bacımızın yüzünden yansıyan nedir? Bu acı tekil bireysel midir? Yoksa koskocaman ve mutluluklarla dolu bir toplumun yansıması mıdır?... Pek haklı olarak günümüz toplumsal yapısında kadın iki defa sömürülüyor demekteyiz. Sınıfsal ve cinsel sömürü. Peki burjuvazi bu çifte sömürüyü kaç biçimde yapar bir düşünelim, onlarca, yüzlerce, binlerce biçimde.

Mesela yoksul kadınların doğurganlığı sömürülüyor, henüz yeni doğmuş bebeler satın alınıyor yasa dışı (olmayan) yöntemlerle... Yada süslü kokananın teki bozulmasın diye bol hormonlu fiziği, değişmesin diye kalça ve göğüslerindeki silikon, o zavallı yapay güzelliği bozulmasın diye, kendi yumurtasını eşinin spermile laboratuvar da döllendirip, yoksul kadının rahminde büyütüyor. Ve dokuz ay sonra "bebesine" kavuşuyor. Ve mutlu bir aile oluyorlar kocası (iki silikonlu memeye tapan budala ya da parası için kadının kahrını çeken bir hiç) bebeği ve "bozulmayan" fiziğiyle madam kokana.

Yaşamayan kadınlar var bu ülkede ve bu dünyada. Vurulan, satılan, dövülen, doğurduğu bebesine ad bile koyamayan.

Ama işte değişiyor, bu alçakça rezalet kadınlar savaş mevzilerinde ve alanlarında haykırdıkça. Ve yenildikçe bu lanet bu alçak burjuva erki değişiyor yaşamayanların kaderi.

Ve ben şimdi anamı düşünüyorum, yaşamayan ve artık ölüme iyice yaklaşmış olan anamı... Anamın acılarının eriyip bittiğini görüyorum yiğit kadın yoldaşlarımın yüreklerinde. Ve yoldaşların gülen çehrelerinde anamı görüyorum ilk defa böylesine mutlu.

Ve de pek tabi Serpil Cabadan'ı düşünüyorum, inancın dövüşken yüreğini, onun gözlerini görüyorum ve vefasını ellerinde anamın. Ve şimdi Serpilin ellerinde sıkılı bir mavzer gibi yaşamamış olanların öfkesini...

Anamı gördüm
Okşuyordu saçlarını Serpil'in
Doğurduğu ilk bebesiymiş gibi
Öpüyordu minik ellerini
"Aaa benim göhçek kızım
sevincim arzu kızım"
Serpil'i gördüm
Yüzünde anamın gülüşü
İlk defa böylesine mutlu...
Ve anam

ZEKIYE ALKAN

Bir Kürt kızı Zekiye.

Henüz 25 yaşında.

Diyarbakır Tıp

Fakültesi'nde öğrenci.

Hayalinde tıp adamı olmak

var. Ezilen, horlanan, yok

sayılan bir halkın kızı o. Bir

yanda özgürlük mücadelesi

veren halkı, bir yanda

doktor olup yaşatma

isteğiyle dolu yüreği.

Günler acı dolu, yakılıp

yıkılan köylerle,

katliamlarla her gün

kendinden kopan bir parça,

bir can. Yıl 1990 baharı. Kürt

halkı kitlesel direnişlerle

Newroz'a hazırlanıyor.

Katliamların yaşanacağını

bile bile zafer türküleriyle,

zılgıtlarla, rengarenk

kıyafetleriyle Kürt

kadınları özgürlük ateşini

tutuşturmaya hazırlanıyorlar.

21 Mart Newroz! Güçlü

ateşler yakılmalı. Bunun

için çok çalı çırpı gerek.

Yok hayır! Yetmez....

Düşünüyor Zekiye,

Newroz'u karşılamak, yeni

güne varmak için çok daha

güçlü ateşler gerek. Ve şafak

sökerken Diyarbakır

burçlarından bir kızıl alev

yükseliyor gökyüzüne. "İşte

Newroz ateşi böyle yakılır!"

diye haykıran Zekiye'nin

yüreğinden ve bedeninden

yükselen bu ateşin her bir

kıvılcımı yeni bir yürekte

yangına, yaşasın Newroz

çılgına dönüşüyor.

IRAK DİRENİŞİNDE KADIN

Yoldaşlarım beni buraya davet ettiğiniz, Türkiye hakkında bize anlatılanlardan farklı bir şeyle karşılaştığımız için, size teşekkür ederiz. Bildiğiniz gibi, basın ve televizyonlar emperyalistlerin ve siyonistlerin elinde olduğundan, direnişi en uzak noktalara kadar ulaştıramıyoruz. Bu toplantı, bu anlamda önemli bir toplantıdır. Direnişin gerçek sahiplerini buraya davet ettikleri için, bu sempozyumu düzenleyen Ayışığı Sanat Merkezi ve Emekçi Kadınlara sonsuz teşekkürler.

Irak'ta ki direniş, yalnızca Irak'ı kurtarmak için değil, Büyük Ortadoğu Projesi (BOP)'ne karşı bir direniştir. Tabi bu projenin ana temeli, kapitalizmin yeniden şekillendirilmesidir. Bize böyle bir fırsat verdiğiniz için, direnişçi kadınlar adına teşekkür ediyorum. Kapitalist basın ve Irak basını bizi ağlayan, güçsüz, aciz kadınlar olarak sunuyor. Ama tam tersine Iraklı kadınlar, ekilen bu fitne tohumlarından çok daha bilinçli. Iraklı kadınlar bölgenin en gelişmiş eğitim ve kültür düzeyine sahiptir. Tabi siz de biliyorsunuz, BM ve uluslararası yasalarda direniş meşrudur ve kullandığı yöntemler de meşrudur. Biliyorsunuz Irak'taki direniş, dünyada eşi olmayan bir direniş. Çünkü işgalle birlikte, aynı anda baş-

Sahar Mahdi NAEF

ladı direnişimiz. Yalnız sünniler direnişte gibi gösterilmeye çalışılıyor. Direnişin içinde Kürtlerden Türkmenlere, Araplardan diğer kesimlere her halktan insan yer alıyor. Üç senelik tecrübe ile kendi silahlarını bile üretmeye başladılar. Nitelikli operasyonlar yapabiliyorlar. Nokta vuruşları konusunda nasıl korktuklarını biliyorsunuz. Bu, Irak'ta ne kadar güçlü bir direniş başlatıldığını gösteriyor. İşgal güçlerinin kaybı 36 bin, 76 bin de yaralıları var. Şu anda sakat kalmış, tedavi gören 16 bin askerleri var.

Yoldaşlar, şu anda Irak'ta Amerikan boğası kurban ediliyor. Çok yakında zafer bizim olacak. Bu, emperyalist güçleri temsil eden ABD'nin sonu olacak. Bu direniş, Irak halkının direnişidir. İşgalin başladığı günden bugüne 200 bin şehit verdik. Ve şu anda direnişçilerden 140 bin direnişçi tutsaktır. Ve ben size söz veriyorum, Irak halkı olarak bayrağı kuşaktan kuşağa aktaracağız. Filistin gibi direneceğiz. Direniş görev değil, bizim hakkımızdır. Irak'ta direniş, başta silah olmak üzere diğer tüm yollara başvuruyor. Uzlaşma olmayacak, görüşmeler olmayacak, ateşkes olmayacaktır. Emperyalistlerin amacı, direnişi bir takım siyasal oyunlarla bitirmektir. Bizim şartlarımız hazırdır ve bellidir: İşgal askerleri çekilmeli, Irak'ı işgal ettiklerini kabul etmeli, zararları Irak halkına tanzim edilmelidir. Eğer bunu kabul etmezlerse, biz direnişi sürdürmeye devam edeceğiz. Direniş rüzgârı sürüyor, kasırgaya dönüşüyor. Ve bu kasırga, Irak'ın topraklarındaki tüm mollaları temizleyecektir. Bugün, emperyalizme karşı savaşın başında biz varız. Tüm dünyadaki sol örgütler bizi desteklemeli, ellerinden gelen yardımı yapmalıdır. Bizim var oluşumuz onlara, onların var oluşu bize bağlıdır. Emperyalizmin faturasını, Irak'ta biz ödüyoruz. İnşallah diyorum zaferimiz yakındır.

Iraklı kadınlar için silahlı savaş bir onudur, tıpkı Filistinli kadınlar gibi. Iraklı kadın, ABD'nin askerleri Irak'a adım attığı andan itibaren direnişe geçmiştir. Aralarında yazarlar, çizerler, edebiyatçılar vardır. Amacımız ABD'nin Ortadoğu Projesinin karşısında durmak. Kadınların bu çabası, direnişi saklayan, koruyan bir zincir oluşturdu. Özellikle kadınların yoğun olduğu sivil toplum örgütleri, işgalciler ve emperyalistlerin saldırılarını, vahşetlerini su yüzüne çıkarıp deşifre ediyorlar. İşimiz Irak'ta kolay değil, sesimizi duyuracak çok çeşitli araçlarımız yok. Yalnız Amerikanın değil, emperyalizmin Ortadoğu'daki amacını ve niyetini göstermeye çalışıyoruz. Devrimci kadın kuruluşları başka bir görevi de üstlendi, farklı ülkelerdeki kadın örgütlerinin ortak çalışmasını hedefliyor. Cephede biz varız, savaşın başında biz duruyoruz. Anti-emperyalist, anti-kapitalist bütün örgütlerle ilişkiye girmeye çalışıyoruz. Özellikle bu örgütlerin ABD ve diğer kuruluşlarla ilişkide olmamalarını ve onlarla ilişki kurmamalarını istiyoruz. Irak sorununun işgal olduğunu ve direnişin gündemde tutulmasını istiyoruz. Onlara konferanslara, mitinglere katılarak direnişi desteklemeleri çağırısı yapıyoruz. Dünyadaki marksist örgütlerle bir araya gelerek diyalog geliştirmeye çalışıyoruz.

Direnişi temsil eden yürüyüşler ve konferanslarda kadınlar direnişi temsil ediyor. Filistinli kadınlarla birlikte, hep en öndeyiz. 19 Mart'ta Suriye Komünist Partisi bir yürüyüş düzenleyecekti, maalesef yasaklandı. Bazı yoldaşlarımız gözaltına alındı. Protesto oturumu gerçekleştirdik. Irak'ta onlarca protesto gösterisi yapıldı. Ama hiçbir basın kuruluşu bunu göstermedi. Irak'taki devrimci kadınların hedefi, Irak'ta dire-

Yoldaşlar, şu anda Irak'ta Amerikan boğası kurban ediliyor. Çok yakında zafer bizim olacak. Bu, emperyalist güçleri temsil eden ABD'nin sonu olacak. Bu direniş, Irak halkının direnişidir. İşgalin başladığı günden bugüne 200 bin şehit verdik. Ve şu anda direnişçilerden 140 bin direnişçi tutsaktır. Ve ben size söz veriyorum, Irak halkı olarak bayrağı kuşaktan kuşağa aktaracağız.

ROSA LÜXSEMBURG

*“vardım
varım
varolacağım”*

5 Mart 1870’de Polonya’da doğan Rosa ilk gençlik yıllarından itibaren sosyalist eylemler içinde yerini aldı. 16 yaşında Proletarya adlı devrimci partiye girdi. peşine düşmesiyle Polonya’dan ayrılarak İsviçre’ye gitti. Orada Üniversite’ye giren Rosa, doğa bilimleri, matematik ve ekonomi eğitimi aldı. Birkaç yıl sonra da Polonya Devrimci Sosyalist Partisi’nin kuramcısı ve Paris’te yayınlanan parti gazetesinin belli başlı yazarlarından biri oldu. Sosyalist enternasyonal Kongresinde partiyi temsil etti. 1889’da Almanya’daki Uluslararası İşçi eylemi Merkezi’ne giren Rosa, eylemlere katıldı, dergilere yazılar yazdı, bazılarının yöneticiliğini yaptı. O sırada Almanya’daki Sosyalist Hareket, biri devrimci, diğeri reformcu iki ayrı eğilim gösteriyordu.

nişteki tüm grupları tek federasyon çatısı altında toplamak. Bu federasyon, işgalden sonra hükümeti kuracak ve demokratik çoğulcu bir yapıda olacaktır. Bu federasyonu direnişin tek sözcüsü haline getireceğiz. Direnişçi kadınlarımızın ne yaptığını kimse bilmiyor, güvenlik nedeniyle gizli. Silahlı çatışmaya giren birçok kadın var. Biliyorsunuz erkek direnişçiler hedeftir, direnişçi kadınların istihbarat toplamada hareket kabiliyeti daha da fazladır. Kadınların verdiği istihbarata göre operasyon düzenliyorlar. Yazışmalar hep kadınlar tarafından örgütleniyor ve sürdürülüyor. Şu anda 35 tane silah mühendisi kadını var ve silahlarımız kadınların elinden çıkıyor. Tedavi, evlerde insan saklama, kaçırma gibi şeylerde de kadın örgütleri önemli bir görev oynuyor. Evden eve gidip başış topluyorlar. Herkesin işi belli ve herkes, kendi işini yapıyor. O yüzden direnişimiz arı kovana gibidir.

Direnişte ölen kadın sayısı 3500... 12.500 kabul edilen kadın tutsak var. Kesinlikle tutuklular avukatlarıyla görüşemiyorlar, mahkemelere çıkarılmıyorlar. Nerede oldukları bilinmiyor. ABD’nin kabul ettiği 150 cezaevi var. Ve kim bilir daha bilmediğimiz ne kadar cezaevi var. Kadınlar işkenceye ve tecavüze maruz kalıyor, yaşı ne olursa olsun, direnişçi olsun olmasın, kocası babası direnişçiyse onlar da tutuklanırlar. Direnişe karşı sürdürülen saldırıda 2.000 kadın kaçırıldı. Kadın tutsaklara karşı uyguladıkları en iğrenç yöntemlerden biri, erkek tutsakları kadın tutsaklara tecavüze zorlamaları. Ya da kadınları erkek koğuşlarında çıkarılıp bırakmaları. Ebu Garip’ten yansıyan görüntüler, buz dağının yalnızca bir parçasıdır. “Bizimle birlikte Ebu Garip’i havaya uçurun, böyle yaşamaktansa ölmek yeğdir” diyorlar kadın tutsaklar, dışarıya çıkamayacaklarını söylüyorlar.

Bir direnişçi yakalandığında ne yaşayacağını bildiğinden, direniş güçlü oluyor. İşbirlikçiler direnişe daha çok kin biliyorlar. Biliyorlar işgal yenilirse, kendi iktidarları da yıkılacak. Yani size söz veriyoruz, Irak toprakları emperyalist işgalden kurtulacak, özgürlük toprakları olacak.

Irak bir başlangıçtı. Birlikte olmalıyız. Bizim savaşımız enternasyonal bir savaştır.

Amerikalılar geldikten sonra ölüm günlük bir olay oldu. Şu an yönetim Amerika’yla çalışıyor ve onlarında baskısı var. Mafyanın baskısı var.

Kadınlar sürekli öldürülüyorlar. Direnişe katıldıklarından, sünni yada şii olduklarında, düşüncelerinden dolayı öldürülüyorlar.

Mukteda Sadr aleyhinde konuştuğu için bir kadın, sokak ortasında öldürüldü, şehit oldu. İslami hareket güçlerince kadın ölümleri arttı. Kadının ölmesi için hakkında tek söz söylenmesi yeterli.

Kadın kaçırılmalar arttı. Kadınlar kaçırıldıkları yerde, yada eve döndüklerinde öldürülüyorlar. Kadınlar fidye için de kaçırılıyor. Evinizde yatarken bile öldürülebilirsiniz. Kadınlar, islami-baskıcı yönetim gelince işten çıkarıldı. Bazı aileler korkudan kızlarını çalıştırmıyorlar. Kaçırılma, baskı, tecavüz vb korkular. Kadınlar istese de iş bulamıyor. Piyasada iş yok. İşgalden sonra tüm sanayi durdu.

Anayasa, medeni hakları iptal etti. İslami şeriatın uyguladığı şeyleri uygulamaya çalışıyorlar. İmam kadını isterse evlendiriyor, isterse boşuyor. Nafaka hakkı falan yok. Bu, kadının kendini daha aşağı hissetmesine sebep oluyor. Bizi çok geriye götürmeye çalışıyorlar. Emperyalistlerin işgali altında bize hediye edilen şey, 1400 yıl öncesine dönme-

mizdir. Şimdi eğitim de kadının yeri yok. Sebepleri, Iraklı aileler şeriat yönetiminden dolayı kızlarını okula göndermekten korkuyorlar. Kaçırılmaktan vb korktukları için sokağa çıkamıyorlar. Artık Müslüman ol ya da olma, kapanmayan kadın sokakta dövülüyor. Erkeklerin sözü geçiyor. Kadın hakkı diye bir şey yok. Kadının eğitime ihtiyacı olmadığı aşılanıyor. Çünkü islamiyette kadının eğitilmesine gerek yok. Bu anayasa, zorunlu eğitimi ortadan kaldırdı. İşgalden önce kız-erkek altı yıl zorunlu eğitim vardı. Ailelerin hiçbiri kızlarını okula gönderemiyor. Iraklı kadınlar için yeni bir dönem başladı. Baskı ve zulüm dönemi.

Son üç yıldır kadın hakları konusunda çok gerileme oldu. Kadın, elde ettiği herşeyden vazgeçmek zorunda kalıyor. Sağlık sorunlarımız da var. Amerikan askerleri, çok çeşitli silahlar kullandı. Kimyasal-nükleer vb uranyum silahları kullandı. İçeriğini bilmiyoruz. İçecek suyu muza bir sürü kimyasal madde karıştırıyor. Pis sular karıştırıyor. İhmalin büyüğü doğaya yapılıyor. Kanser hastalığı vb çok arttı. Özellikle kadınlar maruz kalıyor bu hastalıklara. Değişik hastalıklar türedi. Bunların kökeninde işgalcilerin düşüncesizce kullandığı silahlar vb. var. Çeşitli deri hastalıkları çıktı, kadınların tüyleri çıkmaya başladı. Bebekler erken ve sakat doğmaya başladı. Kuduz ve verem gibi hastalıklar arttı. Sokakta sağlıklı olan hiçbir insanımız yok neredeyse. Yönetimin hastaneleri sağlık hizmeti vermiyor. Sadece sermayeye çalışıyor.

Şu an evlenmenin yaşı yok. 8 yaşında bir çocuk bile evlenebilir. Çünkü din büyükleri, kadınların evlenmek için yaş sınırının olmadığını söylüyor. Şiilerin yönetimi, özel evlilik yöntemleri üretmeye başladı. Muta nikahı bunlardan biri, peygamberden kalma bir şey. Hz. Ömer'in yaşağını ortadan kaldırdılar. Kadın, istediği zaman süresi için evlilik yapabilir. İki saatliğine, iki günlüğüne, para karşılığı evlenebilirler. Şiilerde olan bir şey bu. Türkçesine vakitli evlilik diyebiliriz. Bunun amacı gençlerimizi oyalamak. İşgali görmemeleri için böyle, şeylerle oyalanıyorlar. Irak'ta ahlaksızlık empoze edilmeye çalışılıyor. Kadının 1-2 saatliğine kiralanması, kadının zaten kendilerinden vazgeçmeleridir. Fakir aileler, para için küçük yaştaki kızlarını satmak zorunda kalıyor. Irak'ta işsizlik çok, ekonomik yetersizlik had safhada. Size kadar gelmiyor bunlar. Aileler kızlarını satarken başka çareleri yok. Bunun adı ancak ticaret olabilir. Başka adı yok.

Kadınlar alınır, satılır. Yönetimin hiçbir itirazı yok. Hükümet namus cinayetlerini teşvik ediyor. Hiçbir erkek, kadın öldürdüğü yada kadına şiddet uyguladığı için yargılanmaz. Bir kadının ailesi yoksa, namusu temizlemek hükümete düşer. Öldürür ve çöpe atarlar. Bağdat'ta, haklarında çıkan dedikodular nedeniyle 7 kadın öldürüldü. İki gün sonra kafaları kesilmiş olarak çöpte bulundu. Bir kadına tecavüz etmek suç değildir. Suçlu olan kadındır.

Dört bin yeni kanun çıkarıldı ve bunların hiçbiri kadın için değildir. Anayasa kanunları vitrindir. Kadınlara yönelik hiçbir girişim yoktur. Bu kanunların hepsi işgalcileri ve yöneticileri koruyor.

70'lerde kadının durumu çok daha ileriydi. İran-İrak savaşından bu yana çok zor durumda yaşıyor Irak halkları. Irak halkları arasında daha az ezilen yada daha fazla ezilen diye bir şey yok.

Direnşimiz sadece işgal mücadelesi değildir. Gelmiş geçmiş bütün ezilmişliklere karşıyız. Kuracağımız sistem sosyalizm olacaktır. Hareketimiz sol bir harektettir. Marksist ve ilerici bir harektettir.

Rosa, reformcu eğilime şiddetle karşı çıktı, "Sosyal Reform ya da Sosyal Devrim" adlı kitabıyla reformculuğu çürütmeye yönelik ve Marksizmi savunan düşüncelerini geliştirdi. 1917'de Alman Komünist Partisi'nin çekirdeğini oluşturan Spartaküs topluluğuna katıldı. Burjuva basın tarafından aylardan beri boy hedefi haline gelen Rosa ve Karl Liebknecht 15 Ocak 1919'da kanlı sokak çatışmaları sürerken dipçik darbeleriyle öldürüldüler. Rosa'nın cesedi bir kanala atıldı. Rosa'nın ölmeden bir gün önce yazdığı yazıyla devrimin meşalesi olmaya devam ediyor. "Berlin'de düzen hüküm sürüyor! Sizi budala zaptiyeler! Yarından tezi yok, kıyamet günü kopmuşçasına, tüm tantanasıyla, en ummadığınız yer ve anda devrim karşınıza yeniden çıkacak ve haykıracaktır.

GÖZALTINDA TECAVÜZ

Meryem Erdal'ın Gözaltında Tecavüz adlı kitabıyla "Hepimiz Birer Sevdalıyız" kampanyasını başlattığımız dönemde karşılaştık. Geç bir tanışma oldu bizimkisi... Sevdamızın yaşadığı saldırının ne ilk ne de son olduğunu biliyorduk. Avukat Meryem Erdal'ın kitabı bize bu saldırıların tam bir tablosunu sunmuş oldu.

Meryem Erdal, Türkiye'de yaşanan gözaltında tecavüz olaylarını iki döneme ayırıyor. Birinci dönem 12 Eylül 1980'le başlayan ve 1988'e kadar devam eden dönemken, ikinci dönem 1988'den bugüne kadar sürmekte olan süreç olarak ayırıyor.

12 Eylül'ün karanlık zindanlarında, gözaltı sürelerinin 90 ile 300 gün arası değiştiği koşullarda kadın-erkek cinsel saldırının onlarca çeşidine maruz kaldılar. Erkekler, annelerine, kızkardeşlerine, eşlerine uygulanan cinsel işkenceleri izlemeye zorlandılar. Ayrıca kendilerine aynı tarz saldırılar söz konusu oldu. 12 Eylül'ün karanlığı yerini 88'lerle birlikte toplumsal hareketlenmeye bıraktığında saldırılar önceki dönemden farklılıklar gösterse de yeni biçimlerde devam etti. 90'lı yıllarla birlikte yükselen mücadele ve Kürt halkının özgürlük talebiyle ayağa kalkışı, devletin yoğun saldırıları ile karşılandı. Gözaltında kayıp, sokak ortasında infaz, köy boşaltmalar, işkence artık günlük olaylardan biri haline geldi. Bu dönemde tecavüz Kürt kadınına dönük en çok uygulanan işkencelerden birisi oldu. Tecavüz artık bir savaş yöntemiymiş, Kürt halkını aşağılamak, öç almak amaçlı uygulanıyordu.

Kürt illerinden batıya doğru kayıldığında tecavüz olayı daha çok gözaltı merkezlerinde, işkencehanelerde uygulanıyordu. Zamanla bu saldırı sokak ortasından kaçırılan kadınlara bilinmeyen yerlerde uygulanmaya başlandı. Kadınların yaşadığı cinsel işkence saldırılarını açıklamaları, toplumda bir duyarlılık oluşturdu, ama bu duyarlılık tecavüz işkencesini engelleyemedi. Devlet, tecavüzü bir silah olarak kullanmaya devam etti ve hala devam ediyor.

İşkence insan onuruna ve insanlığa karşı işlenmiş bir suç iken tecavüz daha özel, daha kapsamlı bir saldırıdır. Yalnızca tecavüz edilen kişi değildir hedeflenen, onun şahsında hedef bütün bir toplumdur. Mesaj tüm topluma verilir. Tecavüz dünyanın her yerinde bu amaçla uygulanıyor.

Cinsel işkence nedir? sorusuna Meryem Erdal, Van Willigen tarafından yapılan açıklamayı cevap olarak veriyor. Ona göre, cinsel işkence, güçlü ile zayıf olan taraflar arasındaki güç farkının cinsel olarak yorumlandığı ve kişinin bütünlüğüne doğrudan saldırı içeren bir şiddet biçimidir. Genel kabul gören tanım bu olsa da birkaç daha tanımlama vermede yarar var. Lira ve Weinstein, kurbanına karşı saldırganlıkta bulunmak, gerek bedensel, gerekse ruhsal bakımdan zarar vermek amacıyla yapılan her türlü cinsel eylem olarak tanımlamıştır. Meryem Erdal'ın araştırmasından aktarmaya devam ediyoruz. Bazı uzmanlar cinsel işkencenin toplumsal yanlarını da ele alarak, özellikle babaerkil toplumsal yapıların ağırlığını sürdürdüğü toplumlarda kadınlara uygulanan cinsel işkencenin toplumsal işkence özelliği taşıdığına dikkat çekmektedirler.

İşkence Kurbanları ve Araştırma Merkezi kurucularından olan Dr. Inge Kemp Genefke'nin görüşüne göre ise, ... artık işkencenin en önemli amacının bilgi ve kanıt toplamak olmadığını biliyoruz, bunun en önemli amacı dünyadaki en kötü şeydir. Bir kişiliğin parçalanması, bir kimliğin yok edilmesi, ya da başka bir tanımla ruhun öldürülmesi. Ve bu bize göre cinayetten bile kötüdür. (...) İşkence yöntemleri fiziksel veya psikolojik olarak tanımlanabilir, ancak hemen hemen her zaman bedensel ve psikolojik yöntemlerin bir karışımı olarak karşımıza çıkar. Cinsel işkence, en sık görülen fiziksel (bedensel) işkence yöntemleri arasında yer alır. Yani cinsel işkenceyi uygulayanların asıl amacı işkenceye maruz kalanın kişiliğini sistemli olarak dağıtmaktır.

Tüm bu tanımlamalardan da anlaşıldığı gibi, cinsel işkencenin amacı, kişinin kimliğini parçalamak, kendini değersiz hissetmesini sağlamak, bir kişi üzerinden

tüm bir topluma gözdağı vermektir. Tecavüz ise cinsel işkencenin bir biçimi değil, ayrıca ele alınması gereken bir olaydır. O nedenle cinsel işkence ve tecavüz ayrı başlıklar altında ele alınır. Tecavüz olayında cinsel işkencenin onlarca çeşidi uygulanır.

Cinsel işkence saldırılarının ardından, daha da zorlu bir süreç, hem saldırıya uğrayanı hem de bu alanda mücadele etmeyi düşünenleri beklemektedir. Sevdamıza yapılan tecavüz işkencesini kanıtlamak için giriştiğimiz çaba, daha önceki olaylarda olduğu gibi engellerle karşılaştı. Birbirine çok benzer yaşanan bu süreci Meryem Erdal kitabında şu şekilde özetliyor; İşkence mağdurları, genellikle herhangi bir sorgulama merkezinde gözaltında tutulan kişilerdir. Mağdurlar, yasaların olanaklı kıldığı kadar ve bazen de keyfi sürelerle gözaltında tutulurlar. Gözaltı süresinin sonunda mağdur (gözaltı nedeni olan suç açısından sanık-zanlı) savcılığa çıkarılmadan hemen önce Adli Tabipliğe, sorgucu güvenlik güçlerince götürülür. Muayeneler genellikle, tıbbi etik ilkelere ve Türk Tabipleri Birliği'nin talimatlarına rağmen, güvenlik güçlerinin nezaretinde yapılır. Mağdurun tekrar işkenceye götürülme tehdidi altında bulunduğu ve gördüğü işkencelerden doktora söz edip etmeyeceğinin denetlenemediği bir psikolojik baskı ortamında yapılan muayenelerde, işkencenin sözü dahi edilemez. Cinsel işkence ve tecavüz hallerinde ise, bu durum daha belirgindir. Tecavüzün alevleşme fırsatının doğurduğu bu ilk an, tespit açısından oldukça önemlidir. Çünkü, tıpkı diğer işkence izlerinin olduğu gibi tecavüzün saptanmasında en büyük düşman zamandır. İşkenceci açısından da zamanı harcamak ve bu fırsatı ortadan kaldırmak önem taşımaktadır. İzlerin iyileşmesi için aslında gözaltı sürelerinin uzunluğu yeterli olabilmektedir. Ancak bazen öylesine vahşi davranılmaktadır ki, uzun gözaltı süreleri dahi izlerin ortadan kalkmasına yetmemektedir. Tecavüzün saptanmasında da, geçirilen uzun zamana rağmen doktorla yüzyüze gelinen ilk anın önemi büyüktür. Adli tıp uzmanlarınca da belirtildiği üzere, tecavüze ilişkin raporların ilgili uzman doktor tarafından verilmesi tercih edilmektedir. Bu nedenle de, maruz kaldığı tecavüzü dile getiren mağdurlar, ilgili uzmanların bulunduğu hastaneye sevk edilirler. Aslında, bu da; tecavüzün saptanmasında inisiyatifin tekrar güvenlik görevlilerine bırakılması anlamına gelir. Nitekim; uygulamada, bu durumdaki mağdurlar, derhal hastaneye değil, savcılığa götürülürler. Mağdur gözaltında bulunma nedenine dayanarak hakim tarafından tutuklanırsa cezaevine yollanacağından, tecavüzle ilgili yapılan sevk, bir bilinmeyen sürüklenir. Bu kez de, cezaevinin işleyişi gereği, idareye başvurarak hastaneye sevkini istemesi gerekecektir. Tutukluların cezaevi dışına götürülüp getirilmeleri görevi jandarmaya ait olduğundan, mağdur, sevk için uygun koşulların oluşmasını bekleyecektir. Bu süreç, bütün işkence olayları için sözkonusudur. Bu sürecin tamamlanması ise, onlarca günü, hatta ayları bulabilmektedir.

Bu işleyişin nedeni Meryem Erdal'ında belirttiği gibi, devlet bürokrasisinin hantallığı değil, işkenceyi gizlemek için devletin uyguladığı bilinçli bir politikadır. Uğradığı tecavüz işkencesini kamuoyuna taşıyan, hukuksal mücadele başlatan kadınlar, bir de bu süreçte saldırıya uğruyorlar. Haklarında çeşitli davalar açıldı. Tecavüz işkencesinde bulunan bir tek güvenlik görevlisi cezalandırılmamışken, birçok kadın devlet görevlisine haksız suç yöneltmekten yargılandı. Bu kadınlara destek olan kişi, kurum ve kuruluşlara davalar açıldı. Çeşitli cezalar verildi.

Devlet, kendi sorumluluğunu gizlemek için, uzun zamandan beridir yöntem olarak, sokak ortasından kaçırmayı ve bilinmeyen bir yerde işkence etmeyi tercih eder oldu. Gözaltı merkezlerinde, işkencehanelerde yaptığı işkencenin sorumluluğundan böylece kendini kurtarmış, kimseye hesap vermeden o yine bildiği yöntemlere devam edebilecektir. İşkence, sömürüye dayalı sistemin devamı için bir zorunluluktur, o nedenle sistemli bir devlet politikası olarak uygulanmaktadır.

İnsanlık bugüne değin, işkencenin binlerce çeşidine tanıklık etti, kendi bedeninde hissetti işkencenin neden olduğu tüm acıları... Ama hiçbir zaman boyun eğmedi... İnsanlık tarihi aynı zamanda zulme karşı mücadele tarihidir. Ne kadar zulüm biçimi varsa o kadar mücadele biçimi vardır. Biz 21. yüzyılın insanına da bugün düşen görev, karşılaştığımız saldırılar karşısında boyun eğmemek, sinmemek, insanlık onuruna yakışır bir mücadele vermek. Ancak geleceği bu yolla kazanabiliriz.

Kadına Bakış

Kibritçi Kızlar Grevi

İngiliz sendikalar tarihinde önemli bir yeri olan “Kibritçi Kızlar Grevi” 1888’de doğdu. Londra’daki Byrant and May kibrit fabrikasında yaşandı. 700 kadın işçinin gerçekleştirdiği bu grevin önemi, grevcilerin hepsinin daha önceden “örgütlenemez” gözüyle bakılan ve kalifiye olmayan işçilerden oluşmasıydı. 15-20 yaşlarındaki genç kadınlardan oluşuyordu.

Türkiye, geleneksel alt yapının çok yavaş değiştiği, kadınların büyük çoğunluğunun ailede, toplumda ve ekonomide erkek egemen kurumlara koşullanmış olduğu, pek çok geleneksel, hukuksal zorlukla ve ayrımcılıkla karşılaştığı bir ülkedir. Bu ülkede kadınlar, dünyanın her tarafında olduğu gibi ancak eğitim düzeylerini yükseltebildikleri zaman erkek egemen iş dünyasında kendilerine yer açabilmektedirler. Alınan iyi eğitim, kadının ekonomik yaşama katılımını ve güç kazanmasını sağladığı gibi ailedeki çocuk sayısını ve çocukların sağlık durumlarını da etkiler. Bu nedenle eğitimle hızlı nüfus artışının düşmesi ve yaşam beklentisinin uzaması arasında olumlu bir bağ kurmak ve geleceğe ilişkin gelişme olanaklarını eğitim süreciyle sağlamak söz konusudur.

Eğitim, daha önce kullanılmayan ölü bir insan potansiyelini üretken bir güce dönüştürebilmektedir. Türkiye’de kadının yaşam düzeyini ve statüsünü yükseltip onu ikincil konumdan kurtaran ve bireysel özgürlüğünü sağlayan en önemli anahtar eğitim ve yeterli bilgi donanımıdır. Bilgi donanımı, aynı zamanda bireysel özgürlüğün ve ikincil konumdan kurtuluşun tek güvencesidir de.

Bilgisizlik, yanlış koşullanmaları ve olumsuz kültürel kalıpları besleyip yaygınlaştırıyor ve yeniden üretiyor. Örneğin; kadın ve erkeğin eşit olmadığını, siyasal, toplumsal ve dinsel alanlarda tüm karar sorumluluğunu erkeğin taşıdığını öne süren geleneksel söylem, bilgisizliğin ürünü. Ne yazık ki Türkiye’nin gelişmiş batı bölgelerinde yaşayan erkeklerin %49’u, gelişmekte olan doğu bölgelerinde ise %60’ı erkeklerin kadınlardan daha akıllı olduğunu düşünüyor ve dile getiriyor. Yine batıdaki erkeklerin %56’sı, doğudakilerin ise %73’ü evde kocasının kadına karşı mutlak otoritesini savunuyor. Bundan daha da vahimi batıda yaşayan erkeklerin %36’sı, doğuda yaşayanların ise %57’si “kadın eşine itaat etmeyince ko-

casının onu dövmeye hakkı vardır” yargısını onaylıyor.

Toplumda, aile reisinin erkek olduğu ve erkeğin aileyi geçindirdiği düşünüldüğünden işe alınmalarda erkeğe öncelik tanınıyor. Nitekim, TÜSİAD’ın Türk toplumunun değerleri araştırmasında eğer iş sayısı azsa ve işsizlik varsa işe alınmada erkeğe öncelik tanınıp tanınmaması hususu sorulduğunda araştırmaya katılanların %52’si erkeklere öncelik tanınmasını istemiştir. Aynı araştırma, kadınların çalışma yaşamına katılımlarının toplumda yaygın kabul görmediğini ortaya çıkarmıştır. Çünkü araştırmaya katılanların %83’ü kadınların çoğunluğunun hayatta istediği şeyin, evi ve çocuğu olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların %85’i bir kadın çalışmaya başladığında henüz okula gitmeyen çocuğunun zarar göreceğini öne sürmüştür. Yine deneklerin %80’i ev kadınlığının iş kadını olmak kadar insanı doyurucu olduğu kanısındadır.

Bu araştırma, Türkiye’de kadınların bütün alanlarda ve toplam iş gücü içinde varlıklarını neden yeterince hissettiremediklerinin ipuçlarını taşıyor ve bizi geleneksel olana doğru götürüyor.

Ekonomik baskılar rol oynadığı için çalışan kadın sayısının görece artması, kentleşen nüfus oranıyla bağlantılı. Ekonomik zorluklar ev kadınlarını evi terk etmeden aile gelirine katkıda bulunabilecekleri kayıtsız, sigortasız yeni bir çalışma biçimine yönlendiriyor. Bu kadınlar ev işlerinden ve çocuklarından artan boş zamanlarda “evde parça başı iş” ve fıstık kırarak evden çıkmadan ek gelir sağlıyorlar. Yeterli eğitimleri ve meslekleri olmayan bu kadınların bağımsız kişilik, kimlik ve sonuçta ekonomik güç kazanmaları olanaksızlaşıyor.

İşin ilginç ve paradoksal yanı geleneksel ideolojinin belirlediği açık seçik eğilimlere rağmen evin gelirine hem kadın hem de erkek tarafından katkıda bulunulması gerektiğini savunanların oranının %86’yı bulmasıdır. Evin gelirinin tek başına aile reisi tarafından sağlanmasının olanaksız olduğunu kabul eden bu görüşle “kadının gerçek yerinin evi olduğu” (yani çalışmaması gerektiği) görüşünün bir arada bulunması geleneksellikten, geleneksel olmayana doğru bir eğilimin varlığını göstermektedir. Ve bu ideoloji işgücü piyasasındaki marjinal konumu pekiştirip, kadını yedek ve ucuz eleman kılmaktadır.

Ekmek ve Gül Grevi

1912 Ocak ve Mart ayları arasında Lawrence’de tekstil işkolunda çalışan işçiler, kadınların öncülüğünde greve çıktı. Dönemin ırkçı, ayrımcı zihniyetine karşı Lawrence’ta 25 ayrı milliyetten binlerce grevci, hakları için mücadele etti.

Grevi tetikleyen olay, haftalık çalışma saatini 56 saatten 54 saate indirmeyi öngören yeni yasaya patronların tepki olarak, tezgahların çalışmasının hızlandırılması ve haftalık ücretleri 6 dolara çekmesiydi.

Karar bildirildiği an, kadın-erkek binlerce işçi, bir anda dalga dalga iki düzine tekstil fabrikasına yayılacak grevi baştılar. 23 bin işçi imalathaneleri terk ederek sokaklara döküldü... Grevcilerin düzenledikleri bir yürüyüşte, kadınların taşıdıkları bir pankartta “Ekmek de istiyoruz gül de” yazıyordu. Slogandan etkilenen şair James Oppenheim “Ekmek ve Gül” adlı şiirini yazdı. Daha sonra Martha Coleman şiiri besteledi ve şarkı yaptı. Bu şarkı, Amerikan işçi sınıfı tarihinin sembol şarkılarından biri oldu.

Ç I T Ç I t ç ý t

Nerede bir devrim, nerede bir ayaklanma varsa orada kadınlar olmuştur daima... Fransız devrimi sırasında kadınlar kitlesel olarak katıldılar kavgaya... Eşitlik, özgürlük en çokta onlar için gerekliydi... Ama burjuvazi nasıl ki proletaryayı, kendi iktidarını sağlamlaştırdıktan sonra kenara ittiyse, kadınları da aynı şekilde geri değer yargılarına ve eve hapsetmiştir.

Kadın Hakları Deklerasyonunu kaleme alan Olympe de Gouges, yazdığı bir yazıdan dolayı tutuklanıp giyotine gönderildi. Kadınlar, toplumsal her hareketlenme döneminde en önde yer almaya devam ettiler. Yıl 1832'yi gösterdiğinde Parisli kadın işçiler "Kadınlara Çağrı" metnini yayınlamak için sordular: "Bütün halkların özgürlük adına ayaklandıkları ve proleterlerin kurtuluşlarını talep ettikleri bir çağda, bu büyük toplumsal özgürlük hareketinin karşısında biz kadınlar pasif mi kalmalıyız? Kaderimiz hiçbir şey talep etmemizi gerektirmeyecek kadar mutlu bir kader mi? Şimdiye kadar kadın sömürüldü ve zulme uğradı. Bu zulüm bu sömürü sona ermelidir. Biz de erkekler gibi özgür doğuyoruz, ve insanlığın yarısı öbür yarısına tabi olma haksızlığına uğratılmaz" 1848 devrimine bu anlayışla yine en önde katıldılar. Bu yalnızca Fransa'da değil, Amerika'da İngiltere'de, Almanya'da da aynı şekilde olmuştur.

Çıt. Çıt. Çıt. Antep'in varoş semtlerinin vazgeçilmez, vazgeçmek elde olmayan, hüznünlü bir arabesk kıvamında melodisi. Çıt. Çıt. Çıt. Parmakların doğal haliydi kanyan ve ağrıyan. Eksilen her fıstıkta gizli bir tat vardı. Eksilince parasını alamama korkusu. Ama anlamayan çocuklar için fıstık yemek günahı varoşlarda. Üstelik acıydı, kırtlıydı, hastalıklıydı fıstıklar. Olumsuz her şeyin nedeniydi fıstık.

- İlk fıstık kırduğunuz gün hangi duygularla yüzleştiniz?

Gülcan: Önce hiç kıramayacağımı zannediyordum. Gidip fıstıkçıdan almaya utandım. Komşunun kızlarına rica ettim. Onlar getirirlerdi. Sonra gururumu yenip kendim almaya karar verdim. İlk aldığım 5 kilo diye 13 kilo verilen fıstığı 2 günde kırabilmişim. Beşinci çocuğumun dünyaya gelmesine 1 ay vardı. Artık rahatsızlanıyordum. Bırakmak zorundaydım. Üstelik çocuklarım çok küçüktü. Ev, işler derken epey yoruluyordum. Maddi zorluklar nedeniyle fıstık kırmak zorundaydım. Önceden 5 olan çocuğum şimdi 6. Emeğimin karşılığının çok azını vereceklerini bilmeme rağmen kırmak zorunda olduğumu biliyordum. Geceler boyunca sızlayan parmaklarımın ağrısına rağmen ve 1 ay boyunca kırduğum fıstıkla bir yarım sararım diye düşünürken hayli çoğalan elektrik borcum nedeniyle elektriğim kesildi. Yetmedi ama hiç olmazsa bir kısmını karşılamışım. Tekrar var gücümle kırmaya başladım. Çünkü büyük oğlumun orta okul masraflarını karşılamalıydım.

- Sanırım eşiniz uzun zaman iş bulamamış. Sizin fıstık kırmanıza nasıl bakıyordu?

Gülcan: Aslında önce karşıydı. Sonra çaresiz olarak kabullendi. Ve-

rilen miktar çok azdı, ama hiç yoktan iyiydi. Ellerimin ağrısını yüreğinde hissettiğini, benden fazla üzüldüğünü bilirdim. Sonuçta evin erkeğiydi. Harçlıksız kalmamalıydı. Bazen zorla 4-5 lira avucuna sıkıştırırdım. Gururuna dokunduğunu bilirdim. “Borcundur, işe başladığında bana ödersin” derdim.

Bazen fıstıkçıda fıstık bulunamayabilirdi. Her sabah koşarak giderdim. Çünkü 2 liraydı. Çocuklarım “anne açım” demeyecekti, katıksız da olsa doyacaklardı.

Ayşe 33 yaşında. 5 çocuk annesi:

İlk fıstık kırmaya başladığımda 21 yaşındaydım ve 2 çocuk annesiydim. Köyden şehre yeni taşınmıştık. Eşim fırın işçisi ve ev kiraydı. Geçimimizi sağlayamadığımızdan fıstık kırmaya başladım.

O zamanlar fıstık kırarken kabuktan içini çıkartıyorduk. (halen o şekilde kıranlar var) O daha zor. Çünkü fıstığı dik tutup çekiç darbesiyle içini çıkartıyorduk. Tozu, pislği çok oluyordu ama kabukları yakacak olarak bize kalıyordu. Kışın sobamızı fıstık kabuklarıyla tutuşturuyorduk veya kömürü geç almak zorunda kalınca geçici bir süre ısınmamızı sağlıyordu. Üçüncü çocuğumun doğmasına 2 ay vardı. Bir yandan fıstık kırıyor, bir yandan da Eskimo yapıp satıyordum. Derken 3. çocuğum doğdu. Çamaşır makinem yoktu. Çocukların kıyafetlerini, bezlerini yıka, ev işlerini yap ve günde 5 kilo diye verilen 10-13 kilo fıstığı kır derken epey yorulup yıpranıyordum. Çocuklarım küçük. Emzir, karnını doyur, oğlanı sustur, uykusu geleni uyut. Varlıklı olanlar tek çocuklarına bile bakamıyorlar, bakıcı tutuyor ya da kreşe gönderiyorlar.

10 kg fıstık mutlaka saatinde kırılıp, seçilip, temizlendikten sonra fıstıkçıya verilmeli. Aksi taktirde fıstıkçının çıkaracağı yaygaraya katlanmak zorundasın. Hele bir de gelmesin. Vaay başına geleceklere. Şimdi fıstıkları çıtlatıp veriyoruz. İç çıkarmadan daha kolay. Çünkü iç çıkarmada mutlaka işaret parmaklarından biri olmasa diğerine bir darbe alıyorsun. Çekiç darbesi alan parmaklar sürekli kurak toprak gibi çatlak çatlak. Parmaklardan sızan kan ve gece boyunca uyutmayan ağrısı. 2 lira değmez ama ne yapalım, mecburuz.

Çit. Çit. Çit.

Hüzünlü bir memleket hikayesi.

Yoksul kadınların türküsü.

Çit. Çit. Çit.

Ucuş el emeği ezilen kadının melodisi.

Flora Tristan

“Erkeklerin en ezilmiş bile bir başka kişiyi ezebilir: o kişi, yani karısı proleterin proleteridir.”

“Yaşadığı dönemde kadınlara ilişkin olan toplumsal, ailesel, bütün tabulara karşı mücadele eden Flora Tristan, söyledikleri ve yaptıkları ile o yılların çok ötesinde idi. Ezilen proletarya ile ezilen kadınların kurtuluşlarının ancak kendi mücadeleleri ile ve birlikte sağlanabileceğini savunan Flora Tristan, kadınların hayatının her alanında erkekler kadar özgür kişiler olabilmelerine büyük önem veriyordu.”

LOUISE MICHEL
(1830-1905)

*Verlaine'nin dizelerinde o,
"sert, cesur ya da ürkek,
yoksulu sever o, yoksulun
beyaz ekmeğindeki olgun
buğdayı biçen oraktır
o...."*

Komün barikatlarında bir komünardır o... Alınan yenilginin ardından yargılanarak ömür boyu hapse mahkum edilir. Daha sonra aftan yararlanır ve yedi yıl sonra sürgünden döner. Şair, yazar, öğretmen, devrimci **Louise Michel...**

BİRLİĞİMİZ SARSILDI

BOŞANIYORUZ!

Av. Eylem Erkaslan

Adliye koridorlarında en sık rastlanan davalardan birisidir "boşanma!...". Kimi zaman hakimin sesi duyulur içeriden "evlilik birliğinin temelinden sarsılmış olması nedeni ile tarafların boşanmalarına..." ve sonra devamı; tazminatlar, nafakalar ve varsa çocuklar. Eğer kafam türlü türlü hatta her türlü şeyle meşgul değilse, o an insanların bakışlarını yorumlamanın tadını çıkarmaya başlarım hemen. Erkeğin yüzü şaşkıncıdır çoğu zaman kadın ise dalgın ve bakışları meşguliyet dolu. Ama evlilik birlikleri sarsılmış olan tarafları tanımak kolay kaç kişiyle gelmiş olurlarsa olsunlar. Sonra nedense ayrı ayrı yönlerden yürüyerek ayrılmayı tercih ederler ya da birisi diğerinin gitmesini bekler. Sonra mübaşirin sesi yankılanır koridorda ve belki de temelleri sarsılan yeni bir "çift" daha...

Türk Medeni Kanununun 166. Maddesinde düzenlenen bu boşanma nedeni aynen şöyle geçmektedir; "evlilik birliği, ortak hayatı sürdürmeleri kendilerinden beklenemeyecek derecede temelinden sarsılmış olursa, eşlerden her biri boşanma davası açabilir." Ve sonra devamı, kadının soyadı, çocukların ne olacağı ama en temel olanı ekonomi, nafakalar, tazminatlar ve yine nafakalar... iyi ama nedir bu birlik ve nasıl sarsılıyor temelinden:

Aslında bu durumu anlatabilmek için insanlık tarihini tümünden ele almak gerekir sanırım. Yani aileyi, kadını ve erkeği... Aslında hepsi birbirinin kimi zaman nedeni kimi zaman ise sonucu. Bunların hiç birisini birbirinden ayıramayacağımız gibi bütünü oluşturmak için ekleyebileceğimiz daha bir sürü konu da var. Yine de en kaba haliyle bu temellerin yıkılmasının nasıl gerçekleştiğini anlamak için bugün kadın ve erkeğin bu birliği nasıl oluşturduğunu anlamak gerekiyor.

Aile kurumunun feodalizmden kalıntıları sürekli övülerek, en yüce "değerlerden" en kutsal bağlardan birisi olarak konuluyor önümüze. Kadın yıllarca bu baskı altında "şekillendiriliyor". Kendisini yıllarca bir erkeğe adanması öğretiliyor. Bekareti simgeleyen kırmızı kurdelanın gelinliğin üzerinden beline takılmasını bile "onur" sayıyor kadın. Kadının üretim sürecine daha yoğun katılması ile birlikte ise üretimin içinde olan kadından hem "iyi bir anne", hem "kocasının midesinden kalbine ulaşmaya çalışan bir eş", hem de "eve ekmeğe getiren bir emekçi" olması bekleniyor. Kadına aynı anda bir çok şey olması ve daha da kötüsü bunların hepsinde başarılı olması dayatılıyor.

Erkek ise kadına göre biraz daha şanslı ama durumu kadınınkinden pek de farklı değil. O ise, çocukluğundan itibaren "iktidar" duygusu ile yetiştiriliyor. Bir iş sahibi olması, yuvasını kurması, eşine ve çocuklarına "iyi" bir yaşam sağlaması bekleniyor. "At, avrat, silah" üçlüsündeki at her ne kadar yerini iyi bir otomobile bırakmış olsa da pek bir şey değişmiyor aslında.

...Ve sonrası... birbirini bekleyen ve yıllarca birbirlerine hazırlanan bu ikili birleştiriliyorlar ve karşımıza "evlilik birliği" çıkıyor. Ancak bu birliği oluşturan temeller ise hiç değişmiyor;

1) Toplumsal kabul görme ihtiyacı,

2) Soyun devamı,

3) Ekonomi... Kimi zaman ise daha tali nedenler eklenebiliyor buna; a-ile baskısından kurtulup koca baskısını katlanılabilir görmek ya da daha iyi bir ihtimalle kimi zaman sağlıklı bir sevgi ve güven arayışı bunun nedeni olabilir. Özcesi yapılan bunca hazırlık ve bunca şekillendiriliş boşa gitmiyor çoğu zaman (!)

Evlilik öncesi yapılan hazırlıklara bile biraz dikkat edersek bu hazırlıkların içerisinde “insanı” bulmak için epey çaba harcamak gerektiğini görürüz. Damadın işi, mal varlığı, gelinin ailesi, oturulacak ev, mobilyalar, düğünün ya da nikahın nerede ve nasıl yapılacağı, davetiyeler... Nesnelere, maddelere, kağıt parçalarına... İnsanı, bu iki insanı bir araya getiren nedenleri, sevgiyi, birlikte yaşamın vazgeçilemez kural ve değerlerini aramak çoğu zaman beyhude bir çabadan öteye geçmiyor. Onlar çoktan cilalı mobilyaların ve kağıtların arasında kayboluyorlar zaten.

Tüm bunların sonunda nihayet oluşturulmuş birliktelikten umulan çıkarlar bununla da bitmiyor. Her iki tarafın da üretim sürecine katılıp katılmadığı ya da ne şekilde katıldığına göre beklenen görevler de değişiyor. Hatta bu birliğin devamı biraz da buna bağlıyor.

Üreten ve kapitalizme bu yönü ile katkı sunan kadının önünde erkek yani eş engel oluşturuyorsa bu evlilikten beklenen yüksek çıkarlar hemen bir kenara atılıyor ve kadının boşanması yönündeki engeller böylece ortadan kaldırılıyor. Ancak bunun tam tersi olarak kadın üretim sürecine dahil değil ise kendisine yüklenen başlıca görevlerin altından alınmanın akı ile çıkması bekleniyor. Geleceğin işçilerine iyi bir kreş, mutfağına iyi bir aşçı, çalışan eşinin iş gücünü tazeleyerek onu yeni bir iş gününe hazırlayacak olan kişi oluyor. Ve bu durumda kadının boşanması üretim sürecine dahil olan kadından çok daha zorlaşıyor. Zira o, toplumsal baskı, ekonomik sorunlar ve kendi yaşamının devamını nasıl sağlayacağı gibi daha birçok sorun ile karşı karşıyadır. Ve tüm bunlar birer umacı gibi konuluyor kadının karşısına.

Böylesine sağlıklı anlayışlarla kurulan evliliklerin ise temelini sarsılması kaçınılmaz oluyor. İnsanların birlikte yaşamasını sağlayan temeller, üretmeye ve geliştirmeye yönelmiş karşılıklı emeğe dayalı bir sevgi olmalıdır. Güven eksikliğine dayanan, ekonomik ilerlemeyi temel alan, kadını “mal” olarak görmeye devam eden bir ilişki zorunlulukların belirlediği ve karşılıklı çıkarların temel alındığı bir “çıkarcı ortaklığı” olmaktan öteye gidemeyecektir. Şiddetli ölçülemez depremlerin yaşanması bu durumun en doğal sonucu olacaktır. Ve yine adliye koridorlarında mübaşirin donuk ve gür sesiyle adını okuduğu temelsiz bir “çift” daha girecektir içeriye....

LOUISE OTTO
(1819-1895)

Saksonya’da çalışan bir kadın yazardır. Kadınların kurtuluşu hareketinin öncülerindedir. Yazmış olduğu şiirlerde ve romanlarda kadınların sorunlarını ve taleplerini dile getirir. 1846’da üç ciltlik Saray ve Fabrika, 1847’de Bir Alman Kızının Şarkıları isimli eserlerini yazar. İlk Alman Kadın Gazetesini ve Genel Alman Kadın Derneğini kurar.

ONSOZ

PLAZA DE MAYO ANALARI

No Perdonamas! No Olvidamos!

(Affetmiyoruz! Unutmuyoruz!) Plaza De Mayo Anneleri)

30 Nisan 1977’de diktatörlük döneminde, askerler tarafından kaçırılıp kendilerinden bir daha haber alınmayan 30 bin devrimciden 14’ünün anneleri, tek tek ayrı ayrı çocuklarının yaşam hakkını arayamayacaklarını düşünerek bir araya geldiler. Cuntanın işkence merkezi olarak kullandığı hükümet binasının tam karşısındaki Plaza De Mayo (Mayıs Meydanı) karşısında buluştular. Grubun kurucusu Asusenna’nın da aralarında bulunduğu grubun amacı, cuntanın işlediği cinayetlerin teşhir edilmesi, aydınlığa çıkarılması, faillerin cezalandırılması ve toplumdaki sessiz muhalefetin canlandırılmasıydı. O dönemde 3 kişinin bir arada bulunması ve durması yasak olduğundan ikişerli olarak Mayıs Meydanı’nda dönmeye başladılar. Başlangıçta 14 kişiydiler. Cuntacıların korkulu rüyasına dönüşen onların deyiimiyle “deli anneler”in sayısı 2000’e ulaştınca “kamu düzenini bozmak ve toplumsal barışı yıkmaya yönelik eylemler”den dolayı toplanmaları yasaklandı. Grubun liderlerinden Azucena de Vicenti kaçırıldı ve bir daha kendisinden haber alınmadı.

1978’de Futbol Dünya Kupasının Arjantin’de yapılmasını engellemeye dönük kampanyalarıyla seslerini tüm dünyaya duyurdular.

O günden bu güne “Kayıp çocuklarımızı istiyoruz” “Beyaz başörtülerimiz kefenimiz olsun” diyen Plaza De Mayo Anaları 1980, cunta döneminde cuntanın yardımcısı ve önemli güç odağı olan Katolik Kilisesi’ne ulaşmaya

çalıştılar. Bir çok Piskopos suç ortağı olmakla birlikte bir çok Rahip, Rahibe ve Papaz'da kayıplar arasındaydı. Analar hiçbir şekilde hiyerarşinin yüksek makamlarına ulaşamayınca kilisede binlerce insanın toplandığı hac töreninde toplanmaya karar verdiler. Birbirlerini tanıyabilmek için başlarına beyaz eşarp taktılar. Böylece beyaz eşarp sembolleri oldu.

1981'de ilk 24 saatlik yürüyüşte sayıları 70 kişiydi, buna karşılık 300 polis görev yapıyordu.

1982'de meydana girişleri yasaklanınca komşu meydana toplandılar.

1986'da Hebe De Bonafini öncülüğündeki çoğunluk analar çocuklarının mücadelelerini yürütme ve hayallerini gerçekleştirme amacıyla devrimci mücadeleye katıldılar. Bunun üzerine geri kalanlar "Plaza De Mayo Anneleri Derneği'nden" istifa ederek Nora Cortinas öncülüğünde "Linea Fundador" (Kuruluş Çizgisi) topluluğunu oluşturdular. Her iki grup varlığını ve ortak eylemlerini bu güne kadar sürdürdü.

Arjantin'de 1976 – 83 yılları cunta döneminde kaybolan 30 bin devrimci için Buenos Aires'teki başkanlık sarayı önünde (Mayıs Meydanı) Anneler son 24 saatlik yürüyüşlerini yaptılar. Her Perşembe gerçekleştirdikleri yarım saatlik yürüyüşü "Son Anne Dayanana Kadar" devam ettireceklerini dünyadaki tüm kayıp annelerine ilan ediyorlar.

Plaza De Mayo (Mayıs Meydanı) Anneleri Başkanı Hebe de Bonafini, tamamen silah bırakmadıklarını ancak düşmanlarının artık Casa Rosada'da hükümet binasında olmadığını belirtiyor. "Artık hükümette bir düşmanımız yok, Kirchner'le dostuz. Umut edemeyeceğimiz şeyler yaptı" diyerek 25 yılını dolduran 24 saatlik direniş yürüyüşlerine son verdiklerini açıkladı.

Kirchner hükümeti bu güne kadar dokunulmazlık zırhına saklanan cunta işkencecileri ve yöneticilerinin yargılanması için yeni bir yasa çıkarttı. Cumhurbaşkanı Nestor Kirchner "Anayasa Mahkemesi üyelerinin demokratik ve toplumu ileriye götürecek kararlar almadığı takdirde görevlerinin değiştirileceğini" açıkladıktan sonra 9 kişilik Anayasa mahkemesinin 7 üyesi "El Proceso" olarak adlandırılan "İnfazların" sorumlularının dokunulmazlık haklarının kaldırılmasına "evet" derken iki üye çekimser kaldı.

Kararın duyulmasından sonra "No Perdonamas, No Olvidamos" sloganına "Nunca Mas! (Bir Daha Olmasın!)" sloganını ekleyen onbinlerce kişilik kitle sokaklarda dans etti.

Madre Taty, Plaza De Mayo analarının temsilcisi. "Güçlü istekler zor yoluyla alınır" diyor ve hareketlerinin temellerini özetliyor! Gerçek! Hafıza ve Adalet!

ZİGİT

Baran YENĞİ

afa '05 newroz-ist

afa '05 newroz-ist

İnsanlığın var oluş sürecinden bu yana dünyayı iki renk temsil ediyordu. Biri kadının, diğeri erkeğin. .

Paylaşımın sınırsız olduğu ilkel komünal dönemde bu iki rengin doğayla daha fazla birlikteliği vardı. Kutsal sayılan doğa ve topraktan sağlanan ürünlerin komünal sofrayı zenginleştirmesinden kaynaklı, renklerden birinin doğurganlığının doğa ve toprak ile özdeşleştirilip ilahileştirilmesi söz konusuydu. Bu renk diğer renk tarafından büyük bir saygınlık kazanmıştı. Yeryüzü mutluluğun rengiydi.

Taa ki... Toplumun sofradan oluşturduğu özel mülkiyet kavramı bu saygınlığı bertaraf edene kadar. Köleci dönemde iki renk köle olup alınıp satılıyordu. İki renk arasındaki eşit olmayan sömürü başlamıştı. Çünkü diğer renk serfleri hem eğlendirmek işine yarıyordu, hem de çalıştırılıyordu. Köle pazarlarında bu yüzden daha fazla para ediyordu. Ve ezilmişliğin tanrıçası ilan edildi.

Devamında iki renk arasındaki bağımlılık ilişkisi ve feodal dönemin hakimiyeti dolayısıyla ahlak, din ve töre değerleri adı altında renklerden birinin hapsolmuşluğu daha da derinleştirildi. Sonrası ölümler ve gözyaşları. Ve güneş doğmak istemedi bir daha. Yaşam dondu. Ne tarih yargılandı, ne de tarihi yazanlar. Puslu bir trajedide gizlendi hep silinen renkler.

Ataerkil ailede egemenliğinin sürmesi için kendi renginde varisler istedi ve doğurgan rengi kendi ininde hapsedti. Sadece kendisinin üretim metası haline getirdi. Egemen olan renk, üretimden doğan, kendi renginden olanı putlaştırdı. Diğer rengi canlı canlı toprağa gömdü.

Bu renk, daha sonra sömürüldüğü kendi evinden çıkarılarak daha çok ezilmişliğe ve sömürünün olduğu günümüz kapitalist döneminin bir metası haline geldi. Önceleri bereketin simgesi olan bu rengin çıplaklığı (çocuğu emzirirken figürize edilen göğsü) artık bereket getirecek ürün halini aldı. Bu hal, üretilen ürünlerin tüketimini sağlamada bir reklam aracı olarak kullanıldı. Bununla kalmayıp diğer renkteki işçilerin beynini uyuşturarak işçi sınıfının gücüne karşı çıplak vücudu bir silah olarak kullanıldı. Dolayısıyla kapitalist dönemde kapitalistlerin işçi sınıfı üzerinde elde ettiği kar, bu rengin şahsında eşitsizce oldu.

Bir çözümü olmalı, bir nokta konulmalı bu seçilmemiş yazgıya. Tüm umutların birleştiği, tüm ellerin kenetlendiği ortak bir çözüm.

Tek çözüm, bu güne kadar sessizliğin tek rengi olan zılgıtların şimdi susmaması. Bütün zılgıtlar birleşip bir ses oluşturmalı. Yankılanmalı bu ses, yeri göğü sarsmalı. Taa ki... Bu zifiri renk dünya nasırlı ellerin oluncaya dek.

Zılgıtlar susmamalı.

Öykü

Elif CAN

seyit

Onların anısına...

Sonbaharın habercisi Eylül geldi. Seyit için tek değişiklik dökülen yapraklardı. Bu sabah da her zaman ki coşkunu meraklılığıyla dışarı çıktı. Kim bilir hangi afacanlıklar peşindeydi. Bu enerjiyi nereden buluyordu, şaşırarak bakıyordu dedesi arkasından. Aileden en iyi anlaştığı insan dedesi Mehmet ustaydı. Birlikte yaptıkları sohbetlerde, dedesinin ona geçmiş zamanları masal gibi anlattığı anlarda, Seyit büyük bir hoşnutlukla dinlerdi. Çocukça yalınlıkla düşünür, öykü kahramanları gibi davranmaya çalışırdı çoğu kez...

Seyit yaramaz olduğu kadar zekiydi de... Çevresinde gelişen olayları, yenilikleri uzaktan gözlemler, sonra kendince yargılarda bulunurdu. Bu sıralardaki tek merakı ise mahallelerine yeni taşınan genç öğretmenin tek başına nasıl yaşadığı idi. Yalnız yaşayan tek bir kişi tanımıştı o da akli dengesi pek yerinde olmayan kimsesiz bir amca idi. Seyit ilk defa bir kadının tek başına bir evde oturduğunu görüyordu. Genç öğretmenin yerine kendini koyuyor ve korkacak, sıkılacak bir sürü şey buluyordu. Bu yeni bir durumdu Seyit için. En sonunda kafasındaki soruları dedesiyle konuşmaya karar verdi. Dedesi her şeyi bilirdi nasıl olsa... Hiçbir şey bilmiyormuş edasıyla;

-Dede yan tarafa kim taşındı? Hani Ali amcanın geçende boşalttığı eve... Ali amca bir daha gelmeyecek mi?

-Ayşe öğretmen taşındı. Sana, seneye okula gittiğinde okumayı öğretecek.

-Peki niye tek başına? Onun ailesi ölmüş mü?

-O nasıl söz oğlum! Ayşe öğretmenin ailesi uzakta oturuyor. Köylerini bırakıp gelememişler...

-Peki kardeşi, çocuğu da mı yok?

-Bilmiyorum o kadarını, hiç oturup sohbet etmedim ki...

-Dede korkmuyor mudur?

-Neden korksun ki... O alışmıştır.. Hem burada kimden zarar görür ki?

-Ama karanlık oluyor, yalnız kalıyor...

-Karanlık korkunç değil ki oğlum. Karanlık değil, insandır kötülük yapan.

-Nasıl?

-Karanlık ışığı yaktığında kaybolur, bu yüzden karanlıktan korkulmaz.

-Dede ben onun evine gidebilir miyim, hem canı sı-

kılmamış olur!?

-Çağırırsa gidersin. İyi birine benziyor. Bu zamanda böyle genç bulmak zor.

-Dede ben dolaşmak istiyorum biraz.

-Çok uzaklaşma olur mu? Bana yardım edecektin ya... bahçeyi suladığım da seni çağırırım.

-Tamam sen seslen, ben hemen gelirim...

Ayşe, yeni öğretmen olmuştu. Taa Bingöl'den çıkıp gelmişti İzmir'e... Günlerce kiralık ev aradıktan sonra bulmuştu bu evi... Küçük ama olsun, tek başına nasıl olsa... Şansına evden çıkanlar birkaç parça ev eşyası da bırakmışlardı. Ayşe mahallenin ileri gelenlerinin desteğiyle ikinci el eşya satın alınca, ufak tefek ihtiyaçlarını da komşuları getirince, şirin bir evi olmuştu. Çok masraflı olmamıştı yerleşmesi... Buna seviniyordu ama tek başına yaşamaktan bu kadar sıkılacağını hiç düşünmemişti...

Ayşe öğretmen bir günü daha evde tek başına geçirirken ve yalnızlığın verdiği sıkıntıyı atabilmek için dışarı çıktığında, mahallede koşturmaktan nefes nefese kalmış Seyit'le karşılaştı. Daha doğrusu Seyit hiç farkında olmadan, o hızla gelip çarpmıştı Ayşe'ye... Seyit için bu beklemediği bir karşılaşmaydı ama hemen şaşkınlığını atıp, gülümsedi kocaman gözleriyle... Ayşe'nin de ilk dikkatini çeken Seyit'in kocaman gözleri oldu... Seyit "-Merhaba" dedi biraz çekinerek, iki gündür kimseyle konuşmayan Ayşe;

-Merhaba ben buraya yeni taşındım... öğretmenim.. adım Ayşe... sen beni tanıyor musun? dedi Seyit'in utançla 'merhaba'sına...

-Biliyorum.

-Peki senin ismin ne?

-Seyit

-Ne güzel ismin var. Kulağa hoş geliyor, anlamını biliyor musun?

-Komutan demek.

-Bak bunu bilmiyordum. Nerede oturuyorsun.

-Şu ilerde, senin evinin bir yanındaki ev.

-Aa benim oturduğum yeri de biliyorsun demek. Sen şimdi eve gidiyordun di mi? Öyleyse birlikte gidelim, nasıl olsa aynı yerdeyiz.

Yürümeye başladılar. Ayşe ne kadar da konuşmak istiyordu. Küçük bir dostu olsun, şu hiç bilmediği toprak-

larda! Seyit keşke biraz daha konuşkan olsaydı, şimdi ne sorsam ona diye düşünürken Seyit konuşmaya başladı.

-Biraz acele etmeliyiz, dedem beni bekliyor, birlikte bahçeyi sulayacağız. Sende gelsene bize.

-Belki daha sonra gelirim. Evde işlerim var.

Oysa hiç işi yoktu, sıkıntıdan patlıyordu. Ama öyle hemen gidemezdi, hiç tanı mıyordu ki Seyit'leri... Ne zor bilmediği bir ortamda olmak. Düşüncelerini Seyit böldü:

-Sen korkmuyor musun o evde tek başına.

-Hayır

-Dedem de öyle demişti. Karanlıktan korkulmazmış. Korktuğunda ışığı yakarsın olur bitermiş.

-Deden haklı.

Seyitlerin evlerine az kalmıştı. Seyit heyecanla dedesine seslendi.

-Dede ben geldim, geç kalmadım di mi?

Dede topraktan başını kaldırdığında Seyit'in yanında yürüyen Ayşe öğretmeni de gördü.

-Yok geç kalmadın, tam zamanında geldin. Bakıyorum da hemen tanışmışsınız...

Ayşe öğretmen;

-Kolay gelsin... Yolda karşılaştık da, eve kadar eşlik etti bana. Çok zeki bir torununuz var.

-Sağolasın kızım, gel istersen içeri, birlikte bahçede oturalım, konuşuruz biraz. Seni de ziyaret etmeye gelemedik.

-Olur mu amca.

Tam bu anda hatırladı, ismi Mehmetdi, evine taşınırken yardım etmişti ona.

-Aslında benim uğramam lazımdı, yaptığımız yardımlardan dolayı teşekkür etmek için.

-Teşekkür ne gerek var kızım. Sen bizim misafirimiz sayılırsın. Taa nerelerden gelmişsin, çocuklarımızı okutacaksın. Ama böyle ayakta olmuyor. Hadi gel içeri, gelinim de çay yapmıştı, bir çayımızı içersin.

Ayşe daha fazla ısrarı uygun görmedi ve girdi içeriye. Bahçe ne kadar da düzenli. İki büyük elma ağacı dikkatini çekti... Domates, salatalık, biber bile var... Hepsi de orantılı, eşit mesafelerle sıralanmış. Ne kadar da emek harcanmış.

Ayşe öğretmenin içeri girmesinden memnun oluyor Seyit, böylece merak ettiği şeyleri öğrenecek.

-Şöyle otur kızım ayakta kaldın.

-Kusura bakmayın sizi işinizden alıkoydum, bakın yarım kalmış sulamanız.

-O kısım Seyit'in. Bana söz vermişti, o sulayacak ağaçları. Di mi Seyit?

Seyit hemen koşarak gitti işinin başına. Hortumu domateslerin arasından alıp elma ağacının çevresindeki boşluğa tuttu, öyle hızlı yaptı ki işi, dedesi güldü. Ve açıkladı:

-Hanım kızım, bizim Seyit çok meraklıdır. Seni merak ediyor, acelesi bu yüzden, bir an önce sohbete katıl-

mak ve dinlemek istiyor. Kusuruna bakmayın onun.

-Olur mu Mehmet bey, meraklı olması iyidir. Merak öğrenmenin ilk adımı.

-Kızım anlaşalım seninle. Ben 'bey' lafını sevmem. Ya herkes gibi Memet usta de, ya da ilk selam verdiğin gibi 'amca' de.

Kızgın değildi Mehmet usta, babacan bir edayla söyledi. Ayşe öğretmen hafifçe kızarıp kafasını eğdi. Nedenini anlamasa da hissetti, kendisine gösterilen yakınlığın resmiyetle bozulmaması gerektiğini.

-Peki amca! Benimkisi alışkanlık. Gerçi bizim oralarda, doğup büyüdüğüm Bingöl'de hiç 'Bey' diye konuşmayız ama...

-Madem anlaştık, beni amcan olarak görüyorsun, o halde bir şeye ihtiyacın var mı, onu söyle. Elimden, elimizden ne gelirse sana destek olmak için, onu yaparız.

-Çok iyisiniz amca, bir şeye ihtiyacım olursa hiç çekinmeden gelirim yanınıza. Şimdilik ihtiyacım yok.

Bu arada çayı getirdi Asiye. Bardakları doldururken;

-Hoş geldiniz. Ne iyi ettiniz. Ben de tanışmak istiyordum sizinle ama hiç fırsat bulamadım. Benim ismim Asiye.

-Gelinim otur şöyle, sohbetimize katıl! Ayşe kızım bir şeye ihtiyaç duydu mu hemen bize gelecek, söz verdi. Ona, burada, bilmediği bir yerde destek olmalıyız. Hem siz yaşıt sayılırsınız. Anlaşırız umarım. Hemen yanımızda zaten, aynı evde oturur gibi olur. Ayşe kızımın işleri olur, onu fazla rahatsız etmemeliyiz. Kızım canı sıkıldıkça buraya gelir.

-Çok mahcup ediyorsunuz beni.

-Sen burada yalnızsın kızım, ama kendini yalnız hissetme. Köyünden uzaksın. Biliyorum ilk kez ayrılmıyorsun oradan, ama olsun. Senin için yeni bir hayat bu. Elimizden geldiği kadar ailen olmaya çalışırız.

-Çok teşekkürler.

Seyit koşarak geldi:

-Dede suladım hepsini. Başka yapacak bir şey var mı?

-Yok, yok, gel otur, dedi gülerken dedesi ve dizlerine oturttu torununu.

-Çay içecek misin delikanlı?

-Yok dede, yorulmadım ki ben.

Sonra hemen Ayşe öğretmene bakar -sende resimli kitap var mı?

-Bir iki tane olacaktı.

-O kadarlık mı?

Hayal kırıklığına uğramıştı Seyit, öğretmenlerde çok kitap olacağını düşünüyordu.

-Ben ona şehre indikçe resimli kitaplar alırım. Okuyamıyor ama resimlerine bakıp kendisi masalı uydurur.

-Seyit istersen sana okumayı öğretirim. Böylece bende ki resimsiz kitapları da okursun.

-Gerçekten öğretirmisin? Bu gün başlayalım mı?

-Seyit sıkıştırma öğretmeni.

-Ama geç oldu, bak hava kararmış bile. Senin erken uyuman lazım. Yarın başlarız olur mu?

-Kızım zaten senin çok işin var. Zahmet etmeseydin.

-Yok amca, hem benim için de iyi olur. Okul başlamanadan önce pratik yapmış olurum. Ben de defter de var. Siz masraf etmeyin hiç. Tabi eğer sizin içinde sakıncası yoksa Seyit'e bizim evde ders veririz.

-Ama hoca hanım biz sizin zahmetinizi ödeyemeyiz ki... O kadar para...

-Asiye... size böyle diyebilirim di mi? Asiye ben bir karşılık beklemiyorum ki. Siz beni aileden biri gibi gördüğünüzü söylemediniz mi? Madem öyle para konusunu açmayın. Hiç böyle bir konu geçmemiş olsun. Ve sende bana Ayşe de olmaz mı?

-Kızım sen ne güzel bir insansın böyle. Seni yetiştiren ailenin elini öpmek ister insan...

-Beni sadece ailem yetiştirmede ki. Yaşam çok şey öğretiyor. Gerçi çok az soluk aldım bu dünyadan ama çevremdekilerden öğrenmeyi severim. Ben evin yedinci çocuğum. Benim bir de küçüğüm var. Toplam sekiz kardeşiz. Tek okuyansa benim. Erkek kardeşim benimle gelecekti ama evlilik hazırlığına girdi. Arada bir bu yakınlarla çalışmaya gelir. Büyük tarlalarda bazen üzüm toplar, bazen zeytin. Artık toplanacak ne varsa. Eskiden anneler de gelirlerdi ama şimdi gelemiyorlar, yaşlandılar. Bir tek erkek kardeşim var evde annelerin yanında. Eskiden yaz tatillerinde bende annelere katıldım, pamuk bile topladım. İnsan yaşadıkça sanırım dostunu daha iyi tanıyor.

-Bak hiç böyle düşünmemiştim seni. Demek sizinkiler mevsimlik işçi. Peki köyde tarlanız falan yok mu?

-Sadece oturdukları ev var, ve küçük bir bahçe.

-Yaşam çok zor be kızım. Ben de işçiydim ama artık emekli oldum. Şimdi oğlum çalışıyor. Gelinim de iplik fabrikasında çalışıyordu ama hamile olduğunda izne ayrıldı, doğumdan sonra çabuk toparlayamayınca işe zamanında başlayamadığından, atıldı. Neyse ki, şimdi idare ediyoruz, çalışmasa da oluyor.

-Baba, yine de çalışmalıyım, böyle ne kadar sürer ki.

-Kızım sonra konuşuruz bunları.

-Ben artık kalkayım. Saat geç oldu.

-Akşam yemeği hazır, kalsaydınız, hem eşimle de tanıştırdınız.

-Belki bir dahaki sefere. Her şey için teşekkürler. Seyit sende geliyorsun dimi, vazgeçmek yok ona göre.

-Niye vazgeçeyim ki... Sabah gelsem olur mu?

-Tabi sen ne zaman istersen. Sizinle tanıştığımıza çok sevindim, iyi akşamlar.

Ayşe evine vardığın da yüzü mutlu bir gülümsemeyle doluydu, yeni dostlar edinmişti. Seyit'le yapacağı ilk dersin heyecanıyla çekmecedan defter ve kalem çıkarıp masasına koydu. Seyit'le ilk çarpışmalarını düşünürken,

aklına, Seyit'in, adının anlamını 'komutan' olarak söyleyişi geldi. Ve tereddüt ederek kalkıp eline sözlüğü aldı. Ama bulamadı... Yine de Seyit'in "komutan demek" derken ki halini hatırlayıp, 'en iyisi dedesine sorayım' dedi. Sözlük kullanmak Ayşe'de yılların alışkanlığıydı. Ankara'ya yatılı okulda okumak için geldiğinde, Türkçe'yi çok iyi bilmiyordu. İlk okul öğretmeni sayesinde bu parasız yatılı okulu sınavına girmiş ve kazanarak köyden çıkmıştı. Ayşe, düşünceden düşünceye atlıyordu. "Ne iyi oldu bu gecekondu mahallesinde ev tuttuğum", diye geçirdi içinden. Hem güzel insanlarla tanıştı hem de kiradan arttırdığı parayı ailesine gönderebilecekti.

Mehmet ustayı düşündü. Gerçi Türk ama öyle eziyetler çekmiş ki, gözlerinden belli. Evet, kesinlikle uzunca yıllar işçilik yapmış, elleri babasının ellerine benziyor... çalışkan, yaratan eller, işçi eller... 'Burada hep işçiler oturuyor' diye geçti aklından...

Kalkıp teybe kaset koydu. Türkülerle geldi halkının dili. Daha iki hafta önce gelmiş olmasına rağmen memleketini özlediğini fark etti. Hemen bir mektup yazmaya karar verdi.

Ayşe kapı sesiyle uyandı. Mektup yazarken uyuyakalmıştı. Hemen kalkıp aceleyle kapıyı açtı. Karşısında Seyit'in ıslık ıslık kocaman gözlerini buldu.

-Günaydın öğretmenim.

-Günaydın... Seni kapıda çok beklettiğim için kusura bakma. Hadi gir.

Seyit içeri girdi. Masaya bir sandalye çekip oturdu. Elindeki poşeti masanın bir köşesine bıraktı. Açıkta duran kağıtlara baktı, bir şey anlamadı.

-Seyit! Sen rahatına bak ben çay koyup geliyorum.

Seyit etrafa bakarken, dolapta televizyonun olmadığını fark etti. Ama bir sürü kitap görünce çok sevindi. Hayalini kurmaya başladı; bir gün bu kitapların hepsini okuyacak, annesine de okuma yazma öğretecekti. Aklına birden annesinin verdiği poşet geldi.

-Öğretmenim, annem sana domates, biber falan topladı bahçeden, onları da getirdim.

-Sen kahvaltı yaptın mı Seyit?!

-Evet, yedim bir şeyler. Biz erken kalkıyoruz. Babamla birlikte kahvaltı yapmayı seviyorum. O işe gidiyor. Sana da selam söyledi, bi de teşekkür etti. Bana okumayı öğreteceksin ya o yüzden. Gerçekten öğreteceksin di mi?

-Tabi ya, öğreteceğim, sen de çok çabuk öğreneceksin.

-Peki bu kitapların hepsini okuyabilir miyim?

-Zamanla okursun. Bunların bir kısmı ders kitabı, ama çoğu roman.

-Roman ne demek?

-Dünyada bir çok insan var. Hepsinin yaşamı farklı farklı. Bu yaşamları anlatırlar bize, uzun uzun.

-Yani dedemin anlattıkları gibi mi?

-Roman kitaplara yazılır ve çok uzundur. Dedenin

anlattıkları öykü olur, masal olur...

-Ben masal biliyorum.

-Başka zaman sende bana bildiğin masalları anlatır-sın olur mu? Ama şimdi ben kahvaltı yapacağım, sana da süt ısıtacağım anlaştık mı? Ben tek başına yemek istemiyorum, sen de katılırsan sevinirim...

-O zaman ben de hazırlamana yardım edeyim, diye-rek kalktı. Masadan poşeti alıp mutfığa götürdü. Birlikte süt ısıttılar, Seyit ayağının altına tabure aldı, süt taşmasın diye beklerken Ayşe de masayı hazırlamaya başladı.

Ayşe, bir haftadır oturduğu bu evde ilk defa güzel bir kahvaltı yapmış oldu.

Aradan iki ay geçti... Ayşe, Mehmet ustanın evin-den birisidir artık... Seyit, Ayşe'ye abla demeye başla-mıştı... Ayşe, iki aydır okulda öğretmenlik yapıyordu ama okula gidip gelmesi Seyit'le olan çalışmasının devam etmesi önünde engel olamadı.

Hafta sonları, hava sıcak olduğunda Mehmet ustanın bahçesinde oturup hep birlikte sohbet ettiler... Bu bahçe sohbetlerinin birisinde Ayşe, Mehmet ustanın iş arkadaş-larıyla karşılaştı.

Bir gün Asiyeye ile içerde yemek hazırlarken, Mehmet ustanın iki arkadaşıyla sohbetine tanık oldu. Kavga ediyorlar sanıp, aceleyle dışarı çıktı. Asiyeye'nin 'kavga etmi-yorlar sakın ol' demesini bile duymadı. Baktı ki, her şey yolunda, biraz rahatladı. İki arkadaş öğretmenin haline güldüler...

-Demek bizi ilkokul öğrencilerinle karıştırdım? Niye kavga edelim ki, sadece eski günlerden konuşuyorduk, beni sinirlendirdi. Sende biliyorsun biz kırk yıldır arkadaş-şız. Aynı fabrikada çalışmıştık. Birlikte neler yaşadık, bil-sen...

-Peki niye sinirlendirdi sizi?

-Neden olacak, ben Seyit'i 78'de tanıdım. TARIŞ'e geldi. Sanat okulunda okumuş, çalışacakmış burada da. Düşünebiliyor musun ta Tokat'tan gelmiş...

-Seyit kim amca?

-Ben sana anlatmadım mı? Demek konusu geçme-miş. Torunumun ismi de bizim Seyit'ten kaynaklıdır. Neyse, ben sana tartışmamızı anlatacaktım.

-Bi dakika, bi dakika! Tartışmayı anlatmak bana kal-sın. Bir kere sen Seyit buraya geldiğinde hiç konuşma-mıştın onunla.

-Sanki sen konuşmuşsun.

-Tabi ki konuştum Mehmet usta! Hatırlarsan sen ona 'yeni yetme' demiştin. Nasıl unutursun?

-Haklısın öyle diyordum ona... Ama çok kısa süre-de baktım ki, bizlerden biridir o. Benden 15 yaş küçük ol-masına rağmen, benden çok ileri-ydi. Canla başla çalışır-dı, bizlere öğrendiklerini anlatmak için. Her gün yeni bir bilgiyle çıkardı karşımıza. Ne yapmamız gerekiyor, biz niye iktidarı almalıyız... Öyle bilgisinden kaynaklı tepeden de bakmazdı bizlere. Yüreğimizin birliğini görür-

dük. Nasıl da parlardı gözleri savaşıırken... 'Geleceği ku-ruyoruz' derdi. 'Bizler olmasak, işçi sınıfının örgütlülüğü olmasa gelecekte olmaz. Onu biz kuracağız'. Sadece söz söylemek değildi onun yaptığı. Dedim ya çok çalışırdı. Sanki kendi sorunları hiç yokmuş gibi bizlerin sorunlarıyla uğraşırdı... yüzümüz asıksa hemen gelir güldürürdü bizi... O enerjiyi nasıl buluyordu anlamıyorum. Sanki geceleri de uyumuyordu.

-Ne oldu Seyit'e amca?

-İdam edildi...

Mehmet ustanın gözleri dolmuştu. Öyle suçluluk duy-gusu vardı ki, sanki kendisi idam etmiş gibi, sözün devamını getiremeyip sustu.

Ayşe hiçbir şey sormak istemedi. Yine ölüm çıkmış-tı karşısına... Ölüm uzak olsa insanlardan diye düşünüy-ordu. Ahmet usta girdi söze..

-Öğretmen hanım, sen, Tariş'i biliyor musun?

Biliyordu ki bu soruyla arkadaşının keyfi yerine ge-lecekti. Ve böyle de oldu.

-Kitaplardan biraz okumuştum. 80 yılında yaşanan olayları, çatışmaları... İnanır mısınız Mehmet ustayla da-ha konuşamadık bu konularda, hep sonra anlatırım dedi. Geçen birlikte pazardan dönüyorduk, o zaman biraz bah-setti, o sokakta kurulan barikatı nasıl canla başla savun-duklarını.

-O yaşlandı ya, bazı şeyleri karıştırır, kim bilir sana nasıl anlatmıştır!!

-Ahmet unutmaz, aramızda sadece bir yaş var.

-Yine mi kavga... Ben biraz o zamanki gazetelere de baktım Memet ustayla konuştuğundan sonra. İşten çıkartı-lanların isimleri açıklanmış birinde. Memet ustanın is-miyle karşılaştım. Bu mahalleden başka kişiler de vardı.

-İsimler doğrudur kızım da, gazetede okuduğun ha-berlerin doğru olduğunu sanmıyorum. Demirel hükümeti vardı o zamanlar. Gazetelerin hepsi bize savaş açmıştı. Hakkımızda olur olmadık şeyler yazdılar. Oysa bizim tek istediğimiz işimizin devam etmesi, düzenli bir gelirimizin olması, kısacası insanca yaşamaktı. Ama Tariş'e anarşist yuvası demeye başladılar. 80 bin üretici ortaktı Tariş'e ve fabrikalarında 11 bin işçi çalışıyordu. Örgütlüydü fabrika-mız. Bizim bu örgütlülüğümüzü parçalamak istiyorlardı. Ben yıllardır Tariş'te çalışıyordum. 75 ve sonrası dönem-de işten çıkartmalar ve çıkan işçilerin yerine MHP köken-li faşistleri almaya başlamıştı. İlk başlarda çok fazla bir şey yapamadık ama sonra bu durumun önüne geçmeye karar verdik. Çiğli'deki iplik fabrikasında iki bine yakın işçi iş yavaşlatma eylemi yaptı. Yanılmıyorsam 78'in E-kimiydi, Ecevit vardı o zamanlar; bizim sesimizi dinle-mek zorunda kaldı. Belki de bizimle uğraşmak istemedi-ğinden. Ancak daha sonra işten atmalar yeniden gündeme geldi. Biz izin vermemeye kararlıydık...

-Yav Memet usta, yine karışık anlatıyorsun. Hem sa-dece bizim sorunlarımız yoktu ki. Tüm ülkede işçilere

karşı savaş vardı. İşçilerin üzerine çoğu zaman faşistleri gönderiyordu devlet. Gecekondu semtlerine bile faşistler saldırıyordu. Gültepe'ye de saldırmışlardı. Ama faşistlerin girmesine izin vermedik biz. Hazırlıklıydık çünkü. Onlar gibi biz de silahlanmıştık.

-Bir saniye sevgili büyüklerim! En iyisi ben size soru sorayım, ve siz bana cevap verin. Yoksa karmakarışık olacak kafam. Şimdi Memet ustanın anlattığı kısım 80 Ocak'ın hemen öncesi. Yani Tariş'te yapılan arama öncesi. Basında sürekli Tariş'e yönelik karalama haberleri çıkıyor.

- Şimdi hoca hanım öncelikle arama demiyelim şuna. Arama dediğin daha gündeğmadan, panzerlerle gelip kapıların kırılması ve işçilerin üzerine ateş açılması mıdır? Kaç arkadaşımız yaralandı o zaman. Ben o sırada değildim, sabah öğrenmiştim haberi, 100 arkadaşımızı gözaltına almışlardı. Çiğli'deki iplik fabrikası, zeytinyağı kombinası ve üzüm işletmelerinde arkadaşlarımız kendilerini iğlerle, mazuralarla korumaya çalışmışlar. Tabi biz haberi öğrendiğimizde hemen sokaklara döküldük. Çimentepe'deki halk da sokaklara çıkmış, Gültepe'de de devletin bu tavrı cevapsız kalmamalıydı. Biz de olaylardan polisin sorumlu tutulması, gözaltındakilerin serbest bırakılması iş ve can güvenliğimizin sağlanması talebiyle eylemlerimize başladık. İşyerlerimize gittik, eyleme oradan devam ettik. Ege üniversitesindeki öğrencilerin üniversitelerini işgal ettiğini öğrendik. Coşkunumuza gördüyün bu haberi aldığımızda. Olayı haber alır almaz bize olan desteklerini göstermişlerdi. Çatışma çıkmış, 60 öğrenci ve 7 polis yaralanmıştı. DİSK ise İzmir'de iki gün sonra, iki saatlik iş bırakma eylemi gerçekleştirdi. İzmir'deki tüm işçiler katılmıştı. Birkaç gün sonra gerçekleştirilen mitingte biz, "Savaşık, savaşacağız" pankartıyla katıldık. Herkes kararlılığımızı görsün istiyorduk. Ve o sıralar duyduk ki, DİSK eylemimizi bitirmek istiyor. Biz ise sonuna kadar götürmeyi düşünüyorduk, hiç kimse direnişimizi kıramayacaktı. İşçiler olarak, tek ses, tek yürek olmuştuk. Seyit'te oradaydı. 'Direnişimizi kıranın kafasını kıracağız' diye slogan atmaya başladık. Mitingte DİSK yönetimi yanımızda olduğunu açıklamak zorunda kalmıştı. Ama sonra Tariş'e geldiler. 'DİSK genel greve gidecek, bu yüzden direnişi bitirin' dediler. Rıdvan Budak vardı ve iki kişi daha.

- Bak Memet usta, dedim sana unutupursun diye. Rıza Güven ve Mehmet Mıhlıyıcı, başkaları da vardı.

- Tamam, neyse işte, zaten çok da önemli değil. DİSK'in kararı böyleymiş. Bizim cevabımız dövüp atmak oldu. Seyit ne güzel cevap vermişti onlara; 'sizin niyetiniz belli, işçilerin mücadelesini satıyorsunuz. Madem genel greve çıkılacak şimdi başlayın. Bu saldırının Tariş'te kalmayacağını görmüyor musunuz?' Seyit'in dediklerinin doğruluğunu yaşayarak gördük.

- Peki sonra ne oldu amca? Rıdvan Budak başarılı ol-

muş olmalı ki Tariş'teki ilk eylem bir hafta sürmüş 31 Ocak'ta bitirilmiş. Gazeteler öyle yazıyordu.

- Evet işçiler bölündü ve büyük bir kısmı, DİSK'in yanında kaldılar. Seyit çok ikna etmeye çalışmıştı, bütün gece konuştu ama biz, işçilerin bölünmüşlüğünden kaynaklı yapacak bir şeyimizin kalmadığını düşündük. Yani kendiliğinden bitmiş oldu. Bundan cesaretlendi hükümet. Yeniden işbaşı yapmıştık ki, Tariş Genel Müdürü basın yoluyla açıklama yaptı.

- Evet onu da okumuştum. Bir haftalığına fabrikalar kapatılıp, noter kanalıyla hasar tespitinin yapılması.

- Aynen öyle kızım. Seyit'le konuşmaya başladık. Bu durumun işçilerin sokağa atılması, yaşamdan kovulması demek olduğunu düşünüyordu. Bunun için şimdiden hazırlıklara başlamalıyız. Güçlerimizi örgütlemeliyiz...

- Bak Memet usta, o zamanlar Seyit'in haklılığını görmüştük. Eylemin bitmesi kararı verildiğinde de söylemişti. 'Biz böyle geri adım atarsak, onlar daha çok üzerimize gelir. Kapitalistlerle işçi sınıfı arasındaki savaştır bu, bu savaşı kazanmanın tek yolu iktidarı almaktır. Sokaklara taşmalı, bizim kendi kendimizi yöneteceğimizi duyurmalıyız. Onlar karlarına kar katmak için bizi istedikleri gibi atıp tutmamalılar. Kendi gücümüzün farkına varmalıyız, bu savaşı kazanabiliriz' demiyor muydu? Oysa biz ne yaptık, geri adım attık. Onlarda üzerimize geldi. Bir hafta sonra üç bin işçinin işine son verildiği yine gazetelere hem de isimlerle yansdı. O zaman anladık ki eyleme geçmeliyiz. Ve 7 Şubatta direniş yeniden başladı. Hem de daha sert biçimde. Onlar bir hafta da hazırlıklara başlamışlardı. Polis yeniden operasyon düzenledi. Alsancak'taki üzüm işletmesine saldırı oldu. 'Teslim olun' çağrısına 'teslim olmayacağız' cevabı verilmişti. üç saatten fazla sürmüş çatışma, yola benzin dökülüp yakılmış. Yaralanan çok olmuştu. Gözaltına alınanlar stad-yuma götürülüyordu. Yağ kombinası ve Bornova'da ki üzüm fabrikasına yöndiler, ancak, Çiğli, Çimentepe ve Maras'ta halk barikatlar kurdu, bu barikatları aşamadılar. Gültepe, Altındağ ve daha başka gecekondu mahallesinde de barikatlar kurulmuştu. Fabrikalar sokaklarda korunmaya alınmıştı adeta. İzmir'de DİSK'e bağlı sendikalarda çalışan 55 bin işçi de bir günlük iş bırakma eylemi yapmışlardı. Direnişimiz sahipleniliyordu. Bunu engellemek için sokağa çıkma yasağı getirildi. Sıkıyönetim ilan edilmişti İzmir'de. Demirel açıklama yapıyordu 'devlet Tariş'e' girecek'

- Bu kadar sahiplenme ve bu kadar direnişe rağmen neden başarı sağlanamadı, diye sordu öğretmen ve yüzler asıldı.

- Kızım o zaman ki bilincimizle oraya kadar gidebildik biz. Yenilgimizden de dersler çıkarmalıyız. Biz sadece Tariş'le uğraşılmasın, her şey normal akışında de-

vam etsin istiyorduk. Hem düşünsene biz işimize dönmüş olsaydık, binlerce işçi yerinden edilmemiş olsaydı ne değişecekti sonuçta. Bir süre daha sömürülecektik, sonra kendilerini güçlü hissetkilerinde yine saldıracaklardı. Çünkü devlet karşısında örgütlü güç görmek istemiyor. Yani demek istediğim, devlet iktidarını kaybedeceğini gördüğünden bize saldırıyor, ancak biz iktidarı almak için uğraşmıyorduk. Yenilginin en önemli sebebi budur bence.

- Yav Ahmet sen ne diyorsun böyle. Biz eğer kazansaydık, işimize geri dönmüş olsaydık, bu, diğer işçileri de olumlu olarak etkilemez miydi? Ne demek bir şey değişmezdi. Bize panzerlerle, silahlarla saldırdılar oysa biz çok fazla karşı koyamadık, onlarla güçlerimiz eşit değildi çünkü.

- Bu söylediğine bende katılıyorum, ancak nereye gideceğimizi bilmedikten sonra silah ne işe yarar. Aslına bakarsan Memet usta Tariş direnişinden çok şey öğrendik. Birçok arkadaşımız işsiz de kalsa, tutaklananlar da olsa, nasıl savaşaçağımızı öğrendik en başta. Dedim ya o zaman ki bilincimizle geldik o noktaya. Ve bu deneyimimiz bugün kitaplarda yer alıyorsa, nedeni işçi sınıfının mücadelesini ileri bir noktaya taşımamasıdır. Direnişin sadece fabrikalarla sınırlı kalmayıp tüm İzmir sokaklarına yayılması, hem de silah kullanılmasıdır. Hatta İzmir'i de aşmış İstanbul'a Ankara'ya ulaşmıştır.

- Hani, hatırlar mısın Seyit'in Gültepe'de günlerce kalışını, o barikatları nasıl da yönetiyordu. Son iki gün sürekli Gültepe de kalmıştı. Tam bir komutan gibiydi. 7 Şubattan 17 Şubata nerede çatışma sertleşiyorsa oraya gidiyordu. Çimentepe'de de vardı, Çiğli'de balyaları yakan iplik fabrikaları işçileri arasında da... 17 Şubat'ta onu ve arkadaşlarını Gültepe'yi silahlarıyla koruyanları, dağ yolundan göndermiştik, barikatlar yıkılmaya başladığı için. Onun yüzü nasıl da üzgündü vedalaşırken 'yine görüşeceğiz, bitmedi' diyordu. 'Bu yenilgi geçicidir'.

- Nasıl unutturum, bu Seyitleri son görüşümdü. Sımsıkı sarılmıştık. Memet usta sohbe devam etmek istedim ancak gitmeliyim. Epey yolum var Gültepe'ye araç bulmak zor oluyor bu saatlerde. Kızım seni misafirliğe beklerim. Hem Gültepe pek değişmedi son yirmi yıl içinde. Her sokaktaki kahramanlıkları tek tek anlatırım. O günlerden pek çok insan var, hepimizin anıları tazedir.

- Ahmet usta, sizi tanıdığım için çok mutluyum. Umarım bir gün gelebilirim.

- Ben seni götürürüm, birlikte gideriz, uygun olduğumuz bir hafta sonu.

- Neden olmasın.

Vedalaştılar. İyi dileklerle ayrıldılar birbirlerinden. Ayşe biraz daha kalmayı düşünüyordu Mehmet ustayla beraber. Sohbet yarım kaldığı yerden devam edecekken, torun Seyit geldi, arkadaşlarıyla top oynamış ve biraz geç kalmıştı. Ayşe ablasını beklerken görünce utandı.

Özür dilerim abla, seni çok mu beklettim?

Ayşe bir an anlamadı ne demek istediğini. Konuşmanın etkisindeydi hala. Seyit'le olan dersini unutmuydu. Ayşe bu geç kalışı için Seyit'e kızmadı, sevgiyle saçını okşadı çocuğun.

Önemli değil. Bu kez sana bir şey demeyeceğim. Hem sadece 10 dakika gecikmişsin.

Seyit derin bir oh çekti. Ayşe öğretmen Seyit'in üzerini değiştirmesi gerektiğini söyledi. Terleyip hasta olabiliirdi yoksa. Seyit hazırlanana kadar Memet ustayla konuşmak istiyordu. Seyit eve girdi.

- Amca, bana Seyit'ten, bahsetmenizi istiyorum. Ne yaptı da idam cezası aldı?

- Seyit Emeğin Birliğindendi. Deniz Gezmişleri bilirsin, işte onların yoldaşlarıydı. Denizler gibi savaştı... ve onlar gibi çıktı idam sehпасına...

- Ama Tariş işçisi demiştiniz.

- Tariş'te çalışması buna engel değildi ki. İşçilere komünist bilinç taşıyordu o. Tariş'teki mücadelenin ardından İbrahim ve Necati yoldaşlarıyla birlikte kavganın başka alanlarında oldu. Onları, idam saphasına götürülen olay, MHP ilçe başkanının cezalandırılması oldu. Faşistler, devrimci, demokrat ve yoksul emekçi halktan çok kişinin kanını akıtmışlardı. Grevdeki işçilere polis ve asker saldırmadığında, sivil faşistleri gönderiyorlardı. Birçok işçisinde ölümüne neden olmuşlardı. Seyit Konuk ve iki arkadaşı işçi sınıfının önündeki bu güçlerin dağıtılması gerektiğini düşünüyordu. Diğer iki arkadaşı da işçi idi. Bu faşisttin cezalandırılması, sonucunda yakalandılar. Üçü de ben yaptım diyerek savundu eylemi. Biliyor musun tek kurşun çıkmış MHP'liden. Karar hangi gün verildi biliyormusun kızım, bizlerin birlik, mücadele ve savaş günü olan 1 Mayıs işçi bayramının da... Onlar, üç selviyi 1 Mayıs günü idama mahkum etmenin planını kurarken, Seyitler, öyle kararlı bir şekilde, salondaki herkesi 1 Mayıs için saygı duruşuna davet etmişler ki, inanır mısın kızım, mahkeme heyeti dahi ayağa kalkmış. Seyitler için 1 Mayıs eylemsiz olmazdı. Onlar işçi sınıfının öncüsüydü. Karar açıklanıyor üçüne de idam cezası veriliyor. Üçü de yaşama sımsıkı sarılmış, öyle hayat doluydular ki. Ne de olsa Denizlerin yoldaşı di mi? 13 Martta idama götürülürlerken Buca cezaevinde kapılar dövülmüş. Slogan sesleri sabaha kadar devam etmiş. Ölümleri de eylem gibi olmuş. Sephalarını kendileri tekmelemişler, yaşamlarının anlamını sloganlarıyla ifade etmişler.

Dedesinin anlatışına yetiştirdi Seyit. Belki onlarca kez dinlediği şeyleri yeniden sessizce dinledi. Ayşe ablasının yüzündeki süzülen gözyaşlarını gördü. Bir süre sessizce kaldılar. Sanki saygı duruşundaymışçasına. Sessizliği bozan Seyit oldu:

- Abla, şimdi bana inandın mı? Dememiş miydim, 'seyit' komutan demek diye!!!

NEREDESİN BAY KİM?

Onunla ilk kez göz göze geldiğimiz anı asla unutamam. Ölümün karanlık ve sonu gelmez dehlizlerinde öylesine uzun süre dolaşmıştı ki, ne şaşkınlık vardı o bakışlarında, nede umarsızlık insanı delip geçen bir bakış, hepsi o.

Derisi kemiğiyle yapışmış, kafasında gözleri kocaman kalmıştı. Elmacık kemikleri ve alınının üstünde toplanan deriler öylesine gerilmişti ki, göz kapaklarını birazcık oynatmaya kalksa, alını çatlayacak sanırdın. O da bunun farkındaydı sanki ne göz kapaklarında bir kıpırtı vardı, nede dişlerinin üzerine yapışmış hafif aralık duran ağzında. Uzun boynuna ve açık seçik görülen kemiklerine bakınca, şimdi en çok 30 kilo gelen bu adamın bir zamanlar babayığit biri olduğuna yemin edebilirdim.

Kirli kahverengi bir cezaevi battaniyesinin omuzlarından kayıp düşmesine aldırmandan, oturduğu sobanın ötesinde bana bakıyordu. Koğuşun en dip köşesine yerleştirdiğim küçük plastik masanın üzerindeki kitaptan gözlerimi bir an ayırdığımda, işte o bakışla karşılaşmıştım. Soğuk bir şubat günü, Ulucanlar cezaevi beşinci koğuşunda yaşanan her zamanki kalabalık, hareketli ve gürültülü saatlerden biriydi.

Ulucanlar cezaevi 5. koğuşu, 90'lı yıllar boyunca adeta bir yoğun bakım servisi hizmeti görmüştür. Kürdistan'ın onlarca farklı cezaevinden, oralarda tedavisi yapılmayan ne kadar hasta, ağır yaralı savaşçı varsa, burada bu kader koğuşunda, yaşama son kez tutundular. Fedâ eylemlerinde vücutlarında yanmamış bir parça deri kalmayanlar, çatışmada vücutları ve iç organları parça parça olanlar, kalp damar ve diğer hastalıkların en ileri aşamasında bulunanlar, en tehlikeli ameliyatlar için sıra bekleyenler, Ankara'nın orta yerinde kurulu yüzyıllık at çiftliğinden bozma bu cezaevinde, yaşamalarına ya da ölmelerine karar verilen son tedavilerini gördüler. Baştanbaşa otuz adımdan daha büyük olan bu eski at ahırının yarısı onlara aittir.

Koğuşun geri kalanını biz yeni tutuklananlar doldurur. Tahtakurularının eksik olmadığı, koğuşun bir metreye yakın kalınlıkta ki duvarların hemen dışında, hiçbir cezaevinde göremeyeceğiniz bir havalandırma sizi bekler. Toprak zeminin her köşesinden fişkırان yeşillik, koğuşun kalın duvarlarına tırmanmış, onu yemyeşil bir örtüyle kaplamıştır. Şurada burada görülen cılız ağaçlar ve güllerin arasında, havalandırmanın tam ortasında her bir kenarı iki metreden fazla düzgün altıgen biçimli bir havuz vardır. En uzun boylularımızın bile sıçrayıp balıklama dalabildikleri derinlikte, ortasından çıkan fiskiyeyle sürekli serin ve berrak bir havuz. Ölümün karanlık dehlizlerinde dolaşanların yaşama son kez tutunmaları için bundan daha ideal bir "yoğun bakım" koğuşu olabilir mi?

Rahatlıkla iddia edebilirim, Ulucanlar 5. koğuşunda bir kaç yıl "sağlıklılık" yapmış herhangi bir tutsak pratisyen hekimden çok daha fazla tecrübeye sahip olur. Çünkü burada tedaviler ilaçla yâda ameliyatla değil (onlar hastanenin işiydi) insan psikolojisinin baş döndürücü uçurumlarının derin gizlerini sezebilen bir kavrayışla örselenmiş bedenlerinin yaralarını, insan şefkati ilgisi ve iradesiyle sarmasını bilen fedakârlıkla yapılırdı. Recep işte böyle bir sağlıkçıydı.

Gözünü kırpsa alın derisi çatlayacak o adamla göz göze geldiğimde soluğu hemen Recep'in yanında aldım.

Recep yerinde duramayan biriydi. Sorularına cevap alabilmek için, bende onunla birlikte, ilaç dolabı, mutfak ve voleybol sahası arasında koşturup durdum.

-Recep heval, kim bu? Sabah onu battaniyenin içinde getirirken gördüm, hangi cezaevinden gelmiş?

-Bilmiyorum. Revirden getirdik onu. Daha adını bile öğrenemedik.

İlk defa böyle bir durumla karşılaşıyordum. Adı, sanı, nerden geldiği bile bilinmeyen birisi siyasi koğuşa alınır mıydı hiç?

-Hangi davadan içeri girmiş, onu da mı bilmiyorsunuz? Sorsaydınız.

-Konuşmuyor ki!

Konuşmuyordu gerçekten. Cezaevi idaresi, sevkten gelen hastayı hemen adlilerin çoğunlukla rahat bir mahkûmiyet sürmek için oluşturdukları revir koğuşuna vermişti. Revirde kalanlar, korkunç derecede zayıf bir hastayı merak edip başına üşüşmüşler ama o, sorulan her soruya, anlamsız ve delici bakışlarıyla cevap vermişti. Boşa çabaladıklarını anlayan revir sakinleri, onu rahat bırakmışlardı. Fakat gece yarısı, birinin uykusunda anlamsız hecelerle konuştuğunu ve arada bir iki kez “heval” diye bağırdığını duymuşlardı. Suskun hastanın uykusunda konuştuğunu anlamışlar ve “birde siyasilere haber salalım” demişler. Recep o sabah revir koğuşuna gidip anlatılanları dinlemiş, kendisine cevap veremeyen bu suskun hastayı, idarenin karşı çıkmalarına rağmen, bir battaniyeye koyarak koğuşa getirmeye karar vermişti.

Konuşmayan, hareket etmeyen, sürekli yatağa bağlı olmaktan bel bölgesi sırtı yaralar içinde kalmış olan bu adamı acaba bu hale getiren neydi? Konuşmaya başlayınca dek onun hikâyesi bütün koğuş için bir sır olmaya devam edecekti. Ona artık bir isim verelim: Bay Kim?

Sağlıkımız ve yardımcılarını Bay Kim’in etrafında adeta pervane oldular. Ölümün ondan pek uzakta olmadığı anlaşılıyordu; gözlerine bakan bunu rahatça görebilirdi. Sanki tüm dünyaya küsmüş çevresinde uçuşup duran yaşama, insanda tutkular uyandıran renklere, kokulara, tatlara çoktan kapısını kapamıştı. Damarlarındaki tüm hayat enerjisi sanki buhar olmuştu geriye sadece bir posa kalmıştı. İçinde yaşama dair hiçbir bağlılık, tutku ve heyecan kalmayan bu bedende konuşmayan, hareket etmeyen, yemeyen, hatta gözünü bile kırıştırmayan bir posa oturuyordu.

Haydi Recep. Uğraş bakalım. Üstesinden gel gücün yetiyorsa. Bu güne dek ölüme yapılı ne bedenler gördün sen! Boynunun aşağısı kavuran ateşle cilk yara olmuş vücutlara merhem oldun. Bağırsakları dağılmasın diye gün boyu elini karnındaki kocaman açık yaradan ayıramayan o hevalin hiç dinmeyen bağırsaklarıyla kaç kez uyandın! Şarapnel parçalarının un ufak ettiği, sakat bıraktığı, bir parçasını uçurduğu kemik ve sinirlerin acısını azalttın kaç kez! Ama onlarda, damarlarından taze bir kan gibi fişkıran ve sana gözlerini dikip: “daha işim bitmedi benim” diye haykıran o savaşçı tutku vardı. Ben o tutku olmasaydı ne yapabilirdim?

Ama şu yeni gelen Bay Kim gözlerini diyor, sana bakmıyor, senden öte bir yere hiçbir şeyin kıpırdamadığı, soluk almadığı bir karanlığa bakıyor. Kemiklere yapışan o damarlarda boşuna ara dur, senin en büyük yardımcın olan hayat enerjini...

-İşimiz zor, dedi Recep, ama üstesinden geleceğiz.

Bay Kim? sobanın başından hemen iki metre uzaktaki ranzaya taşımak bile bir savaştı adeta. İki kişi koluna girdi. Hızla ayağa kaldırıncaya, tüm koğuş acı bir “Aaaa!” haykırışına boğuldu.

-Aha! Adamın kolunu bacağını kırdık herhalde, diye telaşla haykıran koltukçular, Bay Kim’in kollarını korku ve endişeyle bırakıverdiler. Bay kim aynı hızla sandalyesine oturmak zorunda kalınca acı dolu bir haykırış daha yükseldi. Ama hemen sustu. Demek ki kırık çıkık değil mesele. Ama ne işse bay kim’i biraz kımıldatmaya kalksak bağırmıyordu aynı tonda acı çığılığı. “Aaaa!” dikkat edin, bu “aaaa”nın sonunda bir “h” yok.

-Bu iş böyle olmayacak diyen Recep, hemen duruma el koydu. Bir kuzu kadar hafif nasılsa. Tek hamlede atıverelim ranzaya.

Olacak şey mi ama oluyor işte! Sobanın başında oturan bir hastayı, iki metre yandaki ranzaya taşımak insanda bir tatlı zafer duygusu yaratsın. Ama yaratıyor işte. Evet, Bay Kim? ilk muharebeyi biz kazandık. Bakalım bize daha ne sürprizlerin var.

Çok beklemedik sürprizi. Kolunu bile kımıldatamayan bay kim’e sıcak süt ve çorba içirmek için biraz ısrar etmek gerekiyordu ve Recep’in iri cüssesiyle ters orantılı yumuşacık bir kalbe ve tatlı dile sahip olan yardımcısı için bu hiçte zor olmamıştı. Birkaç saat sonra Bay Kim’e akşam çorbasını içirmek için ranzaya oturduğunda, önce kokuyu duydu. Battaniyeyi kaldırıp baktı. Umursamaz bir tavırla bakan Bay Kim’e anlayışlı bir gülümsemeyle karşılık verdi. Hemen kalkıp Recep’i buldu ve kulağına fısıldadı

-Heval. Bu yeni gelen yatağına yapmış küçük çişini.

Şaşırmadı Recep. Ağır hastalarla uğraşmanın tatsız ama kaçınılmaz görevlerinden biriydi. Bay kim’in yanına gitti hemen. Yüzünü duvara dönüp boşlukta bir yere bakan Bay Kim’e olabildiğince anlayışlı bir ses tonuyla seslendi.

-Neden bize haber vermedin heval? Sana hastalar için kullanılan ördeklerden geti-

rirdik. Biz de var. Utanılacak bir şey yok. Çok yatak temizledik böyle. Konuşamıyorsun ama hiç olmazsa “Aaa” diye seslen, biz anlarız. Tamammı? Başını sallayın yeter.

Bay kim denileni yaptı. Artık fazla nazlanmadan sütünü ve çorbasını içiyor, ranzasında neredeyse hiç hareketsiz yatıyor, tuvaleti geldiğinde ağzından çıkan tek laf olan “Aaaa” ile haber veriyor ve getirilen ördüğe tuvaletini yapıyordu. Koğuş memnun. Adamımız yemeklerini usulca yemeye devam edecek, biraz kilo alıp kendine gelecek, kim bilir belki konuşacak ve hepimizin merak ettiği hikâyesini bize anlatacaktı. Koğuş memnun, koğuş okuyor, yazıyor, tartışıyor ve günlük çalışmalarına gömülüyordu. Ama böyle bir gidişten hiçte memnun olmayan bir kişi vardı.

Koğuşun nüfusu 70’in altına bir türlü düşmediği için, eğer herkes kendi işinde gücündeyse, seyreyleyin gürültüsü. Çalışmalar, sohbetlerin gürültüsü arasında, artık bir iki gündür alışık olduğumuz “Aaaa” sesini yine duyduk. Dudaklarda hafif bir gülümseme belirir, yine kaldığımız yerden devam ederdik. Birkaç dakika sonra yine aynı ses.

“Herhalde sağlıklı arkadaşımızın başka işleri var. Sabret Bay Kim? Gelirler, ördüğü getirirler şimdi. Biz ne diyorduk? Ha evet günlük çalışma disiplinindeki gevşemeler...”

Hayda! Bay Kim’in bu gece acelesi var galiba. Recep yok mu ortalıklarda? Tamam, görüyorum onu halleder birazdan. Biz çalışmaya devam edelim. Dediğim gibi, günlük çalışma disip... Bu seferki bağırsız biraz çaresizceydi, fark ettiniz mi? Ama hevaler niye ördüğü götürmüyorlar bay kim’e neyse bizim işimiz değil kendi bildiğince yapsın. Diyorduk ki günlük çalışma... Eee hadi Recep heval, neyi bekliyorsun? Görüyorsun ki herkes çalışmayı bıraktı, şu bir türlü dinmeyen “aaaa” sesinden dolayı. Al işte bir tane daha... Yahu adam resmen altına kaçırarak, bu kadar mı meraklısın çarşaf temizlemeye. Bunda bir gariplik var yoldaşlar? “Koğuşun gürültüsü tek tek sönen mumlar gibi, yerini merak ve sessizliğe bıraktı.

Bay kim’in yüzü kıpkırmızıydı, boncuk gibi terlemişti. Epeyce sıkışmış, kendini zorluyor olmalıydı. Bacaklarını oynatıp duruyor, kayıtsız ve hiçbir şeye bakmayan gözlerinde bu kez bir yalvarış okunuyordu. Recep’e doğru gitkiçe umutsuzlaşan bir çığlıkla “Aaaa” diye bağıyordu.

—Recep heval ördüğü ver ben halledeyim diyorum

—Hayır, karışma, ilgilenme bile, ne diye kolektif çalışmayı bozuyorsun ki? Bir adamın çiši geldi diye! Söyledim ben ona bugün. Bundan sonra ördük filan yok. Çişin mi geldi? İşte tuvalet orada, gideceksin kendi işini kendin göreceksin, dedim. Bu sorumluluk bana ait heval.

Ne diyebilirdim ki? Ranzama yürürken, dönüp bir kez baktım Bay Kim’e. Yine göz göze geldik işte. Ama bu kez doğrudan bana bakıyor, benden öte bir yerlere değil. Bu gözler acı çekiyor, yalvarıyor. Biraz sonra olacak şeyin utancını yaşıyor ve bana yardım et diyor adeta.

Beklenen oldu. “Aaaa”ların ardı arkası kesildi. Koğuşa tuzlu ve keskin bir koku yayıldı. Recep yüzünde en küçük bir sevecenlik olmadan, Bay Kim’in ranzasına vardı.

-Demek sende bundan sonra böyle yapacaksın! Sen bilirsin, fakat yatağımı temizlememi bekleme benden.

Recep durdu biraz düşündü ve derin bir nefes alıp devam etti.

-Sana her gün kaşık kaşık çorba içiriyoruz. Artık nazlanmadan yiyorsun. Neden? Açlıktan ölmek istemiyorsun. Yaşamak istiyorsun artık. Ama bu yetmez heval. Eğer kendi tuvaletinin içinde yaşayacaksan öl daha iyi.

Bay Kim? Öfkeden ve utancından kızarmış yüzünü duvara dönmüş, sıkılı dişleriyle dinliyordu Recep’i. Duyduğu son sözlerle göğsü şimdi daha hızlı inip kalkıyordu. Konuşabilseydi öfkesini utancımı kim bilir hangi kelimelerle ifade edecekti. Ama konuşamıyordu işte. Recep insafa geldi.

-Bu kez, ama yemin ederim son kez, yatağımı temizleyeceğim. Bir daha ki sefere bizi çağırılmaya harcama nefesini. İşte tuvalet orada nefesini bu yola sakla.

Şimdi hepimiz biliyorduk anlamıştık ve biraz önce Recep’e karşı içimizden yükselen kızgınlık yerini saygıya bırakmıştı.

Çalışmalar, konuşmalar, tartışmalar. Koğuş her zamanki gürültülü yaşamına döndü. Ama bir sonraki randevuyu kaçırmamak için bir kulağımız koğuşun uzak köşesindeki ranzasındaydı. İlk “aaaa” sesini bekleyerek, koğuşun ortak ruhunu on parçaya bölen gürültüye saldı kendimizi. Ortak ruh her seferinde sessizlikle geliyordu. Her bakışın aynı yöne çevrildiği an, gürültüyle on parçaya bölünen ortak ruh, hızla birleşiyordu. Aynı heyecan, aynı yürek çarpışıyla yaşamla ölüm arasında gidip gelen, bizim aramıza nasıl düştüğünü bilmediğimiz bir adamın mücadelesini izleyecektik. O bunun farkında mıydı peki? Böyle bir gösteriye mi hazırlıyordu kendini battaniyenin altına kafasını gömerek. Kim bilir kaç zamandır onu ölümün kollarına atan umarsızlığını, sessizlikte gözle görülür, elle tutulur hale gelen ortak ruhumuzun gücüyle yere çalabilecek miydi? Bu güce ihtiyaç duymuş muydu, onu hissetmiş ona sarılmış, onu özlemiş miydi. Şimdi gürültü daha kontrollü, konuşmalar daha çok fısıltılarla sürüp gidiyordu.

-Aaaa

Koğuş hiç bu kadar hızlı gürültüden sessizliğe geçmemişti. Ama ortak ruh durumun garipliğini hemen anladı ve sanki hiç ilgilenmiyormuşçasına kafamızı döndürüp bakmadan, ürkek ve yan bakışlarla Bay Kim’i süzmeye başladık. Görünürde herkes çalışmasını devam ettiriyordu. Kafalarsa tek bir yere tek bir sese odaklı.

-Aaaa

Hadi Bay Kim? Hadi heval! Kaç kez ölümün kara gölgesinden geçtik. Kimi zaman içimiz titredi, kimi zaman kılımlarımız depreşmedi. Çünkü biliyorduk ki, ölüm kaçınılmaz olsa da bu kavgayı yaşam kazanacaktır. Şimdi bunu bize

sen kanıtla. Uçurumun kenarında sana uzatılan ipi tut. Bırakma kendini uçuruma.

Bir süre daha çağırılmaya devam etti. Gittikçe yüzünün rengi değişiyor, bacakları kaçmaya çalışan sıvıyı tutmak için gittikçe daha umutsuz bir çabayla hareket ediyordu. Alnından dökülen terler, fırlamış elma kemiğinin çukurunda toplanıp, yanaklarını değil, ağzını ve çenesini ıslatıyordu. Ve işte bacaklarını ranzanın kenarından aşağıya uzatıyor. Kasılmış yüzüne bakarak, bu hareketin ona ne kadar acı verdiğini kavramaya çalışıyordum. Yine acılar içinde kolunu ranzanın üst demirine atıyor, zorluyor kendini kalkamayacak ayağa belki. Kim bilir kaç zamandır hareket kabiliyetini yitirmiş eklemlerinin her zerresinde patlayan acının, bir daha aynı utancı yaşamamak iradesini kapatmak için nasıl saldırdığını görebiliyordum. Recep hemen yanına gidiyor, elini uzatıyor, uzanan o ele tutunan insanı, yeniden ayağa kalkan insanı, her hareketiyle beynime nakşettim. Recep ve yardımcıları her hareketinde acıları artan Bay Kim'i koltukluyorlar. Adım ürkek, adımlar sanki yok gibi, öylesine cansız. Ama fitil yanmıştır artık. Fitil yandı dostlar. Bırakın ortak ruhu on parçaya bölsün gürültü, ama bu kez sevinçleri ve umutları çoğaltarak kahkahalar, espriler, canlı hareketler karışıyor ayazda parlayan ayışığının koğuş pencerelerinde bıraktığı solgunluğa.

Bahar bir başka güzel gösterir kendini Ulucanlarda. Koğuşun kapısı artık akşama kadar açıktır. Gürültüler havalandırmayı dolduruyordu. Voleybol oynayanlar, duvar kenarında volta atıp sohbete dalanlar, bir köşede kültürel fizik yapanlar. Dipdiri bir devrimci yaşam, toprağın canlılığına karışırdı.

Bay Kim? Bir süredir tuvalete iki kişinin yardımıyla gidiyor, artık eskisi gibi eklemleri her hareketinde ona acı vermiyordu. Fakat yine zayıf, yine hareketsiz ve bir türlü anlam veremediğimiz suskunluğunu koruyordu. Yalnızca ihtiyaç olduğunda ağzından çıkan "aaaa" sesini duyabiliyorduk.

İdareyle görüşen arkadaşlar, Bay Kim? Hakkında bilgi toplamaya çalıştılar. İdare kötü davranmıştı. PKK davasından ceza aldığından başka bir şey öğrenememiştik. İsmi de öğrenmiştik, ama biz öykümüzde ona Bay Kim? Demeye devam edelim.

Güneşli bir bahar günü herkes gibi bende yeşilin ve yavaş yavaş akıp giden bulutların tadını çıkarıyordum. Havuzun suyu henüz soğuk olmasına rağmen, sporculuğunu ve zor koşullara dayanıklılığını göstermek isteyenlere kucağını açmaya başlamıştı bile.

O anda Recep'i gördüm, kucağında Bay Kim'i almış hınzır bir gülüşle havuza doğru ilerliyordu. Bir anda bay kim? Kendini soğuk suların içinde buldu. Benim ensemdeki tüyler bile, suyun sıcaklığını düşününce, bir anda ürperdi. Bay kim? Şaşkınlığını üzerinden atar atmaz çırpınmaya, bacaklarını kollarını, delicesine bir çabayla oynatmaya başladı. Ciğerlerine dolan suyu öksürüp kısık bir sesle bağırdı Recep'e dönerek.

-Aaaa, ooof, uuuyy!!

Duyuyor musun heval, ağzından başka harflerde çıkıyormuş. Mademki havuzdasın yüz biraz dedi Recep, ellerini beline koymuş, aynı hınzır ama kararlı bakışlarla, Bay Kim'i süzerek.

Birkaç arkadaş, boğulacak kaygısıyla Bay Kim'e yöneldi. Ama recep onları durdurdu. "bırakın yüzmeye çalışsın, kendi kendini boğacak değil ya?"

Bay Kim'in çırpınışları saniyeler içinde daha da şiddetleniyor, çığlıkları ağzına daha dolan suyla giderek boğuklaşıyordu. Adam gözümüzün önünde boğulup gidecek. Bay kim'in yardım haykırıışları, biraz daha umutsuz ve yorgun çığlıklara döndüğünde, Recep harekete geçti. Elini uzattı havuza. Uzanan eli hemen kapdı Bay Kim? Ve kendini havuzun kenarına çekti. Bir yandan titremekten birbirine vuran çenesini durdurmaya çalışıyor, bir yandan da kızgın ama yalvaran gözlerle Recep'e bakıyordu.

-Şu havuzun çevresinde iki tur atmadan çıkmak yok, elinden tutarım, ama sen adım atmayı kollarını çalıştırmayı öğreneceksin.

Başını omuzlarının arasına kısmış, bütün vücuduyla titremeye devam eden Bay Kim? Ciğerlerine dalan suyu öksürmekten daha da boğuklaşan sesiyle buna itiraz etmek istedi. Denileni yapmaktan başka çaresi yoktu. Havuzun içinde oldukça yavaş adımlarla, dakikalarca süren turlarına başladı. Bundan böyle her gün tekrarlanacak olan bir törenin ilk günüydü bu. Recep onu her gün havuza atmaya devam etti. Başlarda bir iki sesli harften oluşan konuşma diliyle etrafa öfkeler yağdıran ve yalvaran sesler yerini yavaş yavaş sessiz bir boyun eğişe bıraktı. Havuzun içinde daha rahat hareket ettiğini fark ettikçe, sessizlik keyifli mırıltılara dönüştü. Ve evet, Bay Kim'in ağzından sadece "la la la" seslerinden oluşan ilk şarkıyı da böylesi keyifli anlardan birinde dinledik. Bir süre sonra havuza atılacağı saati hiç itirazsız bekliyor, havuza girer girmez ellerini oynatmaya başlıyor, şarkısını mırıltıyordu. Nihayet Bay Kim'in keyiften ağız dolusu gülümsediğini de gördük.

-Ooo heval! Demek artık gülme kaslarını da çalıştırıyorsun. Sana ölüm yok.

Havuzda geçirdiği saatlerde Bay Kim? Kaslarını, uyuşan sinirlerini, paslanmış liflerini ve çatırdayan eklemlerini, yeniden yaşamın o kıpkızıl enerjisiyle doldurdu. Hareket, sürekli ve tutkulu bir hareket, yoksa yavaş yavaş geliyor ölüm gölgesini gizleyerek, sinsice. Sadece kaslar, lifler, eklemler değil, duygular, bakışlar da zayıflıyor ve sonunda hiçbir kelimenin tanımlayamayacağı bir karanlık çukurun dibinde ölüm, zafer tacını takıyor. Bay Kim? İşte böyle bir uçurumdan geri dönüyordu. Ve artık gülmeyi ve üstelik alın derisini çatlatırcasına -çatlasın ulan ne olacaksa gülmeyi yeniden öğrenmişti. Tuvalete kimsenin yardımı olmadan gidiyor, yemek zamanında ranzada değil masada oturuyor, yatarken yüzünü duvara değil koğuşa dönerek, sanki yıllardır hasret kaldığı o gürültünün

her saniyesini gözleri ve kulağıyla yakalamaya çalışıyordu. Yeniden doğuyor yaşama-yı yeniden öğreniyordu.

Nihayet, yemek, içmek, görmek, düşünmek kadar önemli eylemine sıra gelmişti. Önce birkaç heceyi kullanarak, en basit ihtiyaçlarını bildirmek için, amacını, konuşma-yı neden unuttuğunu, nasıl böyle zayıf, hareketsiz ve ölümcül örselendiğini, yine o dil-den dinledik bir akşam.

Bay Kim? 12 Eylül darbesinden kısa bir süre sonra kendini Diyarbakır zindanında bulmuştu. Vahşet dönemini yaşamış, direnişçi kişiliğiyle sivrilmiş, saygı görmüştü yol-daşlarından. Ama bir gün, mahkemenin kendisi hakkında vereceği idamı engellemek i-çin bir plan yaptı. Bu plana göre Bay Kim mahkemeye kendisini akıl hastası olarak gös-terecekti. Bu sayede daha az ceza alıp, dışarıda ki mücadeleye daha kısa bir sürede ka-vaşacaktı. Yoldaşları onu uyarıyordu.

-Doğru bir yöntem değil, demişlerdi. Ayrıca sen akıl hastası raporu alana dek, kim bilir başına ne gelecek. Seni bir hastaneye kapatabilirler.

Bu uyarıları dinlemedi Bay Kim?

Planını uygulamaya başlamıştı. Bir süre sonra onu bir hastaneye kapattılar ve uzun süre müşahede altında tuttular. Numarasını açığa vurmamak için, yanında ki hastaların hiç biriyle konuşmaması gerekiyordu. Planının yolunda gittiğini düşündüğü bir anda o-nu hastaneden alıp, hiçbir siyasi mahkûmun bulunmadığı bir cezaevinde küçük bir ko-ğuşa tek başına kapatmışlardı. Konuşacak, şakalaşacak hiç kimse yoktu. Birlikte çay i-çip yemek paylaşılacak kimse yok ziyaretçi, avukat yok. Yıllarca kaldı o koğuştaki, nere-deyse on yıl.

On koca yıl boyunca, önce konuşmayı unutmıştu. Ne zaman olmuştu bu hatırla-mıyordu bile. Dili artık kelimeleri telaffuz edemiyordu. Anlatacak bir şeyi olmadığın-dan değil, anlatacak bir kimse olmadığından. Sonra umut etmeyi bir kenara bıraktı. Çı-kamayacaktı artık biliyordu. O sıcak mücadele alanlarını, yoldaşlarını bir daha göreme-yecekti. Müebbet hapis cezası almıştı. Ömrünün sonuna kadar bu koğuştaki, düşmanın zindanında nefes alacaktı. Havalandırmada voltaya çıkmanın bir anlamı yoktu, yavaş yavaş yatağa bağlanırken, hareketsizlikten iştahını yitiriyor, kilo kaybediyor, kemikleri eriyor, eklemeleri kaskatı kesiliyordu. Neredeyse on yıllardır kaldığı zindan da idareci-ler, artık günleri sayılı bu mahkûmun ellerinde ölmesini istemediklerinden olsa gerek o-nu Ankara'ya son nefesini vermesi için göndermişlerdi. Yaşam tutkusu damarlarından çekilmiş bu adam, Ankara'nın Ulucanlardaki revir koğuşunda, içinde debelendiği ka-ranlıktan yitip gidebilmek için ölümün gelmesini beklemeye başlamıştı. Azrail'in yeri-ne Recep çıkıp gelmişti.

Ankara'nın yaz mevsimi yakıcı ama kuru sıcaklarla geçer. Bir gölge buldun mu, rahatsin. Tutsaklar havalandırmaların gölgelerinde kendilerine yer bulup, bir an önce

akşamın gelmesini beklediği günlerde, akşamı özlemeye, sı-cak güneşin altında volta atmaya devam eden bir kişi olurdu; Bay Kim? Çevresindekileri sürekli güldüren neşeli ve zeki kimliği de açığa çıkmıştı. Tespih bulmuştu kendine. Bir as-lan gibi atıyordu voltasını. Kapıdan adını seslendi gardiyan:

-Hazırlan sevke gidiyorsun

Yine aynı zindana tek kalacağı koğuşuna gidecekti. Eş-yasını hazırlayıp kapının önüne koyduğumda hepimizin göz-lerinde aynı kaygıyı okumuş olmalı, rahat bir gülümseme-siyle başladı sözlerine

-Bir yıldan kısa bir süre sonra dışarı çıkacağım. Beni merak etmeyin. Alışkırım ben yalnızlıklara. Burada öğren-diklerimi bir daha asla unutmayacağım. Güzel haberlerimi alacaksınız sıcak kavgalı alanlarından.

Ve gitti. İki kişinin taşıdığı battaniye içinde gelmişti, yürüyerek gitti. Bacakları halen azıcık yalpalıyordu ya, Kaf-asının içindeki aydınlığı, sol memenin altında yatan cevahiri, Ankara güneşinin altında bile görebilirdiniz.

Sosyalist Küba; çoğumuzun merak ettiği, en azından bir kez görmek istediği, sosyalizm düşüncesinin Küba pratiğine dahil olmak istediği ülke... Bu ülkeden 15. Uluslararası Kitap Fuarı'na katılmamız için gelen davetiye, yayıncılık olarak hepimiz için oldukça heyecan vericiydi ayrıca Ayışığı Sanat Merkezi adına benim gidiyor olmam yaşadığım sevinci, heyecanı ikiye katladı. Sevinç ve coşku içinde götürmemiz gereken dökümanları hazırladık. (Yayınlarımız, afişlerimiz, biletlerimiz, bildiri ve çağrılarımız, kitaplarımız...) oraya eksiksiz gitmek önemliydi malum dünyanın öbür ucu...

Beklenen gün geldiğinde artık hazırдық(m). Türkiye'den Küba'ya direk uçuş olmadığı için Paris aktarmalı gittim. Buda bana yurtdışında havalanlarında çalışan insanları karşılaştırma olanağı verdi. Şu kadar ki; Küba insanı çalışma koşullarından memnun, çalışanların işbaşında ki tutumlarına, yarı resmi diyebiliriz. Davranışları sıcak ve kaygıdan uzak. Hem sadece dışarıdan gelenlere karşı değil, birbirlerine karşıda samimiler. Bu da bize onların samimiyet kavramının çıkara endeksli olmadığını, doğal hallerinin bir parçası olduğunu gösteriyor.

10 gün boyunca Küba'dan edindiğim izlenim, sosyalizmi yaşayan insanların (belki de bundan kaynaklandığının farkında olamadan) gayet sakin ama bir o kadar da çalışkan olduklarıydı. Size bu konuya örnek olabileceklerini düşündüğüm bir olay anlatacağım: Resmi görüşme yapacağım bir çalışmanı bekliyordum, geldi, beni ilgiyle dinledi, konuşup fikrini söyledi, bütün bunlar yaklaşık iki buçuk saat sürdü ve bu süre içinde bir kere bile vakitle ilgili sıkıntı yaşanmadı, sonra üstünde konuştuğumuz bir konuda kendisinin yardımcı olamayacağını, bunu danışması gerektiğini en kısa zamanda bize döneceğini söyledi. Açıkçası biraz hayal kırıklığına uğramıştım. Çünkü bildiğiniz gibi yaşadığımız ülkede bu tip şeyler karşıdaki kişiyi kibarca uzaklaştırmak (baştan savmak) için kullanılır ama yapacak bir şey yoktu, kalktık. Ertesi gün konuştuğumuz görevliden telefon geldi; konuyla ilgili, bana, ilgili, kişiden randevu ayarladığını, kendisi yardımcı olamadığı için üzgün olduğunu söyledi. Başka bir şeye ihtiyacımız olursa tekrar kendisini arayabileceğimizi de ekledi. Düşünün bu bir ticari görüşme değil, yada onlara herhangi bir konuda herhangi bir şey vadedilen bir durumda değil (böylesine alışmışız ya) buna rağmen gösterilen ilgi beni ne kadar mutlu etti tahmin edebilirsiniz çünkü bu sosyalizmdi, karşılık beklemezdi, olması gereken, olanaklı olan yapılırdı....

Küba'ya indiğimin ikinci günü yani 3 Şubatta fuarı ziyarete gittim. Kitap Fuarı hem katılımcılar hem de ziyaretçiler açısından oldukça kalabalıktı. Katılımcılar genellikle Latin Amerika ülkelerinden gelmişlerdi. Ortak dil İspanyolcaydı. Fuarda standı olan ülkelerle ve katılımcı yayıncılarla iletişim kurdum. Fuarın organizasyonunu yapan arkadaşlardan oradaki işleyişe dair bilgi almak istediğim de; bana, yapılan hiçbir çalışmanın bir kişinin sorumluluğunda olmadığını, dolayısıyla herhangi bir konuda karar

verilmesi gerekiyorsa bu kararın ortak çıkacağını, belki bu tür işleyişin zaman kaybına yol açtığını ama sonuç itibarıyla verilen kararın sorumluluğunu herkesin taşıdığını, bununda sağlam işler yapılmasına yaradığını söylediler.

Fuar büyük bir kalenin içine kurulmuştu. Şiir dinletileri, söyleşiler ve panellerle zenginleştirilmişti. Ben yanımda götürdüğüm rengarenk iki elin birbirini sıktığı Küba Dostluk Günü bileti olan kitap ayrıçlarımızı dağıttım. Bol bol film ve resim çektim. Resmî düzeyde görüşmeler ayarladım. Havana'nın halka açık mekanlarını ve buralarda ki insanları gözlemledim. Kapitalist bir ülkede insanların ancak rüyalarında görebilecekleri durum ve duyguları yaşadım. Mesela paylaşımı, mesela insanların sadece insan olduğu için değer görmesini, mesela dostluk ve yoldaşlık kavramlarının sosyalist bir ülkedeki insanlar arasında bulduğu karşılık...

Sonuç olarak bu ülkeden tatminkar bir şekilde ayrıldım. Küba hepimizin düşlediğinden çok daha güzel.. Sosyalizm bizim düş kurabildiğimiz oranda geniş, gelişmeye uygun sistem, toplumun gelişmesi bireyi, bireyin gelişmesi toplumu başka hiçbir sistemde böylesine etkilememiştir.

“...
bir el gördüm Havana'nın 150 kilo-
metre doğusunda deniz kıyısına yakın
bir duvarın üstünde bir el gördüm.
ferah bir türküyü duvar.”

Küba halkının yükselttiği özgür-
lüğün türküsü

“el okuyordu duvarı”
“yalansız hürriyetin eli”
okuyordu tüm insanlığı

“Fidel'in sıktığı el”
umudu insanlığı

Fidel'le Che'nin eli
Yüzyılın Komünü Küba'yı yaratan..

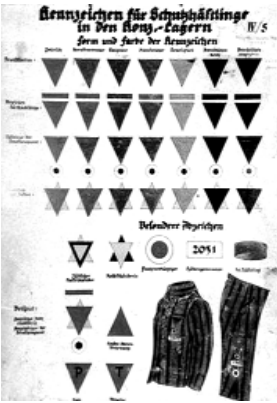

NOTLARI

EKM-Gezi

dachau

Toplama Kampı Müzesi

Aylar öncesinden başladığımız gezi hazırlıkları tamamlanmış gezi gününe gelmiştik. Müze yönetimi, rehber ve otobüs şirketi ile yapılan ön görüşmelerden sonra Gezi Hazırlık Komitesi otobüs yolculuğundan Toplama kampındaki tura kadar gezi süresi için bir program hazırlamıştı. Buna göre saat sabah sekizden hemen önce otobüsümüzün kalkacağı yerde toplandık ve otobüse yerleşmeye başladık. Yolculuğun başlangıç saatine kadar bütün katılımcılar toparlandı ve saat sekilde Dachau'ya doğru yola çıktık.

Otobüs yolculuğunun başında, gezi programı ve GHK tarafından hazırlanan EKM (Emek Kültür Merkezi'nin) niye Dachau Toplama Kampı Müzesine gezi yapmaya karar verdiğini anlatan bir metin okundu. Hemen sonra Dachau Toplama Kampı'nın tarihçesi hakkında bilgiler verildi ve müzede uyulması gereken kurallar anlatıldı. Üç saat süren yolculuk boyunca ikinci dünya savaşını ve Stalin'i konu alan şiir ve öyküler okundu. Ayrıca katılımcılar beş gruba bölünerek, GHK tarafından hazırlanan bilgi yarışması yapıldı.

Dolu dolu geçen üç saatlik otobüs yolculuğunun ardından, Toplama Kampı Müzesinin olduğu Dachau kentine vardığımız anons edildi. Kısa bir süre sonrada kampın olduğu bölgeye ulaştık. Otobüsümüzün park ettiği otoparkla kampın arasında 4-5 dakikalık bir yaya yolu vardı. Otobüsten inip topluca bu yolu yürümeye başladık.

35 kişilik grubumuzda, daha önce böylesi bir yeri gezmiş olan sadece birkaç kişi vardı. Çoğunluk ilk defa böylesi bir yeri görecekti. Ben de bu çoğunluktan biriydim. Yıllarca hep kitaplarda okuduğum, filmlerde gördüğüm bu yerlerden bir tanesini ilk defa yakından görecek ve ayrıntılı gözlem yapma şansına sahip olacaktım. Hem bu sebeplerden hem de bu kampların tarihsel anlamının bende yarattığı duygusallıktan dolayı heyecanlıydım. Otopark ile kamp girişi arasındaki bu kısa yolda, bu tarih hakkındaki bütün bildiklerim gelip geçiyordu aklımdan. Ben içimde gerçekleştirdiğim tarih turunu henüz tamamlamadan, kampın girişine ulaştık ve bir süre sonrada kampı bize gezdirecek olan rehberlerimiz geldiler. Her rehber en fazla 25 kişiye rehberlik edebildiği için iki gruba ayrıldık. Bir grup Türkçe diğer grup Almanca rehberlik alacaktı çünkü müzede yalnızca bir tane Türkiyeli rehber vardı. Bu yüzden Almancası yeterli olan arkadaşımız önceden hazırlandığı için fazla zaman almadan halledildi ve geziye geçtik...

“ŞİDDETİN OKULU”

Adolf Hitler'in başbakan olarak atanmasından bir kaç hafta sonra 22 Mart 1933 tarihinde, Dachau'da politik tutuklular için bir toplama kampı açıldı. Bu kamp daha sonra kurulan bütün kamplara bir model ve kampları yöneten SS'ler içinde “şiddetin okulu” oldu. Kurulduğu günden itibaren buraya ve buraya bağlı sayısız dış kamplara Avrupa genelinden iki yüz binden fazla insan toplanarak kapatıldı. Bu tutukluların 43 bininden fazlası öldü. Sağ kalanlar 29 nisan 1945 yılında son SS'lerin de yaklaşan yenilginin korkusuyla kamptan kaçmasıyla özgürlüklerine kavuştular.

“ARBEIT MACHT FREI” (CALIŞMAK ÖZGÜRLEŞTİRİR)

Kampın tutukluların kaldığı bölümüne girişi, nizamiye olarak adlandırabileceğimiz bir bölümle oluyor. Buranın giriş kapısında, gözümüze hemen kapıda yazılı olan , Nazilerin o meşhur demagojik sözleri çarpıyor. “Arbeit Macht Frei” (Çalışmak Özgürleştirir)... Onbinlerce insan bu yazının yazılı olduğu kapıdan içeri sokularak, çalışmanın bir işkence yöntemine dönüştürüldüğü bu kampta yok edildi. Biz de bu kanlı tarihi yerinde sorgulamak için, yıllar sonra aynı kapıdan içeri giriyoruz

Bu kapıdan geçer geçmez, sayım alanı denilen, kamp barakalarının hemen önündeki büyük avluya giriyoruz. Burada kendimi, çokça seyrettiğim, toplama kamplarında geçen filmlerin içindeymişim gibi hissediyorum. Bu avlunun nelere şahit olduğunu düşündükçe, içimde bir duygu fırtınasının yükseldiğini hissediyorum... Bu avlu sabah ve akşam sayım almanın yanında, toplu şekilde verilen saatlerce, ayakta ve yağmurda bekletme cezalarında uygulandığı yer olarak kullanılmış. Ayrıca, bir çok infaz kitleye göz dağı vermek için bu alanda, bütün tutsak kitlesinin gözleri önünde gerçekleştirilmiş.

Nizamiye'ye göre, avlunun sağ tarafında, mutfak, depolar, tutuklu hamamı ve çeşitli işliklerin bulunduğu uzun bir bina yer alıyor. Bu binanın hemen arkasında kampın içerisindeki hapisane diyebileceğimiz, ilk bina ile aynı uzunlukta bir bina daha var. Bu binaya “Bunker” deniliyor. Kampın içerisinde özel olarak tecrit edilenler burada hücrelerde tutuluyorlardı. Ayrıca vahşi bir işkence biçimini uygulamak için tasarlanmış, seksen santime seksen santim genişliği olan hücreler var burada. Ne oturmanın ne de uzanmanın mümkün olduğu bu hücrelerde, tutsaklar, günlerce ayakta bekletilerek işkence ediliyordu. Yine burası kampın “tezgah”ı diyebileceğimiz, özel işkencelerin uygulandığı yerdi.

Tüm bu bölümleri geziyoruz rehberimizle birlikte. Üzerinden bunca yıl geçmesine ve hemen hemen hepimizin buraların tarihçeleri hakkında az çok bilgi sahibi olmasına rağmen, bir çok katılımcının gözlerinden şaşkınlık okunabiliyordu. Bunu garipsiyorum önce... Ama sonra rehberimizin bir sözüyle bu tepkinin doğal olduğu sonucuna varıyorum.

“Burada bu vahşeti yaşayıp ta sağ kalmayı başaranların birçoğu bile, böyle bir şeyi yaşadıklarına bazen hala inanmadıklarını söylüyorlar” diyor rehberimiz...

Sayım alanının sağ tarafındaki tüm bu bölümleri gezdikten sonra sayım alanındabütün grup yeniden toparlandık.

92 Sovyet subayının hikayesi...

“Hepimiz ön avluda toplanmıştık. Sanırım akşam sayımının hemen öncesi idi. Birden, nizamiye tarafından bağırma sesleri geldi. Yeni tutsakları getirdikleri belliydi. Ama normalde bu durumlarda orada bulunan Nazi askerlerinden çok daha fazlası orada birikmiş kudurmuşçasına bağırıp çağırarak, aralarına aldıkları kitleye saldırıyorlardı... Bu bağırış çağırış bir süre devam etti ve yeni gelen kitleyi nizamiyenin içinde soktular. Aradan bir süre geçmişteki aynı kitleyi bu sefer dipçik darbeleri arasında kampın içine sokmaya başladılar. Naziler, onları kordon içine almış atış alanına (kurşuna dizmelerin yapıldığı yer, Schiessplatz) doğru götürüyorlardı. Dipçik darbeleri arasında sürüklenirken, hepsinin yumruklarının havada olduğunu gördüm. Nazilerin bağırışlarının arasında, dipçik darbeleri arasında ayakta kalmaya çalışanlardan tanıdık bir ses, bir melodi duyulmaya başladı... Enternasyonalı söylüyorlardı... Nizamiyeden atış alanına kadar olan yolu, dayak ve türlü hakaretlerin arasında, yumruklarını indirmeden enternasyonalı söyleyerek yürüdüler... Atış alanı, bizim bulunduğumuz yerden görünmüyordu, yukarı kalkık yumruklarını göremedik ama kurşun sesleri arasında son ana kadar söyledikleri Enternasyonalin melodisi bize ulaşıyordu...”

Türkiyeli eski bir politik göçmen olan rehberimiz aktardı bize bu hikayeyi. O da iki sene önce Dachau'da yapılan bir anma etkinliğinde, bu kampta uzun bir süre tutsak kalmış bulunan Ukraynalı bir komünistten dinlemiş. Ukraynalı yaşlı komünist gözyaşları arasında gurur ve kin dolu bir sesle anlatmış bu hikayeyi... 92 Sovyet Subayının Hikayesini...

Rehberimiz hikayeyi anlatıp bitirdiğinde, bütün grupta tam bir sessizlik oldu. Herkes buranın kanlı tarihi içerisinde kopup gelen bu direniş melodisi ile sanki o anları yaşıyor. Ve bu sessizlik, hiç kimse söylemeden, doğal bir saygı duruşuna dönüşüyor sanki... Yıllar öncesinden bir direniş melodisi ulaşıyor bize ve o kadar tanıdık ki!.. “Burada da umut varmış işte!.. Burada da inanç, cesaret ve direniş... Çünkü bizimkiler geçmiş buradan da, yoldaşlar geçmiş...” diye geçiriyorum içimden. Gözleri dolu dolu bir çoğumuzun, bazılarımız serbest bırakmış gözyaşlarını. Anlatılmaz bir an bu...

Sibel geliyor aklıma... “Şimdi burada olsaydı yine en cesaretlimiz o olurdu. Şimdiye çoktan özgür bırakıvermişti gözyaşlarını...” diye düşünüyorum. Ama şimdi o burada değil. O, 92 yiğit yoldaşın yanında... biliyorum gözleri dolu dolu oradan izliyor bizi...

Yağmur çiselemeye başlıyor birden... gökyüzüne bakıyorum... “Yoksa sen misin bu? Yine özgür bıraktın gözyaşlarını...”

1945
109

ПОД ЗНАМЕНОМ ЛЕНИНА-ВПЕРЕД ЗА НАШУ ПОБЕДУ!

ONSOZ

...Burada zulmün sınırı yok...

“Çabuk devam edelim yoksa çok ıslanacağız” diyor rehberimiz.

İki sıra halinde dizilmiş barakaların arasındaki yoldan geçiyoruz. Sağda ve solda on yedişer baraka. Her bir baraka iki yüz kişi için yapılmış ancak savaşın ilerleyen yıllarında her barakada kalan insan sayısı iki bine kadar çıkıyor. Bu barakaların orijinalleri yıkılmış. Sonradan en öndeki iki tanesi aslına uygun olarak tekrardan yapılmış. Bunların içini geziyoruz. Burada bunca insanın ve böylesi şartlarda kaldığını düşündükçe, içim ürperiyor. Faşizm zulümde sınır tanımıyor.

Barakaların arasındaki yolu yürümeyi bitirdikten sonra, sola dönüyoruz ve eskiden kampı çevreleyen çukur dikenli, elektrikli tellerin arasından sonradan açılmış bir yolla kampın biraz dışına çıkıyoruz... Fırınlar bölümüne geçiyoruz... İşte o hep duyduğumuz, içinde insan bedenlerinin yakıldığı fırınlar karşımızda... Hepimiz onlarca kez bu geçmişi dinlemiş ve biliyor olsak ta sanki o an, rehberimiz burada yaşananları anlatırken, ilk defa duyuyoruz bütün yaşananları...

İlk önce sadece bir fırın varmış bu bölümde... Sonra... Tutsaklar ve ölümler artınca “çare” olarak dört tane daha yapıyorlar. İçimi bir utanç duygusu kaplıyor. “İnsan soyu” olmaktan utanç duyuyorsunuz bir anda... Duvarlarda o döneme ait resimler var. Yakılmayı bekleyen yığınlar halindeki insan bedenlerinin resimleri... Fırınların hemen yanındaki bir bölüme geçiyoruz... Gaz odası... Burada vahşette sınır yok. İnsan bir an önce bu bölümden dışarıya atmak istiyor kendini... Sanki yıllar önce yaşananlar tekrar edecek ve birazdan içeriye gaz atılacak gibi geliyor.

Fırınlar ve gaz odasının olduğu bölümden dışarıya çıkıyoruz. Yavaş yavaş grubumuz bu bölümün önündeki avluda toplanıyor. Rehberimiz, Toplama Kampı içindeki gezinin sonuna geldiğimizi ve sorularımız varsa yanıtlayabileceğini söylüyor...

Saatime bakıyorum... başlayalı üç saat olmuş. Ne çabuk geçmiş zaman... Burada bu vahşeti yaşayanlar için zamanın anlamını düşünüyorum sonra...

“Hemen kampın yakınlarında, bir çok ev ve yerleşim yeri var. Peki burada bunca şey olurken bu insanların hiçbir şeyden haberi yokmuş mu? Yoksa vardı da sesi mi çıkarmıyorlardı” diye soruyor bir arkadaş.

Rehberimiz cevap veriyor. “ bir çoğu haberimiz yoktu diyor. Ama bu size inandırıcı geliyor mu? Bana gelmiyor!... Bence o sırada Alman halkının gördüğü şey, Alman ordularının işgal ettiği ülkelerden Almanya’ya getirilen savaş ganimetleriydi. Sadece savaşın ilk yıllarında Almanya’ya savaş ganimeti olarak milyonlarca büyükbaş hayvan getiriliyor. O yılları düşünün bu sayının önemini, ne denli bir zenginlik olduğunu anlamaya çalışın... Belki Alman Halkının bir kısmı bu vahşeti görmemişti ama biliyorlardı. Ve sorun şu ki bu vahşete değil, savaşın getirdiği ganimetlere bakmak istiyorlardı.”

Son olarak bir kaç soru daha soruluyor rehberimize ve turumuzu tamamlıyoruz. Rehberlik turundan sonra bir saatlik bir boş zaman var. Herkes kampın bir yerlerine dağılıyor. Ve ayrıntılı görmek istediklerini görüyor. Bu bir saatlik bölümün ardından kampın giriş kapısının önünde toparlanıyor grubumuz. Ve otobüsümüzün bizi beklediği yere doğru yürümeye başlıyoruz birlikte...

Kampın kapısından çıkarken geriye doğru dönüp bakıyorum... O gün öğrendiğim bir çok şey geçiyor kafamdan... Ve 92 Sovyet subayının sesinden Enternasyonal duyuyorum sanki.... Umudun her zaman galip çıkacağına olan inancım bu melodiyle daha bir güçleniyor.

Otobüse doğru yürürken, sık sık arkalarına dönüp baktığımı görüyorum insanların... Her birinin etkilendiği belli oluyor. Ve yavaş yavaş ardımızda bırakıyoruz kampı.

Ve benim kulaklarımda hala Enternasyonalin melodisi var...

SİBEL'İN GÜNLÜĞÜ'nden

*"Ne yapalım iki gözlüm
Beslemeli mi midemizin
boşluğunda
Zulmün bulanıklığını?
Ya ne yapmalı?
Aç köylümün, işçinin alm terine
Titreyen ellerle mi dokunmalı?
Hayır, iki gözüm hayır,
Unuttuk açlıkta açlığımızı,
Unutmadık;
Açlığa ve zulme karşı
Savaşımızı"*

Kartal cezaevinde Açlık Grevimizin Ölüm Orucu'na çevrildiği haberini dört gün önce gazetedeki haberden öğrendik. Aysun yoldaş I. ekipteki yoldaşların ismini okurken kalbim güm güm atıyordu. Biz, Ölüm Orucuna hep birlikte kitlesel olarak başlamayı önermiştik. Doğrusunu söylemek gerekirse, böyle gruplar halinde başlanacak bir eylemin I. Ekibine seçilebileceğimi düşünmüyordum. Yoldaşların beni seçmesi, bana tahmin ettiğimden daha çok güvendiklerini gösteriyor. İnsan ancak bu kadar onurlandırılabilir. Çok teşekkür ederim yoldaşlar. Güveninize layık olacağım.

Benailen tarafından çok nazlı büyütülmüştüm. Annem hastalandığı zaman çok kaygılanır, bir sürü tedavi yöntemi denerdi. Böyle zamanlarda şefkatine ve sıcaklığına doyum olmazdı. Belki bu yüzden bende sık sık hastalanırdım. Ama tüm rahatsızlıklarım kısa ve geçici olurdu. Bu durum çevremdeki herkesin bünyemin zayıf olduğu gibi bir ön yargıya kapılmasına sebep olmuştur. Ama ben geçirdiğim bir çok deneyimden sonra aslında en az diğer insanlar kadar sağlıklı ve dirençli olduğumu anladım. Yine de sürekli birlikte olduğum kaldığım yoldaşlara naz yapmaktan, mızızlanmaktan vazgeçmemişimdir. Bu konuda çok eleştiri aldım. Yine de bazı yoldaşlar hala bünyemin zayıf olduğunu düşünüyor olabilirler. Bana, I. ekip seçilmeyeceğim kaygısını veren de bu oldu. Oysa partinin değerlendirmelerinde ne kadar derin ve objektif düşündüğünü hesaba katmamıştım. Ve bu eylemi hak etmek için yalnızca sağlıklı olmak değil, kararlı ve yeterince bilinçli olmak gerektiğini de –Bugüne kadar, gösterdiğim pratikle bunu hak ettiğime inanıyorum–

Kararsızlıklarım, tereddütlerim, politik düşüncüden uzaklaştığım anlar da olmuştu. Ama hiç birini gizlemekten yoldaşlarımla tartıştım. Beni ilerleten de bu oldu. Bütün eksikliklerime tanık olan yoldaşlarımla benedeki ilerlemeyi de görmesi, tüm engelleri nasıl aştığımı ve sağlaştığımı görmeleri beni çok mutlu ediyor. Bu güveni

*"Begonya tanıktır aşkımıza
En çok da,
Benim sana duyduğuma...
Akşamları pencerede,
Birlikte gözlerdik yolunu,
O daha çok gözlerdi belki.
Çünkü;
Hep sen hatırlardım,
Onun susuzluğunu,
Ah sevgili yar...
Özlerim ben şefkatini,
Bir de pembe begonyalar."*

hak ettiğime inanıyorum

Karetta, Karetta

*Bugün Sedat'tan mektup aldım. Mazgalı açan
yoldaş, özellikle ondan sürekli mektup beklediğimi bil-
diğinden, yüzünde kocaman bir gülümsemeyle onun a-
dını söylediğinde sanki dünyalar benim oldu.*

Eğri büğrü yazısıyla, noktalama işaretlerini hiç

*kullanmadan cümleleri birbirinden ayırmadan doludiz-
gin ve sadelikle yazmış. Öyle ya, ne gerek vardı cümle-
leri ayırmaya, başlamaya bitirmeye, duraksamaya.
Özgürce ve seerek yazmış ama ben okumakta bayağı
zorlandım. Ağır ağır okudum, bitirmek gibi bir çabam
da yoktu zaten. Bitmeseydi daha iyiydi.*

*Ümraniye'deki mektupları gibiydi. Sıcak, kendine
özgü, yaşanan her şeyi doğal karşılayan bir hali vardı.
Bildiğim Sedat. Ve çevresindeki bütün insanları yaz-
mış, hücre komşularını, sesini duyabildiklerini, hepsini.
Bu, onun sevdiğim özelliklerinden biri, insanlara çok
değer verir, iyi ilişkiler kurar. Orada onu en çok sevin-
diren şeyin, insan sesi duymak, onlarla bir şeyler pay-
laşabilmek olduğu açık. Ve benden "Karetta, Karet-
ta"yı istemiş, bu şiiri bu kadar sevdiğini bilmiyordum.*

*"Yüce bir amaca ulaşmaya çalışanlar, sıradan
şeylere akıl erdiremezler." (Ateşi Çalmak-4 Syf.52)*

*"19 Şubat gecesi Kanal D'de Danton'u izledik.
Altyazılıydı. Danton'un mahkemede söylediklerini ak-
lımda tutmaya çalıştım, galiba bunun gibi sözlerdi.*

*-Devrim Satım gibidir, acımasızca kendi öz ço-
cuklarını mideye indirir.*

*-Beni burada yargılayanlar, diktatörlerden korktu-
lar bu yüzden diktatör oldular.*

"DENİZ FENERİ

Azgın dalgaların

Düşmanlığımdan çok

Cahil kaptanların korkuları

Ve en kritik anda

Yanlış dümen kırmaları

Tehdit etmiştir yolculukları

Yola çıkalı,

Bu kaçınıcı,

Karaya oturmuş gemi?

Yanımdan geçip de gittiğimiz,

Söyle bize deniz feneri...

Parladığım yüzelli yıldan beri,

Kimler seni izlemeyip de,

Karada yürütmeye kalkar gemileri.

Oysa bilgeliklerinle doludur, bizim kaptanımızın,

Seyir defteri."

-Çaresizlik şiddeti doğurur..."

"19 Aralık'tan beri Türkiye ve Kürdistan emekçi sınıfları devrimin hayran olunası direnişine tanık oluyor. İşçi ve emekçi kitleler kendi davalarının hem tanığı hem de yargıcidır, bu yüzden yanılma şansı yoktur, bu tarihsel davada. İşçi ve emekçi sınıflar sömürü ve vahşetin bitmesi için kendi iktidarının, kendi iktidarı için devrimin, devrim için zor'un zor için savaşı öncülerin zorunluluğuna çokça tanık olmuştur ve olacaktır. Onun üzerindeki sömürü ve baskı arttıkça karar vakti de yaklaşıyor demektir. Bizim kararlı adımımız, onu karara daha çok yaklaştırıyor. Proletarya, Leninistlerin her kararlı eyleminde daha iyi görecektir ki savaşı öncüler dimdik ayakta.

2001 Ölüm Orucu eylemimizle proletaryaya, öncülüğümüz konusunda bir kanıt daha sunmuş oluyoruz. Ve biliyoruz ki, bu eylem bizi ona, onu devrime bir adım daha yaklaştıracak. Ben bir Ölüm Orucu savaşçısı olarak bu eyleme katılmış olmayı, Leninist olmanın doğal bir gereği sayıyorum. Yine de Ölüm Orucu savaşçısı olduğumda bundan büyük bir onur duydum ama bu Leninist olmanın verdiği onurdan daha büyük değerdir."

"Başladığımız ölüm orucu eylemi, 19-22 Aralık destanının devam ettirilmesidir. Zafere kadar hiç kesintisiz sürecek yürüyüşümüzün zorlu ama bir o kadar da çoşkulu etaplarından birindeyiz. Zorlu engelleri zor araçlarıyla aşmak gibi, bedeni açlığa yatırmak da var bu yürüyüşte..

Bu uzun, upuzun destana yüreğimden ve bilincimden kopan bir dize ekleyebilmek beni nasıl mutlu ediyor bilemezsiniz. Yaşamda kalmanın, beni ben yapan; yüreğime ve bilincime Güneş'in çiçeklere verdiği gibi renk ve yaşama sevinci veren, değerlerime bağlı kalmanın büyük onurunu yaşıyorum. Güneş, su ve toprak, bir çiçeğin yaşaması için yeterlidir. Bir Leninist'in yaşaması içinse, koşullar ne olursa olsun Leninizmin o yaldızlı tarihine eklenebilecek bir satır bulabilmesi yeterlidir.

Yaptığım eylemin tarihsel önemini biliyorum, ama yinede 19-22 Aralık günlerinde yaratılan dizelerin yanında ne kadar sönük kalacak benim ki, diye düşünmekten alamıyorum kendimi. Hele de Deniz'leri, 13 Mart savaşçıları düşünürken; onların yüzde yüz bir ölüm karşısında sloganlarımızı haykırışını... Ama yinede hayflanmıyorum, ölüm bu kez kaçsa bile, önümüzden, bir yerden mutlaka çıkacak karşımıza. **Ve bizler, yaşamayı bunca çok seven Leninistler, destana yeni dizeler eklemeye devam edeceğiz.** Bizler yaşama sevincimizi, ölüme ve tüm engellere meydan okuma kararlılığımıza borçluyuz.

Yaşama sevinci ve umut, 19 Aralık'tan beri yaşadığım her gün, diğerlerinin durumu konusundaki merak ve endişe ile birlikte, en yoğun yaşadığım iki duyguydu. Onca yoğun meraka ve endişeye rağmen yaşadığım bu duyguların nedeni neydi? Bu sorunun cevabını bulmak için çok fazla düşünmem gerekmedi. Elbette ki, insanın içine bahar havası çeker gibi ferahlatan, tüm çelişik duygulara set olan bu hislerin nedeni eylem'di. Kendi eylemimiz. "Eylem umudun anasıdır" sözünü hatırladım. Bu sözün anlamını yeni keşfetmiş gibi etkilendim. Bir cümle nasıl bu kadar derin bir anlamla yüklü olabilir, diye düşünmekten kendimi alamadım. Eylemimiz, umudumuzun anasıdır, bilincimiz ve kararlılığımız ise eylemimizin. Bilinçle ve kararlılıkla başladığımız eylem, bizim 19 Aralık'tan sonra karşı karşıya geldiğimiz faşist güruhu hayrete düşüren yaşama sevincimizi ve umudumuzu doğurdu. Umudumuz ve yaşama sevincimiz coşkimuzu ve kararlılığımızı kamçılıdı... Ve bu, mevsimler gibi birbirini tetikleyerek, ardarda gelen, iç içe geçen, yoğunlaşan, büyüyen bu duygu silsilesinin bana özgü olmadığını yoldaşların mimiklerinden, ses tonlarından, sözlerinden anladım ve izledim. Ziyaretimize gelenleri de her şeyimizden önce ve daha fazla bu duygularımızla etkilediğimizi gördüm. Demek ki sesimizden ve gözlerimizden öyle taşıyor ki bu duygular en karamsar insana bile bir parçasını bulaştırıyoruz. Hatta bazılarına bilincimiz ve kararlılığımızdan önce yaşama sevincimizle, coşkimuzla ulaşıyoruz. Çünkü, temelleri çok sağlam bu duygularımızın. Hem nesnel, hem öznel temelleri çok sağlam olan bu duygularımızı yaptığımız eylemin tarihe katkısı yanında önemsizde bulsam, bana bir katkısı olarak anlatamadan edemedim."

Damla'ya Dolaylı Mektup

KARDELEN'in İSYANI ve 90. GÜN

Acının sancısıyla yanıyordu toprak ana, işgalin ağır yoksulluğu ve ezilmişliğin çılgınlıklarıyla kıvranıyordu... Kar ağır geliyordu ona, böyle beyaza bürünmüş işgal, oğullarını ve kızlarını acımasızca üşüten ayaz... Yenilmeliydi bu beyaz, yenilip yok edilmeliydi, yeşil çimenlere ve kırmızı çiçeklere ve içinde ne kadar çok kök varsa, ona tutunan her şeye – her şeyine baskın gelmişti bu kar. Sinmişti nilüferler, gelincikler, papatyalar ve toprak anayı en çokta kahreden bu baş eğmişliği çocuklarının... Ama artık yeter diyen cılız bir çiçek, bütün gücüyle yüklenip köklerine ayağa kalktı ve o cılız çiçek

*attı çığlığını
artık yeteeri!
ve bütün çiçeklerden önde atılıp
yırttı karın o beyaz
o engin
ve o soğuk karını
Kardelen çiçek açtı
ve yanbaşımda dövüsen
ilk Cemre böceği oldu.
Kardelen / toprağın ilk isyanı
baharı böyle muştuladı...*

Gökyüzünün iki işçisi; gündüzün Güneş'i ve gecenin Ay'ıydı. Kardelen'in açılışını ilk gören Ay olmuştu, vardiyanın son anlarıydı, "yeteeri" diye bir doğum çığlığı duymuş ve anında bütün ışığını sesin sahibine göndermişti. Işğın en güçlü olduğu yere yönelen Kardelen, beyaz örtüyü oradan yırtmıştı. İşte o günden bu yana Ayışığı isyan çiçeklerine rehber olmuştur. O sabah Güneş geldiğinde Ay ona "bak orda ne var" demişti sevinçle ve de gururla. Sonra "sıra sende ısıt onu çünkü çok üşüyor" dedi.

Güneş zaten çoktandır kara kin güdüyordu, ondan ve onun soğuk beyaz yüzünden nefret ediyordu. Toprak anaya ve onun çocuklarında çok kızıyordu böyle boyun eğdikleri için. Ama bu sabah gökyüzünün gündüz işçisi Kardelen'i gördü, toprağın asi çiçeğini ve duydu Kardelen'in şarkısını.

*Kardeşlerim
ağaçlar, çiçekler, çimenler
ve şu mağaradaki ayıcık
ve tarla fareleri
beni dinleyin
izin vermeyin
sizi kendi sessizliğinizin içinde
boğmasın beyaz ordunun hakimiyeti
ayaklanın ve beni izleyin.
Kardeşlerim
canınız yanmayacak demiyorum size
tam aksine çok acılar çekeceksiniz
ama başka türlü olmuyor işte
durduk yerde
kendiliğinden açmaz
kızıl gelincik
ve reyhanlar kokular salarak
boy vermezler / ve buğdaylar çimenler doğamazlar.
Kardeşlerim
kendi köklerinize güvenin
ve ayaklanın...
kar yenilebilir...*

Güneş bu şarkıyı duyar duymaz, ateşten elleriyle saldırdı kara, onu dövüyor, eritiyor, parçalıyordu... Daha ne olduğunu kimseler anlamadan güneş bütün heybetiyle karı öldürmüştü. Herkes şaşırıp karın böylele çabucak erimesine. Sadece Kardelen şaşırılmamıştı, düşmanın böylesine çarçabuk yenilmesine. Çünkü o baştan biliyordu bunu kiminle ve nasıl yapacağını. Bu yüzden Güneşe ve Aya uzatmıştı ellerini, rengini ve şarkısını...

Gece Ay yol göstermişti yeni Kardelen'lere, gündüz Güneş yardımlarına koşmuştu,

*açtılar mavi
açtılar kırmızı
mor
sarı
leylak.*

Gökyüzünün iki işçisi Ay ve Güneş sevdiler bu

renk renk çiçekleri ve baharı çağırıyorlar yeryüzüne, uyandırdılar uyuyan hayvanları, sıcak elleriyle söğütlerin dallarına dokundular ve onları uyandırdılar. Isıtılar habire toprak anayı. Ve bunu gören söğütler ilk filizlerini verdiler kuru dallarda, toprak anada uydu buna ve binlerce çiçekte binlerce renkle katıldı isyanın dansına ve yer yüzünün ilk baharı şarkı söyleyerek geldi... Tam bu sırada Kardelen bırakıp yapraklarını çimenlerin üstüne, çekildi usul usul, uykusuna daldı, huzurlu ve de rahat. Kardelen bedelini böyle ödedi vakitsiz açışının, kısacık yaşadı ama mutlu öldü... Bütün bunları gören gecenin ve gündüzün işçileri şöyle dediler; "bundan böyle Kardelen baharın müjdecisi ve toprağın isyanı olacaktır" ve böylece oldu.

Geriye Kardelen'in çılgınlığı kaldı.

Kardeşlerim

*bende isterdim uzun yaşamayı
ve sinseydim toprağın içine korkarak
ve daha uzun yaşardım elbet
ama o zaman ne çiçeğimi açabilirdim
ne de Kardelen diye bir adım olurdu*

Ne yalan

bende isterdim

*gövdemde dağ rüzgarları dolansın
ve tan esintisinin yapraklarımı
okşamasını*

ayazda açtım karda

bu yüzdən ömrüm kısa

salkım söğütler kadar yaşayamayacağım

ama her baharı

ben çağıracağım...

Kardeşlerim

Hoşçakalın...

Merhaba Yoldaş,

Nasıl da zor isyanı anlatmak, onun tarihi insanın insan olduğu yerde başlıyor yani bizden büyük, tarih kadar yaşlı ve daima bizden genç olan isyanı.

Ne kadar zor bir tek Kardelen'in isyanını anlatmak, o baş edilmezliği. Ama yinede doğanın isyanını anlatmak insanın isyanını anlatmaya kıyasla daha kolay oluyor. En zoruda yoldaşları anlatmak ve tabi seni anlatabilmek, yani en öne fırlayanı, rüzgar gibi savrulup savurup gideni, zehir zemberek bir ateş gibi... Ama birazda kızıyorum sana hiç kolaylaştırmıyorsun ki işimi... Nerden başlamalıyım, Eylül ateşindeki sokaklardan mı, yoksa Eylül'ün yiğit gülü senden mi?

Nasıl da hızlı geçiyor zaman, on yılları bir güne sığdıran bir akışla... Ve aynı hızla büyüyen açlık... ki

o değil midir insanlık rahminde döl olan, açlık değil mi isyanı doğuran... Ve birde seni açlığın ve isyan olup doğan, isyana doğan... Ama nasılda büyüyor kaygım bir bilsen, inan ki ilk defa zamanın akmasını, tarihin durmasını, günlerin geçmemesini istiyorum. Sana bir şey olmamalı, olmasın diye... Korkmuyorum ama canım yanıyor... Gideni kıskanmak mıdır, yoksa onu korumaya çalışmak mıdır, yoksa yoldaşını sevmek mi bilmiyorum. Ama bir şeyi biliyorum, Eylül'ün ateşini ve yüreklerde öfkeyi büyütüyorsun. Ve tabi benimde geleceğe olan güzel inançlarımı. Fakat genede engel olamıyorum ve canım yanıyor!..

Aç bedenlerde büyütmüşüz

atan ve susan yüreklerimizde

eriyip devleşmelerde

ve onlarca kez vurulmalarda

koymadan ara noktalar

soluk soluğa bir koşu

eğilmek bükülmekte yok

ve namluya yatan mermi kadar soğukkanlı

ve ocaktaki köz kadar sıcak

Yaşamak değil

öyle değil,

hani çiçekler ve albenilerde

tekil mutluluklara yenilmeden

ve de batmadan yalnızlıklar içinde

çoğalabildik mevsimlerce

Biz Eylül'ü

kan revan içinde büyütmüşüz

Eylül'de kavgayı böyle büyütüyor...

Gözlerinden ışıklar saçan alevden dilleriyle bizim çocuklar seni anlatıyor. Senin gülen resimlerini asıyorlar duvarlara, isyanımızı yoğuruyor senin açlığın ve çeliğimize su ve hayata ışık, aşklarımıza anlam katıyor... Vardiyadaki işçilerin şarkısı seni söylüyor. Yada okulda bir talebenin dudakları ve mahpustakilerin elleri... Ama yinede canım yanıyor sana bir şey olmamalı...

Usulca toprağı dövdü Kardelen

Açmak tek mesele değil

Baş kaldıracabildiğin için güzelsin...

28 eylül 2005-Çarşamba

ÖLÜM ORUCU SAVAŞÇISI SERPİL CABADAN'ın EYLEMİNİN 90.GÜNÜ İÇİN YAZILMIŞTIR...

O ufkun kızılığına
Akıp gitmek isteyen gönül
Sana dur diyemem
Hakkım yok bilirim
Durma hele bak / durma
Gayrı çaresi yok durma
Gitme demeyeceğim sana
Demeyeceğim ulan.
Kahpenin dölü vurdu beni
Yaralıyım yavaş demeyeceğim.

Demeyeceğim anamın civan fidanıyım
Yarımın iki gözü
Baharların selvisi
Demeyeceğim
Kan tükürdüğüm geceler adına
Duvarlarda sınadım seni.
Çakal mazgal şakırtılarında
Cayır cayır yanan
Sağmalcılar kadın koğuşunda
Çanakkale'dekopan kolda
Murat Ördekçi'nin kurşun yaralarında
Zincirlendiğim ranzada biledim seni
Sınanışında yoldaşlığının
Yüreğinin dehşetli şahlanışında
Ölümü yere çaldığın o anda
O anda biledim seni.

Nasıl tükendi cellatlar
Beyaz önlükler içinde
Ve eğdiler başlarını
Tükenmiş adımlarla çıktılar
Hücremden.
Hipokrat'tı ağlayan başucunda.
Sen baygınken
Sen uyurken
Silinmiş hafızalarda biledim seni
Hipokrat'ın çığlıklarında
Kinimin ölümsüz sesinde
Kinimin ölümsüz sesinde
Biledim seni

Ve elbette gönül
Ve elbette
Yankı barut kokusuyla
Biledim seni
On sekizinde
Kurşun izlerinde
Peşin sıra hala havlar
İt sürüleri
Ve hala
Adınla kinlenir dul kadınlar
Cellada kurşun atışında
Biledim seni.
(Serpil Cabadan'ın 250. günü için)

Ergül ÇİÇEKLER

SÝMURG TUFANI

RUHAN MAVRUK

F tipi sözcüğünü ilk kez duyduğum günü anımsıyorum: Varoшта bir sanat merkezindeyiz. Sanatçı ve yapılanma ilişkileri konulu bir söyleşide. Duvarlarda tablolar, kilimler. Yanıbaşımızda elinde sazıyla kehribar gülüşlü bir genç kız. Her şey birbiriyle görünmez bir uyum içinde ve imgeleri çağırıyor. Kendiliğinden dökülüyor sözcükler yüreğimden: "...buzul çağlarını geçtim / yağlı çıralarından ateş içtim / kimsesizler gömütlüklerinde / çocuklarını arayan / türkü benizlilerin..." Birden isyankar, sabırsız bir ses bölüyor akışı: "Özür dilerim, bir açıklama yapmak istiyorum! Devlet, tecrit ve ölüm demek olan F tipi hapisanelerinin inşasını başlatmıştır. Ne çok yürek duracak orada, ne çok şiir yanacak. Türkü benizli anneler yakımlar taşıyacak uzaklardan yüzünü bile göremeyeceği çocuklarına!..." Ve sürdürüyor "hücre ölümünün" Tupa Moro gerillalarından başlayan öyküsünü... Sonra bir kağıt çıkarıyor cebinden ve Anderas Boyer'in anılarından ilk izolasyonu anlatıyor. "... önce pencerelerimizi küçülttüler, sonra pencere üzerine bir tel kafes koydular, daha sonra bir tel kafes daha... Sonra da bir tuğla ile kapattılar ışığımızı. Artık pencere falan yoktu. Birkaç günlük alıştırma sürecinden sonra H. Bloklarına götürüldük. Her şey beyazdı. Tutuklulardan kimi hemen delirdi. Beyinlerin bir tepkisiydi bu. Kalanlar açlık grevi yapıp yarım saat birbirleriyle konuşma hakkı elde ettiler. Uyum sağlayan (muhabirliği kabul eden, olay çıkarmayan) tutukluların hücrelerin dışına çıkıp dolaşmalarına izin verilmeye başlandı. Bu alanlar da beyazdı, pencere yoktu..."

Sözleri bitince kağıdı katlıyor. Gözleriniyüzüme diyor sonra: "Özür dilerim ama yalnız sizin sözünüzü kesip bunları söyleyebilirdim. Madem o şiiri yazdınız, bu süreçte de türkü benizlilerin yanında olacak mısınız, bana söz verir misiniz?"

Ali, Özgür ya da Devrim, adı her neyse.... Paneli kesip nefes nefese konuşan o çocuk farkında olmadan bir şiiri başlatacağı bende. Tüm trajedyasıylaşayacağı bir şiiri....

Emperyalizm insanı sürüleştirme ve yalnızlaştırma yolunda acımasız bir uygulama daha başlatmıştı. "Avrupa standartlarında cezaevleri, hapisanelerde reform...." gibi demagojik tuzaklarla hücre ölümü gerçeğini gizlemeye çalışıyordu. Burjuva basını ise egemenlerin baskısına zemin hazırlamak için bu ölümün pazarlığını sürdürüyordu.

Sermaye, "Örgütler hapisanelerden yönetiliyor, koşullarda yapılan aramalarda şu kadar cep telefonu, şu kadar silah ele geçirildi...." şeklindeki haberlerle toplumu yanıltma yarışına girdiler. Eskişehir ve Ümraniye tabutluklarını beş yıldızlı otel diye tanıtan da onlardı. Katliamın senaryosu çoktan hazırlanmış, tetikçileri yola koyulmuştu.

Sonra sokaklara döküldü türkü benizliler. Köylerden, varoşlardan yürüyerek; İstiklal caddesine, Yüksel caddesine.... Okmeydanı, Sarıgazi, Gazi Mahallesi insanların yerlerde sürüklendiği savaş alanlarına dönmüştü. Artık her gün gözaltı her gün biber gazı. O çocuklar bir tepkiyi haykırıyorlardı, üzerlerine hortumla sıkılan sular ayaklarını yerden keserken: "Susalım da postallar mı çiğnesin sesimizi....!"

İlk kez bu denli içlerindedim. Sanki giderek yaklaşan bir yıldızdan bakıyorlardı bana. Kaç kez gözaltına alındım, kaç "tumturaklı" dava açıldı aleyhimde unuttum.... saçlarından tutulup yerden yere vurulan bir nehirden onlarla birlikte sürükleniyordum.

Açık görüşlerde ziyaretlerine koştum. Sarıldılar bana. Hiç o kadar sevilmemiştim. Gün oldu bir imgeye yükleyip duvarların ardına, hırçın sahillere taşıdım onları. Kimini lâdin dallarına, kimini bir rüzgara, kimini de bir alıcı kuşa... Gözlerini kapatıp gerçekten özgür hissediyorlardı kendilerini. Şairler için iki kere iki beş edebiliyordu çünkü....

Son görüş gününde fırtınayı sezmiştik hepimiz. "Biz hazırız, diyorlardı, korkmuyoruz!" Ben yutkunuyordum boğazıma dizilen sözcükleri. Ayrılırken son kez dönüp baktım onlara. Uçurum ağzlarına gerili bir ip te tek ayak üstünde durmuş gülümsüyorlardı bana. Ah! öylece gülümsüyorlardı....

Bir sabah ahşap bir konak gibi yangınla çatırdadı yüreğim. Haykırışlarını duydum, tenlerine değen ateşi.... Ölüm deneni ülkenin avlusunda halaya durmuşlardı. Ağlıyordum, kirpiklerime asıl bir mayın tarlasıydı onlar...

Günler hep ölüm haberleri ile geliyordu. Son soluklarını son gülün dudaklarına bırakıp gidiyorlardı.

Düzenlenen panellerde, basın toplantılarında gördüm, kimini kucakta getiriyorlardı, geçmişini yitirmişti çoğu. Tüm çılgınlıklar bürokrasinin soğuk duvarlarına çarpıp kırılıyordu.

Tahliye edilenleri tanıdım sonra. Kendilerini toplayıp umudu ışıtanlar vardı. Sevindim, bu umuda bir harf bir dize daha taşıyabilmek için koşup buldum onları. F Tipi'nin göremediğim, ulaşamadığım yanlarını da anlattılar bana. Kör, sağır duvarlar arasında hayat nasıl üretilir? Ya şiir, resim, toprak! Yeşili özlemiyorlar mıydı orada? Cevaplarını ölene dek unutmayacağım: "Çarşafırları yırtıp tual yapıyorduk, çay kaşığından spatula, içeri sokabildiğimiz ilaçlardan çeşitli renkleri... Çaydan kahve tonlarını... Açlık grevi yapmayan arkadaşlara gelen yiyeceklerden de renkler üretmeyi öğrendik zamanla. Örneğin salçadan kırmızı rengi elde ediyorduk. Fırça olarak battaniye tüylerinden yararlandık. Bazen duvardaki harcı kazıyıp resmin üzerinde çeşitli kompozisyonlar oluşturuyorduk...." diyordu ressam Oral Uyan.

"Biz orada toprak da ürettik!" diye seslendi kıvançla karışık bir hüznle Aslan Karlı. "Yemek artıklarından, kurutulmuş çaydan... Avlıların kenarlarına serptik torbalara doldurduğumuz bu toprağı. Bir sabah baktık ki yeşer-miş avlu..."

Gazi mahallesinde tahliye olduktan sonra direnişlerini sürdüren Deniz ve Fikret ise F tipi sürecinde tutsakların gecenin aynı saatinde aya bakmaya karar verdiklerini söylediler. Aynı saatte gökyüzünde buluştuklarını. "Devrimcilerin hayal güçleri çok yetkin olmalı" diyorlardı....

Evet tüm onuru ve trajedyasıyla yaşadım ben o şiiri... Gün oldu kızdım kendime; elimden bir şey gelmiyor diye.

Tanıdığım ne çok insan öldü son üç yılda. Mektuplar yazıp atıyorum duvarların ardına şimdi. Bazen benim hücreme de onlardan mektuplar geliyor. Sessiz sessiz ağladığım da oluyor bazen. "Ya ruhunu, ya kalemini!" diye dayatan bir "sanat" dünyasında ne denli yalnız olduğumu bir onlar biliyor.

Ölümüne direnişlerin içinde yaşam daha ağır basıyor hep. Yaşam tüm yoğunluğuyla avuçlarımızda. Ölümse uzaklarda küçüçük bir nokta..

.....

tabır sonsuza
hançeri, nehri ve kederi
ölüm petrolsüz ve
protokolsüz bir ülke
bir pairin en içten piiri...

YOKSA

Ruhan MAVRUK

Ben limandan limana
sürgün mülteci
hüzünler alıp satan çerçi
horasan'dan, semerkand'tan
eski bedestenlerden

öncesiz ve sonrasız
bir yalnızlık
yakama taktığın bu ilk ürperiş
ilk yaz yaprağı

bir sen kaldın tarihi zamanlardan
bir de karayağız gazetelerde
kuvars tomurcuklar gibi
ölüm ilanları açan
o masal çocukları

yaşarsan unutamazsın demiştin
ayrılırken,
ölürsem ilk sen anlarsın
her gece bu saatlerde göğe bak
orada buluşur
su içerken vurulan düşler

duyun beni günü içmiş günebakanlar
olmazı çıldırtan kardelen çiçekleri yollarca
yoruldum yargısız infazlardan
demir asa delik çarık yıllarca

bir rüzgar esti eski bahçelerden
soluğunu duydum dudaklarımda

ürperdi içimde zaman ey çocuk
düştü mü yüzünün atlası
yangın ve dönüşsüz yolculuğa

bir yıldız daha kaydı doğu yakasından
yoksa!

*Kürdistan'da
öldürülen çocuklara...*

*Bu şiir 30 yıl önce
Kürdistan'da öldürülen bir
genç için yazıldı.
Şimdi dili yasak ülkede
öldürülen tüm çocuklara
ithaf ediyorum*

SIYAH DUVAKLI GELİN

Bağdat

İşgalciler senin sokaklarından gelip geçiyor ama sen kalıcısın... Sen tarihini onurluca yazarsın

Bağdat

Güneşin bakiresidir... Ayın hanfendisi...Nurun prensesi... Ağaçların tanrıçası... Suyun kaynağı... Buğdayın başağı... Hurmanın ağacı... Ama siyah duvaklı bir gelin... Kraliçe ama aşığı yok... Yağmuru zift ve kandır... Bestesiz bir şarkıdır...

Gerçek yüzüm Bağdat'tır... Bildiğim tarihin alfabetesidir... Sokaklarında yürüyorum... Duvarlarına dokunuyorum... Sokakların yakıcı asfaltına dokunuyorum... Dicle her şeye rağmen akıyor... Ve üzerindeki köprüler iki yakayı bağlıyor... Seni de kendimi de arıyorum... Arı bir tan arıyorum... Peygamberlerin düşünüyorum... Sessiz ağlamamı da ağlamamı da duyuyorum... Kendimi ve seni teselli etmeye çalışıyorum... Kurban için ağlıyorum... Senden ve benden kalanlar için haykırıyorum...

Bağdat sokakları ortadan kalktığı zaman...Caddeler senden sana başlar... Bize ağlayan iki gözle bakıyorum... Gidiyoruz ve geliyoruz... Duraksıyoruz ama duramıyoruz... Ağlıyoruz ama ağlayamıyoruz... Nefes alıp verirken boğuluyoruz... Hüzün bir ura dönüşüyor boğazımızda...

Ölüm bulutu gözlerini kapatıyor... Kin gemileri senin kanlı sularında demir atmışlar... Bağdat bizim yaşadığımız zaman kuş yemi artıklarından oluşuyor. Canlıyız gölgemizi arıyoruz... Mezarsız ölüyüz...Ve mezar taşsız... Bu kasideye inanıyorum ki hayallerimiz için bir anlam taşıyor... Ama şarkımız daha doğmadı.

Belki büyük puntolarla bu kaside bir gün canlanacak. O zaman yıllardır paslanmış günlerin kapıları açılacak... İyileşmemiş yaralarımızı güneşe açacağız... Yaprakların hisirtisini duyuyorum... Ve görüyorum ki bir başak yavaş yavaş açılıyor, taze bir çiçek gibi güneşe doğru, koşuyor... koşuyor... koşuyor...

Bağdat... korkutucu ve şok kasırgadan sonra ayaklarımı toprağıma gömdüm dayanabilmek için kasırgaya...

SAHAR MAHDİ NAEF

AKŞAM ERKEN İNER MAHPUSHANEYE

Akşam erken iner mahpushaneye.
Ejderha olsan kar etmez.
Ne kavgada ustalığın,
Ne de çatal yürek civan oluşun.
Kar etmez, inceden içine dolan,
Alıp götüren hasrete.

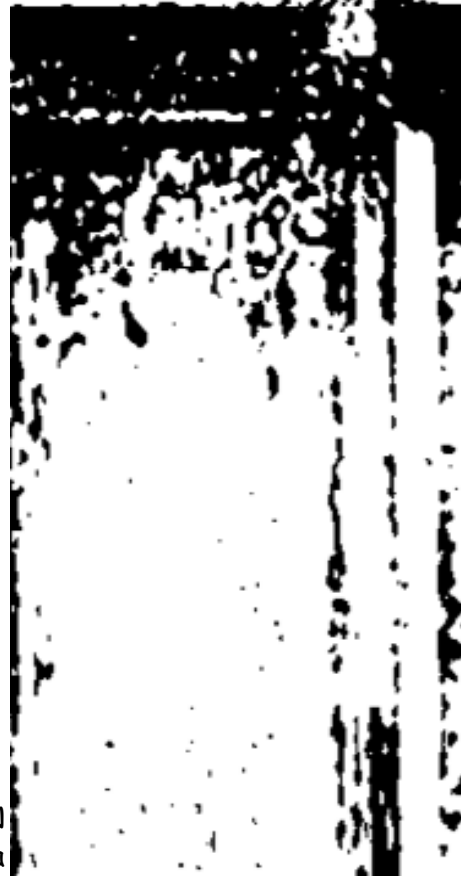
Akşam erken iner mahpushaneye.
İner, yedi kol demiri,
Yedi kapıya.
Birden, ağlamaklı olur bahçe.
Karşıda, duvar dibinde,
Üç dal gece sefası,
Üç kök hercai menekşe...

Aynı korkunç sevdadadır
Gökte bulut, dalda kaysı.
Başlarkoymaya hapislik.
Karanlık can sıkıntısı...
"Kürdün Gelini"ni söyler maltada biri,
Bense voltadayım ranza dibinde
Ve hep olmayacak şeyler kurarım,
Gülünç, acemi, çocuksu...

Vurulsam kaybolsam derim,
çırılçıplak, bir kavgada,
Erkekçe olsunisterim,
Dostluk da, düşmanlık da.
Hiçbiri olmaz halbu ki,
Geçer süngülernamluya.
Başlar gece devriyesi jandarmaların...

Hırsla çıkarım kibriti,
İlk nefeste yarılanır cigaram,
Bir duman alırım, dolu,
Bir duman, kendimi öldüresiye,
Biliyorum, "sen de mi?" diyeceksin,
Ama akşam erkeniniyor mahpushaneye.
Ve dışarda delikanlıbir bahar,
Seviyorum seni,
Çıldırasıya...

HASRETİNDEN PRANGALAR ESKİTEN
AHMED ARİF'in anısına

ateşin ve güneşin çocukları

(...)

Bir ağıttır belki Ağrı'da Zilan deresi
Dersim'de Lac deresi bir kanlı şiir
Oysa bir destandı Diyarbakır kalesi
Ve Diyarbakır zindanında
Ateşle sevişen 'dörtlerin gecesi'

Ne ki zindan - ne ki tutsak olmak
Ne ki kavga - ne ki dağlarda vurulmak
Bir sehpa da idam olmak ne ki
İhanet utancıyla yaşamak var ya hani
Onursuzluğun lağım çukurunda yok olmak
Üniformalı bir Dehak önünde durmak
Ve beyninin içindekileri bir bir kusmak
Sonra bir et yığınınına donuşup kalmak
İşte buydu Diyarbakır zindanında yaşamak

Sesler ihanete dönüşürdü her gece
Bir tas çorba - bir dilim ekmek uğruna
İhanetler acılara dönüşürdü kalleşçe
Acılar hep türkülere vururdu kendini

Etten ve kemikten insan olur mu
Beyinsiz insan ayakta durur mu
Aynı kavgaya gönlünü verenler
Dostunu ihanet ile vurur mu

O zindan ki zincir sesidir şarkısı
Her sözünde bir ciğlik yükselir
Her notasında bin öfke
Her dizesinde bin isyan beslenir
İsyan şiirlere
Şiirler yüreklere seslenir
O zindan ki her yemek vakti
Tutsak ağızları kanla süslenir
(...)

Adnan Yücel'in anısına

GÜNEŞ YENİDEN DOĞUYOR KARLAR YENİDEN ERİYOR VE BAHAR GELİYOR

Ben 30 yaşında bir işçiyim. Yaşamımın büyük bir bölümü şehirden çok uzakta, Kürdistan'ın kırsal kesimlerinde, küçük bir köyde geçti. Orada devlet yoktu. Devlet adamları denilen kravatlı adamlar bir seçim olunca, birde darbe olunca, askerlerle gelirlerdi. Ve bizim onlardan hiçbir beklentimiz yoktu. Kırletememişlerdi bizi, özgürlüğü orada yaşamıştım.

Unutamadığım anlardan birisi, baharı canlı yaşamaktı, doya doya. Güneş bir apartmanda doğup diğer apartmanda batmazdı. Şehirde olduğu gibi hemen terk etmezdi bizi. Bir dağdan doğup, başka bir dağdan batardı. Yüreğimizi ısıtmadan bırakıp gitmezdi bizi. Umutlarımızı yeşertmeden, bizi güldürmeden gitmezdi. Birde ekinlerin yeşermesi anlatılmaz duygular yaşatır insana. Toprağı tırnaklarınızla kazırsınız. Buğdayı kızıl bayrak gibi kucaklarsınız ve umut olur her bir tanesi. Umutlarınız akar parmaklarınızın arasından kara toprağa. Sonra çöker mayıs yağmurları, alıp götürür bütün acılarını. Merakla koşarsın umutlarını gömdüğün tarlaya. Toprağa gömdüğün kuru buğdayları tanıyamazsın. Çekmiş yemyeşil urbalarını, selamlayıverir seni esen rüzgarla... İçin inanılmaz bir duygu seline kapılır. İşte umutların yeşerir, gerisi sana kalır... Suladıkça yeşerir... Yeşerdikçe çoğalır umutların. Her taneden bir başak, her başaktan bin tane sunar sana. Ağlamak gelir içinden... Ne büyük mutluluktur, sevinçten ağlamak... Ve ne büyük mutluluktur zafer kazanmak...

Evet dostlar, bu güzelim yaşam, bir gece rüya gibi sona erdi. Tıpkı fillerin güreş alanındaki çimleri ezdiği gibi, ezilip yok oldu bu masal köy... ve her birimizi bir şehir yutuverdi bir anda. Amazon ormanları gibiydi şehir benim için... Her yanda çakallar ve kurtlar dolaşıyordu sanki!

Ve bir gün... işçi arkadaşlardan biri, beni iki dostla tanıştırdı. Evet, güneş yeniden doğuyor, karlar eriyor ve bahar geliyordu... Artık çalışmalıydım. Saplamalıydım kazmamı toprağa ve serpmeliydim yeni tohumları, yeni umutları. Azimle, öfkeyle... Başladım işe o günden biraz ürkek, biraz acemi...

Dergimiz bana, baharı, tarlamı, yeşeren ekinleri, filizlenen umutları yeniden yaşattı.

Bu büyük umutlar taşıyan, dergimizde emeği geçen herkesi, yürek dolusu sevgilerimle selamlıyorum...

Merhaba...

OKURRLAR DANI

ŞİİRİN TARİHİ KÖKENLERİNE DAİR

İnsan usunda şiir, en eski estetik haz duyulan şeydir. Toplulukların ya da geniş anlamıyla halkların ilk yazınsal unsurlarında şiiri, ayrı bir edebiyat türü olarak görmüyorsak, şiirin bütün edebi varlıkları kendi bünyesinde barındırdığındandır.

İnsanların yani toplulukların yaşama sevinçlerine baktığımızda karşımıza hep şiir çıkar, örneklersek “Hesiod, bir din eserinde, bir çiftçiler kılavuzunda şiirsel bir çatı kullanmanın doğal olduğunu düşündü”. Solon’sa siyasal söylemlerini, meclisteki konuşmalarını doğalmış gibi ölçülü söylerdi.

Mısır gökbilimi ve evrenbilimi biçim olarak şiirsel oldu. Din adamları genellikle ritimli ve ölçülü konuşurlardı.

Geçmiş çağlardaki halkların yaşam biçimlerine bakıldığında, saklamaya değer sözlerini, iklimlere dair ata sözlerini, çiftçilikle ilgili sözlerini, büyü sözlerini bütün ırk ve çağlarda yüceltilmiş bir dille söylenip yazılma eğiliminde olduğudur.

Günümüzde şiire özgü biçim, bütün edebiyatın ilkel biçimidir. Bu bakış açısıyla baktığımızda, edebiyat sanatı üzerinde düşünmek, temelde şiir üzerinde ve insan hayatı üzerinde düşünmek demektir.

Özellikle şiiri yalnızca güzel söz ve duygu boşalması olarak görüp, siyasetten, gelecekte yoksun düşünmeler, bir kez daha hatta bin kez daha düşünmeler, bütün bir hayatın içinde.

Yaklaşık beş bin yıl önce Mezopotamya bölgesinden yükselen şair Ludingirra’nın sözlerine kulak verelim, ‘biz, şiiri, bilgileri öğreten, onları kuşaktan kuşağa aktaran bir bağ olarak da görüyoruz’.

Şiir yapısı ve doğası gereği, yarattığı gerçekliğin ötesinde bir gerçeği insanların önüne serer. İkinci derecede olmasına rağmen insan aklında karışık bir gerçeğin doğmasına neden olur.

İnsanın gelecekle sıkı bağlar kurmasında ve amaç edinmesine, ereklerine ulaşmasına şiir etkin rol oynar. Bunu geçmiş yıllarda bilmeden, ‘ilahi’ bir güç olarak yapardı, günümüzde ise bilinçli yapılmaktadır.

Atıla Oğuz

HAZİRAN

Haziran altmış üçün
derin sızdır
kanar imgelerimde.

On beş on altısında
ufka kalkar
nasırlı umut.

Şekilleniyor yarın
kopacak fırtına
kollarımızdan.

Sen, ben
bitecek acı sızı
hep biz olacağız.

Vuruşup
yırttıkça
göğün karanlık
perdesini
kızıl imgelerimiz.

Selam Nazım Yoldaşa
nasırlı ellerden.

Haziran’da
hazırdır
yüreğlerimiz
coşmaya
Yurdumuzda.

ZEHİR ZIKKIM

-Nusret ATEŞ

1.

zehir zıkkım bir zemindeyim
bütün süngüler bana dönük
elimi kime uzatsam
hep geri teptiler
annem bile cehenneme dedi.
payına bir yastık verdim ya!
dedi.

ne kardeş, kardeş kaldı.
ne de dost, dost kaldı.

2.

zehir zemberek bir sohbeteyim
bütün küfürlere bana dönük.
dilimi kime söylensem,
hep azar işittim.
annem bile sus dedi.
ne söz ikrarda kaldı.
ne ikrarda karar kıldı.
ikrarım kapısı kırıldı.
dost eşikten döndü.

3.

zehir zemberek bir inançtayım
elimi tanrıya yakardım,
otur dedi,
kul değilsin.
annem bile küs kaldı.
gıt dedi kul değilsin

4.

zehir zıkkım bir zemindeyim
bütün süngüler bana dönük.
kesmek için dilimi.
ne yapayım ben şimdi.

5.

zehir zıkkım bir coğrafyadayım
bütün ganimetler bende,
bütün medeniyetler bende
bütün dinler bende doğmuş,
bütün savaşlar bana dönük.
bütün hesaplar bana,
hangi kapıya yönelsem,
hepsi beni durdurur.
payıma hep yenilgi düştü.
barışa elimi uzattım.
egemenlere esir düştüm.
sana esir dedim ya !
tel örgülerde kal dedi.
zehir zıkkım bir ülkedeyim
dilim bana lal dedi.
ne yapayım ben şimdi.

YALAN, MÜLKİYET VE TANRI

Tansel SEMİR

Yalan, mülkiyet ve tanrı; bu üç kelimenin doğada bulunduğu tek canlı insanoğludur. İnsan tanımında bu üç özellik olmadığı için biz bu üçlünün birleştiği kişilere insanımsı, insanımsıların oluşturduğu guruba ise topluluk diyeceğiz. Yalanı, mülkiyeti ve tanrılığı barındıran insanımsıların oluşturduğu bu topluluğu incelerken, temel neden olan biyolojik faktörleri de göz ardı etmememiz gerekir.

Çağlar boyunca doğruları aramaya çalışan insanoğlu bir gün tanrıyı keşfedince bütün amaçlarının karşılandığını gördü. Artık doğruya gerek yoktu. Çünkü doğru tanrıydı. İçindeki doğruyu tanrıya veren insanoğlu bütün sorumluluktan kurtulmuş, emek harcamadan mutluluğa erişmeye çalışıp, böylece kendini rahatlatma çabasına girmişti. Bu rahatlatma çabasının nedeni, çözemediği olaylar karşısında çektiği acıdır. Asıl temel neden iklime bağlıdır. Sıcak iklimlerin verdiği rahatlıkla düşünme çabasına girmeyen insanoğlu tanrıyı yaratırken, soğuk iklimler karşısında insanoğlunun yaşam çabası aklı yaratmıştır. İnsanoğlunun tanrı ve din fikrini belli enlemler üzerinde ortaya çıkarması bu sıcak iklimin bir sonucudur.

Sıcak İklimin Soğuk Yalanları

Yalan gerçeğe aykırılık demektir. İnsanımsıların oluşturduğu topluluklar mülkiyeti güvence altına almak için din yalanını ortaya atmışlardır. Mülkiyete ulaşmanın tek kaynağı her türlü yalana kucak açmaktır. Yalanlar kişiler için mutluluk yolunu açarken sürüler için mutsuzluk getirmiştir. Mutsuz olanlar da o kişilerin mutluluğuna erişmek için yalanı yaşatma yoluna gitmiştir. Yani bir peygamberin mutluluğu insanımsıların mutsuzluğu üzerine kurulu iken, mutsuzlar peygamberi yalanlarıyla birlikte yaşatıp bu mutsuzluğun kaynağına tapmaktadırlar. Bu yüzden kişilerin topluluklar üzerine etkisi çok büyüktür. Çünkü kişilerin tek amacı topluluğun mutsuzluğu üzerine mutluluk kurmaktır.

Yalan, oluşmamış beynin tamamlayıcısıdır. Yalan olmadan insanımsılar yaşayamaz, yok olur. Çünkü insanımsılar hayatlarını yalan üzerine kurmuşlardır. Yalan, değişime karşı gösterilen direncin ifadesidir. Yalan acizliğin, çaresizliğin, zayıflığın ifadesidir. Doğru olanı saptamak insanın görevi olduğu gibi, yalanı yaşatmakta insanımsının görevidir. İnsan; gerçeğe, ancak deneyle varabilir. Deneyin olmadığı yerde insanımsı vardır.

En Büyük Yalan Dindir

Din insanımsının yalan gözlüğüdür. Bu gözlük her şeyi çok güzelmiş gibi gösterip, insanımsıyı gerçeklerden soyutlayarak çözemediği olaylar karşısında rahatlamasını sağlamaktadır. Bu gözlükle bakanlar aç insanları, yoksullukları ve adaletsizlikleri görmezler. Gördükleri tek şey mülkiyet ve paradır. Bu gözlük paraya giden yolu göstermektedir ve aynı zamanda insanımsıların ilgisini çekerek herkesi sömürüye açık hale getirmektedir. Bu gözlüğü kişiye çocukken takan aile, çocuğun bu gözlüğü büyüdükten sonra çok sevmesi ve çocuğuna da devretmesi sonucuyla yalanı yaşatıp, geleceği her türlü çirkinliğin ortasına atmaktadır. Yalan bu yüzden bir kısır döngüye dönüşerek yaşatılmaktadır. Bu gözlük gerçek yaşamı kapatıp kişiyi hastalığa sürüklemektedir. Bilim her geçen gün bu gözlüğü eritse de yeni gözlüklerin bulunması çok da zor olmuyor. Çünkü yalan sınır tanımıyor. Sağlıklı bir insan, olmayan şeyler tasarlayıp kendi kendini oyalamaz, kandırmaz, bundan çıkar beklemez. İnsanımsının tek eğlencesi dindir. Bu eğlence doğanın yarattığı insanoğlunun daha çocukluk döneminde olduğunu göstermektedir. İnsanoğlu günü geldiğinde yetişkinliğe adım atacaktır.

Tanrı Yalanın Neresinde

“Tanrı göktedir.” Dünya’nın yuvarlak olup, uzayın sonsuz olduğu anlaşılınca bu söylem, yerini “Tanrı her yerdedir.” söylemine bırakmıştır. Oysa tek olan tanrı nasıl olurda her yerde olabilir. Tanrı yalanı, bilimin gelişmesiyle her şekle girebilmekte ve gün geçtikçe köşeye sıkışmaktadır. Mülkiyetçiler yalanın sınırlarını zorlamaktadırlar. Tanrı yalanı aslında, insanın yok olup ölmesi karşısında, yarattığı tanrının ölümsüzlüğüyle özdeşleştirip ken-

dini bu sayede mülkiyeti ile birlikte sonsuz olarak yaşatmaktır. Bu yüzden tanrının yaşaması aslında kişinin yaşamasıdır. Tanrı yoksa kendisi de yoktur.

**Çocuklara En Büyük Armağan;
Yalansız Bir Dünya Bırakmaktır**

İnsanlık artık kabına sığmıyor, taşıkça taşıyor evrenin sonsuz mutluluğuna. Sevgiyi sığdıramıyor insanlık dünyaya. Düşünce, evreni kavramak istiyor. Yeni yaşamlar bulmak ve var olan her şeyi görmek istiyor. Mutluluğu bilgide arıyor insanlık. Oysa dünya hala açlıklarla, savaşlarla, kanla boğuşuyor. Milyonlarca insan aç, susuz bırakılıyor. İnsanlığın kanseri olan mülkiyet isteği ve onun bekçisi olan din yüzyıllarca dünyayı kana boğup, bu güne kadar kanla beslenerek gelmiştir. Özellikle çocuklara öğrenme yaşında yalanlar aşılanarak çocuğun birey ve kendisi olması engellenmiştir. Düşünmeyi, merak etmeyi ve bütün bunların sonucu olarak çocuğun yaşamında, düşünce üretmesini engelleyip; sömürüye, haksızlığa, yalana boyun eğmesine neden olmaktadır. Aç susuz, sömürülen çocukların yüzlerinde peygamberlerin, padişahların, kralların bu çocuklardan çaldığı mutlulukların acısı yansıyor. Artık çocuklara tanrıyı hediye etmenin zamanı geldi. Mutluluğu ve sevgiyi yeşertecek milyonlarca çocuk bizim uyanmamızı bekliyor. Doğa bekliyor, evrim bekliyor bizi. İmanı çıkarıp yerine akli koymanın zamanıdır. Yalanları kökünden söküp atmalıyız. Bilimin gittiği yol yalananın bittiği noktadır. Yalanları yıkmak için elimizde çok gerçek vardır. Korku; insanımsının, dincinin en büyük silahıdır. Korkuyu bilimle söküp atmalıyız içimizden. Melekle, cinle, periyle, tanrıyla, peygamberlik safsatılmasıyla uğraşmayı bırakıp açlığı, savaşları, ağlayan çocukları görmemiz ve bu çirkinlikleri yok etmemiz gerekiyor. Din, yalan ve tanrı eklemek vermez, üretip paylaşmakla yaşar insan.

Gülümse

*Rüzgarın uçuşan eteğinden
Saçlarından tutun
Göz yumma
Düşlerin savrulup
Gülüşlerin dağılmasına*

*Bütün yapraklar düşmeden dalından
Son yıldız da kaymadan
En son pencere kararmadan
Veda etme şarkılara*

*Dağların kumldayan eteklerinden
Zorlu geçitlerden yürü
Çekip gitme
Sevinçlerin boy verdiğini
Dorukların ırdığını görmeden*

*Sen yürüdüğünce yol yürümeli
Dağ yürümeli
Gün gece
Ağaç su yürümeli
Yürüyenler güzelleşmeli*

*Çocuklar hala büyüyor
Gülümse artık gözlerinle
Düşlemenin sıcaklığı varken
Sözlerinde
Çoğalsun sevdâ şiirleri*

Gülümse....

(aralık '05/ İST.) K. Bolat

*Kıyasız bir gemi yolculuğuydu zaman
Düşlerin durdurak bilmeden
savrulduğu bir çağdı
martının kanatları
geceden kalma aya değiyordu
rüzgar gülerken
güneş ağlıyordu
Yosun kokulu bir bahardı
Düşlerin pınarından
Şiirler döküliyordu
ve sanki diyalektik akış durmuş gibi
yıllar sonra aynı yerde
aynı gürekle
aynı ezgileri söylüyordu
Dünyanın taşlaşmış kalbine
ve zamanın külrengi hüznüne inat
suların kıyıya vuran hasretiyle
nazlı bir gelincik gibi titriyordu
Biliyordu
iç çekme zamanı değildi artık
yaşamın
provası
olmazdı
yaşam yaşanılır
ve yalnız anılar bırakılırdı geride*

Nazım AKARSU

Hayatın her anında...

Okurumuz "DIYARÉ DERSİMİ" 3. sayımızdaki Kürt Dili ve Sanatı dosyamızla ilgili bir eleştiri-uyarı e-mail'i göndermiş. Email'de okurumuz "Kürdistan" yerine "Kuzey Irak" denilmesine ve bunun bizim tarafımızdan kasten yapıldığını düşündüğü için haklı bir öfke duymuş. Aynı şekilde sayfa 82'de Kemal Burkay'ın Rüzgar Eken isimli şiirinde yine Kürdistan'ı silerek yerine "ülke"yi bizim yerleştirdiğimizi düşünmüş. Email'i yoluyla bizden redakte bekleyen okurumuza değerlerine sahip çıkma yönünde gösterdiği gayret ve duyarlılıktan dolayı duyduğumuz saygıyı belirtmek isteriz.

Dergimizin bu denli incelikle redakte etmesi bizi mutlu ediyor ve geliştiriyor. Okurumuz eğer yaratılan değer ve kavramların içlerinin boşaltılması, tahrip edilmesi ya da yok sayılması konusunda tepki duyuyor ve özellikle hiç beklemediği bir yerden bu davranışı gördüğünü düşünüyorsa, bu konuda açıklama yapmak bizim için bir zorunluluktur.

Okurumuz "kürdistan" yerine ülkenin kullanılmasının bizim takdirimiz olmadığını, "Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı" ve Kürdistan konusunda nasıl bir tavrımız olduğunu dosyanın içeriğinden anlamış olmalıdır. Alıntı "Kürt Şiir Antolojisi"nden aynı şekliyle yapılmıştır. Kuzey Irak tanımı da söyleşi yapılan kişinin söyleşisinin aynı şekilde "değiştirilmeden okurlarımıza aktarılmasından kaynaklanmaktadır. Yazın alanında dürüstlüğün de aktarıcı olmanın sorumluluğunu taşımakla olacağına inanıyoruz.

Bu bilgiyi özelde Diyaré Dersimi adlı okurumuza genelde tüm okurlarımıza ulaştırmayı bir ödev biliyoruz.

*her deniz
bitimsiz bir sevdanın
başlangıcı
deniz
bitmeyen özlemlerin
kaynağı*

Halkın Denizi Denizleşen Halkla Ankara'da Buluştu

6 Mayıs...Bu yıl önceki yıldan daha etkili olmalı... Öyle ki, Denizlerin adını tarihten silmeye çalışmanın nafile olduğunu görsünler... Yeni yetişen gençler onları tanınsınlar... Yaşlılar onları unutmayanların, mücadelelerine sahip çıkanların olduğunu görsünler... Geçen sene Harbiye Açık hava'da yaptığımız gecede gibi denizlerin bayraklarını en yükseklerde dalgalandıralım...Denizler bıraktıkları geleceğe sahip çıkıldığını bir kez daha görsünler...

İşte bu duygu ve düşüncelerle çıktık yola... Tüm baskı ve engelleme çabalarına rağmen... Ankara'da Denizlerin mezarlarının başında, Abdi İpekçi parkında ve yol boyunca onların adlarını, onların bıraktıkları mücadeleyi daha yükseklere çıkarmak için...

“Biz, Mücadele Birliği Platformu Olarak, Denizlerin bize bıraktığı o tarihsel mirası, devrimci özüyle kavrayarak, ihtilalci ruhumuzla yaşatmaya çalışıyoruz. Ve diyoruz ki; halkın denizi denizleşen halkla yürüyor iktidara. Gün birlik olma, gün mücadeleyi yükseltme günü.”

Yılmaz Ekşi
Mücadele Birliği Platformu.

“Merhaba Dostlar!
Merhaba Yoldaşlar!
Merhaba halkın Denizi!
Merhaba denizleşen halklarımız!
Merhaba yüreğinde denizleri büyütenler!
Merhaba devrim biziz biz devrimiz diyenler!”

Vefa Serdar
Mücadele Birliği Dergisi

“Grup Emeğe Ezgi olarak, böyle bir anma ve mitingte yer almış olmaktan dolayı gurur duyuyoruz. 1 Mayıs’ın kızılığıyla geldik Ankara’ya. Ankara sokakları “Halkın Denizi Denizleşen Halkla Yürüyor İktidara” sloganıyla çınladı. Halkın Denizine türkülerimizle marşlarımızla selam yolluyoruz.”

Grup Emeğe Ezgi

“ Merhaba yoldaşlar, direnen halkın yiğit yoldaşları hoş geldiniz. Yiğit kararlı insanlar çağırır da ben gelmez miyim? Tarihi direnenler yazacak, Tarih direnenlerin tarihidir. Yaşasın direnen halklar! Yaşasın gelecek ! Yaşasın halkların yiğit yoldaşları! Yaşasın sosyalizm! Yaşasın umut!”

Ruhan Mavruk

“Denizler Türkiye gençliğinin alın akıdır. Denizler, halkla içiçe geçmişlerdi... Devrimci geçmişlerini inkar etmemişlerdi. Türkiye halkları denizleşmedikçe onlar rahat uyumayacaklar.”

Sevim Belli

Nurettin GÜLEÇ

Sanata KOMPLO

Sarıgazi Ekin Sanat Merkezi 21 Şubat 2006 tarihinde sabah saat 08'de Sarıgazi Jandarma Alay komutanlığına bağlı jandarmalar tarafından içeride kimse olmadığı için kapısı kırılarak basılmıştır. Sanata komplo kurmak için sabırsızlanan jandarma kurduğu mizansene ilişkin mesaisine sabah erken saatlerde başlamıştır.

Mizansen çok bilindik... Sanat merkezi basılır, içindeki "suç unsurları" toplanır; sanat merkezi çalışanları evlerinden gözaltına alınır. Ve sanat merkezi "hücre evi" sanat merkezi çalışanları da "terörist", hem de "eylem hazırlığında olan teröristler" olarak lanse edilir. Bir de bu "teröristler"e yardım ve yataklık eden emekçi halktan insanlar tespit edilir! Böylece senaryo hazırır.

Elbet karanlığın temsilcisi tekelci burjuva basın olmadan bu senaryonun tanıtımı yapılamaz. Onlar da sahnedeki yerlerini adlıktan sonra kampana vurulur ve oyun sahnelenmeye başlar.

Yıllardır Sarıgazi'de, kapitalist sistemin insanlara dayattığı çürümüş, yoz kültüre karşı işçi ve emekçilerin kendi kültür ve sanatını üreten Sarıgazi Ekin Sanat Merkezi basılır. Yapılan aramada içeride tüm İstanbul'u "kangözü"ne çevirecek kitaplar, dergiler, vb. bulunur! Jandarma bunca mühimmatı yeterli görmemiş olacak ki, kendi elleriyle getirdiği kaleşnikof mermilerini Sanat Merkezi'nde bulur! "Teröristler" Sanat Merkezi'nde silahlı eğitim yapmaktadırlar! Herhalde "mühimmat deposu"nu ele geçirmiş olmaları (!) yeterli olmamış olacak ki, bu kez aynı saatlerde sanat merkezinin Feyzullah Eraslan'ın evi basılır ve mühimmatın bir kısmı da onun evinin bahçesinde bulunur. Bir kurusıkı tabanca. Aynı saatte başka evler de basılır ve sanat merkezi çalışanları çeşitli dökümanlarla "ele geçirilir" Sanat Merkezi çalışanlarından biri yolda yürürken, "İstanbul kan gölüne çevirmesine ramak kala" elinde boru tipi bomba yapımında kullanılan malzemeler"le (?) birlikte yakalanır! Kafasına çuval geçirilerek, darp edilerek gözaltına alınır! Güneş ve Gözcü gazetesi bu olayı bir gün sonra manşetinden veriyor. Ucuz Hollywood filmlerine taş çıkaracak senaryo hazırlanmıştı. Sahneye konulması için jandarma ve tekelci burjuva basın harekete geçmişti. Birincisi, evleri basıp insanların kafalarına silah dayayarak gözaltına alırken, ikincisi "sanat merkezi'nde eğitim gören teröristlerin İstanbul'u nasıl kan gölüne çevireceğinin" aspa-

ragas haberlerini yayınlanıyordu. “Yasadışı TKEP\L örgütüne üye olmak ve faaliyetlerini yürütmek” suçlamalarıyla gözaltına alınan 6 kişinin maruz kaldığı tehdit ve baskılar, bu senaryoda yoktur.

Gözaltında kaldıkları 2 gün boyunca bodrum katta beton zeminde yatmak zorunda bırakılıyorlar. Talep ettikleri şeker ve su ihtiyaçları karşılanmıyor. Avukatlarıyla ilk gün dışında görüştürülmüyorlar. 2. ve 3. gün akşamı Sevgi Kırca jandarma tarafından gözleri bağlanarak bilinmeyen bir yere götürülmek istenmiştir. Gözaltındakilerin tepkileriyle karşılaşınca bundan vazgeçmek zorunda kalmışlardır. Sevgi Kırca, yeterince su alamadığı için 3. gün akşamı rahatsızlanmıştır.

Alev Oral ve Sevgi Kırca çıkarıldıkları savcılıktan serbest bırakılmışlardır. Sanat merkezi sahibi Feyzullah Erarslan ve diğer sanat merkezi çalışanları Ferhatr Çetiner , Barış Cengiz, Fırat Sözeri ise tutuklanarak Bayrampaşa Özel Tip Cezaevine götürülmüştür.

Sanat Merkezi'nde füze kullanımı üzerine eğitim verildiği şeklinde akıl almaz iddialarla oluşturulan bu komplo, Sarıgazi'de ekin-sanat çalışmalarını durdurmaya yöneliktir. İşçi sınıfı ve emekçilere, mücadeleyi sanatıyla sürdürenlere bir gözdağı anlamı taşıyor. Daha önce İkitelli Ekin Sanat Merkezi çalışanı Sevda AYDIN'a tecavüz işkencesi uygulayarak devrimci sanatı susuturmak isteyenler, şimdi de Sarıgazi Ekin Sanat Merkezi'ne komplo kurarak işçi sınıfı ve emekçilerin kendi sanatına ve kültürüne sahip çıkmasını engellemeye çalışıyorlar.

Sarıgazi dinci gerici Belediye Başkanı, Jandarma, ve Kaymakamlık, Sarıgazi Ekin Sanat Merkezi'ni bölgeden söküp atmak için yoğun mesai içerisinde. Bunu sanata komplo kurmak derekesine kadar düşürdüler ama ne yaparlarsa yapsınlar Sarıgazi halkının kendi kültürüyle buluşmasını engelleyemeyeceklerdir.

“Umudumuz Kavgada Kavgamız Sanatımızla” diyen biz Ayışığı ve Ekin Sanat Merkezleri emekçileri tüm kompoları boşa çıkaracak ve sanat cephesinden mücadelemizi sürdürmeye devam edeceğiz.

Devrimci Sanat Engellenemez

Baskılar Bizi Yıldırılmaz

Umudumuz Kavgada Kavgamız Sanatımızla

Ayışığı Sanat Merkezi
Taksim / İzmir / Antep
Sarıgazi Ekin Sanat Merkezi
İkitelli Ekin Sanat Merkezi
Gazi Ayışığı Ekin Sanat Merkezi
Emek Kültür Merkezi (Almanya)

Sanatçı dostumuz **Ali ASKER**
Sarıgazi'de de bizi yalnız bırakmadı

Sarıgazi Ekin Sanat Merkezi'nin
düzenlediği
Kültür Sanat 'la Dayanışma Etkinliği

Caným

Anacıđým

Öncelikle selam eder büyüklerin ellerinden küçüklerin gözlerinden öperim. Nasılsınız iyi misiniz. Beni soracak olursanız ben çok iyiyim. İstanbul gerçekten de büyük bir şehir. Geleli 6 ay olmadı daha ama bilseniz neler öğrendim. Komutanlarım çok akıllı ve büyük adamlar. Hele bir savcı bey var ki tam İstanbul'un büyüklüğüne yakıştır.

Anacığım keşke oğlunuzu burada görebilseydiniz. Kim bilir ne kadar gurur duyardınız. Şimdi mektubumu almış muhtar emminin yanına koşmuşsundur. Bütün köyün bu mektubu okuyor olması beni ayrıyeten gururlandırıyor.

Anacığım sana anlatacaklarımdan sen de komutanlarımın buradaki devlet adamlarının ne kadar büyük olduğunu anlayacak bana hak vereceksin.

Ben buraya gelmeden önce buraya bir sanat merkezi açılmış. Belediye neyse ki engellemiş ruhsat falan sorununu koymuşta bize bela olmamışlar. Ama insanlar rahat durmamış yeniden açmışlar. Komutamım diyor ki hemen anlamışlar bu adamların tehlikeli olduklarını. Çok ileri görüşlüler doğrusu. Bu adamlar halkı topluyor türkü söylüyor, halay çekiyor, tiyatro oynuyor hatta şiir falan okuyorlarmış. Komutan "Bunlar terörist oğlum" dedi hemen. Sanatçı dediğin televizyona çıkar. Bunlar ne yapıyor halkın içinden çıkmıyorlar. Bi de anacığım bu adamlar devlete dikleniyorlar. Cezaevleri, insan hakları, devrimci sanat, falanla da ilgileniyorlarmış. Bu ülkede sömürü olduğunu söyleyip fukaralıktan bahsediyor işçi kültürü gibi laflarla halkın içine nifak tohumları ekiyorlarmış. Eee koca devlet izin verir mi? Komutanlarımız hemen duruma el koymuşlar. Bir ay sıkı bir takip yapmışlar. Tabi usta adamlar bizim bile haberimiz olmadı bundan. Ama karşıdakiler de az değil. Karda yürüyüp izlerini belli etmeyenlerden. Komutamımız "bir şey bulamadık ama bir yolunu buluruz" dedi. Anladım ki gerçekten daha büyük adamlar da var bu memlekette. Neyse Anacığım. Sabah erkenden terör yuvalarına baskın yaptık. Bir kız ve bir erkeği ailesinin yanında yakaladık. Nişanlılarmış. Kahvaltı yapıyorlar-

mış sözüm ona. Komutamım hemen anladı bunda da bir iş olduğunu. Ama biz onlar gibi düşünemiyoruz tabi. Bize sıradan bir aile kahvaltısı gibi geldi. Anacığım görünüşe aldanmamak lazım. Her yeri aradık. Arka bahçede bir arkadaşımız kurusıkı bir tabanca buldu. Öylece açıkta duruyormuş. O günler de yağmurluydu. Ama mutlaka bunda da bir oyun vardır diye düşündük. Komutanımız kızdı "Bula bula bunu mu buldunuz" diye çıkıştı bize. Biz kimiz ki. Yine anlamadık tabi. Ama hemen delillerin içine koyduk kurusıkıyı. Mektuplar, kitaplar her şeyi topladık. Komutan çok sinirliydi. Anlaşılan adamları içeriye atacak her şeyi topladık. Komutan çok sinirliydi. Anlaşılan adamları içeriye atacak malzeme buradan çıkmamıştı. İki nişanlıyı hemen aldık. Sanat merkezi dedikleri hücre evine gittik. Nerden bulundu bilmiyorum ama 40 tane kaleşnikof mermisi bulundu. Anladığım kadarınca bunları komutan buldu. Büyük adam dedim ya. Eliyle koymuş gibi yani. Ama orda da sinirlendi, meğerse bu tehlikeli adamlar buraya resmi başvuru yapmışlar. Yani hücre evi değilmiş. Ama komutandan iyi mi bilcez biz. Hücre evi dediyse hücre evi. Oradan yine çıktık. 3 kişinin olduğu bir eve gittik. Bir kız iki erkek. Tamam dedim. Ben bu işi öğreniyorum. İşte bir hücre evi. Yoksa ne işi var bir kızın iki erkeğin içinde. Ama orda da ki-

taplar dışında bişey bulamadık. Anacığım orda anladım ki bu kitap işi tehlikeli. Kardeşime söyle okulun kütüphanesine falan gitmesin evde de ne kadar kitap varsa sobaya atıp yakın. Ama ders kitapları da tehlikeli mi onu henüz anlamadım. Yine de önlem olsun onları da yakın siz. Sonra yolda onlardan bir kişi daha yakaladık. Komutan büyük adam doğrusu hemen anladı onlardan olduğunu. Elinde bir takım su boruları vardı. Komutan “Bunlar boru tipi bomba yapımında kullanılıyor öğlum” dedi. Bu komutan beni çok seviyor ana. Anladım ki beni bu teröristlere karşı yetiştiriyor. Anlamadığım bişey oldu. Bizden birisi gelip bizim bulduğumuz adamın üzerinde tabanca, barut, kelepçe bulduğunu söyledi. Komutana bir poşet verdi. Komutan onun sırtını sıvazladı. Çok uyanık adamlar var ana. Benim yerimde gözü var. Bak komutanın gözüne girmek için neler yapıyor. Ama sen oğluna güven anacığım, ben onun sırtını yere getirmeyi bilirim.

Sonra anacığım aldık bunları içeri. Aileleri yiyecek getirmişler. Ama bizim komutan kül yutar mı? “Nerden bileyim çocuklarınızı zehirelemeyeceğinizi” dedi. Almadı yiyecekleri. Bak ana görüyorsun biz olsak aklımıza gelmez. Büyük adam dedim ya. Ama bu adamların da ne kadar tehlikeli olduklarını orda gördüm. 3 gün şekerli sudan başka bişey yemediler. Bizimkiler dedi ki bunlar ölüm orucuna giriyor, ölüncüye kadar yemiyorlarmış. Birini sorguya alalım dedik bizi parçalayacaklardı. Komutan “Bırakın” dedi. “Savcı bey onların hakkından gelir.”

Savcıya götürdük. Ama savcı bizim götürdüğümüz dosyaya çok kızdı. Tabi devletin savcısı öyle alaceleden hoşlanmıyor. Ciddi adam. “Bu ne biçim dosya. Annesiyle konuşmasıyla nasıl tutuklarım ben bu adamları. Gökyüzüyle ilgili şiir yazmış mesajda ne yapacağım ben bunu” dedi. Anladım ki telefonlarını hep kaydetmişler. Anla artık anacığım oğlun bu konunun uzmanı oluyor. Bayana sanat merkezine niye yemek götürdüğünü sordu. Nişanlısına sanat Merkezinin boyasıyla uğraşırken yemek götürmüş. Tabi biz kimiz ki?

Savcı anlıyor bu yemeğin ne demek olduğunu. Hemen yakaladı “Telefonda etlerimizi getirdin mi” diye sormuş “Etten neyi kastediyorsun kimin kod adı” diye sordu. Bizim aklımıza gelmez. Kız tabi “Kurban eti, buzlukta saklıyorduk” dedi. Anacığım bunlar hep tuzak. Bu adamlar işini iyi biliyor vesselam. “Boruları nalburdan aldınız mı” diye sormuş bide telefonda. Ben tabi hemen anladım bu boruların ne olduğunu. Su borusu değil herhalde. Kızın nişanlısı borularla sanat Merkezinin logosunu sabitlediklerini söyledi ama biz yutmadık, tabi. Savcı da uyanık “Bak kızardın” dedi. Aslında kızarmadı, ama savcı anladı kızaracağını hemen. Savcı herkesi birbirine sordu. Herkes birbirini tanıdığını söyledi. Birine bir isim sordu. İşte bir tuzak daha dedim ama kız “evet benim” dedi. Burada da bizim anlamadığımız bir şey olmalı.

Bu adamlar meğerse neler yapmışlar anacığım. Otobüs yakmış, MHP seçim bürosuna, karakol inşaatına bomba koymuş envai çeşit eylem yapmışlar. Doğrusu o zaman anladım ne büyük bir iş yaptığımızı. Savcı resimler gösterdi. Dört tane resim birinde yanmış otobüs, ikisinde yürüyen insanlar sonuncu resimde de iki teröristin yan yana çekildiği bir resim. Hani benim Hasan’la böyle ellerimizi omuzlarımıza atmışız ya öyle bir resim. Bu resimlerin delil olduğunu söyledi. Anacığım ne olur ne olmaz siz o resmi de sobaya atın. Hatta sen resimlere bak böyle resimler varsa hepsini yak. Ne olur ne olmaz bir resim uğruna devlete başkaldırmış olmayalım. Savcı bey bunlardan dördünü hakime gönderdi. Komutan bu olayların başkaları tarafından üstlenildiğini, hatta birilerini yakalandıklarını söyledi bana. Komutanın bana ne kadar güvendiğini anladım şimdi demi? Akıllı adam teröristleri nasıl köşeye sıkıştıracağını iyi biliyor. Sonra anacığım hakime çıktık. Savcı zaten 2 kadını bırakmıştı. Hakim bi bize bi onlara baktı. Anlaşılan oda benim gibi acemi durumu çok anlamadı. Yada anladı da belli etmedi. Anlamamış gibi davrandı. Bu büyük adamların davranışlarına akıl sır ermiyor. Kadın kısmının ne işi var içerde demi ya anacığım. İyi adammış savcı bey. Çok takdir ettim vallahi.

İşte böyle anacığım. Ben size yine yazarım. Oğlunuz burada çok şeyler öğreniyor. Gelince köye, oralara da çeki düzen vereceğim. Sen merak etme anacığım. Vatan emin ellerde. Saygıyla ellerinden öperim. Herkese tek tek selam ederim.

OĞLUN

Deneme

Cemre Can

Ýnadýna

SANAT

Önce düş kurmayı öğrendik belki de... Ve düşlerimizin peşisıra yol almayı... Tek bir adımla başladı düşlerimizin arkasından gitmek için çıkılan yolculuk... Kimisi ilk adımda elendi... Kimisi “bu adım son adımım” dedi. Kimisi tutkuyla bağlandı düşlerine inatla yürüdüler... Ceplerine, geçtikleri her yolun manzarasını, suyunu, kayasını, acısını, sevincini, kadını, erkeğini, çoluğunu, çocuğunu koyarak ilerlediler... Düş kurmak yetmedi... Düşlerin peşi sıra koşmak da yetmeyecekti elbette... ” düşleri paylaşmalı” dedi biri tarihin sahnesinden fırlayarak... diğeri ”bu yolculuk sürmeli” , “çok karanlık, karanlıkları aydınlatmalı” , “gerçeklerle yüzleşmeli”... Adımlar, bakışlar birleşti... Tek tek yalpalayarak yolunu bulmaya çalışanlar birleşti... Eller birleşti... yürekler birleşti... bakmakla yetinemeyeceklerdi... Ve bakmakla yetinemeyenler, görmeyi göstermek için sırtladılar ceplerindeki malzemeleri... düşlere ruh kattılar... Neden mi? Yolculuk sürebilsin diye...

Yaratıcılık...

Sanat...

Üretim...

Ve illaki paylaşabilmek, kitlelere ulaşabilmek; gösterebilmek için gerçekleri!

Beslenebilecek alanlar bulmak, anlamak-anlaşılmak... ya da anlaşılır olmamak... bireysellik mi toplumsallık mı? Karşıt denklemlerle çarpışmak-çarpıştırmak var olanı, olması düşlenenle... Kavramlar getirmek kolay değil elbet onca yasal kelime varken... ve tabular tabutlara yerleştirilmeyi beklerken... geçmişini sorgulayabilmek... üstelik değişip-dönüştürmek istemeyenlere rağmen...

İnadına şarkı...

İnadına şiir...

İnadına tiyatro...

İnadına resim...

İnadına sinema...

İnadına...inadına...

Tutkulu, fedakar insanlarla başladı yolculuk ve aşkla kutsandı... olanaksızlıklara rağmen... ezenler-ezilenler hep vardı, isimleri farklıydı sadece,yöntemler ise; aynı! Ezenlerin “sanatçıları” vardı. Ezilenlerin ise; arkadaşları, dostları, yoldaşları... ve hep bir elden güneşi dokumak için çıktılar yola... Düşler! Bir eylemlilik halini aldı... milyonların aynı anda düşleyebileceğini gördük ilkin... bir trenin gara girişini ekranda ilk gördüğümüz andaki kadar heyecanlanarak, çılgınlık atarak sevinçten yahut korkarak...

Birileri sustu... susanlar konuşmayı unuttu, ayağa kalkışındaki ilhamdan uzaklaşarak... ve bazıları konuştu... konuşanlara konuşmak yetmedi... dinletmek istediler... dinletmek de yetmedi göstermeliydiler...

Bizler de çıkılan bu yolculukta bir adım atalım istedik...

Ağır aksak ya da yalpalayarak... biliyoruz ki; elimizden tutmak isteyenler olacak...

Sanatçı dostumuz **Sabahat Akkiraz**
Denize Akan Nehirler gecesinde
İkitelli Halkıyla kucaklaştı

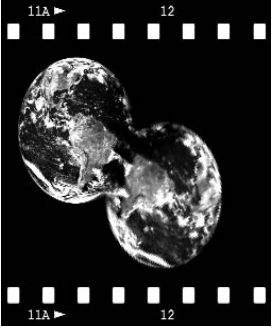

Grup Emeğe Ezgi

“Haziranda ölmek zor”... Kimleri yitirmedik ki Haziran sıcaklarında... Nazım ustamızı, Ahmet Arifimizi, Ayışığıımız Aysunumuz... Haziran sıcaklarında Antep daha da sıcaktı... Önemli olan denizleri anmak, onların anıları önünde saygıyla durmak ve kavgalarını bugüne taşımak değil mi? O halde neden yalnızca 6 Mayıslarda anılırsınız dedik, çıktık yola... Bir yıl boyunca süren yoğun temponun ardından, Antep Anfi Tiyatrodan yükselen şarkılarımız, marşlarımız, şiirlerimiz, sloganlarımız Denizler için ve onların denizleşen halkı içindi. Coşkunun, heyecanın hiç dinmediği bir atmosferde geçen anma gecemizi başarıyla gerçekleştirmiş olduk.

Bu sayfamızdan tarihten ve günümüzden fotoğrafçılık sanatına bakacağız. Okurlarımızdan fotoğraf ve tanık olduğu tarihe ilişkin bilgi ya da hikayelerini bekliyoruz. İkinci sayımızın kapağında yer alan fotoğrafı ve tanıklığını da buraya ekleyerek başlamayı istedik.

Chick Harrity, 1973’de bu tarihi Vietnam’dan tüm dünyaya ulaştırmış fotoğrafçı. . . Döneminin tanığı olmuş, sevgiyi, gizlenenleri, vahşeti bir “tık”la silinmez bir şekilde hafızalarımıza işlemiş. . . Acıklı, hüznü olduğu kadar umut dolu bir an. . . Sanki kendi hikayemiz. . . Büyük kardeş betonda en küçük yeri kaplayacak kadar büzülmüş. Küçük kardeş sanki paketlenmiş bir saflık. . . Buruşturulmuş ve atılmış bir kağıt gibi. . . Yerden kısmen de olsa teması kesilmiş. Boş yemek kabı. . . En zor zamanlarda bile yaşıyor özveri. . . Hayatta kalma becerisi ve savaşı. . . Belki de yoksulluğun, işgal edilen toprakların çimentosu bu. . . İki küçük eli birbirine ulaştırır. . .

Bu resimle sanatçının tanıklığı tüm dünyayı dolaşmış. . . Bütün dünyada insanlık adına utanma duygusu uyandırmış, duygu ve düşünce fırtınalarına yol açmış. . . Pek çok ülkeden pek çok insan, orada yaşananlar hakkında daha fazla şey öğrenmek, çocukları korumak, savaşın durdurulması adına mücadele vermek için yola çıkmışlar. .

Fotoğrafın ironik bir tanıklığı daha var tarihe. . . Fotoğrafın çekilmesinden 32 yıl sonra fotoğraf sanatçısının, bugünün Vietnam’ını Irak’da yaratan ABD başkanı Bush’un elinden ödül alması!. . . Kutudaki kız bu fotoğraftan sonra Ohio’da bir aile ta rafından evlat edinilmiş!

Bir “tık” insanlığa daha ne anlatabilirdi ki!. . .(Çev)

Kyoichi Sawada, 1966’da ABD birlikleri Güney Vietnam’da Vietkong’lu ölü bir askeri sürüklerken görüntüledi. Ödülü 2 yıl üstüste kazanan Japon fotoğrafçı Swada’yı, tanık olduğu görüntüler o kadar yıprattı ki aldığı ödüllere hiç sevinemedi. Kamboçya’da bir göreve giderken trafik kazasında öldü.

Resim, yakın tarihimize hiç de yabancı değil. Sanki ayaklarından bağlanıp sürüklenen tüm dünyanın ezilen halkları... Sanki O devasa teçhisatın üzerinde bu duruma son derece kayıtsız olanlarsa iki asker değil de bütün bir emperyalist güruhmuş gibi...

Emperyalizm dünyanın her köşesinde insanlığa utanç ve acı kareleri bırakarak aslında ne büyük bir çöküşü hazırlıyor. İnsanlığın hafızası bunun gibi anlarla dolu. Ve yürekler öfkeyle...

SON SÖZ

Hiç Küba'da bir çocuk olmayı düşlediniz mi? Sizce nasıl olurdu? Kendimizi bir Kübalı olarak düşünelim. Resimdeki çocuklar gibi. Che'nin resmi önünde durmak. Ya da onu okulda resmini görmek... Che'nin derslerini düşünsenize. Mesela şöylebir düşünün; onun gibi cesur birinin derslerde anlatılması. Niçin resmini asmışlar mesela diye düşününce çok fazla şey geliyor insanın aklına. Mesela. 8 yaşa kadar bütün çocuklara devlet tarafından bedeva süt veriliyor. Bizlerden aldıkları gibi para almıyorlar. Çünkü eğitim bedava. Tiyatrolar ve sinemalar ve tüm sanat faaliyetleri çocuklar için bedava. Parası olmadığı için okula gidemeyen çocuk yok. Okumayı teşvik ediyorlar. Hiç çocuk işçi, çocuk suçlu yok. Neden? Düşündünüz mü? Çünkü orda yoksulluk yok. Niye suç işlesinler ki?

Helena

**Unutma!
Tarih Bilinci ve Sınıfsal Öfkeyle
77'nin 30. yılında
1 Mayıs Alanına
TAKSİM'e**

1 mayıs
1 mayıs
işçinin emekçinin bayrağı
devrimin şanlı yolunda
ilerleyen halkların bayramı

1 Mayıs 2005 o.güzelce

**Geçmişinden Koparılmış, tarih bilinci yokedilmiş
bir sınıf nasıl zafer yüzü görebili ki?**

ÖNSÖZ

insanlığın kurtuluşunda
sosyalizm büyük bir eserdir,
bu da onun ÖNSÖZ'üdür

Bahar-Yaz '06
IV

1

yaşında

AYIŞIĞI
SANAT
MERKEZİ

ayışığı kitap dizisi